

UNIVERSITAT DE
BARCELONA

***El Llibre del Mostassà de Puigcerdà:* edició i estudi lingüístic**

Autor: Marc Puerta Garcia

NIUB: 16479971

Tutor: Daniel Piñol-Alabart

Treball final de màster: curs 2019-2020

Màster oficial de Cultures Medievals

Facultat de Filologia i Comunicació. Universitat de Barcelona

Agraïments

Al meu tutor, el doctor Daniel Piñol, per ensenyar-me que «hi ha temps per a tot». Mil gràcies pel suport acadèmic i emocional, per la teva paciència i comprensió, omnipresents.

Al doctor José Enrique Gargallo. Mil gràcies per ser-hi sempre, pel teu mestratge i per facilitar-me els instruments indispensables per al bon coneixement de les llengües romàniques.

Als membres del tribunal, que destinareu part del vostre temps a llegir les pàgines del treball d'un medievalista novell i inexpert. Gràcies!

A l'Alberto, company de viatge, company de vida. Ets pilar, far i guia. Que tot això es tradueixi en alegria i noves oportunitats per al nostre futur.

A la meva família, per haver-me fet confiança en tot moment, donant-me l'oportunitat d'estudiar el que volia, assumint un esforç impagable per fer-ho possible.

Als meus amics, que sempre m'heu fet costat i m'heu donat l'empenta quan més ho necessitava.

Us duc al cor!

Només que rellegiu la
història, trobareu la
solució.

Jaume Fuster (1945-1998)

RESUM || En el present treball final de màster faig una nova edició del *Llibre del Mostassà* de la vila de Puigcerdà, concretament, del manuscrit que data de 1485. Amb aquesta contribució, vull superar en termes paleogràfics, ecdòtics i lingüístics l'edició que proposava Salvador Galceran Vigué als anys setanta, la qual presenta diversos errors en aquest sentit. Així mateix, n'elaboro un estudi lingüístic per documentar exhaustivament aquelles paraules que, per diverses raons, són interessants des d'un punt de vista filològic. D'altra banda, també aprofundeixo en l'estudi de la mostassaferia, una institució d'origen medieval especialment important a la Corona d'Aragó, així com de la figura més representativa, el càrrec del mostassà, mitjançant la consulta de les fonts bibliogràfiques de referència en aquest àmbit i de l'edició d'altres llibres de mostassaferia conservats.

PARAULES CLAU || edició | estudi lingüístic | historiografia | llibre del mostassà | mostassà | paleografia

ABSTRACT || In this final Master's thesis I make a new edition of the *Llibre del Mostassà* of Puigcerdà, especially, the manuscript from 1485. With this contribution I want to surpass, in palaeographic, ecdotic and linguistic terms, the edition which Salvador Galceran Vigué proposed in the seventies, which presents many mistakes in this sense. Furthermore, I develop a linguistic study in order to thoroughly document those words which, for many reasons, are interesting from a linguistic viewpoint. On the other hand, I also undertake a deeper study in regard to the *mostassaferia*, a very important medieval institution in the Crown of Aragon, along with its more representative figure, the charge of *mostassà*, through the inquiry of the reference bibliographical sources in this field and other preserved books of *mostassaferia*.

KEY WORDS || edition | linguistic study | historiography | book of the *mostassà* | *mostassà* | palaeography

ÍNDEX

1. INTRODUCCIÓ	4
1.1. PRESENTACIÓ	4
1.2. OBJECTIUS	5
1.3. METODOLOGIA	5
1.4. ESTAT DE LA QÜESTIÓ.....	7
2. LA Cerdanya a la baixa edat mitjana	14
2.1. MARC NACIONAL	14
2.2. CONTEXT HISTÒRIC I POLÍTIC	18
2.3. CONTEXT ECONÒMIC I SOCIAL	20
2.3.1. <i>El notariat a Puigcerdà</i>	23
3. LA MOSTASSAFERIA	26
3.1. LA INSTITUCIÓ	26
3.2. EL MOSTASSÀ DE PUIGCERDÀ	28
3.3. LLIBRES DE MOSTASSAFERIA	29
3.3.1. <i>Origen i model</i>	29
3.3.2. <i>Relació de llibres de mostassaferia</i>	30
3.4. LES EDICIONS.....	30
4. EL LLIBRE DEL MOSTASSÀ DE PUIGCERDÀ	35
4.1. ORÍGENS I CONTEXT.....	35
4.2. BREU DESCRIPCIÓ CODICOLÒGICA	37
4.2.1. <i>Característiques externes</i>	37
4.2.2. <i>Característiques internes</i>	39
5. L'EDICIÓ	43
5.1. NOTA INTRODUCTÒRIA	43
5.2. JUSTIFICACIÓ DE LES NORMES D'EDICIÓ.....	43
6. ESTUDI LINGÜÍSTIC	46
6.1. TEMÀTICA.....	46
6.2. ANÀLISI LINGÜÍSTICA (I).....	48
7. CONCLUSIONS	78
7.1. SOBRE L'EDICIÓ DE LES ORDINACIONS	78
7.2. SOBRE L'ANÀLISI LINGÜÍSTICA	79
7.3. VALORACIONS FINALS	83

8. ANNEX	85
8.1. EDICIÓ DEL LLIBRE	85
8.2. ANÀLISI LINGÜÍSTICA (II)	146
8.3. IMATGES	171
9. FONTS	175
9.1. FONTS INÈDITES	175
9.2. FONTS PUBLICADES.....	175
9.3. BIBLIOGRAFIA.....	175

1. INTRODUCCIÓ

1.1. PRESENTACIÓ

Aquest treball final de màster neix amb una voluntat de superació, entesa en el sentit més ampli del terme. D'una banda, és el colofó final d'uns estudis de màster que m'han permès completar i ampliar significativament, interdisciplinar i transdisciplinar, els coneixements assolits en el grau de Filologia Romànica, cursat amb anterioritat. D'altra banda, representa l'inici d'una vida dedicada a la recerca de les cultures medievals, en la qual desitjo, de bell antuvi, preservar l'esperit transversal que en nodreix els fonaments. Per un altre costat i centrant-me estrictament en la tesina, també es pot considerar la superació, en termes lingüístics, de la recerca a l'entorn d'un document manuscrit, el *Llibre del Mostassà* de Puigcerdà, el qual es conserva a l'Arxiu Comarcal de la Cerdanya; concretament, el llibre que s'emmarca en el període de 1485 a 1564 i, per descomptat, abordant aquesta unitat documental íntegrament.

Tot plegat, m'ha conduït a l'aprofundiment del context històric, polític, econòmic i social baixmedieval de l'actual comarca pirinenca de la Cerdanya; així mateix, m'he endinsat en l'estudi del funcionament d'una institució medieval certament pionera en el conjunt dels regnes de la Corona catalanoaragonesa¹, el càrrec del mostassà. Altrament, he tingut l'oportunitat de treballar el manuscrit abans esmentat, d'analitzar-ne les característiques externes i internes i de fer-ne l'edició crítica per extreure'n, consegüentment, aquelles veus d'interès filològic a partir de les quals he elaborat l'estudi lingüístic; així mateix, he actualitzat i millorat l'edició² que va proposar Salvador Galceran el darrer terç del segle passat, la qual, naturalment, estava orientada a altres finalitats. Sobre la figura d'aquest historiador i prevere, també en faig algunes pinzellades, perquè considero que és imprescindible tenir present la seva formació i el seu àmbit d'especialització, per entendre millor el perquè de la seva metodologia i els objectius a l'hora d'editar el llibre.

En aquesta línia, he de remarcar que la realització del treball també m'ha permès familiaritzar-me amb els estudis de referència dedicats tant al llibre del mostassà de Puigcerdà com a part del conjunt de llibres de mostassaferia i que, en tots els casos, responien a propòsits, sobretot, historiogràfics. Per tot això, a través d'aquest estudi

¹ Palomo, Cristian, «Va ser Catalunya un comtat del regne d'Aragó?», dins de Vicent Baydal i Cristian Palomo, (coord.), *Pseudohistòria contra Catalunya*, Vic: Eumo Editorial 2020, p. 111-152.

² Galceran, Salvador, *La indústria i el comerç a Cerdanya*, Barcelona: Fundació Salvador Vives Casajuana, 1978.

completo, amb una aportació, sobretot, filològica, l'excel·lent gruix d'informació que s'ha generat a través de l'estudi d'aquest i altres llibres de mostassaferia.

1.2. OBJECTIUS

Els objectius generals del present treball són:

- 1) Elaborar una nova proposta d'edició per al *Llibre del Mostassà* —ACCE 130-125-T-1-3—, conservat a l'Arxiu Comarcal de la Cerdanya, establint-ne un estudi comparatiu, en termes ecdòtics i lingüístics, amb la que en va realitzar Salvador Galceran l'any 1978.
- 2) Realitzar una anàlisi lingüística amb la relació de paraules, caigudes en desuetud, que Salvador Galceran va compilar al final del seu estudi, afegint-hi veus d'interès filològic, amb l'objectiu de documentar-les —mitjançant la consulta dels diccionaris etimològics de referència— i observar-hi, per tant, les característiques del parlar cerdà del darrer terç del segle XV, així com la influència de la llengua occitana en aquesta varietat.
- 3) Aprofundir en els continguts temàtics que es desprenen del manuscrit per aprendre la tipologia de productes, queviures o manufacturats, que es consumien en el període al qual pertany el llibre, així com els oficis i activitats que participaven de l'activitat mercantil.

Els objectius específics del present treball són:

- 1) Aplicar els coneixements filològics, paleogràfics, ecdòtics i codicològics adquirits al llarg de la meua formació universitària, especialment, els que he posat en pràctica durant el transcurs del màster de Cultures Medievales.
- 2) Familiaritzar-me amb les obres cabdals en matèria de mostassaferia i d'edició de textos, així com de la història política, social i econòmica de Puigcerdà i la comarca de la Cerdanya.
- 3) Reflexionar sobre les potencialitats d'una edició adequada en el marc de la recerca historiogràfica.

1.3. METODOLOGIA

Per dur a terme el present treball, en primer lloc, he fet la lectura de l'obra³ de Salvador Galceran. Es tracta d'un estudi sobre la situació econòmica, social i política de la

³ *Ibíd.*

Cerdanya, d'acord amb la informació que es desprèn de les *Ordinacions del Mostassà* de la vila de Puigcerdà, compilades en diferents llibres que abracen un període que comprèn des de 1485 —amb l'afegit d'algunes ordinacions més antigues— fins a 1754; Salvador Galceran n'edita bona part d'aquestes ordinacions. Això no obstant, els fragments editats presenten força inadequacions des d'un punt de vista ecdòtic, tal vegada, perquè els objectius de l'autor eren, sobretot, historiogràfics i no pas lingüístics, tot i que també es podria atribuir a la necessitat d'una formació més àmplia en el terreny de la paleografia i l'edició de textos medievals.

A continuació, he realitzat l'edició del manuscrit anteriorment citat, acollint-me, principalment, a les normes de la Comissió Internacional de Diplomàtica⁴, però també a les d'Els Nostres Clàssics⁵, per tal de resoldre els casos que la normativa general no preveu. Un cop editat, he seleccionat bona part de les paraules que Salvador Galceran va afegir al final del seu estudi, les quals considerà interessants perquè actualment estan en desús. L'editor va seleccionar paraules de totes les fonts consultades, per tant, n'he destriat les que apareixen en el manuscrit que analitzo de la resta de mots. Per completar la llista, he compilat més d'una quarantena de veus, les quals tampoc van trobar fortuna amb el pas dels segles; amb totes elles, he elaborat l'estudi lingüístic, ajustant-me als propòsits del treball. Per confeccionar-lo, m'he servit de l'exhaustiva informació de diccionaris cabdals en la recerca de la història dels mots, com el *Diccionari català-valencià-balear*⁶ —DCVB o Alcover-Moll, a partir d'ara—, el *Diccionari crític etimològic i complementari de la llengua catalana*⁷ —DECat— el *Diccionari de textos catalans antics*⁸ —DTCA—, el *Romanisches etymologisches Wörterbuch*⁹ —REW—,

⁴ Per a més informació, consulteu les normes de transcripció en el següent enllaç: <https://www.studocu.com/ca-es/document/universitat-de-barcelona/paleografia-i-diplomatica/apuntes/normes-transcripcio/1311765/view>.

⁵ La normativa d'«Els Nostres Clàssics» està dissenyada i és especialment recomanada per editar textos medievals catalans. És especialment útil per resoldre, sobretot, l'aglutinació i separació de paraules, el manteniment o no de certs grafemes o l'ús d'apòstrofs, dièresis i guionets. Per a més informació, consulteu els *Criteris per a la publicació de textos crítics a la col·lecció Els Nostres Clàssics*, 2006: http://www.editorialbarcino.cat/media/enc/criteris_edicio_ENC.pdf.

⁶ Alcover, Antoni Maria; Moll, Francesc de Borja, *Diccionari català-valencià-balear*, Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2002. Recuperat de: <http://dcvb.iecat.net/>.

⁷ Coromines, Joan, *Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana*, 10 vol. Barcelona, Curial, 1980-2001.

⁸ Universitat de Barcelona, (et al.), *Diccionari de Textos Catalans Antics*, Barcelona: Centre de Documentació Ramon Llull, (en construcció). Recuperat de <http://www.ub.edu/diccionari-dtca/>.

⁹ Meyer-Lübke, Wilhelm, *Romanisches etymologisches Wörterbuch*, Heidelberg: Winter Universitätsverlag, 1992.

el *Pétit dictionnaire provençal-français*¹⁰ —Pétit Levy— i el *Vocabulari de la llengua catalana medieval*¹¹ —Vocabulari Lluís Faraudo.

D'altra banda, també he inquirit en altres aspectes, de caire més històric, tals com la institució de la mostassaferia i la figura del mostassà, les característiques generals dels llibres que se'n deriven, els possibles problemes d'edició de manuscrits pròxims en el temps amb el de Puigcerdà i els trets característics del nostre manuscrit, tant des de l'òptica de la seva creació —com es podria haver generat, quin lloc ocupa entre els altres llibres del mostassà conservats al mateix arxiu, entre d'altres—, com dels aspectes codicològics. Han estat diverses les fonts consultades per donar resposta als diferents apartats del treball, com ara altres llibres del mostassà coetanis d'altres territoris o un Registre dels Consells de l'antic ajuntament de Puigcerdà¹². Quant a la bibliografia, els llibres que més informació m'han proporcionat —i que comento en l'apartat subsegüent— són, d'una banda, l'obra ja esmentada de Salvador Galceran¹³; d'altra banda, la tesi del doctor Pablo José Alcover¹⁴ i, finalment, la gran contribució a l'estudi de la història del mercat de Pedro Chalmeta¹⁵. Aquests treballs són els que indaguen amb més densitat en la història de la mostassaferia, la figura del mostassà i dels que se'n desprèn més informació estretament relacionada amb el llibre que ens ocupa.

1.4. ESTAT DE LA QÜESTIÓ

La institució de la mostassaferia ha estat molt estudiada en els darrers anys, atesa la gran importància que va tenir en els territoris de l'antiga Corona catalanoaragonesa, l'interès per les diferències respecte d'altres models peninsulars —com el castellà— i el gruix de llibres d'època medieval que ens han arribat, els quals cito més endavant.

Si fem la consulta dels estudis més generals, a l'obra més concreta, en relació amb el manuscrit que protagonitza aquesta tesina, hauríem d'esmentar, d'entrada, l'estudi de

¹⁰ Levy, Emil, *Petit dictionnaire provençal-français*, 2a ed., Carl Winter's Universitätsbuchhandlung, 1923.

¹¹ Faraudo de Saint-Germain, Lluís, *Vocabulari de la llengua catalana medieval*, Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, (encara en construcció). Recuperat de <<https://www.iec.cat/faraudo/>>.

¹² Per a més informació, vegeu el *FONS ACCE130-125-TI-32. Actes Municipals de Puigcerdà*, Ajuntament de Puigcerdà, digitalitzat per l'Arxiu Comarcal de la Cerdanya en línia. Recuperat de: <<https://arxiucerdanya.wordpress.com/2020/03/11/les-actes-municipals-de-puigcerda-digitalitzades-1342-1953/>>. [21/08/2020].

¹³ Galceran, Salvador. *La indústria i el comerç a Cerdanya. Op. cit.*

¹⁴ Alcover, Pablo José, *Els mercats alimentaris de la Corona d'Aragó a través de la documentació municipal (segles XIV-XV)*, Universitat de Barcelona, 2019. [Tesi doctoral inèdita].

¹⁵ Chalmeta, Pedro, *El zoco medieval. Contribución al estudio de la historia del mercado*, Estudios Andalusíes, núm. 3, Almería: Fundación Ibn Tufayl de Estudios Árabes, 2010.

Pedro Chalmeta¹⁶. Al llarg de les seves gairebé 940 pàgines, l'autor emprèn, en primer lloc, una descripció minuciosa dels orígens i l'evolució històrica dels mercats, inquirint en les fonts documentals, entre les quals hi ha els llibres del mostassà¹⁷ i els antecedents històrics del món mercantil, en diferents països de la conca del Mediterrani. Després d'aquesta exhaustiva introducció, Chalmeta divideix el treball en dos grans blocs. D'una banda, aborda extensament el concepte del «soc» musulmà i de la seva presència en els mons urbà i rural peninsulars; entre d'altres coses, s'hi tracten l'abastiment d'aliments, els intercanvis comercials, el funcionament econòmic, les fires o els preus. D'altra banda, una segona part aprofundeix en l'estudi del control del mercat, tant a l'Al-Àndalus com en el món cristià.

No és fins als darrers capítols d'aquest bloc, doncs, que l'autor introdueix la figura del mostassà. D'antuvi, en fa el seguiment començant per la seva trajectòria a través dels llibres d'ordenances i, a continuació, mitjançant els llibres del mostassà, moment en el qual s'hi esmenta el de Puigcerdà. Finalment, Chalmeta tanca la seva extensa obra tractant l'evolució històrica d'aquest funcionari, encarregat del govern i la gestió eficients dels mercats. Pel que fa al manuscrit de Puigcerdà, l'autor el cita en una llista de vint llibres i ordinacions de mostassà, els quals afirma que segueixen «un mismo patrón, forman un grupo muy homogéneo, correspondiendo a idéntico esquema (al derivar y reconocer su filiación para con el modelo valenciano)»¹⁸. Nogensmenys, Chalmeta fa l'estudi de la figura del mostassà prenent com a referència els llibres de València, Múrcia i Mallorca, fonamentalment; quant al nostre manuscrit, ens aconsella la consulta de l'obra de Salvador Galceran¹⁹, que és l'estudi més exhaustiu que s'ha fet fins ara.

En segon lloc, comptem amb la tesi²⁰ doctoral de Pablo José Alcover, defensada a finals de 2019. Al llarg de set capítols, l'autor estableix un vincle entre la història de l'alimentació i la història institucional, per tal d'explicar, vastament, «les característiques generals més importants del càrrec del mostassà i de la legislació alimentària municipal»²¹. Són especialment significatives les aportacions que ofereix en matèria documental per a l'àmbit de la mostassaferia, atès que n'eixampla el corpus

¹⁶ *Ibíd.*

¹⁷ *Ibíd.* (p. 33).

¹⁸ *Ibíd.* (p. 676).

¹⁹ Galceran, Salvador. *La indústria i el comerç a Cerdanya. Op. cit.*

²⁰ Alcover, Pablo José. *Els mercats alimentaris de la Corona d'Aragó... Op. cit.*

²¹ *Ibíd.* (p. 17).

amb un total de 68 llibres inèdits, que s'afegeixen al total de 23 manuscrits que es coneixien tradicionalment.

D'aquest conglomerat de fonts, les quals abracen un total de cinc segles, Pablo José Alcover en destria 35 que concerneixen al període baixmedieval i, amb el suport d'altres unitats documentals, emprèn un estudi comparatiu per determinar les característiques principals de la institució de la mostassaferia i els atributs de la legislació alimentària dels municipis catalanoaragonesos en aquell moment. Per un altre costat, també se serveix d'una completa relació bibliogràfica per incidir en l'estudi del càrrec del mostassà i per corroborar-ne tota la informació amb la consulta de les fonts documentals. Pel que fa a la mostassaferia cerdana, l'autor cita en diverses ocasions la vila de Puigcerdà, per exemple, per indicar el creixent interès dels monarques del Casal d'Aragó per expandir la seva presència a diferents pobles i viles de la Corona, en benefici econòmic²² o per emfasitzar la filiació del nostre llibre —com el d'altres ciutats dels nostres Països— als testimonis manuscrits valencians²³. Endemés, el defineix com un llibre:

Parcialment editat. Es tracta d'un llibre confeccionat a principis del segle XX a partir de documents solts i diversos relatius a l'ofici del mostassà. Conté inventaris de les eines del mostassà, salaris de l'afinador, crides i ordinacions, entre altres²⁴.

De més a més, també ens recomana la consulta de l'estudi de Salvador Galceran, tal com fa Chalmeta, el qual abordo a continuació.

L'obra de Galceran²⁵ és un acurat estudi sobre la vida política, econòmica i social de la vila de Puigcerdà —i, per tant, de la Cerdanya— basant-se en els llibres conservats de les ordinacions del mostassà de la vila, que daten entre 1485 i 1754, principalment. L'autor es va servir, sobretot, de les ordinacions més antigues, àdhuc, anteriors a 1485, conservades en altres unitats documentals²⁶. Així mateix, entre les fonts consultades per a l'elaboració del treball, n'hi ha que són llibres de privilegis, llibres de provisions, llibres del clavariat, arrendaments i diversos registres, així com plecs²⁷. Tal com esmenta l'autor, són quatre els llibres del mostassà conservats a Puigcerdà; a banda del nostre, confeccionat íntegrament en pergami, la resta són en paper i aborden

²² Alcover, Pablo José. *Els mercats alimentaris de la Corona d'Aragó... Op. cit.* (p. 125-126).

²³ *Ibíd.* (p. 324).

²⁴ *Ibíd.* (p. 413).

²⁵ Galceran, Salvador. *La indústria i el comerç a Cerdanya. Op. cit.*

²⁶ *Ibíd.* (p. 12).

²⁷ *Ibíd.* (p. 15).

ordinacions, d'una banda, de 1494 a 1648; d'altra banda, de 1649 a 1733 i, finalment, de 1702 a 1783 —que, segons el web de l'arxiu, disposa d'una enquadració molt desfeta en pergami²⁸.

Salvador Galceran divideix l'estudi en dues parts. N'inaugura la primera amb un capítol en què explica els orígens, els privilegis i la jurisdicció del mostassà, així com els seus drets i deures com a funcionari. Tot seguit, defineix la figura de l'afinador, és a dir, el serraller encarregat de posar el senyal del mostassà i arreglar tots els estris per mesurar i pesar els productes. Igualment, en descriu les eines i els salaris. En el següent capítol, l'autor explica les característiques de les relacions comercials cerdanes, tant en relació amb l'exterior com de cara endins i n'il·lustra les taxes, els impostos sobre les mercaderies, el concepte d'«egipcí»²⁹, les ajudes, entre d'altres. És a partir del tercer capítol de la primera part, que Salvador Galceran introdueix les ordinacions referents als queviures i les indústries de la Cerdanya, classificant-los d'acord amb la temàtica: *Del pa, blat i farina; el vi, l'oli i l'aiguardent; la carn i el peix i ordinacions i preus referents a altres queviures*, per un costat. Per un altre costat, *el cuiram, la llana i el cotó; les fàbriques de mitges i mitjons; la indústria de la cera; explotacions forestals, mines, forns, fargues i altres petites indústries; explotacions mineres; altres indústries i altres petites indústries*.

La segona part està dividida en tres capítols, en els quals Galceran aborda les ordinacions de caràcter social i polític, és a dir, tot el que té relació amb la defensa de la propietat; d'embelliment de la població, això és, la via pública i, per últim, d'ordre cívic, és a dir, les ordinacions sobre la moralitat pública, enterraments, festes, joc, frau, dones i prostitutes. L'autor tanca l'estudi amb un epíleg en el qual hi fa constar un annex documental i una proposta de vocabulari, en el qual hi ha compilades diverses paraules extretes dels diferents documents consultats, que són interessants perquè han caigut en desús al llarg de la història; al costat de cadascuna, l'autor n'afegeix el significat.

És un estudi molt complet i, com ja he anunciat, les dades s'han generat a partir de la consulta d'un gruix notable d'informació de diferents documents. Es tracten a fons les diferents ordinacions i queda ben reflectida llur evolució històrica a través dels segles.

²⁸ Departament de Cultura, *Arxius en línia*. Recuperat de: <<http://arxiusenlinia.cultura.gencat.cat/ArxiusEnLinia/>>. [Darrera consulta: 22/06/2020].

²⁹ «Era un tribut que exigien els cònsols per la construcció i reparació de les muralles de la vila, sobre totes les bèsties i mercaderies que venien del comtat de Foix i del regne de França, des del Coll de Terranera, fins a Pont de Bar, especialment allò que entrava per Querol i, per la Llosa i que passaven per la terra de Cerdanya». Galceran, Salvador. *La indústria i el comerç a Cerdanya*. Op. cit. (p. 66).

També ha estat de gran utilitat a l'hora de realitzar l'edició que proposo en aquest treball, car la majoria d'ordinacions hi apareixen editades, fet que m'ha permès resoldre algunes llacunes i sortir de diversos entrebancs. Això no obstant, Salvador Galceran no edita fidelment les ordinacions; en altres paraules, comet diverses errades editorials, les quals es podrien classificar, a grans trets en quatre àmbits:

- a) Per omissió.
- b) Per afegitó.
- c) Per modificació.
- d) Per reordenació sintàctica.

Al llarg de tota l'edició en podem veure diferents exemples. En primer lloc, Galceran omet algunes parts de les ordinacions; un dels enunciats que més cops acostuma a ometre o que decideix citar al final d'un conjunt d'ordinacions, com si en el manuscrit aparegués en tots els casos, és la clàusula punitiva «de les quals penes haurà lo denunciador la terça part»³⁰. Per un altre costat, l'editor també omet alguns elements lingüístics que hom pot llegir en el manuscrit original, però que no són estrictament necessaris per entendre el text, com alguns articles, preposicions, conjuncions o contraccions.

En relació amb els errors per afegitó, cal matisar a què ens referim. D'una banda, hi ha els afegitons que Galceran realitza per completar la informació de les ordinacions i que, tot i que no haurien d'aparèixer a l'edició —com a molt, es podria indicar en una nota a peu de pàgina— són dades historiogràfiques que l'autor recupera d'ordinacions de segles posteriors o precisions sobre topònims i persones documentats pertinentment. En canvi, sí que podem trobar sintagmes que no apareixen en el manuscrit, però sí en l'edició de Galceran, així com oracions de relatiu, entre d'altres elements, els quals no aporten informació essencial, sinó que semblen més aviat destinats a embellir els enunciats.

Quant als errors per modificació, en destaco, bàsicament, el canvi de conjuncions, preposicions, articles i paraules. Aquest tipus d'error, tal com apareix en l'edició de Galceran, no indueix a problemes semàntics; tanmateix, no respecten la puresa del text original.

³⁰ Ho escric de forma normativa, perquè al llarg de l'edició apareix amb diferents grafies la paraula «terça». Faig referència, a més, a tots els casos.

Per últim, és freqüent trobar ordinacions en què l'editor reordena completament la sintaxi, de manera que podem trobar enunciats, que en el manuscrit apareixen situats en una part determinada, ocupant un altre lloc dins de l'ordinació editada. Cap dels casos, però, comporta la pèrdua o modificació del sentit original de l'ordinació; ara bé, no s'ajusta a l'ordre original del text manuscrit.

Indubtablement, Galceran no conferia la mateixa importància a l'adequació, en termes ecdòtics —i també lingüístics—, que sí atorgava al gruix de dades de caire historiogràfic, les quals, veritablement, volia documentar en el seu estudi. Tanmateix, això és contraproduent en alguns moments. Hi ha confusions semàntiques que poden menar inevitablement a dissortats errors, ara sí, d'ordre historiogràfic —sobretot, en matèria econòmica. A l'edició³¹ que afegeixo a l'annex del treball, hi ha un aparat crític —en format de notes a peu de pàgina— en el qual n'estableixo la comparació amb la que en feu Galceran, per tant, en recomano la lectura, per a més detalls. Alguns exemples significatius són:

Edició pròpia	Edició de Salvador Galceran ³²
«III onzas» (<i>fol. IIIr</i> , lín. 8)	«III onzes» (p. 117)
«XL sous» (<i>fol. XIVr</i> , lín. 10)	«seixanta sous» (p. 126)
«IX sous» (<i>13v</i> , lín. 18)	«quaranta sous» (p. 127)
«que no gosen ençalar» (<i>18v</i> , lín. 3)	«que no gosen ençatar» (p. 110)
«sots pena de L lliures» (<i>19v</i> , lín. 4)	«sots pena de cinquanta sous» (p. 114)
«VII siris» (<i>30v</i> , lín. 11)	«sis ciris» (p. 162)
«VIII siris» (<i>30v</i> , lín. 17)	«dos ciris» (p. 162)
«II siris» (<i>30v</i> , lín. 20)	«dos diners» (p. 162)

Taula 1: Comparació d'edicions.

D'acord amb les dades que facilita el *Diccionari enciclopèdic d'historiografia catalana*³³, Salvador Galceran fou oriünd de Fornells de la Muntanya, llogaret del municipi ripollès de Toses i va morir a Puigcerdà, capital de la Cerdanya. Va ésser ordenat prevere el 1942 i exercí el ministeri sacerdotal a les ciutats de Tremp i Bruguera, a les comarques del Pallars Jussà i el Ripollès, respectivament.

³¹ Vegeu l'apartat: 8.1. *Edició del llibre*, (p. 85).

³² Galceran, Salvador. *La indústria i el comerç a Cerdanya*. *Op. cit.* (Pàgines a la taula).

³³ *Diccionari enciclopèdic d'historiografia catalana*, «Salvador Galceran i Vigué», Barcelona: Grup Enciclopèdia Catalana, 2003. Recuperat de: <<https://www.enciclopedia.cat/ec-historiog-1104.xml>>. [Darrera consulta: 16/07/2020].

L'enciclopèdia també reconeix la seva tasca com a historiador expert en la comarca de la Cerdanya i en cita les obres cabdals³⁴ que va publicar en relació amb aquest territori: «*L'antic sindicat de Cerdanya* (1973), *Dietari de la fidelíssima vila de Puigcerdà* (1977), *La indústria i el comerç a Cerdanya. Estudi socio-econòmic i polític segons les ordinacions mustassaph* (1978) i *La revolució de 1868 a la Cerdanya* (1981)»³⁵.

Erola Simon, arxivera de l'Arxiu Comarcal de la Cerdanya, explica en un article sobre Sebastià Bosom que Salvador Galceran fou professor als Escolapis de Puigcerdà i que s'encarregà de tenir cura de l'Arxiu Municipal³⁶. L'autora afirma que Sebastià va aprendre de Salvador «l'ofici meticulós d'ordenar i descriure documentació antiga»³⁷ i que va ser durant aquesta etapa d'aprenentatge que ambdós arxivers van confeccionar el *Catàleg de protocols de Puigcerdà*, publicat per la Fundació Noguera.

Tanmateix, en cap de les dues fonts consta que Salvador Galceran adquirís una sòlida formació en l'àmbit ecdòtic i, encara menys, lingüístic. Això ens permetria justificar que no tingués en consideració la necessitat d'una edició crítica³⁸ que respectés al màxim el text original, tal com aconsellen les normes d'edició anteriorment esmentades. Així mateix, també cal advertir la presència d'alguns errors ortogràfics en la seva edició. Ara bé, més enllà d'aquestes qüestions, és innegable el gran valor historiogràfic del conjunt d'estudis que va elaborar Salvador Galceran, tant a títol personal com en col·laboració amb altres acadèmics. De fet, el present treball n'és deutor.

³⁴ Per a més publicacions, recomano la consulta del catàleg del Centre de Recursos per a l'Aprenentatge i la Investigació (CRAI) de la Universitat de Barcelona. Recuperat de: http://cercabib.ub.edu/iii/encore/plus/C_Ssalvador%20galceran_Orightresult_U_X0:jsessionid=93078C03FBCD212FD0845892EEB711E7?lang=cat&suite=def. [Darrera consulta: 01/07/2020].

³⁵ «Salvador Galceran i Vigué». *Op. cit.* Vegeu: <<https://www.enciclopedia.cat/ec-historiog-1104.xml>>.

³⁶ En el pròleg de l'estudi de Salvador Galceran, el Dr. Josep Maria Font-Rius explica que l'arxiu de la Cerdanya va romandre abandonat a causa de la Guerra Civil espanyola, però que gràcies a les seves recomanacions, les autoritats de Puigcerdà van designar un arxiver per fer-se'n càrrec, que fou Salvador Galceran: «aquell buit fou omplert [...] amb l'encàrrec fet a mossèn Galceran d'ocupar-se de tenir cura de l'arxiu. Amb vertader entusiasme i dedicació, s'aplicà de bon començament a posar en ordre aquell devassall [sic] de pergamins, volums i lligalls apilotats en armaris i calaixos. Després, vingué l'estudi consciencios del seu contingut [...] per arribar a familiaritzar-se interiorment amb l'entranya de l'arxiu, ço que vol dir amb la història cerdana». Galceran, Salvador. *La indústria i el comerç a Cerdanya. Op. cit.* (p. 5-6).

³⁷ Simon, Erola, «Sebastià Bosom i Isern. Arxiver i divulgador de la història cerdana», dins de *Revista de Girona*, núm. 287, p. 49-50, Girona: Universitat de Girona, 2014. Recuperat de: <http://www.revistadegirona.cat/rdg/recursos/2014/0287_049.pdf>. [Darrera consulta: 01/07/2020].

³⁸ De fet, el mateix editor admet haver esmenat grafies i altres signes dels mots originals del manuscrit, però afegeix que la seva intenció és la de «facilitar la lectura i la seva millor comprensió». Galceran, Salvador. *La indústria i el comerç a Cerdanya. Op. cit.* (p. 17).

2. LA Cerdanya a la baixa edat mitjana

2.1. Marc nacional

Escometre l'aproximació a la baixa edat mitjana de Catalunya en el present treball és tot un repte, atesa la complexitat, en tots els àmbits —i l'extensa bibliografia—, d'aquest moment de la nostra història. Tanmateix, convé conèixer el marc històric general per entendre'n el comarcal i local que ens ocupen.

La Catalunya baixmedieval vingué marcada per un període de recessió econòmica que va començar al segle XIV i va continuar al llarg del XV. Fou també un moment profundament marcat per la guerra civil entre el monarca Joan II i les institucions catalanes. Aquest temps d'instabilitat política, social i econòmica del nostre país, es va traduir, en paraules de l'historiador Vicente Moreno, en la pèrdua de «la seva hegemonia en el si de la Corona d'Aragó i en el context Mediterrani occidental»¹. Tal com sintetitza l'acadèmic —el qual s'adreça a un públic no especialitzat—, es caracteritzà pels següents factors: la davallada demogràfica, les crisis del camp i la ciutat i la caiguda del comerç, amb les conseqüències econòmiques que se'n derivaren².

Per entendre les pèrdues poblacionals, hem de tenir present la propagació, l'any 1348, de la pandèmia de pesta bubònica³, originària a l'Àsia, coneguda com la «Pesta Negra»⁴, amb els brots que es van succeir fins als anys vint del segle XVI. Dues de les rèpliques de pesta documentades coincideixen amb l'època del nostre llibre de Puigcerdà, de 1485 —la primera, el 1483 i la segona el 1486⁵—, en el qual, no és gens estrany, hi ha ordinacions molt explícites quant a la salubritat i la higiene de la ciutat.

¹ Moreno, Vicente, «Catalunya i la crisi de la baixa edat mitjana», dins de *Sàpiens. Ciències socials en xarxa. El blog de la Història, la Geografia i la Història de l'Art*; 2010. Recuperat de: <<http://blogs.sapiens.cat/socialsenxarxa/2010/10/20/catalunya-i-la-criisi-de-la-baixa-edat-mitjana/>>. [Darrera consulta: 03/07/2020]. Aquesta és la tendència generalitzada en la historiografia, fins i tot, fora de l'àmbit acadèmic.

² *Ibid.*

³ És cert que fou la pandèmia més letal de l'edat mitjana, no gensmenys, tal com escriu Maria Teresa Ferrer, «tradicionalment s'ha culpats la Pesta Negra de la crisi de la segona meitat del segle XIV, quan en realitat en fou només una de les causes. Els danys provocats per les guerres [...] tingueren uns efectes més desastrosos per a l'economia catalana que la Pesta, perquè van arruïnar les finances públiques, del rei i dels municipis [...] van produir estralls al territori i a la flota i dificultaren o impediren el normal desenvolupament del comerç». Ferrer, Maria Teresa, «Establiments de masos després de la pesta negra», dins de Maria Teresa Ferrer, (et. al.), *El mas català durant l'Edat Mitjana i la Moderna (segles IX-XVIII). Aspectes arqueològics, històrics, geogràfics, arquitectònics i antropològics. Actes de Col·loqui celebrat a Barcelona del 3 al 5 de novembre de 1999*, Barcelona: CSIC-Institució Milà i Fontanals, Departament d'Estudis Medievals, 2001, p. 189-241. Recuperat de: <<http://hdl.handle.net/10261/26151>>. [Darrera consulta: 04/07/2020]. (Vegeu: p. 189-190).

⁴ Per a més informació, consulteu: Fernández, Josep; Riera, Antoni, «La crisi econòmica i social al camp», dins de Josep M. Salrach i Emili Giralt, *Història agrària dels Països Catalans: edat mitjana*, vol. II, Barcelona: Publicacions i Edicions de la Universitat de Barcelona, 2004, p. 119-179.

⁵ Moreno, Vicente. «Catalunya i la crisi...». *Op. cit.*

Així mateix, fou un període farcit de fets paradoxals; per exemple, si bé és cert que el creixement demogràfic de Catalunya va anar a l'alça al llarg de la primera meitat del segle XIV, la població ja començà «a remetre a partir de 1333 (el conegut com “lo mal any primer”) quan la falta d'aliments causada per les males collites i la fam van començar a aparèixer arreu del Principat»⁶. A partir d'aquest any, Vicente Moreno enumera fins a set catàstrofes més —a banda dels brots de pesta, anteriorment esmentats, que es van estendre fins a 1521—: «1347. Crisi de subsistències; 1347-1351. Època de les grans pestes; 1358. Plaga de llagostes i pèrdua de bona part de les collites; 1362-1363. Reparició de la pesta: mortaldat dels infants; 1371. Nova epidèmia de pesta negra: mortaldat dels mitjans; 1373: Terratrèmols⁷; 1375: Pesta negra a Barcelona i crisi de subsistències a l'Empordà»⁸. Només a la capital catalana, en el transcurs d'un segle, es va perdre la meitat de la població: de 40.000 habitants, el 1340 a 20.000 a mitjan segle XV⁹. Es calcula que la pandèmia va delmar prop d'un 35 % del total de la població¹⁰ catalana¹¹, un fet sense precedents.

Tot i que la pesta va afectar el conjunt de la societat, independentment de l'estament, val a dir que fou en el món rural on més detriment hi hagué i, per tant, en les estructures agràries, el bon funcionament de les quals era indispensable per proveir d'aliments els mercats. Tal com escriuen Josep Fernández i Antoni Riera, «la conseqüència immediata de la Pesta Negra va ser l'aturada de l'expansió agrària i un dèficit molt marcat de mà d'obra»¹², tant per l'onada de defuncions com per l'eixida dels pagesos a les ciutats, de manera que moltes terres varen romandre abandonades i, per tant, improductives; tot plegat, lliga amb el concepte dels «masos ròncs»¹³, això és, masos que varen quedar, en molts casos, deshabitats, fet que obligà als propietaris i tinentes a trobar solucions de

⁶ *Ibíd.*

⁷ També en el segle XV, «els terratrèmols sacsejarien el territori els anys 1410, 1427-1428 (destrucció d'Olot) i 1448». Moreno, Vicente. «Catalunya i la crisi...». *Op. cit.*

⁸ *Ibíd.*

⁹ *Ibíd.*

¹⁰ Sense desmentir totalment l'autor, cal tenir en compte, però, que «determinar el nombre i la distribució de la població en un moment determinat de l'edat mitjana no és una tasca fàcil. [...] Els desigs d'uniformitat explicativa dels historiadors topa sistemàticament amb la naturalesa parcial de les fonts i amb unes realitats locals i comarcals no sempre comparables. La població no va evolucionar uniformement al llarg de la franja mediterrània ibèrica i, per tant, no pot ser estudiada globalment». Fernández, Josep; Riera, Antoni. «La crisi econòmica i social...». *Op. cit.* (p. 121).

¹¹ *Ibíd.* (p. 119).

¹² *Ibíd.* (p. 126).

¹³ «Nom que deriva de la ràpida deterioració que patiren a causa de la utilització d'elements poc consistents en la construcció». Ferrer, Maria Teresa. «Establiments de masos...». *Op. cit.* (p. 190).

continuïtat per assegurar-ne nous cultivadors¹⁴. Entre les concessions que es varen fer als pagesos per evitar-ne llur renúncia al camp, s'hi comptaren:

La renúncia transitòria dels mals usos, reducció eventual o definitiva dels censos, monetització de les rendes en espècie, redempcions o abolicions gratuïtes de serveis dominicals, dispenses temporals de l'obligació de residència en el mas i transformació de les tinences servils en emfitèutiques¹⁵.

Naturalment, els senyors establien contractes emfitèutics¹⁶ amb els pagesos que més i millor podien preservar llurs dominis, un cop recuperats. Cal emfasitzar que «el pragmatisme dels senyors en aquest aspecte contribuï a engrandir les esquerdes del món rural»¹⁷.

Del camp, la crisi es va estendre a la ciutat¹⁸. Antoni Riera ho il·lustra bé:

Las cuatro décadas comprendidas entre 1333 y 1375, desde el *mal any primer* hasta el *any de la fam*, fueron fundamentales en la creación de una política pública de aprovisionamiento de las ciudades catalanas. [Tanmateix, afegeix que] las políticas frumentarias municipales se revelaron muy onerosas [...] El grueso de los recursos necesarios para financiar la costosa política frumentaria municipal, en la Baja Edad Media, lo aportaron los estamentos intermedios y bajos. [...] Para las clases privilegiadas constituyó, en cambio, una nada desdeñable fuente de ingresos y de prestigio¹⁹.

Ja en temps d'Alfons el Magnànim, és a dir, més a prop de la creació de les nostres ordinacions, apareixerien a les ciutats els partidaris de la «Biga», d'una banda i de la «Busca», de l'altra. Galceran de Requesens i de Santacoloma, senyor de Molins de Rei i lloctinent de Catalunya al servei d'Alfons el Magnànim, aconseguí prendre el poder a

¹⁴ Ferrer, Maria Teresa. «Establiments de masos...». *Op. cit.* (p. 192).

¹⁵ Fernández, Josep; Riera, Antoni. «La crisi econòmica i social...». *Op. cit.* (p. 126).

¹⁶ Per a més informació sobre l'emfiteusi, recomano la consulta de: Pons, Josep Maria, «Entre l'emfiteusi i el feudalisme» dins de Josep Maria Pons, *Recull d'estudis d'història jurídica catalana*, vol. III, col. Textos i Documents, 22, Barcelona: Fundació Noguera, p. 183-192.

¹⁷ Fernández, Josep; Riera, Antoni. «La crisi econòmica i social...». *Op. cit.* (p. 127).

¹⁸ Nogensmenys, s'ha constatat que la crisi afectà més al camp, «un altre efecte de la desigualtat estructural entre una i altre». Bois, Guy, «Ciutat i camp en la societat preindustrial», dins de *L'espai viscut. Col·loqui internacional d'història local*, València: Història local / 1- Diputació de València, 1989, p. 113-126. (Vegeu: p. 124).

¹⁹ Riera, Antoni, «Crisis cerealistas, políticas públicas de aprovisionamiento, fiscalidad y seguridad alimentaria en las ciudades catalanas durante la Baja Edad Media», dins de Luciano Palermo, (*et al.*), (eds.), *Políticas contra el hambre y la carestía en la Europa medieval*, Lleida: Milenio, 2018, p. 235-282. (Vegeu: p. 282).

l'oligarquia barcelonina²⁰. Tot seguit, la va substituir per homes de confiança i per mestres d'oficis del «Sindicat dels Tres Estaments i poble de Barcelona», els quals van començar a prendre part en el poder executiu de la ciutat; aquest grup formaria la «Busca» que, tal com exposa Carme Batlle, «impusieron las reformas contenidas en su programa: la devaluación monetaria, el proteccionismo, la reforma del gobierno municipal, etc. Todo bajo la protección real de Alfonso el Magnánimo»²¹. A causa d'això, un altre sector de la societat, el grup de la «Biga», que representava els interessos de l'oligarquia urbana, juntament amb els estaments privilegiats de tot Catalunya —tant l'oligarquia rural com la noblesa laica²²— s'hi varen rebel·lar i van enfrontar-se unànimement la figura de Requesens. Van rebutjar, doncs, les polítiques dels «buscaires», car posaven en perill llurs privilegis; això va obligar el rei Alfons a substituir la reina Maria i el seu successor pel seu germà Joan. Aquestes i altres agitacions polítiques, com les pugnes entre Joan II i el seu fill, el príncep Carles de Viana, que finalment va ésser empresonat pel seu propi pare, marcarien el preludi de la guerra civil catalana²³ que va esclatar el 1462 amb la victòria dels «bigaires», els quals van recuperar el govern de la ciutat²⁴.

Finalment, el fet que els genovesos s'imposessin als comerciants catalans, que els castellans i altres pobles ibèrics aprofitessin aquesta tensió per penetrar en el Mediterrani i el control de l'or africà per part de castellans i portuguesos, juntament amb l'endarreriment tècnic del comerç català i la mala gestió que en feu el rei Alfons el Magnànim, va suposar una forta sotragada comercial²⁵. A més a més, cal tenir present la davallada demogràfica i la crisi econòmica, les quals «van provocar un descens dels ingressos fiscals a Catalunya, de tal manera que aquests van resultar insuficients per a cobrir les despeses de la monarquia, els municipis i les diferents institucions del Principat»²⁶. La sol·licitud de préstecs i l'endeutament, que foren concebuts com una primera solució, agreujaren encara més la situació, de manera que es va intentar bastir

²⁰ «Después de convencer al Magnánimo de que no habría violencia y de asegurarle la complacencia de los nuevos regidores para otorgarle más dinero, como esperaba siempre el monarca de sus súbditos catalanes. En realidad fue un auténtico golpe de estado contra los privilegios municipales y el tradicional poder de las familias patricias». Batlle, Carme, «Triunfo nobiliario en Castilla y Revolución en Cataluña», dins de Vicente Ángel Álvarez (coord.), *Historia de España de la Edad Media*, Barcelona: Ariel, 2011, p. 745-772. (Vegeu: p. 760).

²¹ *Ibíd.*

²² Moreno, Vicente. «Catalunya i la crisi...». *Op. cit.*

²³ Batlle, Carme. «Triunfo nobiliario en Castilla...». *Op. cit.* (p. 760).

²⁴ Moreno, Vicente. «Catalunya i la crisi...». *Op. cit.*

²⁵ *Ibíd.*

²⁶ *Ibíd.*

un «mur de contenció», mitjançant la creació de la «Taula de Canvi de Barcelona» la qual, de la mà de la Diputació del General, va contribuir significativament a fer front a la crisi²⁷ i a restablir la pau, juntament amb la «represa de l'encunyació monetària»²⁸ a partir de 1475 i amb la promulgació de noves i antigues ordinacions, entre d'altres²⁹.

2.2. CONTEXT HISTÒRIC I POLÍTIC

Analitzat el panorama històric general, podem endinsar-nos en el marc pròpiament cerdà. D'entrada, vull fer un petit comentari amb relació a l'escut de la vila de Puigcerdà, que és el centre polític, històric, econòmic i social més important de la comarca i el lloc on s'originà el nostre manuscrit. El símbol de la vila troba llurs orígens a l'edat mitjana i, pel que fa a l'escut, també el trobem a la contraportada del manuscrit, fet que justifica que m'hi aturi breument.

Sabem, per tant, que l'escut de Puigcerdà és el «mont floronat» i que, tal com indica Sebastià Bosom, «ha estat des de sempre ben definit, tot i que hi ha hagut variacions ornamentals, alguna de les quals afectà greument»³⁰. El mateix autor, indica que la primera vegada que el trobem és a la «miniatura de la lletra capital del llibre de privilegis conegut com a “Trasllat del Llibre Verd”, de 1298, que és una de les representacions municipals més antigues del Principat»³¹. A l'annex d'aquest treball, s'hi observa l'escut de la vila a la contraportada del llibre que edito, el qual apareix capgirat³². Ho abordo més endavant, amb d'altres qüestions relatives a les característiques externes del llibre. Per un altre costat, la bandera està documentada des del segle XV, que és el segle en què es va confeccionar el nostre llibre; tanmateix, enlloc en consta la descripció, si bé es pot imaginar «que aquella havia de tenir representades les seves armes: el mont floronat»³³.

En termes polítics, també convé citar alguns dels privilegis que la capital cerdana, Puigcerdà, nucli vertebrador de la comarca, tenia ja des de les primeres concessions del rei Alfons I, el Cast. D'acord amb el que explica Salvador Galceran, el monarca Alfons I

²⁷ *Ibíd.*

²⁸ Vilar, Pierre Batlle, Carme, «IV. Una economia entre la crisi i el redreçament», dins de Pierre Vilar, Josep Termes i Carme Batlle, *Història de Catalunya. Volum III. L'expansió baixmedieval (segles XIII-XV)*, Barcelona: edicions 62, 1998, p. 285-326. (Vegeu: p. 321).

²⁹ *Ibíd.*

³⁰ Bosom, Sebastià, *Puigcerdà*, col. Quaderns de la Revista de Girona, núm. 41, Girona: Diputació de Girona i Caixa de Girona, 1993, p. 34.

³¹ *Ibíd.*

³² Vegeu «Il·lustració 1», a l'apartat: 8.3. *Imatges*, (p. 171).

³³ Bosom, Sebastià. *Puigcerdà. Op. cit.* (p. 34).

va fer lliures «*de tot servei* els de Puigcerdà, llevat dels drets d'administració de justícia [...] i el dret de l'host o exèrcit»³⁴ i afegeix que «encara que els cerdans no havien pas d'acudir a l'host, més que dintre [...] de la Vegueria de Cerdanya»³⁵. Concretament, en l'any de les nostres ordinacions, el rei Ferran II va abolir els mals usos que ja el rei Alfons I el Cast, fundador de la capital cerdana, havia afranquit als ciutadans de Puigcerdà³⁶.

L'historiador introdueix, així mateix, els termes amb què es designaven els oficials de la Cort reial, que eren els encarregats de gestionar els àmbits de la justícia i l'exèrcit. Alguns d'aquests càrrecs també apareixen en el nostre llibre manuscrit: el veguer, el batlle, el jutge, els saigs i el governador³⁷. Endemés, hi hagué càrrecs de caràcter administratiu que també foren esmentats en el *Llibre del Mostassà*. Probablement, ens interessa més aquest grup, atès que el mostassà en formava part; tots ells eren renovats per la vetlla de la Mare de Déu de març. Es tracta, per tant, dels quatre cònsols, el clavari, el mostassà, l'obrer, el blader, el síndic a corts, el notari del Consolat, els sobreposats de les confraries i els jurats de consell. Sobre la figura del mostassà en faré referència en apartats posteriors.

Puigcerdà, doncs, va anar adquirint amb els segles més capacitat d'elecció dels seus representants. En primer lloc, depenia del veguer l'elecció de quatre consellers, que al seu torn elegien la resta de càrrecs; més endavant, ho van poder fer els cònsols de la vila i ja en el segle del nostre manuscrit també hi participaven els sobreposats, fins el 1500 en què s'instaurà el «Privilegi d'Insaculació» a tot el Principat de Catalunya³⁸.

Quant als episodis de pesta, descrits en el marc històric general, si bé és cert que van causar una gran mortaldat a tot Europa i que el comtat i vegueria de Cerdanya no n'estigué exempt, «a finals del segle XIV Puigcerdà tenia 654 focs, xifra que es tradueix en més de 2.000 habitants»³⁹, a diferència de la veïna Seu d'Urgell, que patí un descens demogràfic més accentuat. No podem negar, però, que demogràficament s'hi observà

³⁴ Galceran, Salvador, «Els privilegis de Puigcerdà», dins d'Institut d'Estudis Ceretans, *1r Congrés Internacional d'Història. 8è Centenari de la Fundació de Puigcerdà (1117-1977)*, Puigcerdà: Institut d'Estudis Ceretans. Centre d'Iniciatives Turístiques de Puigcerdà i Cerdanya, 1983, p. 124-133. (Vegeu: p. 126).

³⁵ *Ibíd.* (p. 127).

³⁶ *Ibíd.* (p. 126).

³⁷ *Ibíd.* (p. 127).

³⁸ *Ibíd.* (p. 131-132).

³⁹ Per a més informació, recomano la consulta de: Batlle, Carme, «Les relacions entre la Seu d'Urgell i Puigcerdà a l'edat mitjana», dins d'Institut d'Estudis Ceretans, *1r Congrés Internacional d'Història. 8è Centenari de la Fundació de Puigcerdà (1117-1977)*, Puigcerdà: Institut d'Estudis Ceretans. Centre d'Iniciatives Turístiques de Puigcerdà i Cerdanya, 1983, p. 112-123. (Vegeu: p. 119).

una disminució; a banda de l'epidèmia i també del terratrèmol de 1428, s'hi sumà l'expulsió dels jueus de la vila el 1493, els quals foren un dels col·lectius més importants de tota la comarca. Sabem que s'organitzaven al voltant d'un call, i que disposaven de sinagoga i cementiri propis⁴⁰. Segons la monografia local de Sebastià Bosom, la primera notícia que tenim sobre la presència de jueus a Puigcerdà ens la dona un llibre notarial dels anys seixanta de 1200, en el qual s'hi constaten «transaccions comercials de préstecs»⁴¹; l'autor afegeix que «la poca quantitat contrasta amb la notable freqüència de pocs anys després»⁴². Per últim, també condicionà el descens demogràfic un període de guerres «en el qual Puigcerdà va ser la víctima usual per ostentar la capitalitat de la contrada»⁴³.

En el marc de les guerres que es varen succeir al segle XV, cal emfasitzar el fet que la Cerdanya, en ésser un lloc de pas, va trobar-s'hi al bell mig; així mateix, la seva producció agrària va servir per a la subministració d'aliments a les tropes, a les quals també donaven allotjament. Eren, igualment, víctimes de saquejos i incursions, fet que no només contribuï a la despoblació, com escrivia més amunt, sinó que «provocaren un desencís generalitzat [i] una reculada econòmica important»⁴⁴.

2.3. CONTEXT ECONÒMIC I SOCIAL

És molt densa la informació que ens proporciona la documentació en relació amb l'activitat social i econòmica de la Cerdanya i, concretament, de Puigcerdà. Només amb el nostre manuscrit, coneixem ordinacions relatives a l'alimentació, queviures de tota mena, la indústria, la higiene dels carrers, les qüestions ètiques i morals, la forma de viure l'espiritualitat, els deures i les obligacions del mostassà, dels cònsols i d'altres autoritats i també les responsabilitats penals que implicava la contravenció d'aquestes normes reguladores del mercat i de la vida a la ciutat. Tot plegat ho explicaré més endavant, ja que m'endinsaré en els continguts del manuscrit.

El poder econòmic i comercial de la Cerdanya va trobar el seu epicentre a la capital. D'acord amb Sebastià Bosom, «els nombrosos privilegis i afranquiments concedits i una població activa permeteren endegar ben aviat una dinàmica comercial que la vila ja

⁴⁰ Bosom, Sebastià. *Puigcerdà. Op. cit.* (p. 80).

⁴¹ *Ibíd.*

⁴² *Ibíd.*

⁴³ *Ibíd.* (p. 91).

⁴⁴ *Ibíd.* (p. 48).

no abandonaria mai més»⁴⁵. Tot plegat, representà una transformació progressiva de la societat puigcerdanenca, que va abandonar el món rural —el qual es mantindria a la resta de poblacions de la Cerdanya— per establir-se a la ciutat⁴⁶, creant una nova classe social constituïda per comerciants i mestres d'oficis que s'organitzaren en gremis⁴⁷.

Salvador Galceran, en la seva intervenció abans esmentada, descriu alguns dels privilegis socials i econòmics de la vila de Puigcerdà. Des d'un punt de vista social, primer varen ser de tipus antifeudalista i, posteriorment, proteccionista⁴⁸. Ens interessen els d'aquesta segona tipologia, per mitjà dels quals es «posà sota [...] protecció reial tots els puigcerdanesos, per la salvetat o salvaguarda i seguretat d'ells i de tots els seus béns»⁴⁹. Entre els privilegis que s'hi contemplaven, hi havia el d'obtenir aigua, llenya i pastures en qualsevol lloc, això sí, dins dels límits del terme municipal. Amb el pas dels anys, àdhuc, va concedir a la vila poder sobre noves terres circumdants. Ara bé, les concessions més significatives per al nostre estudi, les quals foren també de tipus proteccionista i atorgades també pel rei Alfons I són, per un costat, el mercat setmanal i, per l'altre, la fira.

Quant al mercat, se celebrava setmanalment, concretament, els dijous⁵⁰. Tots els mercaders i llurs productes varen gaudir de protecció reial, a excepció, segons Sebastià Bosom, «dels traïdors, homicides, falsificadors, saltejadors, sodomites, lladres, heretges, desertors i altres»⁵¹. El mercat donava una gran vida i impulsava el bon funcionament de l'economia local i, per tant, comarcal. També sabem que el mercat se situava a la plaça Major i que hi havia els pesos i les mesures de control propis de la vila, que eren contrastats pel mostassà. A la plaça s'hi paraven les taules i es disposaven les balances «les quals eren arrendades per la vila a una persona, i aquesta les sotsarrendava als mercaders que volien parar en el mercat»⁵².

Pel que fa a la fira, Carme Batlle n'emfasitza la importància en el sistema d'intercanvis comercials a l'edat mitjana: «la trobada anyal servia per afavorir la població on acudien mercaders dels voltants i inclús estrangers, segons la fama

⁴⁵ *Ibíd.* (p. 30).

⁴⁶ Sebastià Bosom indica, però, que «gràcies al dret de control sobre el blat i moltes pastures, fou rellevant el paper de la població sobre el comerç de cereals i bestiar». *Ibíd.* (p. 30).

⁴⁷ *Ibíd.*

⁴⁸ Galceran, Salvador. «Els privilegis de Puigcerdà». *Op. cit.* (p. 124).

⁴⁹ *Ibíd.* (p. 126).

⁵⁰ «El dia de celebració ha estat al llarg del temps motiu de canvis i discussions. El dijous i el diumenge eren els dies que es disputaven el mercat. El 1522, es decidia, després d'haver-se fet un temps el diumenge, que tornés al dijous, tal com deia el privilegi». Bosom, Sebastià. *Puigcerdà. Op. cit.* (p. 14).

⁵¹ *Ibíd.*

⁵² *Ibíd.*

aconseguida»⁵³ i, sobre Puigcerdà, afegeix que la fira coincidia amb la de la Seu d'Urgell —amb perjudici d'aquesta última— i que començava «per Sant Ermengol (3 de novembre) al segle XV, anunciada amb tabals i trompetes mentre el verguer tirava castanyes i avellanes, perquè els minyons seguissin el grup fent soroll i tothom se n'assabentés»⁵⁴. Val a dir, però, que la fira se celebrava en els seus orígens durant vuit dies, per la Mare de Déu d'Agost i no fou fins l'any 1270 que es traslladà al novembre, pels volts de Tots Sants⁵⁵.

De totes les manufactures, convé destacar-ne, especialment, el desenvolupament de l'activitat industrial i la comercialització de draps; això és fàcilment observable en el nostre manuscrit i, pel que sembla, «fou molt notable al llarg dels segles XIII i XIV i [...] revitalitzà les rutes comercials interiors, en especial les que anaven nord-sud del Pirineu»⁵⁶.

Igualment, des d'un punt de vista social i econòmic, però també cultural, és de mester destacar l'àmbit educatiu, atès que és justament en el segle del nostre llibre que es coneix la primera notícia sobre l'existència d'una escola, d'acord amb les recerques de Sebastià Bosom:

Data del 10 de novembre de 1433 quan el consolat acordava que la vila havia de tenir un mestre d'escola per a ensenyar els infants. El dia 13 es contractava per un any Jaume Valmanya com a mestre, amb un sou de deu florins l'any⁵⁷.

Finalment, només em resta fer una petita valoració. Abordar la història de la Cerdanya implica necessàriament abraçar-ne la de Puigcerdà. En pocs paràgrafs, hem pogut constatar com la població puigcerdanenca va respondre d'una forma especialment positiva als privilegis i concessions de tot tipus que els diferents monarques van concedir-los i refermar-los. Així, la ciutat cerdana va esdevenir una autèntica capital capdavantera a Catalunya i va «gaudir d'un gran volum comercial i social»⁵⁸ fet que explica, així mateix, «els tres grans assentaments monàstics, l'important call jueu i la ben organitzada estructura sociopolítica»⁵⁹.

⁵³ Batlle, Carme. «Les relacions entre la Seu...». *Op. cit.* (p. 119).

⁵⁴ *Ibíd.*

⁵⁵ Galceran, Salvador. «Els privilegis de Puigcerdà». *Op. cit.* (p. 126).

⁵⁶ Bosom, Sebastià. *Puigcerdà. Op. cit.* (p. 30).

⁵⁷ *Ibíd.* (p. 66).

⁵⁸ *Ibíd.* (p. 52).

⁵⁹ *Ibíd.*

2.3.1. El notariat a Puigcerdà

Ja hem dit que Puigcerdà fou el nucli poblacional més actiu de tota la Cerdanya i l'activitat notarial també s'inclou en aquesta definició. Fer-ne l'observació, en termes generals, ens permet comprendre millor la importància de les estructures d'administració i gestió del poder municipal a la baixa edat mitjana puigcerdanenca. És un àmbit especialment important, atès que en el nostre llibre manuscrit, concretament, el cerimonial copiat a la segona meitat del segle XVI, hi apareix el nom de Joan Onofre d'Ortodó, que en aquell any ostentà el càrrec de mostassà. Sabem, d'una banda, que fou oriünd de Puigcerdà, el 1550 i que va morir a la mateixa vila el 1616; d'altra banda, exercí com a notari⁶⁰ de Puigcerdà i en fou el secretari comú⁶¹. Es doctorà en dret a l'Estudi General de Lleida i se li atribueix, així mateix, l'autoria d'un dietari titulat *Llibre de les cerimònies i coses memorables de la fidelíssima vila de Puigcerdà*, de 1584⁶². L'any següent va fer acte de presència a les corts de Montsó, «on fou ennoblit per Felip II»⁶³.

En relació amb l'escrivania de Puigcerdà, se sap que era de tipus municipal. El 19 de juliol de 1264, Jaume I⁶⁴ va concedir «in perpetuum» el privilegi de l'Escrivania de Puigcerdà i de tota la Cerdanya a la vila de Puigcerdà. El privilegi facultava el Consell de Puigcerdà per nomenar o substituir escrivans públics o notaris que fins aleshores eren escollits pel rei, que era qui ostentava el poder jurisdiccional de la vila. Només els notaris degudament designats i autoritzats pels còsols⁶⁵ de la vila, en virtut del susdit privilegi, tenien llicència per exercir les seves funcions a la capital cerdana i arreu de la comarca, fet que ens interessa; tal com explicaré més endavant, aquest també serà un

⁶⁰ És altament recomanable la contribució del doctor Daniel Piñol-Alabart en matèria d'història del notariat, mitjançant la qual es fan grans aportacions als estudis de Diplomàtica. Es podria encetar un nou estudi en què s'analitzés una mica més a fons aquest personatge tan important per la capital del comtat i vegueria de Cerdanya i veure, d'aquesta manera, l'evolució de la institució notarial en aquesta contrada pirinenca. Piñol, Daniel, «La història del notariat, una recerca encara vigent», dins de *SVMMMA. Revista de cultures medievals*, núm. 12, 2018, p. 1-5. Recuperat de: <<https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=7084845>>. [Darrera consulta: 23/08/20].

⁶¹ *Gran enciclopèdia catalana*, «Joan Onofre d'Ortodó», Barcelona: Grup Enciclopèdia Catalana, 1988. Recuperat de: <<https://www.enciclopedia.cat/ec-gec-0047772.xml>>. [Darrera consulta: 16/07/2020].

⁶² *Ibíd.*

⁶³ *Ibíd.*

⁶⁴ És de mester recordar que Jaume I perfeccionà l'escrivania d'Alfons constituïda per escrivans dirigits per un notari i també «la incorporació vers el 1250 del sistema de registres, de correspondència administrativa amb inclusió de comptes, resolucions judicials, militars i econòmiques». Batlle, Carme, «II. La monarquia i els ressorts del poder», dins de dins de Pierre Vilar, Josep Termes i Carme Batlle, *Història de Catalunya. Volum III. L'expansió baixmedieval (segles XIII-XV)*, Barcelona: edicions 62, 1998, p. 55-82. (Vegeu: p. 72).

⁶⁵ Sota la denominació de 'còsol', es designava els regidors de la vila, «les funcions dels quals ara foren convocar l'assemblea, presidir les eleccions dels magistrats, que juraven el càrrec en poder d'ells, i portar a terme les decisions preses pels còsols o paers». *Ibíd.* (p. 79).

tret característic del càrrec del mostassà, el qual, en paraules de Montserrat Bajet: «gaudia d'una autoritat preeminent i la seva jurisdicció s'estenia fora de la vila “en tots els llocs, parròquies i cabanes de la Vegueria de Cerdanya” on no hi hagués Mostassà»⁶⁶. D'aquesta manera:

A partir de finals del segle XIII s'erigeix un col·lectiu que serà de gran importància en els afers públics i privats, comercials i jurídics de la Cerdanya: els notaris que provenen de les elits locals i que estan estretament vinculats als poders públics⁶⁷.

Aquest privilegi fou reiteradament confirmat per l'infant Jaume, fill del Conqueridor, així com Jaume II⁶⁸ de Mallorca, el rei Pere d'Aragó i Felip II.

En els seus orígens, però, els notaris públics eren nomenats pel rei, que tenia el poder jurisdiccional. Convé destacar, així mateix, que la primera notícia que tenim de l'activitat notarial a la capital de la Cerdanya és de 1246 «quan Ramon d'Isavall firma com a notari públic de Puigcerdà en una carta de venda d'un alou a Naüja»⁶⁹ i que «el primer protocol notarial conservat és de Pere Gisclavar i data del 1260»⁷⁰. També és interessant saber que els notaris «eren escollits pels cònsols»⁷¹ i havien d'ésser laics.

Al segle XIV el treball dels notaris es va homogeneïtzar, però anteriorment confeccionaven diferents tipus de llibres en funció «dels individus que intervenen en les actes»⁷². Així, només a mode d'exemple, hi havia: els llibres *firmitatis*, els llibres *extraneorum*, els llibres *debitorum* o *testamentorum*; els llibres *boaciorum* i *panneriorum* i, per últim, els llibres *iudeorum*⁷³.

Per un altre costat, vull remarcar el fet que amb les divisions territorials dels anys 1659 i 1833 la producció i conservació de protocols notariais de la comarca es van traslladar a altres arxius comarcals. Només a tall d'exemple —per veure fins a quin punt

⁶⁶ Bajet, Montserrat, *Aspectes del comerç a Catalunya en el segle XVI segons els llibres dels mostassà*, Lleida: Servei de Publicacions de la Universitat de Lleida, 1998, p. 54-55.

⁶⁷ Simon, Erola, *El fons notarial de Puigcerdà*, dins del blog de l'Arxiu Comarcal de la Cerdanya (ACCE). Recuperat de: <<https://arxiucerdanya.wordpress.com/2018/06/14/el-fons-notarial-de-puigcerda/>>. [Darrera consulta: 14/07/2020].

⁶⁸ Amb relació al rei Jaume el Just, és important subratllar que durant el seu mandat el càrrec notarial va ser modificat i va donar a lloc a dos funcionaris: «el vice-canceller que derivava de l'antic jutge de la cort i era el substitut del canceller i revisava els documents escrits a l'escribania reial, i després el notari guarda-segells titulat protonotari sota Alfons el Benigne». Bajet, Montserrat. *Aspectes del comerç a Catalunya...* *Op. cit.* (p.72-73).

⁶⁹ Simon, Erola. *El fons notarial de Puigcerdà*. *Op. cit.*

⁷⁰ *Ibíd.*

⁷¹ *Ibíd.*

⁷² *Ibíd.*

⁷³ Per a més informació sobre aquest tema i les fonts bibliogràfiques de referència, recomano la consulta de l'article del blog ja citat: Simon, Erola. *Op. cit.*

es va dispersar la documentació cerdana— convé apuntar que part dels protocols de Puigcerdà van ésser traslladats des de Bellver a l'Arxiu General de Protocols del Districte de la Seu d'Urgell⁷⁴. Aquest districte notarial es va establir per la demarcació de 1866 i hi incloïa la documentació de «la major part de la comarca de l'Alt Urgell i la part lleidatana de la Cerdanya»⁷⁵.

Finalment, cal afegir que la major part de documents de l'Arxiu de Protocols del Districte de la Seu d'Urgell es reparteixen entre l'Arxiu Històric de Lleida i l'Arxiu de la Corona d'Aragó i una petita part a la Seu d'Urgell, subdividida, alhora, entre els arxius municipal i del districte; en tots ells, s'hi pot trobar documentació de Bellver de Cerdanya, que pertany a la part lleidatana de la comarca. Pel que fa a l'Arxiu Històric de Lleida, s'hi conserven alguns exemplars de Bellver de finals del segle XVIII i de mitjans del XIX⁷⁶.

⁷⁴ Pagarolas, Laureà, *Els fons de protocols de Catalunya. Estat actual i proposta de sistematització*, col. Textos de l'Associació d'Arxivers de Catalunya, núm. 5, Barcelona, Associació d'Arxivers de Catalunya, 2005, p. 175.

⁷⁵ *Ibíd.* (p. 174).

⁷⁶ *Ibíd.* (p. 182).

3. LA MOSTASSAFERIA

3.1. LA INSTITUCIÓ

Fàcilment s'intueix, ja d'entrada, que la paraula «mostassà»¹ —terme que prové de l'antic «mostassaf»— troba l'etimologia en l'àrab; concretament, segons el (DCVB), en la veu «muḥtasib, mat. sign., convertit en muḥtasáb en l'hispano-àrab (cf. Coromines DECast. I, 159)»². El mateix diccionari defineix el mostassà com el «funcionari municipal encarregat de contrastar els pesos i mesures, de comprovar la bona qualitat dels queviures i altres coses vendibles i de vetllar per l'observança dels preus assignats oficialment a aquelles; cast. *almotacén*»³.

Tal com he anunciat a l'inici del treball, Pedro Chalmeta és l'autor de la contribució⁴ més completa i exhaustiva pel que fa a l'estudi i l'evolució històrica d'aquest càrrec al llarg dels segles. L'historiador explica la figura del mostassà, en primer lloc, a través dels «Furs»; en segon lloc, a través dels «Llibres d'ordenances» i, per fi, a través dels «Llibres de mostassà», tal com apunto més avall. És important observar que a la Corona Catalanoaragonesa les disposicions d'aqueix oficial van generar aquest darrer tipus de llibres, independitzant-se, així, dels dos primers tipus. Això es deu, fonamentalment, a la implantació de la concessió reial de l'*officium Mostaçaffie*⁵. Dels llibres, però, en faig esment més endavant.

D'acord amb Teresa Vinyoles, «els mercats medievals disposaven d'unes mesures legals dipositades públicament en el propi mercat on tothom podia comprovar que el venedor no defraudava al client»⁶. Aquestes normes eren imprescindibles per al bon funcionament dels mercats, on no només s'hi poden vendre o adquirir productes de la terra o manufacturats, sinó que també era el lloc on es «realitzaven contactes i contractes, es programaven negocis i celebracions»⁷. De fet, en moltes viles s'hi

¹ Pablo José Alcover aborda extraordinàriament les característiques d'aquesta institució, determinant-ne els precedents, la implantació de l'ofici, la seva expansió, les competències, el sistema d'elecció, entre d'altres aspectes, al llarg dels segles. Alcover, Pablo José, «III. La institució: la mostassaferia», dins d'*Els mercats alimentaris de la Corona d'Aragó a través de la documentació municipal (segles XIV-XV)*, Universitat de Barcelona, 2019. [Tesi doctoral inèdita].

² Alcover, Antoni Maria; Moll, Francesc de Borja, *Diccionari català-valencià-balear*, Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2002. Recuperat de: <<http://dcvb.iecat.net/>>.

³ *Ibid.*

⁴ Chalmeta, Pedro, *El zoco medieval. Contribución al estudio de la historia del mercado*, Estudios Andalusés, núm. 3, Almería: Fundación Ibn Tufayl de Estudios Árabes, 2010.

⁵ *Ibid.* (p. 671).

⁶ Vinyoles, Teresa, «Veus i sensacions dels mercats medievals», dins de Flocel Sabaté, (ed.), *El mercat. Un món de contactes i intercanvis. Reunió científica: XVI Curs d'Estiu Comtat d'Urgell. Celebrat a Balaguer els dies 6, 7 i 8 de juliol de 2011 sota la direcció de Flocel Sabaté i Maite Pedrol*, Lleida: Pagès editors, 2014, p. 77-98. (Vegeu: p. 84).

⁷ *Ibid.* (p. 93).

establien notaris en el mercat setmanal; segons Josep Maria Salrach, «als mercats [...] també hi acudien els notaris, perquè la població pogués escripturar terres, fer dots, esponsalícis, capítols matrimonials, compravendes de terres, contractes de crèdit, cartes de deute, testaments...»⁸. L'adequat arranjament dels mercats⁹ i el compliment de les ordinacions municipals depenia, doncs, d'aquest funcionari local.

El mostassà és, per tant, «un oficial del rei dintre l'administració municipal»¹⁰. Segons Pedro Chalmeta, la primera vegada que trobem documentat el terme de l'«*officium almudaçafie*», en territori catalanoaragonès, és al Regne de València, concretament, en el *Repertiment de València* (1238) i, trenta anys després, la paraula «*almudaçafus*», en els *Fori Valencie* (1268)¹¹. L'herència àrab d'aquest càrrec és inqüestionable i no se'n coneixen precedents cristians¹².

Francisco Sevillano Colom¹³, acadèmic d'imprescindible citació en estudis d'aquest àmbit, resumeix el concepte de «mostassà» indicant-ne la condició de funcionari i dependència del Consell i dels jurats de la vila. Assenyala, que la seva elecció era, normalment, de caràcter anual; n'emfasitza la seva jurisdicció absoluta, sempre dins del seu marc competencial, sobre tots els estaments socials i la seva autoritat per vigilar els pesos i les mesures i per fer preservar la neteja de la ciutat. D'altra banda, en termes urbanístics, podia «evitar que se edificaran casas contra fuero; dirimir las cuestiones de ventanas, servidumbres, paredes medianeras, etc.»¹⁴. En l'àmbit juridicoadministratiu, feia complir els furs i les ordinacions, els quals eren deliberats de mà del Consell i els jurats; igualment, se li encomanava la tasca de jutjar, evitant la lentitud dels tràmits burocràtics i la paperassa, qualsevol frau i d'executar-ne les multes i penes

⁸ Marimon, Silvia, «L'autèntic mercat medieval», article de la secció «Cultura» del diari ARA, 2012, p. 36-37. [Entrevista]. (Vegeu: p. 37). Recuperat de: <<http://www.editorialbarcino.cat/media/upload/file/AutenticMercatMedieval.pdf>>. [Darrera consulta: 17/07/2020].

⁹ Convé advertir que l'aprovisionament de queviures i manufactures no depenia necessàriament del mostassà; un bon exemple és el cas de Barcelona, on podem afirmar que el subministrament de productes «no era un assumpte de la seva competència». Bajet, Montserrat, *Aspectes del comerç a Catalunya en el segle XVI segons els llibres dels mostassàs*, Lleida: Servei de Publicacions de la Universitat de Lleida, 1998, p. 37.

¹⁰ *Ibíd.* (p. 23).

¹¹ Chalmeta, Pedro. *El zoco medieval... Op. cit.* (p. 672).

¹² *Ibíd.* (p. 672-673).

¹³ Sevillano, Francisco, *Valencia urbana medieval a través del oficio de Mustaçaf*, estudio y edición de textos por Francisco Sevillano Colom, Consejo Superior de Investigaciones Científicas, Escuela de Estudios Medievales, València: Instituto Valenciano de Estudios Históricos; Institución Alfonso el Magnánimo; Diputación Provincial de Valencia, 1957. (Vegeu: p. 25).

¹⁴ *Ibíd.*

corresponents. Finalment, el mostassà havia de retre comptes a les autoritats esmentades, de forma periòdica, de tot el que percebia de les penes executades¹⁵.

3.2. EL MOSTASSÀ DE PUIGCERDÀ

Pel que fa la capital cerdana, com he indicat més amunt, el mostassà estenia la seva jurisdicció no només a Puigcerdà, sinó a totes les viles de la Cerdanya que no en tinguessin. La gran responsabilitat que assumia l'oficial d'aquesta antiga vegueria exigia que fos un home de confiança, conegut per la seva recta conducta, distingit i virtuós; de més a més, era requisit que tingués més de trenta anys. És interessant subratllar que l'oficial vestia, a mode de distintiu, «una vestidura de color verd i una vara o bastó també verd, de set o vuit pams de llargada i d'un dit de gruix»¹⁶.

La figura del mostassà de Puigcerdà s'empara en el dret consuetudinari, tal com es llegeix en documentació corresponent als reis Pere, el Cerimoniós i Sanç de Mallorca¹⁷. El primer cop que trobem documentat explícitament el càrrec és en una provisió reial de 22 de maig de 1359 i, una vegada més, el 14 de novembre del mateix any. Posteriorment, el privilegi es confirma fins a dues vegades més, la segona de les quals és, probablement, la més important:

Feta pel rei Pere d'Aragó el 23 d'abril de 1379, en la qual es detallen els deures del Mostassà i mana que l'elecció d'aquest, que d'antiquíssims temps solien fer cada any, en l'esdevenidor es faci en consell general i no d'altra manera, com estaven fent fins aleshores. A partir d'aquesta data són molts els documents on és esmentat [...] i són freqüents i reiterades les confirmacions i ampliacions d'aquest privilegi, en les quals es va perfilant la figura i la personalitat del Mostassà de Cerdanya¹⁸.

El càrrec era elegit anualment per insaculació¹⁹ i s'havia de realitzar el jurament en presència del batlle²⁰ de Puigcerdà i del veguer²¹ de Cerdanya. Endemés, el seu salari no

¹⁵ *Ibíd.*

¹⁶ Galceran, Salvador, *La indústria i el comerç a Cerdanya*, Barcelona: Fundació Salvador Vives Casajuana, 1978. (Vegeu: p. 29).

¹⁷ Per a més informació, *ibíd.* (p. 33-34).

¹⁸ *Ibíd.* (p. 34).

¹⁹ El sistema electoral «per insaculació» es va establir definitivament a tot el Principat de Catalunya l'any 1500 i era, en paraules de Salvador Galceran, «diferent i àdhuc molt més democràtic» en comparació amb d'altres, com el de les «boles de cera». Segons l'historiador, «tots els caps de casa o veïns de Puigcerdà, podien ésser elegits per a algun dels càrrecs municipals» i, a més, «podien formar part del Consell de la Vila, amb vot i veu en les deliberacions; naturalment, segons els càrrecs i segons la categoria social de la gent». Galceran, Salvador, «Els privilegis de Puigcerdà», dins d'Institut d'Estudis Ceretans, *1r Congrés Internacional d'Història. 8è Centenari de la Fundació de Puigcerdà (117-1977)*, Puigcerdà: Institut

provenia del comú, sinó dels aforaments i d'una tercera part de les multes²². Altrament, com ja he anunciat, l'oficial tenia facultat per comprovar els pesos, les mesures i les mides, però també per determinar el preu dels productes. Tenia potestat, àdhuc, per imposar sancions i penes econòmiques i confiscar els béns en cas d'incompliment de les ordinacions²³; en el cas del nostre manuscrit, hi llegim sovint l'enunciat «de les quals penes haurà lo denunciador la terça part».

Finalment, un altre punt important és el del respecte degut al mostassà; ningú podia faltar-li'l, si bé és cert que també s'han documentat casos d'abús de poder per part del mostassà²⁴.

3.3. LLIBRES DE MOSTASSAFERIA

3.3.1. *Origen i model*

Igual que amb altres àmbits, com ara la literatura o l'enciclopedisme, aquest nou gènere no va sorgir espontàniament, sinó que té uns precedents, un model. Ja he indicat, d'antuvi, el perquè de l'emancipació d'aquests llibres respecte dels altres en què també s'hi recollien ordinacions; ara bé, quin n'és el patró en territori catalanoaragonès i com es difon arreu dels nostres actuals Països?

Pedro Chalmeta afirma, sobre els llibres de mostassaferia citats en l'apartat subsegüent, que tenen en comú el fet que deriven del model valencià²⁵ i també que van ésser elaborats en període baixmedieval, concretament, en els segles precedents a l'edat moderna²⁶. Hem de tenir present, així mateix, que els llibres són el fruit de decisions consensuades per un organisme representatiu dels tres estaments de la societat medieval.

d'Estudis Ceretans. Centre d'Iniciatives Turístiques de Puigcerdà i Cerdanya, 1983, p. 124-133. (Vegeu: p. 132).

²⁰ «El batlle (que alguns han confós amb l'alcalde dels nostres dies) tenia unes atribucions semblants — gairebé idèntiques a les del veguer—: ordre públic, perseguir delinqüents o malfactors i administrar justícia». *Ibíd.* (p. 127).

²¹ «El veguer o “Vices-gerens”, era el representant del rei [...] el qual en nom i amb l'autoritat reial actuava i exercia la seva jurisdicció en tot el territori de la Vegueria de Cerdanya. Els seus deures eren: vetllar per l'ordre públic, perseguir malfactors, fer observar les treves de pau i guerra i administrar recta i imparcial justícia —sempre dintre la seva jurisdicció i amb l'assistència i assessorament del jutge—». *Ibíd.*

²² «L'altra tercera part era per a la Cort Reial, i la restant per al denunciador del frau». Galceran, Salvador. *La indústria i el comerç a Cerdanya. Op. cit.* (p. 29).

²³ *Ibíd.*

²⁴ *Ibíd.* (p. 30-31).

²⁵ «Primer en el tiempo y modelo de todos los *Libre del Mustaçaf/Mustassaf/Mostassaf* de la Corona de Aragón. Chalmeta, Pedro. *El zoco medieval... Op. cit.* (p. 677).

²⁶ *Ibíd.* (p. 676).

Són, en paraules de l'historiador, «resultado de deliberaciones concejiles, escalonadas en el tiempo, constituyendo un “uso”, un derecho consuetudinario»²⁷.

3.3.2. Relació de llibres de mostassaferia

Actualment, d'acord amb Pedro Chalmeta, coneixem els següents llibres del mostassà²⁸:

- i) *Llibre del Mustassaf*, d'Alacant.
- ii) *Llibre del Mustassaf*, d'Albalat.
- iii) *Llibre del Mustaçaf*, d'Alzira.
- iv) *Llibre de les ordinations fetes sobre lo Ofici de Mostaçaf*, de Barcelona.
- v) *Llibre del Mustaçaf*, de Catí.
- vi) *Llibre del Mustassaf*, de Cullera.
- vii) *Llibre del Mostassaf*, d'Eivissa.
- viii) *Llibre del Mostassaf*, d'Elx.
- ix) *Llibre de Mostaçateria*, d'Igualda.
- x) *Libre dels Mustaçafos*, de Juneda.
- xi) *Llibre del Mostassaf*, de Mallorca.
- xii) *Llibre del Mostassaf*, de Montblanc.
- xiii) *Libro de los ordenamientos puestos et ordenados por conçejo de cómo el almotaçen deue usar de su ofiçio...*, de Múrcia.
- xiv) *Libre y ordinations del Mustaçaf*, d'Onil.
- xv) *Llibre del Mostazaf*, de Pollença.
- xvi) *Ordinacions del Mustassaph*, de Puigcerdà.
- xvii) *Libre de las ordinations del Mostassafs*, de Rubí.
- xviii) *Libre de Mostassafs*, de La Selva del Camp.
- xix) *Ordinacions de la mostaçateria*, de Solsona.
- xx) *Llibre del Mustaçaf*, de València.
- xxi) *Llibre del Mustaçaf*, de Vic.

3.4. LES EDICIONS

Són diverses les raons per a què no puc fer la valoració de cadascuna de les edicions dels llibres anteriorment citats²⁹, d'entre les quals s'hi compten el límit d'extensió de

²⁷ *Ibíd.* (p. 671).

²⁸ Podeu consultar-ne la relació, així com les edicions disponibles i el mapa polític amb la indicació de cada localitat on es conserven a l'obra de Pedro Chalmeta. *Ibíd.* (p. 674-676).

caràcters permès per aquesta tesina, les circumstàncies excepcionals que he viscut en el curs present i, per últim, el factor temporal. Tanmateix, faig el comentari, destacant qüestions d'ordre ecdòtic, dels següents llibres³⁰: Alacant, Barcelona, Eivissa, Elx, Juneda, Puigcerdà i València.

Pel que fa al llibre d'Alacant, que presenta parts en català i en castellà, l'editora Mª Luisa Cabanes³¹ utilitza les ja esmentades normes de la Comissió Internacional de Diplomàtica i puntualitza les següents consideracions generals: la reconstrucció de les paraules segons llur context; l'ús, d'acord amb la normativa actual, de les majúscules i les minúscules, així com dels signes de puntuació; l'execució de la doble barra per indicar el canvi de foli, amb el corresponent número en exponent, el qual és seguit d'una «v» si es tracta del *verso* i de cap signe per al *recto*; el respecte absolut de l'ortografia del text —és a dir, no adapta el text a l'ortografia actual—; l'ús de la *i* i la *j* —anomenada *i* llarga—, en funció de llur valor fonètic; la col·locació de \.../ per als textos interlineats, dels claudàtors per a les reconstruccions en el text i dels parèntesis per indicar fragments il·legibles o el deteriorament del suport d'escriptura; la utilització de «sic» entre parèntesis, per confirmar aquelles transcripcions que es podrien interpretar com a errònies; la numeració romana dels capítols de les ordinacions i en forma àrbiga de llurs apartats; l'eliminació, en posició inicial, de ff- i transcripció de *r* enmig d'una paraula amb valor de consonant vibrant alveolar [r] i, finalment, la substitució per (...) en aquells renglons en què hi manquen dues o tres lletres. Quant al text català, s'hi especifiquen tres normes més: l'ús de l'apòstrof en les contraccions; el respecte de *c* quan hauria de ser *ç*, així com el manteniment de *ç* i *s* quan es tracta de *s* i, per últim, l'ús del guionet per unir els pronoms.

Quant al llibre de Barcelona, Montserrat Bajet³² justifica les seves normes d'edició amb dotze punts que també parafrasejo: el respecte de les grafies, l'ús de minúscules i majúscules i la puntuació, tal com apareixen en el document; la utilització de claudàtors

²⁹ Insisteixo, de manera important, que l'objectiu d'aquest treball no és el d'abordar el conjunt de llibres de mostassa conservats i que la principal «confrontació» és en termes editorials i lingüístics amb el manuscrit de Puigcerdà. Aquest objectiu ja es duu a terme a l'edició que adjunto a l'annex, així com a l'estudi lingüístic. En aquest apartat no faré, doncs, unes indicacions tan precises. Quant a les normes d'edició que he seguit per al nostre text, les justifico més endavant, igual com la necessària menció dels continguts del nostre llibre.

³⁰ Aquesta petita selecció, però no menys significativa, em permet fer una primera «fotografia» del panorama ecdòtic dels llibres d'aquesta matèria; és a dir, de com s'acostuma a editar-los.

³¹ Cabanes, Mª Luisa, *El «Llibre del “mustaçaf” de la ciutat d'Alacant»*, edició y estudio introductorio a cargo de Mª Luisa Cabanes, Alacant: Fuentes Históricas de Alicante, 1989. (Vegeu: p. 45-46).

³² Bajet, Montserrat, *El mostassaf de Barcelona i les seves funcions en el segle XVI. Edició del «Llibre de les Ordinacions»*, col. Textos i Documents, núm. 29, Barcelona: Fundació Noguera, 1994. (Vegeu: p. 231-232).

amb punts suspensius per indicar aquelles parts del text il·legibles; el desenvolupament de les abreviatures sense marcar quines són les lletres que n'han substituït els signes; la separació de paraules d'acord amb la normativa actual; la numeració amb xifres àrabs de les primeres pàgines del manuscrit —que no apareixen numerades en el document original— i en romà per a la resta del text; la indicació del canvi de foli segueix el mateix format que el que utilitzo per a la meua edició —de fet, l'editora també posa un punt i final als títols de cada ordinació—; pel que fa a les paraules que queden tallades entre el final d'un foli i el principi del següent, s'hi respecta la disposició sense emprar-hi guionets o altres marques; amb relació als folis no escrits, s'hi indica l'expressió «en blanc»; no s'indica el color de la tinta utilitzada per l'escrivà, les amalgames s'editen tal com apareixen al manuscrit, independentment de la norma actual i sense l'ús del punt volat per indicar les elisions vocàliques; el criteri immediatament anterior també s'aplica a les paraules que actualment s'apostrofen; l'editora no afegeix les anotacions marginals, car considera que no aporten informació rellevant, però sí aquells que apareixen en el cos del document, segons argumenta «per raons d'interès intrínsec a l'estudi de la institució»; per últim, però no menys important, l'editora afegeix el regest³³ dels diversos documents que el constitueixen, per tal de fer més entenedor el text.

Antoni Ferrer³⁴ és l'editor del llibre d'Eivissa i també detalla les normes editorials de què se serveix: d'una banda, respecta l'ortografia del manuscrit original i les úniques esmenes que es fan d'aquest tipus són en les veus que presentin errades «no atribuïbles a l'absència de normes ortogràfiques en l'època en què escrivia»³⁵ i indicant a peu de pàgina la forma original d'aquestes paraules; l'editor accentua, utilitza el sistema de puntuació i els apòstrofs d'acord amb el que estipulen les normes actuals; igual com faig a la meua edició, també utilitza els punts volats per separar les elisions i, així mateix, n'elimina els que apareixen a cada costat de les xifres; qualsevol observació realitzada sobre el text —interlineats, afegits o modificacions posteriors, notes marginals, entre d'altres— és indicada amb una nota a peu de pàgina; tret d'alguns casos —que no arriba a especificar—, desenvolupa les abreviatures sense indicar les lletres que les substitueixen i s'indiquen els folis tal com ho faig a la meua edició, però amb numeració exclusivament aràbiga i escrivint completament el terme «foli»;

³³ Pel que he pogut observar, en estil indirecte.

³⁴ Ferrer, Antoni, *El Llibre del mostassaf d'Eivissa. La vila d'Eivissa a la baixa edat mitjana*, Eivissa: Editorial Mediterrània-Eivissa, 2002. (Vegeu: p. 246).

³⁵ *Ibíd.*

s'enumeren els apartats de cada capítol i, si en tenen, amb els títols corresponents; els diferents documents s'anuncien amb un petit regest³⁶; finalment, les llacunes s'indiquen entre claudàtors amb tres punts al mig, tret dels casos en què es poden «interpretar gràcies al context»³⁷, les quals es resolen també entre claudàtors.

El llibre d'Elx és editat per Mª Antonia Cano³⁸, la qual també fa l'edició crítica del text, prenent com a referència el llibre conservat a la Universitat de Sant Joan de 1610, el qual completa amb informació d'altres unitats documentals. Així mateix, també hi adjunta un estudi lingüístic notablement dens, amb el qual analitza diferents aspectes de la llengua catalana en el manuscrit. Breument, l'editora exposa les normes que segueix: l'ús de crides numèriques en el text que remetent a notes a peu de pàgina en què s'hi indiquen les variants lingüístiques del llibre; en el cas de sintagmes i grups de paraules, escriu el primer i el darrer mot entre els quals se situa, separats per punts suspensius; els interlineats i les anotacions marginals també s'indiquen amb barres inclinades i, com és habitual, escriu entre claudàtors qualssevol afegitons; les majúscules i minúscules es regularitzen segons la norma actual, així com la puntuació i els accents; també se separen les amalgames d'acord amb la llengua escrita actual, tret de les contraccions, les quals es mantenen en la seva forma original; d'altra banda, fa ús de la negreta per indicar una paraula visualment ressaltada dins el manuscrit; els encapçalaments amb lletra majúscula que s'hi llegeixen formen part del primer foli del llibre, el qual no és coetani a la resta del text; l'editor separa les línies mitjançant una doble barra inclinada i la paginació s'indica entre claudàtors i en negreta, per facilitar la tasca dels lectors.

Amb relació al llibre de Juneda, l'edició es va realitzar a cura de Josep Reñé³⁹. Els criteris d'edició són exposats amb molta brevetat i concisió: es regularitzen, segons les normes actuals, la puntuació, l'ús de majúscules i minúscules i la dièresi; s'accentuen «tots els mots aguts acabats en vocal, sempre amb accent agut»⁴⁰; s'utilitzen els claudàtors per indicar tant els fragments il·legibles com per afegir les transcripcions de parts del text que, tot i presentar una lectura molt difícil, s'endevinen fàcilment pel context; els fragments afegits o paraules soltes s'indiquen en cursiva; es reserva el punt

³⁶ Com passava amb l'anterior edició, aquests regestos també s'han redactat en estil indirecte.

³⁷ Ferrer, Antoni, *El Llibre del mostassaf d'Eivissa*. *Op. cit.* (p. 246).

³⁸ Cano, Mª Antonia, *El Llibre del Mostassaf d'Elx. Edició crítica i estudi lingüístic*, pròleg de Jordi Colomina, Alacant: Institut de Cultura Juan Gil-Albert – Diputació Provincial d'Alacant; Ajuntament d'Elx, 1995. (Vegeu: p. 181).

³⁹ Reñé, Josep, *Llibre dels mustaçafos de Juneda*, a cura de Josep Reñé, Lleida: Edicions del Butlletí Fondarella, 1984. (Vegeu: p. 7).

⁴⁰ *Ibíd.*

volat per indicar les elisions en articles i pronoms febles i, per últim, indica el *verso* i el *recto*, precedit del número, en forma aràbiga, del foli corresponent.

En relació amb l'edició que proposa Salvador Galceran⁴¹ per al llibre de Puigcerdà, bàsicament s'indica que, tot i que es conserven els mots originals del manuscrit, s'esmenen algunes grafies per facilitar-ne la lectura, tals com accents, apòstrofs, guionets, punts i comes; com que Galceran edita diferents fragments, sense seguir cap ordre i no exclusivament del manuscrit de 1485, sinó de documents anteriors i posteriors, la paginació és indicada amb nota a peu de pàgina, juntament amb les inicials del document al qual pertany i amb el sistema —f. + número de foli en forma aràbiga + «v» per al *verso* i cap marca per al *recto*. Com ja és sabut, l'acadèmic adjunta un vocabulari al final de l'estudi per esclarir als lectors el significats d'un recull de veus d'interès filològic, ja que van caure en desuetud.

Finalment, cal anunciar un fet un xic paradoxal. El llibre de València, editat per Sevillano⁴², és el més important de tots; com hem dit abans, és el manuscrit de referència. Tanmateix, l'editor no exposa les normes d'edició que segueix, probablement, perquè no ho va considerar necessari. En qualsevol cas, l'editor indica que el text del llibre valencià del mostassà és constituït per diverses ordinacions i afegeix que «señalaré al indicar las fuentes, anotando en los casos que me ha sido posible el folio del Manual correspondiente de donde se copió»⁴³. Només fullejant l'edició, a simple cop d'ull, s'endevina fàcilment que Sevillano puntua en consonància amb les normes actuals, per tal de facilitar la lectura de les ordinacions. Així mateix, no accentua les paraules, però sí que utilitza apòstrofs. Fa un ús més o menys normatiu de les majúscules i les minúscules i respecta la numeració romana que apareix en el manuscrit. Quant a les grafies, manté la *y*, així com la doble *f*—aquesta última, només en posició mitjana o final del mot—, la *ç* i la *h* allà on hi apareixen. Finalment, cal assenyalar que el sistema de paginació que segueix és el de l'abreviatura de foli — fol.— seguit del número del foli en xifres àrabs i de la «v» en cas del *verso*, no reservant cap lletra o signe per al *recto*.

⁴¹ Galceran, Salvador. *La indústria i el comerç a Cerdanya. Op. cit.* (p. 17).

⁴² Sevillano, Francisco, *Valencia urbana medieval... Op. cit.*

⁴³ *Ibíd.* (p. 151).

4. EL LLIBRE DEL MOSTASSÀ DE PUIGCERDÀ

4.1. ORÍGENS I CONTEXT

El *Llibre del Mostassà* de Puigcerdà¹ és un manuscrit que conté unitats documentals del període de 1485 a 1564 i es conserva al fons de l'Arxiu Comarcal de la Cerdanya catalogat amb la referència: ACCE 130-125-T1-3. Val a dir, però, que el manuscrit esmentat és la transcripció o còpia d'un llibre anterior, que per ara desconeixem² i que ha estat restaurat en època moderna. La seva estructura i característiques essencials, d'acord amb la definició que es dona al mateix web de l'arxiu són:

Les ordinacions i el cerimonial del Mostassà, en català, i dues provisions reials en llatí. Llibre de 33 folis en pergamí. Cobertes de fusta recobertes de pell gofrada. A l'interior pàgines decorades amb motius vegetals policromats.

Cal dir que el gruix més important del llibre són les ordinacions del mostassà, càrrec que ostentà Ramon Baró el 1485, tal com es llegeix a l'encapçalament del manuscrit. Altrament, he d'afegir que puc corroborar la descripció anterior, excepte el que hi llegim sobre les provisions reials. Si bé és cert que una fou redactada en llatí, l'altra només té en llatí la rúbrica, car la part nuclear del text es va copiar en català³. El document és un manuscrit íntegre, és a dir, no hi manca cap foli.

Durant el temps de recerca al voltant dels orígens d'aquest llibre, he tingut present el fet que abans de posar per escrit les ordinacions, hi devia haver un acord registrat a les actes municipals de Puigcerdà pel qual s'hauria decidit aprovar o no les noves ordinacions que després s'hi posarien per escrit i que edito en aquest treball. Això indicaria la possibilitat de trobar esborranys previs a aquesta última redacció, és a dir, entre la deliberació i la posterior redacció del *Llibre del Mostassà*. No he trobat l'esborrany, com tampoc l'autoria d'aqueix i del nostre text, però sí que hi ha un fet

¹ Per a més informació, vegeu el *FONS ACCE130-125-T1-3. Llibre del Mostassà*, Ajuntament de Puigcerdà, digitalitzat per l'Arxiu Comarcal de la Cerdanya en línia. Recuperat de: <<http://arxiusenlinia.cultura.gencat.cat/ArxiusEnLinia/>>. [Darrera consulta: 21/08/2020].

² Galceran, Salvador, *La indústria i el comerç a Cerdanya*, Barcelona: Fundació Salvador Vives Casajuana, 1978. (Vegeu: p. 13).

³ És especialment important destacar la presència del català en documents d'àmbit administratiu en època medieval i, concretament, en el període en què s'emmarca el nostre llibre, és a dir, abans de la «Decadència». No oblidem que, un segle abans d'aqueix període, el català «havia esdevingut la llengua completa parlada per tota una societat i emprada per l'aparell d'un estat, és a dir, una llengua usada a tots els espais de l'administració, a tots els àmbits de la cultura i per totes les classes socials». Per a més informació, consulteu: Carbonell, Jordi, «Elements d'història social i política de la llengua catalana», dins de *Treballs de sociolingüística catalana*, 1979, p. 87-102. Recuperat de: <<https://www.raco.cat/index.php/TSC/article/view/44248>>. [Darrera consulta: 22/08/2020]. (Vegeu: p. 89).

curiós. Si consultem el *Registre de Consells*, observem que es mana «que lo libre de la mustasaffaria sia trasladat e scrit enguany e q·ell fassa lo scrivent...»⁴; la data d'aquesta deliberació és del primer dia de gener de l'any 1486, és a dir, un any més tard del que s'indica en el pròleg del nostre manuscrit. Podria tractar-se d'un error a l'hora de copiar el llibre, atès que el copista no sabia llegir i va escriure-hi una data equivocada? Indefectiblement, a dia d'avui encara no he pogut esbrinar-ho.

Endemés, una anàlisi més detinguda del llibre ens podria donar informació sobre si la redacció va ser duta a terme per un notari. Aquesta suposició ens mena a una altra part d'aquesta tesina, en la qual esmento el nom de Joan Onofre d'Ortodó, que fou notari de Puigcerdà, el qual exercí també el càrrec de mostassà el 1564. Tal com escric més amunt, sabem que va ser un personatge important per a la vila i que en va fer una crònica; no seria d'estranyar, doncs, que fos l'autor de la part escrita més moderna que hi trobem, afegida al final de les ordinacions de 1485 amb un tipus de lletra ben diferent al de la resta del manuscrit. Per ara, però, és una conjectura.

Per últim, és interessant subratllar les paraules que Josep Mª Font Rius escriu en el pròleg de l'edició de Salvador Galceran que tant esmento, atès que evidencia el gran interès que genera Puigcerdà quant a la mostassaferia. En aquestes paraules, hi reconeixem el que s'ha comentat al llarg del present treball:

És curiós advertir l'aparició al cor del Pirineu, cap a mitjan segle XIV, d'aquesta figura, que entrà en els dominis cristians, des de les terres de llevant, per una clara influència de l'organització urbana de les ciutats moresques incorporades als dominis esmentats, des de mitjan segle XIII: València, Mallorca, per passar aviat a Barcelona i expandir-se a les localitats menors de l'interior del país. Però encara és més singular advertir, en el cas de Puigcerdà, la peculiaritat de desbordar la seva competència d'estricta àmbit municipal de la vila per estendre-la als altres llocs de tota la Cerdanya, malgrat la resistència que algunes de les seves localitats oferiren a la seva actuació⁵.

⁴ Per a més informació, consulteu: *FONS ACCE130-125-TI-32. Actes Municipals de Puigcerdà*, Ajuntament de Puigcerdà, digitalitzat per l'Arxiu Comarcal de la Cerdanya en línia. Recuperat de: <<https://arxiucerdanya.wordpress.com/2020/03/11/les-actes-municipals-de-puigcerda-digitalitzades-1342-1953/>>. [Darrera consulta: 30/08/2020].

⁵ Galceran, Salvador. *La indústria i el comerç a Cerdanya. Op. cit.* (p. 9).

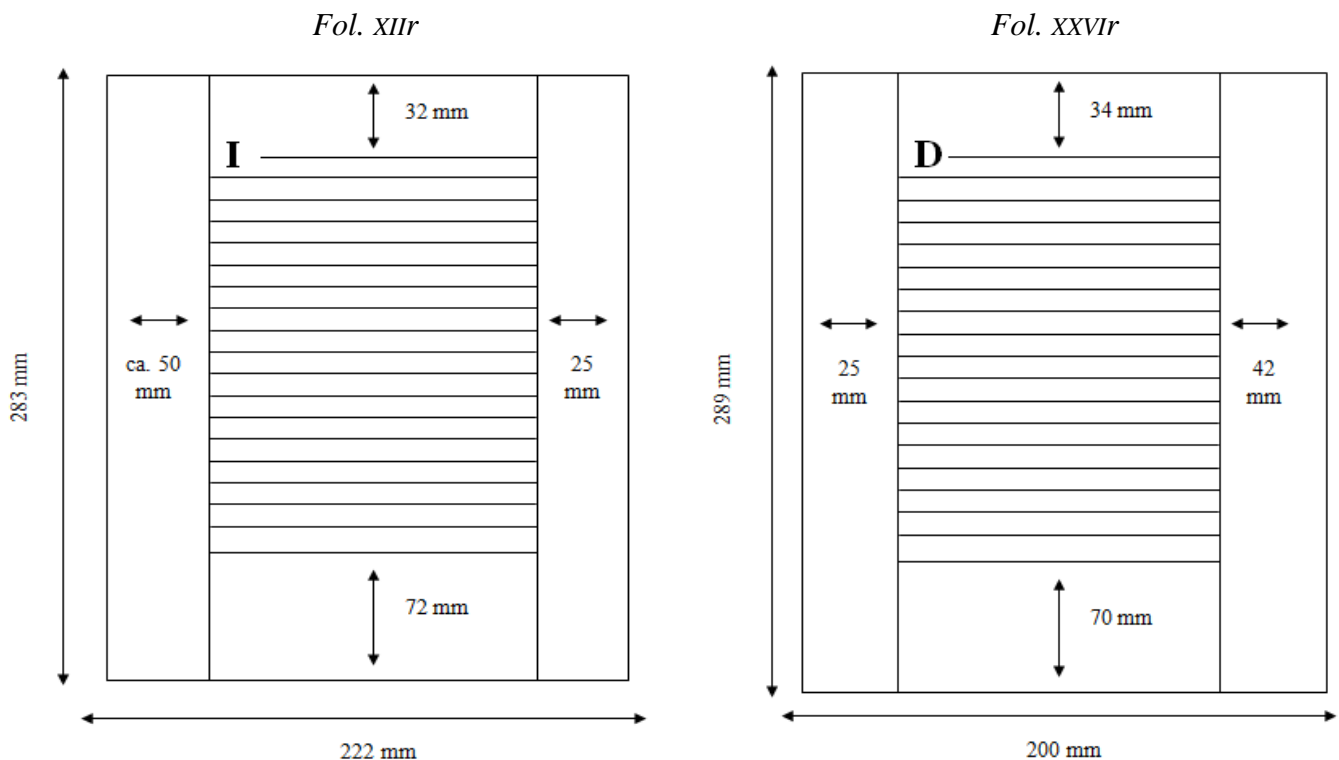
4.2. BREU DESCRIPCIÓ CODICOLÒGICA

4.2.1. *Característiques externes*

Anem d'enfora a endins del llibre. D'entrada, vull tornar a insistir en el curiós detall que he anunciat en un altre punt de l'estudi i és el fet que la coberta és a l'inrevés⁶. A la contraportada hi ha l'escut de Puigcerdà, però el senyal del mont floronat, si agafem el llibre d'acord amb l'ordre i sentit lògics de lectura dels folis, apareix capgirat. Probablement, es deu al fet que el relligador no sabés llegir i s'equivoqués a l'hora d'enquadrar el llibre, tot i que no es descarten altres hipòtesis.

Ja he esmentat, així mateix, el material de les cobertes, però ara n'afegeixo les mides; d'una banda, 302 mil·límetres de llargària per 210 mil·límetres d'amplada i 28 de gruix. D'altra banda, a la part del davant trobem dues peces metàl·liques quadrades⁷ —el que ens arriba dels antics fermalls— ambdues amb un disseny floral de sis pètals, tant a l'interior com a l'exterior de les flors, que al mateix temps s'introdueixen en dos cercles. La coberta, especialment per la part del llom, i també un terç de cada portada, ha estat restaurada amb posterioritat.

A l'interior, hi trobem els folis manuscrits en pergamí. N'he agafat dos a l'atzar per mesurar-los, concretament el *fol. XIIIr* i el *fol. XXVIr*:

⁶ Vegeu «Il·lustració 1», a l'apartat: 8.3. *Imatges*, (p. 171).

⁷ Vegeu «Il·lustració 2», *ibíd.*

En relació amb la decoració, de dins cap enfora, hi veiem un fons quadrat i inclinat, de manera que sembla un rombe inserit al mig, decorat amb motius geomètrics i emmarcat, el qual és abraçat externament per tres sanefes també envoltades. Tot el motiu central, a més, fa l'efecte de formar relleu i les diferents ornamentacions que hi conflueixen hi són clarament diferenciades. La sanefa més propera al centre presenta motius geomètrics, igual com la més externa, que són idèntics als del rombe, mentre que la sanefa que queda al bell mig segueix una decoració de tipus cordiforme. Pel que fa a la part del darrere, la decoració és exactament la mateixa, però a l'interior del motiu central s'hi aprecia l'escut de Puigcerdà i gravat sobre uns fons amb els mateixos distintius geomètrics que el de la part del davant. Personalment, considero que la coberta es troba en molt bon estat de conservació, gràcies, sobretot, a les restauracions.

Quant a la lletra, és de tipus «gòtica rodona». Amb relació al reglatge, assenyalo que el pautat és a punta seca i que el copista comença a escriure sota la primera línia de pautat o *below top line*, una característica habitual dels llibres baixmedievals⁸ arreu de l'Europa llatina. Pel que fa a la tinta⁹, en trobem de diferents colors¹⁰; el text està escrit, principalment, amb tinta color sèpia —fins i tot hi trobem motius zoomòrfics traçats amb aquest color—, però el segon més emprat és el vermell, sobretot, per a la decoració de les caplletres, així com els calderons i les rúbriques de l'encapçalament inicial. També hi apreciem tinta blava, que il·luminador del llibre va fer servir tant per pintar les caplletres soltes com per combinar-la, juntament amb la tinta vermella, en d'altres. Les caplletres, dit sigui de pas, poden presentar decoració amb motius geomètrics, com ara fils, estries, etc. Tant la tinta blava com la vermella, també s'utilitzen ocasionalment per a la decoració dels motius plumiformes¹¹ tan habituals al final dels renglons. Finalment, podem fer menció de la tinta verda, que apareix amb menys freqüència, molt especialment en la decoració de motius¹² vegetals o antropomòrfics del manuscrit.

Si bé és cert que no hi trobem materials tan exquisits com el «pa d'or», tanmateix, es tracta d'una unitat documental amb un valor prou important per l'època, atesa la

⁸ Rodríguez, Elena E., «Indicios codicológicos para la datación de los manuscritos góticos castellanos», dins de *Historia, Instituciones, Documentos*, núm. 31, 2004, p. 543-558. Recuperat de: <<https://revistascientificas.us.es/index.php/HID/article/view/4261>>. [Darrera consulta: 22/08/2020]. (Vegeu: p. 547).

⁹ Per a més informació, recomano la lectura de l'apartat 3.2. *Productos de fijación*, de l'estudi: Ruiz, Elisa, *Manual de codicología*, col. Biblioteca del Libro, Madrid: Fundación Germán Sánchez Ruipérez, 1988. (Vegeu: p. 80-90).

¹⁰ Vegeu «II·lustració 3», a l'apartat: 8.3. *Imatges*, (p. 171).

¹¹ Vegeu «II·lustració 4», a l'apartat: 8.3. *Imatges*, (p. 172).

¹² Vegeu «II·lustració 5», *ibíd.*

combinació de diferents colors, alguns difícils d'obtenir —com el blau, que era d'origen mineral— i, per tant, és evident que conferien una certa qualitat al llibre que n'encaria el valor. Aquesta qualitat s'explica per la importància que tenia el llibre per a la vila de Puigcerdà, des d'un punt de vista administratiu i jurisdiccional i el fet que estava en mans d'un funcionari públic d'especial rellevància.

Els continguts es llegeixen bé, sobretot pel tipus de lletra; no gensmenys, hi ha folis en què la tinta s'ha esvaït pràcticament del tot. L'enumeració segueix, principalment, el sistema romà, però també hi observem números en aràbiga¹³ forma afegits amb posterioritat i numeració alfabètica —aquesta darrera, només als folis de l'índex.

Per tancar aquest apartat, destaco dos elements més del manuscrit: dues unitats documentals, en molt mal estat, guardades en camises de cartolina d'època contemporània. Dues al principi: la carpeta¹⁴ interior conté un tros de pergami il·legible per ambdues cares que no puc identificar, mentre que la carpeta exterior actua com un reforç, per protegir-lo millor. Al final de tot, també hi ha dues camises de cartolina¹⁵. Al mig, hi ha enganxat en paper vegetal un tros encara més malmès de pergami i escrit només per una cara, també situat a la carpeta interior; l'externa, com passava amb l'anterior document, funciona com un full de guarda.

4.2.2. *Característiques internes*

Quan hom consulta l'índex¹⁶ del *Llibre del Mostassà* —el qual presenta algunes llacunes i parts de difícil o impossible transcripció—, hi distingeix uns trenta blocs en els quals, a banda de rúbriques de les ordinacions, s'hi inclouen les provisions reials. Utilitzo el terme «bloc», que no s'ha de confondre amb «bloc temàtic»; simplement, és la forma com el copista va organitzar, de forma esquemàtica, les diferents rúbriques de cada foli. Convé assenyalar la importància d'aquest fet, car si no hi ha una clara agrupació dels títols des d'una perspectiva temàtica, és perquè segurament s'anaren afegint normes a mida que n'era de mester. Això justifica, àdhuc més enllà de l'índex, que trobem afegitons posteriors, en lletra més moderna, tant en normes prèviament escrites com en els espais que el copista deixava lliures expressament, perquè preveia que s'anirien afegint o esmenant ordinacions al llarg del temps.

¹³ Sobre els números aràbics: «se popularizan a partir del siglo XIII, a pesar de que se conocían en Europa con anterioridad». Ruiz, Elisa. *Manual de codicología*. *Op. cit.* (p. 165).

¹⁴ Vegeu «II·lustració 6» i «II·lustració 7», a l'apartat: 8.3. *Imatges*, (p. 172).

¹⁵ Vegeu «II·lustració 8», a l'apartat: 8.3. *Imatges*, (p. 173).

¹⁶ Vegeu «II·lustració 9», *ibíd.*

En el subapartat 6.1. *Temàtica*, faig una recopilació dels diferents continguts del manuscrit; això no obstant, no m'impedeix d'afegir d'antuvi una introducció de l'estructura. Bàsicament, he comptat —malgrat les dificultats a l'hora de llegir l'índex íntegrament— unes 160 rúbriques, més les provisions reials. Només amb una primera aproximació, podem classificar-les en preus, obligacions i prohibicions respecte al bestiar, els queviures com el pa, el vi, l'aiguardent, l'oli, el peix, la carn, l'aviram, els formatges i altres productes alimentaris; així mateix, ordinacions relatives a manufactures i, per tant, activitats del sector secundari —fet que proporciona una informació molt valuosa sobre el desenvolupament industrial al comtat i vegueria de Cerdanya—, com ara la indústria de la llana i el cotó, l'obratge de la cera i les explotacions forestals i mineres pel que a fa a matèries primes tals com la llenya, el carbó, entre d'altres. Per descomptat, també hi trobem normes que afecten els àmbits social i polític, d'higiene pública i civisme.

A tall d'exemple, algunes de les prohibicions que esmento són el bandejament del bestiar al pasturatge del Prat de Pallerols si no s'era del Comú de la vila¹⁷ o les prohibicions de revendre el pa, amb la corresponent multa¹⁸. De les penes imposades, era habitual que el denunciador se'n beneficiés d'una part, normalment la terça. Podem ressaltar, amb relació a l'àmbit d'higiene pública i civisme, la prohibició d'embrutar els carrers amb aigües residuals. El manuscrit, igualment, facilita informació sobre algun dels deures del mostassà, com el de tastar el gènere per assegurar-se'n de la qualitat, per exemple de begudes tals com l'aiguardent¹⁹.

Quant als preus, és interessant veure el contrast entre els productes càrnics²⁰; mentre que el moltó es venia a 15 diners i per lliura carnissera²¹, l'ovella es pagava per 10. La

¹⁷ 8v (lín. 10-19). Vegeu 8.1. *Edició del llibre*, (p. 101).

¹⁸ Fol. xxvr (lín. 1-8). *Ibíd.*

¹⁹ El (DCVB) defineix l'aiguardent com una «beguda alcohòlica que s'obté per destil·lació de líquids sucrosos fermentats, i principalment del vi i de la brisa de raïms». L'exemple que s'hi indica, però, és de finals del segle XVI. No he aconseguit esbrinar si ja en el temps del nostre manuscrit, l'aiguardent, tal com l'entendem a dia d'avui, ja existia, però sí que convé emfasitzar que la comercialització del sucre ja havia començat a expandir-se per algunes regions del País Valencià des de les primeres dècades del segle XV. Quant a l'esperit de vi, Anselm Turmeda afirmava que a l'edat mitjana ja es coneixien vins com «Malvasia, Romania, bastard, moscat, vins grecs i de Còrsega, vernaixa, roset, hipocràs i altres innumerables vins blancs i vermells, molt subtils, poderosos, aspres, plens de licor, dolços i bruscs». Per a més informació i consulta: Garcia-Oliver, Ferran, «Els cultius», dins de Josep M. Salrach i Emili Giralt, *Història agrària dels Països Catalans: edat mitjana*, vol. II, Barcelona: Publicacions i Edicions de la Universitat de Barcelona, 2004, p. 301-327. (Per al primer comentari, vegeu: p. 320; per a la citació textual, vegeu: p. 324).

²⁰ Fol. iir (lín. 1-20). Vegeu 8.1. *Edició del llibre*, (p. 89).

²¹ Tot i que ja en faig l'anàlisi lingüístic més endavant, recomano la consulta de l'estudi: Alsina, Claudi, (et al.), *Pesos, mides i mesures dels Països Catalans*, col. Biblioteca de Cultura Catalana, núm. 67, Barcelona: Curial, 1990. (Vegeu: p. 169-172). S'hi defineix la lliura com la «unitat de pes comuna a tots

cansalada també variava de preu depenent de l'animal de procedència; si era de porc mascle ascendia a 18 diners, a diferència de la truja que es pagava a 16 i la de moltó a 10 diners per lliura carnissera. Pel que fa a les obligacions, és curiosa l'ordinació amb què es mana deixar els formatges durant tot un dia natural a la plaça abans de vendre'l a l'engròs, per tal que fossin jutjats pertinentment pel mostassà²². No menys interessant, podem esmentar la norma de marcar la cera amb el senyal propi de cada obrador.

Pel que fa a les provisions reials del llibre, Sebastià Bosom i Susanna Vela acorden la següent definició del concepte:

Un document reial segellat amb cera propi d'algunes cancelleries reials; com els privilegis, poden incidir en prerrogatives puntuals o fixar els trets generals del regiment d'un ajuntament. Comporta sovint un benefici i una exempció per als destinataris²³.

Sabem que en el nostre llibre n'hi ha dues, una en català i l'altra en llatí, que fàcilment es poden trobar en l'obra tot just esmentada. En primer lloc, n'identifico la que es va copiar en català, però que manté la rúbrica en llatí. Després de consultar aquesta edició de les provisions reials de Puigcerdà, ha estat fàcil advertir que el document del nostre manuscrit és una traducció d'una provisió reial redactada en llatí, que els editors compilen amb les subsegüents dades i el regest, en estil directe:

1358, abril, 18. Girona

Pere III el Cerimoniós, a petició de la universitat de Puigcerdà, confirma que els botiguers i venedors d'oli donin a l'hospital major dels pobres de Puigcerdà les degotadures de l'oli.

[O] Original perdut.

A Còpia del segle XIV: Puigcerdà, ACCE. FMP, Llibre de provisions, ff. 13r-13v²⁴.

Quant a la segona provisió, per algun motiu, no apareix recollida en la compilació, però sí que en fa el regest el propi Salvador Galceran, a l'annex del seu estudi: «23, abril, 1379 | Privilegi com els còsols de Puigcerdà poden elegir Mostassà»²⁵.

els Països Catalans definida en relació amb els aparells tradicionals de pesar (balances romanes i tenderes, canastrons)». [...] «b) lliura carnissera = 36 unces = 3 terces» (p. 169).

²² 25v (lín. 18-25). Vegeu 8.1. Edició del llibre, (p. 129).

²³ Bosom, Sebastià; Vela, Susanna. *Llibre de les provisions reials de la vila de Puigcerdà*, Llibres de Privilegis, 14, Barcelona: Fundació Noguera, 2009. (Vegeu: p. 19).

²⁴ Bosom, Sebastià; Vela, Susanna. *Llibre de les provisions reials...* Op. cit. (p. 86-87).

²⁵ Galceran, Salvador. *La indústria i el comerç a Cerdanya*. Op. cit. (p. 225).

Finalment, tanco aquest apartat amb el comentari d'algunes curiositats que he trobat, tant d'interès codicològic com filològic. En primer lloc, l'enumeració dels folis. Normalment, trobem el número al *recto* del foli; tanmateix, en el nostre llibre, no sempre n'és el cas. Un exemple d'això és el *fol. IXr*, el qual està solt —no forma part d'un bifoli— i que té la paginació indicada al *verso*; no és fins al *fol. XIIIr* que es recupera el número de foli al *recto*. Tot plegat, em mena a dues conclusions: per un costat, un descuit del mateix copista. Per l'altre, i encara més probable, que el copista estigués familiaritzat amb documents més antics que tinguessin indicada la paginació en el *verso*; sigui com sigui, «normalmente el folio se numera en el *recto* aunque hay casos más antiguos en los que el guarismo aparece en el *verso*»²⁶.

En segon lloc, el fet que el llibre està constituït per cinc quaderns els quals, tanmateix, no estan formats pel mateix número de bifolis: n'hi ha un binió, dos ternions i dos quaternions. Així mateix, hi ha folis solts al llarg del llibre, com he pogut observar en el cas dels *fol. I*, *fol. VII*, *fol. IX* i *fol. XXXIII*. Sobre els centres de plec de cada quadern, apareixen en la següent posició: entre *Bv* i *Cr*; entre *4v* i *fol. vr*; entre *12v* i *fol. XIIIr*; entre *20v* i *fol. XXIr* i entre *28v* i *fol. XXIXr*. També he notat restes de tela —entre el *25v* i el *fol. XXVr*²⁷, tallat —*fol. XXX*²⁸ i del que en el seu moment hauria estat un foli de pergamí —*fol. XXXIII*²⁹, però que es va retallar, probablement, durant el procés de relligat.

Per últim, no hi ha una correspondència exacta entre el que llegim a l'índex i el que trobem a la part nuclear del text. Per exemple: a l'índex llegim que al *fol. xv* s'indica l'ordinació «De fems, d'affinar las medidas»³⁰, mentre que la rúbrica que llegim en el cos del text porta com a títol «De portar totes mesures a l'afinador»³¹. Així mateix, hi ha una ordinació immediatament anterior a aquesta, que es titula «De tenir fems davant son antuxà»³², que a l'índex apareix indicada en una altra posició. Això es pot explicar pel fet que en el manuscrit s'han afegit i esmenat ordinacions al llarg dels anys, però també perquè aquest llibre només l'utilitzava el mostassà i, per tant, encara que és veritat que el document tenia un valor important, tal com ho demostra la seva qualitat, només l'havia de consultar i interpretar el susdit funcionari.

²⁶ Ruiz, Elisa, *Manual de codicología*. *Op. cit.* (p. 165).

²⁷ Vegeu «II·lustració 10», a l'apartat: 8.3. *Imatges*, (p. 174).

²⁸ Vegeu «II·lustració 11», *ibíd.*

²⁹ Vegeu «II·lustració 12», *ibíd.*

³⁰ *Fol. Cr* (lín. 1). Vegeu 8.1. *Edició del llibre*, (p. 86).

³¹ *Fol. xv* (lín. 9-10). *Ibíd.*

³² *Fol. xv* (lín. 2-3). *Ibíd.*

5. L'EDICIÓ

5.1. NOTA INTRODUCTÒRIA

Són diversos els criteris d'edició que hom pot seguir per fer accessible un text antic al lector contemporani i que varien en funció dels objectius de la disciplina de l'editor — Filologia, Història, Codicologia, etc.—, de la llengua en què es va copiar el text, del període històric en què s'hi emmarca, dels interessos de l'editor de mantenir, suprimir i regularitzar certes formes d'escriptura, grafies, entre d'altres. Els diferents criteris, doncs, no disposen d'una jerarquia que els situï com a més vàlids o universals que altres, de manera que no es poden excloure entre si. Ara bé, tant important com la mateixa edició és explicar i justificar el sistema que emprem, perquè s'entenguin els objectius que perseguim.

Ja he anunciat en un altre apartat que, per aquest treball, m'he acollit a dues normes: d'una banda, les que proposa la Comissió Internacional de Diplomàtica i, d'altra banda, les d'Els Nostres Clàssics. Així mateix, són dos els motius pels quals he fet aquesta tria. En primer lloc, les normes de la Comissió són les que aprenem a utilitzar els estudiants del màster de Cultures Medievals per editar els textos medievals. Són unes normes que es poden aplicar fàcilment per a l'edició de documents notariais diversos i s'adeqüen a la realització de treballs de caire historiogràfic. En segon lloc, cal posar en valor que la majoria d'aquests textos que treballem estan redactats en llatí, de manera que un llibre manuscrit com el que ens ocupa en aquesta tesina, escrit majoritàriament en català, amb grafies i elements lingüístics inexistents en llatí, necessita unes normes que tinguin en compte aquestes concrecions. Les normes d'edició d'Els Nostres Clàssics s'han concebut, precisament, per a l'edició de textos medievals d'expressió catalana.

Per raons de límit de caràcters, però també per no desviar-me dels objectius del treball, no faré una anàlisi comparativa d'ambdues normes, sinó que n'exposaré els resultats de la fusió, que em permetran justificar els criteris que he seguit a l'hora d'editar el *Llibre del Mostassà* de Puigcerdà.

5.2. JUSTIFICACIÓ DE LES NORMES D'EDICIÓ

En aquesta edició, conservo les grafies del manuscrit original. Això vol dir, només per posar un exemple, que en paraules com «drapts»¹ o «públicts»², en què hi apareix aquesta –t– —probablement, per analogia o ultracorrecció—, mantinc la grafia. Així

¹ Vegeu: 8.1. Edició del llibre, Cv (lín. 29).

² *Ibid.*, 15v (lín. 4).

mateix, quan una paraula es divideix entre dos renglons perquè el copista n'arriba al final, hi afegeixo un guionet entre claudàtors per indicar que el terme segueix al dessota; en més d'una ocasió, però, és el propi copista qui traça aquest guió, el qual mantinc sense claudàtors.

Separo les amalgames o mots d'acord amb les regles actuals de la nostra llengua, tot i que hi ha algun cas en el qual mantinc, per exemple, una separació d'elements lèxics, ja que podria tractar-se d'un tret fonètic. Un d'aquests casos és el terme «aygua ardent»³. Normalment, el copista aglutina els elements lèxics que comparteixen una mateixa pronunciació, com ara «quels», és a dir, «qu·els»⁴, però en aquest cas, tot i que la primera paraula acaba amb la mateixa vocal amb què s'inicia la següent, per alguna raó, el copista les manté ambdues. Així mateix, simplifico les consonants dobles inicials que no tenen cap valor fonètic significatiu. El millor exemple són tots els mots que comencen amb ff-, que sempre redueixo a f-.

D'altra banda, respecto els grafemes originals, tret dels *u/v* i *i/j*⁵, per exemple: «leuar» → «levar»⁶; «iugar» → «jugar»⁷. Per contra, mantinc les *y* en tot moment, així com les *s/ss*, les *c/ç* i les *h*, car poden indicar característiques fonètiques. Igualment, preservo les grafies cultes, com la -ch- i n'adapto les gregues, si n'hi ha, per exemple: *xp* → *ch*. Tot i que només he comptat un cas, substitueixo la *ll* per *l·l* quan no té valor palatal, sinó geminat. Quant al punt volat, a banda d'indicar aquest tipus de geminació, també l'utilitzo per a la separació d'alguns pronoms amb el mot precedent, tal com he exemplificat més amunt amb «qu·els», però també amb «no·y»⁸, que en el manuscrit ja presenta vacil·lació amb «no hi»⁹.

Per un altre costat, en els casos en què la vocal inicial d'una paraula s'absorbeix i desapareix per confusió amb la vocal final de la paraula anterior, dono prioritat a la vocal inicial del segon mot. Això no obstant, en el cas de dos termes que comparteixen una vocal fonèticament pròxima, tindrà preferència l'element lingüístic que es representi ortogràficament amb aquesta vocal, d'acord amb la normativa actual, per exemple: «la·sglésia»¹⁰. De fet, aquesta paraula, que s'escriu a dia d'avui amb *e*, hauria

³ *Ibíd.*, fol. xviii (lín. 1).

⁴ Unió de conjunció i article definit plural molt freqüent en el manuscrit i, per tant, en l'edició.

⁵ Cal posar una excepció, concretament, la del verb «haver», en formes tan habituals dins del manuscrit com «haie». En aquest cas, mantinc aquesta -i- i no la converteixo en -g-.

⁶ *Ibíd.*, Cv (lín. 12).

⁷ *Ibíd.*, 7v (lín. 17).

⁸ *Ibíd.*, fol. vr (lín. 9).

⁹ *Ibíd.*, 7v (lín. 17).

¹⁰ *Ibíd.*, Cv (lín. 1).

de dur l'article apostrofat, però mantinc aquesta –a amb l'article, que és el definit femení singular, el qual en la seva forma plena s'escriu així.

Utilitzo, d'acord amb els usos actuals de la llengua, apòstrofs, dièresis i guionets allà on sigui de mester. Endemés, accentuo el text d'acord amb les regles actuals i faig el mateix amb la puntuació. Igualment, segueixo l'ús normatiu de les majúscules i les minúscules. En canvi, no edito els punts que delimiten les xifres.

Quant a la paginació, n'indico els *rectos* i els *versos* de la següent manera: ex. *fol. Ir*, per als primers i *Iv* per al segon. El fet d'utilitzar numeració en forma romana per al *recto* i àràbiga per al *verso* respon a una simple convenció acadèmica, és a dir, la forma com vaig aprendre i acostumo a indicar-los. En relació amb els folis inicials, mantinc la numeració alfabètica, car apareixen enumerats amb lletres, de la *a* a la *d*.

Assenyalo de forma explícita la situació d'elements lingüístics interlineats o afegits *a posteriori* amb l'ús de barres. Així, \.../ indicaria un text interlineat damunt de la línia d'escriptura; \...\ a l'esquerra; /.../ a la dreta i /...\ al dessota.

Altrament, faig constar entre claudàtors [...] tots els afegitons que faig dins l'edició, com ara les reconstruccions de parts il·legibles del manuscrit partint de l'edició de Salvador Galceran. També utilitzo els claudàtors per indicar els buits del manuscrit. Tal com recomana la norma de la Comissió, empro [± 1] per les paraules amb llacunes. Només faig servir el símbol matemàtic seguit del numeret fins a un màxim de 10 lletres; si la llacuna excedeix aquest màxim, utilitzo els punts suspensius i afegeixo una nota a peu de pàgina per exposar amb detall el gruix de la llacuna. Per contra, utilitzo les claus angulars <...> per indicar les supressions que va fer el mateix copista en el manuscrit i que, en aquesta edició, he volgut mantenir —indicant-ne expressament la supressió— per tal de respectar al màxim la puresa textual original.

Utilitzo la cursiva per indicar aquelles abreviatures del manuscrit que desfaig a l'edició i, en algun cas, mantinc el subratllat si l'escrient en fa ús. L'exemple més evident és el del *fol. Ar*, en la dedicatòria escrita el 1917 en tinta negra i en diagonal al marge inferior esquerre del foli.

Finalment, només em resta dir que separo les diferents ordinacions i textos amb espais, per facilitar-ne la lectura. L'índex, però, no l'he separat per raons d'espai, però a l'annex¹¹ adjunto imatges del manuscrit, perquè el lector sàpiga com hi apareix representat.

¹¹ Vegeu «Il·lustració 9», a l'apartat: 8.3. *Imatges*, (p. 173).

6. ESTUDI LINGÜÍSTIC

6.1. TEMÀTICA

Tal com he anunciat adés, faig el llistat de productes que apareixen en el manuscrit que ens ocupa. En aquest cas, no entro en divisions del tipus «obligacions» o «prohibicions» i tampoc inquireixo en el llenguatge jurídic o administratiu, sinó que mostro el panorama alimentari i manufacturer que reflecteixen les ordinacions del llibre; en altres paraules, classificaré els productes en queviures, matèries primes, activitats del sector industrial o secundari i oficis. Tampoc m'aturo a classificar aquelles ordinacions de caràcter cívic o d'higiene i embelliment de la vila. De més a més, cal tenir en compte que al llarg d'aquest estudi lingüístic —i també a l'aparat crític de l'edició adjuntada en l'annex— faig constantment apunts de caire lingüístic en relació amb una notable varietat de veus.

Prenc com a referència, sobretot, les rúbriques de la part nuclear del llibre, car ja he apuntat que l'índex no s'ajusta exactament als continguts que s'aborden en el cos del manuscrit. Determinats productes, per cert, poden aparèixer en més d'una columna, ja que poden «funcionar» diversament.

Queviures	Matèries primes (d'origen animal, mineral i vegetal)	Sector secundari	Oficis i/o activitats
Aigua	Aigua	Ble	Abat
Aiguarent	Argent	Brandó	Afinador
Arengades	Argila	Candeles	Batlle
Cabra, cabrit	Blat	Ciris	Capellà
Carn, carnalatge, viandes	Cabra	Draps	Cavador
Carnsalada	Cabrit	Filatura	Cònsol
Colomines	Carbó	Paternostres	Correter (corredor mercantil)
Coloms	Cera	Pobill	Especier
Congre	Civada	Torxes	Ferrer

Esplet	Colomines	Vestidures (caputxes, gramalles, vestidures sobiranes, etc.)	Flequer
Farina	Coloms		Forner
Formatges	Congre		Frare Menor
Fruita	Esplet		Fuster
Guatlla	Forment		Hostaler
Lluç	Guatlla		Joglar
Merlús	Herba		Maeller
Moltó	Llana		Mercer
Oli	Llenya		Mostassà
Pa	Moltó		Notari
Panís	Or		Obrador de la cera
Peix	Panís		Panalloner? [sic]
Porc, truja	Pedra		Paraire
Raïm	Peix		Partera (llevadora)
Vi	Perdius		Pastor (ramader)
	Porc, truja		Peixoner
	Raïm		Predicador
	Segla		Procurador
	Trit		Revenedor
	Vidre		Sabater
			Sagristà
			Sonador d'instruments (músics)
			Taverner

			Tender
			Tenyidor
			Traginer
			Veguer
			Verguer

Taula 2: Productes, matèries primes, manufactures i oficis del *Llibre del Mostassà* de Puigcerdà.

6.2. ANÀLISI LINGÜÍSTICA (I)

Per dur a terme el següent estudi lingüístic, he utilitzat els diccionaris ja esmentats a l'inici del treball. A continuació, faré algunes consideracions prèvies.

En primer lloc, he de fer una precisió quant al (DTCA), atès que la cerca de mots no es fa directament, sinó que cal seleccionar uns paràmetres per generar un subcorpus, els quals són: autors, temes, període de redacció, període de font i obres. Els he programat tots —tret de la columna d'autors, perquè amb la selecció de fonts ja n'apareixen— d'acord amb les necessitats del present estudi. Així, he activat els següents filtres:

- Temes: Documentació
- Període de redacció: s. XV
- Període de font: s. XV
- Obres: *Bíblia* (Peiresc), *Documents dels orígens*, *Lo somni*, *Llibre de virtuts e de pecats*, *Liber elegantiarum*, *Poesies*, *Llibre de l'orde de cavalleria*, *Regiment preservatiu de pestilència*, *Paris e Viana*, *Quesits e perquens*, *Recull d'exemples i miracles*, *Regiment de la cosa pública i Dietari o Llibre de jornades*.

Pel que fa als documents que apareixen a la cerca, en els quals s'hi recull la paraula que vull documentar, només n'indico un exemple, concretament, el primer que s'hi llegeix. L'objectiu és veure la freqüència d'aparició en el marc cronològic en què s'emmarca el nostre llibre. Habitualment, apareix documentada una paraula tantes vegades com variants gràfiques pugui presentar en la documentació; quan això passa, em limito a constatar aquella que coincideix o s'aproxima a la nostra. Això no obstant, també hi ha excepcions. Un bon exemple és el cas del mot «esplet»; la forma en singular només

apareix documentada amb la forma «splet», que és la que finalment he fet constar. Sobre el perquè de la utilització —i de la utilitat— dels altres diccionaris, en faig la valoració en el següent bloc.

En segon lloc, per raons d'extensió —i per ajustar-me als objectius d'aquest estudi lingüístic— selecciono les definicions que veritablement em poden interessar de cada diccionari. Així mateix, els incisos, aposicions o notes aclaridores que faci apareixeran subratllats. En diverses ocasions, afegeixo les sigles d'altres diccionaris o el nom dels documents presents en les definicions de les obres que consulto per a aquesta anàlisi lingüística. Naturalment, no són consultes que jo hagi fet directament, de manera que no les he tingut en compte en l'elaboració de la relació bibliogràfica del treball.

Per un altre costat, indico la posició en el text —concretament, la primera aparició en el nostre llibre de Puigcerdà— de tots els mots. D'altra banda, el lector s'adonarà de la vacil·lació en l'ús de la majúscula, la minúscula, la cursiva i la versaleta; aquesta absència de regularització dels elements lingüístics es deu al fet que respecto, tant com m'és possible, l'ortotipografia de cada diccionari. Un dels exemples més evidents és el fet que, de vegades, les veus llatines apareixen en versaletes i, d'altres, en cursiva. Ara bé, sempre que ho considero oportú, tracto d'escriure aquestes paraules en versaleta, tret que l'autor hagi utilitzat expressament un altre efecte gràfic.

Una altra qüestió important és que no totes les paraules es troben en aquest apartat, sinó que per raons de límit de caràcters he hagut de situar un segon grup a l'annex¹ del treball. La primera relació de paraules, és a dir, la que afegeixo a continuació, pertany al recull que va confeccionar Salvador Galceran al final del seu treball², mentre que la de l'annex és una selecció pròpia, en la qual mantinc les grafies de cada paraula documentada tal com apareix disposada en l'edició.

Per acabar aquesta introducció a l'estudi lingüístic, convé presentar —en termes generals— el «parlar de Cerdanya»³, que és la subvarietat a la qual pertany la llengua del manuscrit. No m'endinso, però, en qüestions d'ordre morfològic i sintàctic, sinó que

¹ Vegeu l'apartat: 8.2. *Anàlisi lingüística (II)*, (p. 146).

² Galceran, Salvador, *La indústria i el comerç a Cerdanya*, Barcelona: Fundació Salvador Vives Casajuana, 1978. (Vegeu: p. 233-235).

³ El «parlar de Cerdanya» o «parlar cerdà», que forma part de la varietat diatòpica coneguda com a «català septentrional de transició», pertanyent al bloc oriental de la llengua catalana. Joan Veny al·ludeix aquesta varietat «com una franja de parlars [d'entre els quals s'inclou el de Cerdanya] emmarcada dins el català central però que participa d'alguns trets del rossellonès. [...] El lèxic recorda tributs a l'occità [...] i alguns al francès [...] així com afinitats amb el rossellonès. Per a més informació, consulteu: Veny, Joan, *Els parlars catalans (síntesi de dialectologia)*. Edició revisada i augmentada, Palma de Mallorca: Editorial Moll | Mallorca, 2002. (Vegeu: p. 39).

em limito a les característiques fonètiques essencials⁴, que són les que més es palesen en l'ortografia del manuscrit:

a) Quant al vocalisme tònic:

- El diftong tònic *ua* precedit de consonant velar monoftonga en *o*.
- Tendència general a l'obertura de la *e* [ɛ] i el tancament de la *o* en [u].
- Desaparició de la *i* en determinats casos per reducció a una sola vocal del hiat –.

b) Quant al vocalisme àton:

- Desaparició de la vocal neutra [ə] en posició pretònica seguida de consonant bategant alveolar sonora [r], en el hiat de veus com «raïm», en força diftongs i en posició final de paraules esdrúixoles acabades en –ia.
- La vocal neutra [ə] també pot palatalitzar per assimilació vocàlica o a la consonant immediatament al darrere.
- Igualment, pot canviar al so [u] per assimilació a una vocal tònica velar.
- El diftong *au* pot substituir la *o* i la *u* àtones a l'inici d'un mot.
- La *a* pot afegir-se o, per contra, desaparèixer al principi de determinades veus.
- Els diftongs *eu* i *iu* es redueixen a *u* en algunes paraules, així com en alguns temps verbals de passat.

c) Quant al consonantisme:

- La *d* epentètica cau davant de consonant líquida en els grups –nr– i –lr–.
- Caiguda ocasional de la *l* seguida de *z*, que origina [tz].
- Caiguda de la *t* i la *d* en els grups *tg*, *tj* i *dj*.
- Omissió de la erra vibrant [r] en les terminacions dels infinitius seguits d'un pronom feble.
- La erra també està subjecta a omissió i, per metàtesi, a canvi de síl·laba.
- Emmudiment de la *ela* en determinats mots.
- La *ela* precedida de *a* a principi de paraula pot originar diftong *au*.
- Confusió de certes consonants en determinats mots.
- Possible influència del català occidental, sobretot a l'oest de la comarca, en la forma de plural. En lloc d'acabar en –s acaben en –ns.

⁴ La següent informació ha estat recuperada de: Figuera Manel, (et al.), *El parlar de Cerdanya. Gramàtica, diccionari cerdà, dites populars*, col. Mots del Cim, núm. 10, La Seu d'Urgell: Edicions Salòria, S.L., 2011. (Vegeu: p. 25-31). Recomano, d'una manera important, la consulta d'aquesta obra, ja que s'hi explica i s'exemplifica de forma més ampliada i detallada el que he indicat en aquest apartat.

- Tendència a suprimir les esdrúixoles.
- Etcètera.

Sense més preàmbuls, encetem l'anàlisi del lèxic:

- **AFORAR** – *fol. Ar (lín. 10)*

DCVB: 1. Avaluar, fixar amb autoritat legal el preu de les coses venedores; cast. *aforar, tasar*. 2. Reconèixer les mercaderies per fixar el dret que han de pagar; cast. *aforar*. Etim.: del llatí *AFFÖRARE, mat. sign.

DECat: *Aforar* [‘oferir una mercaderia per tal o tal preu]. És, al seu torn, un derivat de ‘fur’, del llatí FÖRUM, ‘recinte sense edificar’, que en baix llatí tenia el matís semàntic de ‘preu a què es ven una cosa’.

DTCA: No hi ha resultats.

Pétit Levy: *Aforar. Fixer le prix d'une chose, taxer, évaluer.*

REW: *AFFORARE. [...] prov., katal. [...] *aforar*.

V. Faraudo: Fixar el preu de les coses que s’han de vendre. Són interessants els exemples que s’hi adjunten: «lo mustaçaf, sos balances, hi van de mes; ans d aforar solen mostrar triat millor: ab aquell for na va l sotil». Roig, Jaume *Spill* 7.478. | «[...] que pugues fer batre certa quantitat de croats aforaren los a .XVIII. diners». *Compendi de matèria de monedes* Arxiu Municipal de Barcelona. Lib. Diversorum. Any 1437.

- **ANTUIXÀ** – *fol. xvr (lín. 3)*

DCVB: 1. ant. La part de carrer corresponent a l'enfront d'una casa. Són interessants els exemples que s’hi adjunten: «Que quiscu haja a tenir lo andador del mur en son dret, endret de son entuxà», Mostass. Agual 28. «Cascú faça bell son entuxà axí en los carrers publichs com en les dites exides e barbacanes», Cerimonial de Cervera, a. 1426. «Sia tengut de denejar e scombrar... lurs entuxans, regant e enramant aquells», doc. a. 1449 (arx. mun. Igualada). 2. Andana, lloc apte per passar-hi, davant una construcció. [...] Etim.: del llatí *ANTEOSTIĀNU, ‘situat davant un portal’.

DECat: *Antuixà*, m., prové de ANTE-OSTI-ANUM ‘el que és davant la porta’; cf. arag. ant. *antuxano* ‘terreny situat prop de la casa’ [...] En català antic *antuixà* apareix en els

sentits de ‘la part del carrer corresponent a l’enfront d’una casa’, ‘andana, lloc de pas (al costat d’una construcció, d’una propietat etc)’. Ja figura en alguns documents del s. XII en la primera accepció: 1555 Poblet.

DTCA: No hi ha resultats.

Pétit Levy: No hi ha resultats.

REW: No hi ha resultats.

V. Faraudo: Espai lliure de davant la porta d’una casa.

- **BAN – fol. Br (lín. 20)**

DCVB: 1. a) Orde o prohibició feta sots amenaça de càstig als infractors; cast. *bando*. [...] b) Prohibició. | 2. Pena pecuniària; cast. *multa*. | 3. ant. Infracció d’una orde o d’una prohibició. És interessant l’exemple que s’hi adjunta: «Lo honorable mostasaff... prengué la persona den Arinyo carnicer... per raho de alguns bans que havia comesos dit Arinyo», Ardits, v, 65, (a. 1567). Etim.: del gàl·l. ban, mat. sign.

DECat: BAN, ‘proclamació, especialment la de caràcter prohibitiu o sancionador’, terme de dret medieval comú al català amb les llengües de França, provinent del germànic occidental, segurament del fràncic *bann* ‘ordre comminatòria’. 1.ª doc.: s. XIII, *Usatges*. A continuació, s’exposen els problemes no resolts entre els derivats de dos radicals provinents de veus germàniques. Si bé en cat.-oc. predomina *band-* clarament i en francès tenim el predomini oposat, la forma sense –d– és també ben present en llengua d’oc [...] i, fins en català, el substantiu *ban* ha tingut sempre –n final sense oclusiva –d o –t. [...] En català el mot *ban* és autòcton des dels orígens. [...] L’amplitud semàntica, el descabdellament derivatiu i l’arrelament dialectal, són força més grans en el nord de França [...] minven ja un poc en occità i en la nostra llengua es reduïen encara un poc més, sense però que hi hagi cap senyal d’estrangeria en la història del mot.

DTCA: Freqüència absoluta: 2. Freqüència subcorpus: 2. Exemple d’autor i obra: Jaume Safont. *Dietari o Llibre de jornades*. Temes: Historiografia. Política. Data de redacció: 1454-1472. Data de la font: 1484 aprox.

Pétit Levy: *Ban. Ban, proclamation; convocation d’une milice; saisie; peine, amende, exaction, tyrannie?*

REW: No hi ha resultats.

V. Farauo: Proclamació, publicació; exacció, multa. D'entre els diferents exemples que s'hi adjunten, en podem destacar: «Pero deuen cridar tots los bans e ls establiments e totes altres coses que la Senyoria, ensems ab los Prohomens de la ciutat, vulen cridar ne fer cridar publicament sens tot preu e servii [...]». *Costums de Tortosa* lib. novè, rúbr. X, VI.

- **CONSOLAT – 6v (lín. 17)**

DCVB: 1. Càrrec i jurisdicció de cònsol; cast. *consulado* (i parlant de cònsols municipals, *concejalía*). «Los dits cònsols elets iuren... que bé e lealment se hauran en lo offici del dit consolat», Consolat, doc. a. 1437 (Rev. Cat. IV, 22). 2. Corporació dels cònsols; cast. *consulado, concejo*. [...] Etim.: del llatí CONSŪLĀTU, mat. sign.

DECat: Coromines indica que es tracta d'un derivat de 'cònsol', terme del qual n'exposa dades prou interessants.

En les veïnes terres d'Òc, l'ús modern del mot per a alts magistrats municipals va prendre aviat arrels encara més fondes i generals que entre nosaltres, i avui, encara, p. ex., *còsso* continua essent a la Vall d'Aran el nom popular del conseller en cap, batlle o alcalde de cada poble; usos semblants es troben amplament estesos per terres occitanes, no solament els *consols* de Niça o de Gènova, els ja sovint al·ludits en docs. nostres del s. XII, etc., sinó els *conses* de Provença (el gran poema de Mistral acaba mostrant-nos Calendau *poussessour d'Esterello e conse de Cassís*); de vegades foren més d'un. [...].

Entre gent de llengua catalana hi hagué des d'antic la mateixa aplicació amb un poc menys de descabdellament, car això hi fou sobretot cosa del Nord del país, en particular el Rosselló i terres veïnes: «per los *còssols* e per los prohomes de Perpenyà», a. 1279 (*RLR* IV, 359); «ffo adordonat per lo bal·le de Perpenyà, ab conseyl e ab volentat dels *còssols* de Perpenyà...». [...].

Altrament més original catalana fou la creació de l'alt funcionari mercantil i governatiu, més que diplomàtic o legatori, dels nostres *Cònsols* a Ultramar: d'ençà que Pere el Gran imposà als moros tunisencs que el «Rey d'Aragó hi pogués metre *cònsol*, en poder del qual faessen dret tots los mercaders catalanas, e patrons de naus e mariners, qui venguessen en Tunis o en tot lo regne», Muntaner (*Cròn.*, c. 62). Allí, però, això no degué ser un triomf innovador de Pere el Gran, sinó un mot nostre digerit i assimilat ja a

l'àrab local, per tant, ja afermat d'algun temps en la terra, com sigui que un doc. que ells adreçaven a la nostra cancelleria l'any 1327, redactat en l'espècie de «lingua franca» o romànic barrejadís, de què se servien ells amb els europeus: el «cònsol de catalans» hi és anomenat *cançor de Tunij*. [...]. Per als magistrats o alts funcionaris d'aquesta mena quedaren fixats, en efecte, els termes de *còsols de catalans* i *còsols de la mar*. [...].

Per la resta de la documentació i dels fets reals, ens podem ja acostar amb remetre a les dades de les diverses versions del *Libre del Consolat de Mar*, i a obres il·lustres com les *Memòries de Capmany* o *L'Expansió de Catalunya a la Mediterrània Oriental* de L. Nicolau d'Olwer.

DTCa: El subcorpus no ens dona informació, tot i que estigui documentada a la base de dades amb una freqüència absoluta de: 4.

Pétit Levy: *Consolat. Consulat, fonction de consul; les consuls; durée d'un consulat; consul; hôtel-de-ville.*

REW: No hi ha resultats.

V. Faraudo: Dignitat, jurisdicció, càrrec del cònsol. És interessant el següent exemple: «E mes, ha inquirit de usures contra lo honorable en Pere Redon, consol d aquesta vila... a ffi que pusque remoure lo dit Pere Redon del dit consolat, no servats privilegis ne Constitucions de Cathalunya». *Correspondència de Perpinyà = Correspondance de la ville de Perpignan (RLR, 48-70) 22 de maig de 1445.*

- **CONTINENT, DE; ENCONTINENT – fol. xxxir (lín. 14); fol. xir (lín. 2)**

DCVB: Pel que fa a «continent, de», apareixen documentades les formes «decontinent» o «de continent» com a adverbis antics amb el significat de: Tot seguit; cast. *en seguida*. En relació amb «encontinent»: 1. adv. Tot seguit; en el temps immediat; cast. *en seguida*. [...] 2. conj. Tot seguit; cast. *en seguida*. [...] Etim.: del llatí IN CONTINENTI, mat. sign.

DECat: Només n'he trobat exemples. *En continent 'de seguida' «encontinent que Blanquerna sentí...» [...] També de continent: «de continent lo bon hom fé alciura polls e guallines».* [...].

DTCA: Apareix la forma ‘encontinent’. Freqüència absoluta: 92. Freqüència subcorpus: 13. Exemple d’autor i obra: Girolamo Manfredi. *Quesits e perquens*. Temes: Enciclopedisme. Medicina. Data de redacció: XV 4t q. Data de la font: 1499.

Pétit Levy: *Encontenen. Incontinent, aussitôt.*

REW: No hi ha resultats.

V. Faraudo: Pel que fa a «continent, de»: Encontinent, tot seguit. Si l’expressió és «de continent» també admet el significat d’‘immediatament’. Podem observar els següents exemples: «Ajudaren li sens que no caygue lo cors tot en terra, e lo cavall de continent sclata alli», Martorell, Joanot *Tirant lo Blanch* cap. CLXXIII. En relació amb «encontinent»: A l’instant mateix, tot seguit.

- **DEJÓS – 20v (lín. 18)**

DCVB: Indica que és un adverbi antic i ens remet a la forma «dejús». Adv. i prep.: Davall, dessota; cast. *debajo*. Quant a la fonètica, hi llegim la següent informació: dəʒús (Ross., Conflent, Olot, Mieres, Cardona). En aquestes regions i pobles citats és viu encara el mot *dejús* en el llenguatge parlat; a moltes comarques ha desaparegut i el coneixen només els lletraferits. Sobre l’ortografia, indica que les variants antigues documentades són: *deiús* (Valter Gris. 14), *dejós* (Llull Arbre Sc. I, 230; II, 393); *deyós* (Tres. Pobr. 10); *dejurs* (doc. a. 1382, ap. Revest Ens. 60). Etim.: compost de *de jus* (<llatí de DEORSUM), mat. sign.

DECat: Ens remet a ‘jus’, antic adverbi i preposició, ‘sota’, ‘dessota’, del ll. vg. JŪSUM, alteració del també vulgar ‘JOSUM’, per influència del contraposat SŪRSUM (> SŪSUM) ‘amunt, cap amunt’; JOSUM —que també apareix en català arcaic en la forma *jos*—, va sortir, per via fonètica regular, del ll. clàssic DEŌRSUM ‘avall, cap avall’. 1.ª doc.: tant *jos* com *jus*, i així mateix *de-jus*, *en-jus*, apareixen des dels orígens (s. XIII).

DTCA: El subcorpus no ens dona informació, tot i que estigui documentada a la base de dades amb una freqüència absoluta de: 3.

Pétit Levy: *Dejos, -ost, -otz, -us. Sous, dessous.*

REW: Pel que fa a la forma DEORSUM i JUSUM, ens dona la mateixa forma tant pel català com per l’occità: prov., katal. *jos*.

V. Farauo: prep. Sota, davall. En podem destacar l'exemple: «... aquella aygua que la prena e la haje, e, quant no la haura mester, que la prenen e la hajan los vehins que seran dejós ell». *Furs de València (ed. Pastor, València 1547)* fur 36, De servit., f. 90, 3.

• **DESSÚS – 5v (lín. 25)**

DCVB: adv. i prep.: 1. Damunt; cast. *encima*. 2. Més amunt, anteriorment (en les converses i escrits); cast. *arriba*. És interessant l'exemple: «Axí dels dessús nomenats li prevengueren», Pere IV, Cròn. 28. Etim.: compost de *de* i *sus*; aquest darrer element troba l'etimologia en el llatí *SŪRSUM*, 'amunt'.

DECat: Per la forma *dessós*, Coromines escriu: esborrar-ho, no és més que una grafia bàrbara d'un rossellonès ignorant (*dessosdit* pot ser mala lectura dels ms. o ultracorrecció de *dejós/dejús?*).

DTCA: Freqüència absoluta: 237. Freqüència subcorpus: 132. Exemple d'autor i obra: Ausiàs March. *Poesies*. Temes: Filosofia moral; Poesia. Data de redacció: XV mitjan. Data de la font: XVI mitjan.

Pétit Levy: *Sus. Sus, en haut* [...].

REW: Quant a la forma *SŪRSUM*, efectivament, trobem coincidència amb les formes catalana i occitana: prov., katal., *sus*.

V. Farauo: Marca la situació d'una cosa que està sobre d'una altra; al damunt, per damunt.

• **DINERAL – fol. xxvii (lín. 2)**

DCVB: És molt clar indicant el significat antic del terme, que és el que documento aquí: adj. (ant.) Que val un diner; cast. *dineral*. Observem-ne l'exemple: «Qui fassa candeles de cera mesalals ni dinarals per vendre aqueles, doc. a. 1296 (RLR, v, 92)».

DECat: Derivat de 'diner'. *Dineral*, ant. com a adj.: *candeles dinerals* 'que valien un diner' [...] '(mesura) de cabuda capaç per a una *dinerada*' [...] 'quantitat gran'.

DTCA: No hi ha resultats.

Pétit Levy: No hi ha resultats.

REW: No hi ha resultats.

V. Faraudo: Del valor d'un diner. En cito l'exemple: «Ffo establít e adordonat per lo senyor Rey que negun qui fassa candeles de cera mesalals ni dinarals per vendre aqueles...» Alart, Julià Bernat *Docs. rossell.* p. 118.

• **DOPLER – fol. IIIr (lín. 20)**

DCVB: El diccionari documenta la forma «dobler». Sobre l'antiga semàntica del terme, hi llegim: 1. ant. (adj.) Que val el doble d'una unitat donada; especialment, que val dos diners. | 2. ant. Alforges, bossa doble. També és interessant destacar el següent significat, car sembla el que més s'ajusta al del nostre llibre, el qual també s'expressa amb el terme «doblera»: 3. Peça de fusta que es transporta en rai, de dimensions determinades, i que serveix d'unitat de venda entre els raiers (Pirineu català). Etim.: del llatí DŪPLARĪŪ, 'que val el doble'.

DECat: Molt important i antiga és l'aplicació de *doble*, *-a*, i els seus derivats, a la moneda, suposo en alguna relació amb l'antiga *moneda doblenca* (que Jaume I substituï per la moneda barcelonina *de tern*, poc abans de 1271) [...] D'ací deriven altres noms de moneda: *dobló* que ja trobem en Muntaner [...] dels *dobletes* 'monedes d'or de cinc duros'. I en particular a les Illes, *doblers*. Al començament la unitat dita *dobler* no fou més que una moneda particular, així anomenada perquè valia dos diners.

DTCA: No hi ha resultats.

Pétit Levy: *Doblet. Sorte de monnaie (= 60 sous).*

REW: No documenta aquest derivat, però quant a DŪPLARĪŪ: prov., katal., [...] *doblar*.

V. Faraudo: Alforja, beça. | Moneda que val dos diners. S'hi documenta també l'altra forma del nostre llibre «doblera»: Peça de fusta tallada de certa mida. [...] «... item, los quals ha donats e pagats a n P. Simon, fuster de Barchinona, per serrar e fer serrar les dites doblers per ample...». *Ordre del rei Alfons el Magnànim* 30 d'agost de 1417. Arxiu Corona d'Aragó (reg. 2.701, f. 105v).

- **DRAP; DRAPS CRUS – Cv (lín. 29); 24v (lín. 4)**

DCVB: 1. Roba o teixit de qualsevol mena (or., occ., val.); cast. *tela*. «Lo pellicer no faria null engan en la pell ni'l draper en lo drap», Lull Cont. 309, 28. | Drap cruu: el que encara no ha estat rentat. «Los draps cruus que aporten en la casa del consolat dels perayres e texidors», doc. a. 1421 (Ardits, I, 225). Drap aparellat, per oposició a drap cruu: «Tot drap cruu o apperellat, strany o de passatge, que serà atrobat en Barchinona», doc. a. 1383 (Col. Bof. XL, 266).

DECat: DRAP, 'qualsevol teixit, especialment el de llana i ben afelpat o tondosat', secundàriament 'tros de drap ordinari o vell': del ll. tardà DRAPPUS id., mot conservat en quasi totes les llengües romàniques, però no pròpiament llatí, certament pre-romà, probablement indoeuropeu i és versemblant que no sigui cèltic. *1.ª doc.:* 985. [...] És freqüent des de la documentació arcaica [...] És una paraula comuna a les principals llengües romàniques, i des dels orígens de cada una [...] oc. *drap*. No apareix cap informació de la forma 'drap cruu'.

DTCA: Apareix la forma 'drap': Freqüència absoluta: 149. Freqüència subcorpus: 123. Exemple d'autor i obra: Joan Esteve. *Liber elegantiarum*. Temes: Diccionari. Data de redacció: 1487?. Data de la font: 1489.

Péit Levy: *Drap. Drap.*

REW: Tot i que no apareix la forma catalana, si que trobem l'occitana: prov. *drap*.

V. Faraudo: Teixit, la trama i l'ordim del qual són de llana, cobert d'un borriçol més o menys fi. Per extensió, tota mena de teixits i les robes de vestir en general. Quant a l'expressió «drap cruu»: Drap que no ha sofert cap preparació industrial: llavat, tenyit. Vegem-ne l'exemple: «... un sobreposat dels parayres e un sobreposat dels tixedors hagen e sien tenguts una vegada la setmana senyalar ab cera tots los draps cruus de lana que trobaran o seran en poder de tixedors o d emborradors o d altres persones en telers o fora talers...». *Ordinacions dels peraires i dels teixidors de Perpinyà* Barcelona, 8 de gener de 1401. Arxiu Corona d'Aragó, reg. 2.195, f. 160.

- **ESPLET 8v (lín. 3)**

DCVB: 1. Collita; conjunt de fruits produïts en una vegada, especialment si són abundants (Empordà, Vallès, Camp de Tarr., Bal.); cast. *cosecha*. Etim.: del llatí EXPLĪCĪTU, *part. pass.* de EXPLĪCARE ‘desplegar, desenvolupar, produir’.

DECat: ESPLET, ‘collita dels fruits agrícoles’, mot romànic comú amb l’oc. ant. i mod. *esplech, espleit*, ‘avantatge, aprofitament, gaudiment’ i el fr. *exploit* (avui grafiat *exploit*) id. i ‘realització’, provinents del ll. EXPLĪCĪTUM ‘cosa desplegada o descabdellada’, neutre del participi passiu del verb explĪcare ‘desplegar’, ‘desembullar’, ‘desenrotllar’ (negatiu de plicare ‘plegar’); en el sentit d’‘abundor’ es deu a la influència del verb *espletar* ‘collir a fons tots els fruits d’una terra’. *1.ª doc.*: 1073.

DTCA: La forma en singular apareix sense la e- inicial, per tant, documento: ‘splet’.
Freqüència absoluta: 6. Freqüència subcorpus: 3. Exemple d’autor i obra: Ausiàs March. *Poesies*. Temes: Filosofia moral; Poesia. Data de redacció: XV mitjan. Data de la font: XVI mitjan.

Pétit Levy: Sense el sentit agrícola explicitat. *Esplech, -eg, -ei, -ec, -et. Outil, ustensible; revenu; profit, avantage, jouissance, service; saisie judiciaire [...].*

REW: No apareix la forma catalana, però sí l’occitana: prov. *espleit*.

V. Faraudo: Rendiment, profit, collita. Són interessants alguns exemples: «... e no sia per Deu rebujada axi com rebuja lo delme que Chaim donava del pus magre e minve esplet que havia». «... o que gents estranyes gastaran e colliran aquell esplet e no vindra en ma del laurador». «Car l om peca greument com enten que l esplet e altres bens li venen, no de part de Deu, mas de sa natura propria». Cessulis, Jaume del *Llibre de bones costumes dels hòmens* MS. de Girona. cap. Del laurador.

- **FOR – fol. iir (lín. 13)**

DCVB: Ens interessa observar la segona accepció del terme, que el diccionari reconeix com a veu antiga: Taxa, preu; cast. *tasa, precio*. Podem destacar-ne el següent exemple: «No gos vendre la civada sinó al for que lo mostaçaff l’aurà aforada, doc. a. 1434 (BABL, XI, 331)». Etim.: de *for* (=fur) en sentit de ‘lleï, ordenació’.

DECat: Coromines ens fa tornar a consultar la veu FUR i escriu: En el període arcaic lluiten i rivalitzen les dues formes: *fur* i la forma *for*, regular fonèticament, i el significat del mot oscil·la entre l'aspecte jurídic i l'econòmic, tots dos ben explicables si pensem en l'expressió «drets que es paguen per una cosa», però també perquè ja en llatí tardà s'havia bifurcat el descabdellament del sentit del mot en una direcció i l'altra: des de la plaça pública al 'mercat' (d'on 'preus') i des dels 'tribunals' al 'dret' i 'jurisdicció' i 'privilegi'.

DTCA: Freqüència absoluta: 20. Freqüència subcorpus: 10. Exemple d'autor i obra: Ausiàs March. *Poesies*. Temes: Filosofia moral; Poesia. Data de redacció: XV mitjan. Data de la font: XVI mitjan.

Pétit Levy: *For. For, juridiction; loi, coutume; manière, façon; cours; prix; amende.*

REW: No apareix la forma catalana, però sí l'occitana, derivada de FÖRUM: prov. *for*.

V. Faraudo: Preu de la mercaderia. En cito el següent exemple: «... que certa ordinacio per pessat feta que la Ciutat e clavari d aquella no pusques vendre censals a maior for de vint milia fos tolta e revocada, e que romangues la libertat de vendre a aquell for que l trobarien». Novells ardots 8 de novembre de 1452». Escrit entre les preposicions 'a' i 'de' significaria: al preu de, a raó de.

- **JOGLAR – 22v (lín. 12)**

DCVB: (ant. escrit també *juglar* i *jutglar*) [...] 1. Home que anava pels castells i corts dels senyors i per les festes públiques, cantant, ballant, sonant instruments o fent jocs d'enginy o d'habilitat; cast. *juglar*. Així mateix, tot i que la primera accepció s'adequa més al sentit que té el terme en el nostre llibre manuscrit, la segona accepció lliga més amb la definició de 'músic' que donà Salvador Galceran en el vocabulari que adjunta al final de l'estudi; 2. a) Músic que pren part en les festes populars acompanyant la dansa amb so de flauta, de tamborí, de tenora, de sac de gemecs, etc. (Rosselló, Conflent). A tall d'exemple: «Al capvespre vingueren tres joglars, se ballà en la gran sala, Bosch de la Trinxeria, "Recorts", 18». Etim.: del llatí IOCŪLĀRE, 'que fa riure', 'que fa jocs'.

DECat: *Joglar* c. 1200, en els trobadors catalans Guerau de Cabrera [...] R. Vidal de Besalú, G. de Berguedà, Cerverí de Girona: descendent mig-savi de l'adj. i ll. JOCULARIS 'graciós, risible', derivat de JOCŪLUS 'broma', diminutiu de jocus. En la

nostra prosa, ja molt freqüent en Llull, on el mot apareix tant amb el sentit de ‘trobador professional modest o recitador’, com en el de ‘recitador i tocador d’obres poètico-músiques o merament musicals’. A la nostra edició, apareix la forma ‘iuglar’; quant a aquesta –u–, Coromines escriu: La grafia amb u és la de Llull, i en general del cat. anti, a causa de la influència del cat. *juglar* (cf. en canvi oc. ant. *joglar*, fr. ant. *joglere*, *jongleur*, fr. *jongleur*). Que no és cosa de pronúncia oriental es veu no sols per això i pel fet paral·lel del cast. *juglar*, sinó perquè la grafia amb *u* apareix ja e textos ben antics de dialecte netament occidental.

DTCA: Freqüència absoluta: 131. Freqüència subcorpus: 17. Exemple d’autor i obra: Arnau de Lieja. *Recull d’exemples i miracles*. Temes: Exempla; Sermons. Data de redacció: XV mitjan. Data de la font: XV mitjan.

Pétit Levy: *Joglar. Jongleur.*

REW: No apareix la forma catalana, però com era d’esperar l’occitana hi coincideix: prov. *joglar*.

V. Farauo: És exactament la mateixa definició que dona el (DCVB) en la primera accepció i que s’ajusta més al sentit que observem en el nostre llibre manuscrit.

- **JUTJAR – fol. 1r (lín. 12)**

Salvador Galceran, en el vocabulari, defineix el terme com l’acció d’‘estimar el valor de les mercaderies i assenyalar-ne el preu de venda al públic’. No he trobat enlloc aquest significat tan específic.

DCVB: Tenint en compte que és el mostassà qui havia de garantir la qualitat i vigilar els fraus de les mercaderies, probablement, s’ajusti més la tercera accepció del terme: 3. Emetre una opinió amb què s’aprova o es desaprova (algú o alguna cosa); cast. *juzgar*. Com a exemple: «Les gents... no guarden ni jutgen cinó [sic] lo present, Genebreda Cons. 45». [...] Etim.: del llatí IŪDĪCĀRE, mat. sign.

DECat: *Jutjar*, del ll. JŪDĪCĀRE id., derivat de JUDEX [orígens].

DTCA: Freqüència absoluta: 307. Freqüència subcorpus: 100. Exemple d’autor i obra: Joan Esteve. *Liber elegantiarum*. Temes: Diccionari. Data de redacció: 1487?. Data de la font: 1489.

Pétit Levy: *Jutjar. Juger; condamner; décider, décerner; adjuger.*

REW: Observem una nova coincidència amb les formes catalana i occitana derivades del llatí JŪDĪCARE, és a dir, ‘jutjar’.

V. Faraudo: En aquest diccionari, àdhuc, apareix documentada l'altra forma com apareix escrit el terme en el nostre llibre manuscrit: «jutgar». La definició és: «Enunciar una opinió sobre una persona o cosa; apreciar el valor intel·lectual o moral d'algú».

- **LEVAR – Cv (lín. 10)**

En aquest cas, m'ajusto a la definició que dona Salvador Galceran, en el vocabulari final, de ‘treure, suprimir’ que, a més, s'ajusta molt al nostre text.

DCVB: II. tr. 5. Suprimir, fer desaparèixer; cast. *quitar*. Per exemple: «Déu t'ha leuat aquest peccat, Serra Gèn. 114».

DECat: Ens remet a la forma amb –ll, per tant: Llevar, del ll. LĒVĀRE ‘alleujar’, ‘aixecar’, ‘deslliurar’ [origens de l'idioma], i en totes les accs. d'aquest verb cabdal de la llengua, i comú a totes les llengües romàniques, si bé discrepant en part en la preferència que donaren entre els seus significats. Ja, en el s. XII, en un doc. del Vallespir, mig català, mig disfressat de llatí i referent a la llevada o acte de cobrar o llevar taxes.

DTCA: Freqüència absoluta: 107. Freqüència subcorpus: 42. Exemple d'autor i obra: Joan Esteve. *Liber elegantiarum*. Temes: Diccionari. Data de redacció: 1487?. Data de la font: 1489.

Pétit Levy: No apareix amb els matisos semàntics que necessitem.

REW: En aquest cas, la forma occitana és la que coincideix amb ‘levar’, que és tal com apareix en el nostre manuscrit. Però s'hi especifica que la forma catalana és com l'espanyola, és a dir, ‘llevar’.

V. Faraudo: Traure, fer desaparèixer.

- **LEJURES – fol. xv r (lín. 6)**

DCVB: No hi ha resultats.

DECat: Coromines indica que es tracta d'un derivat de 'lleig': lletjura [«no gaus fer leğura ni pixar en la dita plassa», Perpinyà, a. 1299, *InvLC*].

DTCA: No hi ha resultats.

Pétit Levy: No hi ha resultats.

REW: No hi ha resultats.

V. Faraudo: No hi ha resultats.

- **LIURAR – 10v (lín. 12)**

DCVB: Apareix amb –ll. Ens interessa el mateix significat que indicava Salvador Galceran amb encert: 'vendre, entregar, donar'. 3. Posar en poder, en mans o a disposició d'algú; cast. *entregar*. Així mateix, també hi ha una tercera subaccepció dins d'aquesta tercera accepció, que lliga directament amb l'exemple de la venda o entrega de vi: b) Vendre a la menuda. Amb un exemple molt interessant en relació amb el nostre text: «Unambut de liurar vi», doc. a. 1423 (Aguiló Dicc.). Etim.: del llatí LĪBĒRĀRE, mat. sign.

DECat: Coromines indica que es tracta d'un derivat de 'lliure': derivat comú, més o menys, a les llengües romàniques, i especialment descabdellat en fr. *livrer*, oc. *liurar* i en català, en tots tres amb el sentit preferent 'fer a mans, depositar en poder d'algú', que s'explica partint de la idea de 'soltar, amollar (una persona o objecte)'; en català ja apareix en el s. XIII.

DTCA: Freqüència absoluta: 25. Freqüència subcorpus: 8. Exemple d'autor i obra: Joan Esteve. *Liber elegantiarum*. Temes: Diccionari. Data de redacció: 1487?. Data de la font: 1489.

Pétit Levy: *Liurar. Délivrer; livrer, remettre; adjuger; donner la ration à un animal.*

REW: Novament, observem un cas en què és la forma occitana la que coincideix amb la del nostre manuscrit, mentre que la catalana, d'acord amb la normativa actual es representa amb -ll, és a dir, 'lliurar'.

V. Faraudo: Dissortadament, cap dels tres significats que ens ofereix el diccionari s'ajusta a la definició que necessitem.

- **MAELER – 15v (lín. 15)**

DCVB: Carnisser. A tall d'exemple: «Negun maeller no gos mesclar una carn ab altra. Que negú maeler no gos tenir en taula ne en mael carn que sia venuda e que la vena al mael de la Boqueria, doc. a. 1301 (BABL, XI, 306). Etim.: del llatí MACELLARIU, 'venedor de carn'.

DECat: Coromines indica que és un derivat de 'maell': Maeller 'carnisser' [fi s. XIII]: maseller, doc. ross. de 1309 [...] maeller.

DTCA: No hi ha resultats.

Péit Levy: No hi ha resultats.

REW: No apareix la forma catalana, però sí l'occitana, que tot i no ésser idèntica s'hi acostava molt: prov. mazelier.

V. Faraudo: Carnisser.

- **MAELL – fol. xivr (lín. 7)**

DCVB: Escorxador; cast. *matadero*. [...] Com a exemple: «En les taules de la peixoneria o mael de la vila de Perpinyà», doc. a. 1298 (RLR, v, 99). Etim.: del llatí MACELLU, mat. sign.

DECat: Maell, ant. 'escorxador', del ll. MACĒLLUM id. 1.ª doc.: *mazell* 1152, 1169, *mae(l)* fi s. XIII. [...] Algunes vegades, més que 'escorxador' és 'carnisseria', com ara en el procés de Pere de Palau, de Camarasa, 1297. [...] L'*InvLC* n'aplega una quarantena de docs. referents al de Perpinyà, en els ss. XIII-XIV (la major part, però, en baix llatí); sovint referit al dels jueus.

DTCA: No hi ha resultats.

Péit Levy: No hi ha resultats.

REW: Com passava amb el derivat anterior, s'hi documenta la forma occitana, però no la catalana: prov. *mazel*.

V. Faraudo: Lloc on hom mata el bestiar per a fer-ne carn.

• **MESSIÓ – 3v (lín. 13)**

DCVB: MESSIÓ *f.* 1. ant. Despesa, allò que es gasta de diners; cast. *gasto*. Però és interessant, des d'un punt de vista gràfic, l'apunt que es fa després: Var. ort. ant.: *mesio* (doc. segle XIII, ap. Pujol Docs. 27); *massió* (doc. a. 1567, ap. Hist. Sóller, I, 33); *mació* (Conex. spic. 118). Etim.: del llatí MISSIŌNE, 'lliurament'.

DECat: Al diccionari apareix la forma 'messió' com a derivat de 'metre' i duplicat de 'missió'. Ja en el segle XIII apareix havent traslladat la idea de 'tramesa d'una persona' a la de 'viàtics que se li assignen per fer el viatge i la missió'.

El mot també arribà a significar: 'despesa' (si bé ocasionada per tramesa de gent). Això no era solament en afers religiosos, car en un doc. de 1325, veien *messió* en el sentit de 'provisió de fons' per a una legació política de la cancelleria reial (Finke, *Acta Ar.* III, 473). A poc a poc, el mot s'ha anat tornant sinònim de 'despesa', com ja ho veiem prou sovint en el mateix Lull (*Primera e 2.ª Intenció*, 364; *Mil Proverbis*, 459). En ell es tracta la majoria de les vegades de despeses relacionades amb afers religiosos, però ja es tracta de 'despesa per viure habitualment' i no pas per ser enviat enlloc. [...].

En fi el mateix Lull ens mostra com ha acabat per tractar-se de totes menes de despesa, i en concret fins les més seculares i les més frívoles, i *messió* ha acabat aplicant-se al fet de ser molt despenedor «bells vestiments, on s'engendra erull e *messió*, *Doctrina Pueril* (Gili, p. 251); les despeses excessives d'una dona com a càrrega del marit. [...].

Una aplicació especial de les inversions fou la de 'penyora en garantia de fer un pagament'; i es pot tractar de pagament per a una festa, en qualitat d'escot [...] i molt sovint la penyora que deixa el jugador o el qui fa una juguesca.

DTCA: Freqüència absoluta: 1. Freqüència subcorpus: 1. Exemple d'autor i obra: Jaume Safont. *Dietari o Llibre de jornades*. Temes: Historiografia; Política. Data de redacció: 1454-1472. Data de la font: 1484 aprox.

Pétit Levy: *Mesion. Pari; dépense; sorte de redevance.*

REW: No apareix la informació que necessitem.

V. Faraudo: Despesa o dispendi.

- **MUIG – fol. xxxr (lín. 3)**

DCVB: ant. Mesura de capacitat per a líquids i àrids, molt gran, car passava de dos quintars; cast. *moyo*. Per exemple: «Un mug de blat... Un muig de froment, Capbreu Ribes, a. 1283, pàg. 60». [...] Etim.: del llatí MŌDIU, ‘mesura de capacitat equivalent a setze sexters o a vint-i-quatre lliures de blat’ (Forcellini Lex., s. v. *modium*).

DECat: Del ll. MŌDĪUS ‘mesura de capacitat’ (derivat de *modus* ‘mida’), ve el cat. *muig* ‘mesura (de gra etc.)’ [fi segle XIII] [...] Lleuda de Puigcerdà de 1288 (*RLR* IV, 505).

DTCA: El subcorpus no ens dona informació, tot i que estigui documentada a la base de dades amb una freqüència absoluta de: 2.

Pétit Levy: *Mog, moi, moit. Muid; tonneau du contenu d’un muid; a mois et a sestiers à muids et à setiers, à foison, très-largement.*

REW: No apareix la forma catalana, però sí l’occitana, que no s’allunya excessivament de la forma del nostre manuscrit: prov. *muei*.

V. Faraudo: Mesura de capacitat per a grans, per a líquids.

- **OBS – fol. xxxir (lín. 31)**

DCVB: Ens remet a «ops» i hi llegim: ops (escrit també *obs*.) ant. *adj.* i *subst.* [...] cast. ant. *huebos*, it. *uopo*, prov. *ops*, fr. ant. *ues*. [...] Observem una coincidència amb la forma occitana. Així mateix, el significat que ens interessa en relació amb el nostre llibre manuscrit i que ja indicava Salvador Galceran es troba a II. 2. A *ops* o *Per ops* d’algú, d’alguna cosa: per a ús i profit de tal persona o cosa. [...] Etim.: del llatí, mat. sign. El nostre *esser cops* és copiat del llatí OPUS ESSE, i el nostre *haver ops* representa exactament el llatí HABERE OPUS.

DECat: *Ops* (escrit també *obs*), ant., mot molt comú durant tota l’edat mitjana i no del tot antiquat fins a la primera meitat del s. XVII; usat sobretot en una sèrie de

construccions verbals i també com a substantiu [...] L'expressió que ens interessa també la hi documenta: a ops o per ops d'algú 'per a ús o benefici d'algú'. [...] Del llatí OPUS 'feina, ocupació' (d'on opus est 'és cosa a fer', 'cal, és necessari, menester'); comú a totes les llengües romàniques i antiquat pertot (cast. ant. *huebos*, oc. ant. *ops* [...]).

DTCA: Quant a l'adjectiu: Freqüència absoluta: 18. Freqüència subcorpus: 11. Exemple d'autor i obra: Ausiàs March. Poesies. Temes: Filosofia moral; Poesia. Data de redacció: XV mitjan. Data de la font: XVI mitjan.

Quant al substantiu: Freqüència absoluta: 37. Freqüència subcorpus: 13. Exemple d'autor i obra: Anònim. Documents dels orígens. Temes: Documentació; Dret. Data de redacció: 1080-1125. Data de la font: -

Pétit Levy: *Ops. Nécessaire, moyens de subsistance; o. de, a o. de suivi d'un inf. pour; o de, a o. de, a l'o. a, de pour l'usage de, pour le profit de, pour [...]; per o. a suivi d'un infin. pour; per o. de pour; per mon (mos) o. pour moi, pour mon propre usage [...].*

REW: Coincideixen la forma catalana i l'occitana: prov., katal. ops.

V. Faraudo: Hem de cercar la forma «ops», que ens remet a «obs» i ens dona el mateix significat 'a profit seu', que s'ajusta al que trobem en el nostre manuscrit. A tall d'exemple: «... e van lo portar al moniment que Joseph avia fet fer a sos ops al seu verger, e aquí lo soterraren. Pasqual, Pere (atribució falsa) *Llibre de Gamaliel 5, XXII*».

- **PANEL·LÓ – fol. xxxiii^r (lín. 20)**

Salvador Galceran, en el vocabulari final, defineix el terme com a sinònim de «penó».

DCVB: No hi ha resultats.

DECat: No apareix enlloc amb el significat de «penó» que li atribueix Galceran.

DTCA: No hi ha resultats.

Pétit Levy: No hi ha resultats.

REW: No hi ha resultats.

V. Faraudo: No hi ha resultats.

- **PANELLONERS – Cv (lín. 15)**

En el vocabulari afegit al final del seu estudi, Salvador Galceran defineix el terme com a sinònim de «portants del penó».

DCVB: No hi ha resultats.

DECat: No apareix enlloc amb el significat de «penó» que atribueix Galceran.

DTCA: No hi ha resultats.

Péit Levy: No hi ha resultats.

REW: No hi ha resultats.

V. Faraudo: No hi ha resultats.

- **POBILL – 5v (lín. 13)**

DCVB: POBILL o POBIL *m.* ant. Ble; cast. *pábilo*. Com a exemple: «Fa candeles... en les quals volen que no y aye tan pobiyll o que n’hi aye més», doc. a. 1345 (Catalana, VII, 343).

DECat: Ens remet a PAVIL, ant., ‘ble’, del ll. vg. PAPILUS, clàssic PAPHYRUS ‘papyrus, planta’, que s’usava com a ble, i aquest, del gr. *πάπυρος* id.; mot antic que sembla manllevat del cast. *pabilo* id.; però que, per la seva data molt antiga en català, potser s’ha de mirar com un arcaisme genuí (o rebut del mossàrab), però avui ja mort i d’ús merament regional i poc recomanable en la nostra llengua. *1.ª doc.:* 1262. [...] No fóra estrany que en català fos d’origen mossàrab: no sols perquè, en la nostra llengua, sempre va dominar el tipus *BLE*, i avui aquest concurrent és valencià i d’algunes zones del cat. occidental; sinó perquè amb influència aràbiga o mossàrab s’explicarien les difícils variants *pobil* i *pòbil*. [...]. Coromines afegeix unes dades prou interessants: «Tot hom qui candeles, o brandons, o ciris de cera, farà per vendre, que·y mete *pobil* cuyt, o de coçó», Balaguer, 1337 (*BABL* XII, 532): no és rar que formes arabitzants provinents de la zona Tort.-Lleida-Balaguer es propaguin per Ribagorça fins als Pirineus.

DTCA: El subcorpus no ens dona informació, tot i que estigui documentada a la base de dades amb una freqüència absoluta de: 1.

Péit Levy: *Pabel, pabil. Mèche.*

REW: No apareix exactament la forma del manuscrit, però sí que coincideixen la forma catalana i l'occitana: prov. *pabil* [...] katal. *pabil*.

V. Faraudo: POBIL, [POBILL] s. Ble de candela.

- **PUXEN (= PUGUIN) – 10v (lín. 12)**

DCVB: És interessant el que llegim al diccionari sobre aquesta grafia –x–: Del radical PÖSS- seguit de *j* vénen les formes del present de subjuntiu (*PÖSSIAM > *puixa*, etc.) i de primera persona singular del present d'indicatiu arcaic (*PÖSSIO > *puix*).

DECat: *PÖTÈRE: d'aquest provenen les formes de l'infinitiu en totes les llengües romàniques, i la major part de les dels temps passats, dels impersonals i moltes dels altres. En català, i en les llengües de França i d'Itàlia, es mantingueren en els presents algunes formes, més o menys alterades, provinents de la combinació clàssica de tema en poss-, com ara cat. ant. *jo puix*, subj. *puixa*, *pusca* etc.

DTCa: Freqüència absoluta: 51. Freqüència subcorpus: 23. Exemple d'autor i obra: Joan Esteve. *Liber elegantiarum*. Temes: Diccionari. Data de redacció: 1487?. Data de la font: 1489.

Péit Levy: No hi ha resultats.

REW: No hi ha resultats.

V. Faraudo: No hi ha cap informació rellevant.

- **QUARTERÓ – 1v (lín. 10)**

DCVB: Ens interessen les dues primeres accepcions del terme. 1. La quarta part d'una arrova, equivalent a sis lliures i mitja (or., occ., val.); cast. *cuarterón*. [...]. 2. Mesura de grans, variable segons les comarques, amb oscil·lació entre un litre i un litre i mig. [...]. Etim.: derivat dim. de *quarter*.

DECat: *Quarteró* 'unitat de pes equivalent a un quart de rova' [1194 «unum *quartaron* de pipere» (Gili, *Hom. MzPi*. II, 114).

DTCA: No hi ha resultats.

Péit Levy: No hi ha resultats.

REW: No hi ha resultats.

V. Faraudo: Quarta part de la lliura.

- **SOMADA – fol. xvtr (lín. 23)**

DCVB: Càrrega d'un animal de bast, la qual és equivalent a tres quintars; cast. *carga*.
Etim.: derivat del llatí SAGMA 'càrrega', 'orneig de bístia'.

DECat: SOMADA, 'càrrega d'un animal', derivat de *sòma*, que degué començar per designar la càrrega, i es troba antigament traslladat a la designació de l'animal que la porta, mentre que en el sentit primitiu se li prefereix la variant *sauma* o *salma*; del ll. SAGMA, i aquest, del gr. *σάγμα*, *-ατος*, 'càrrega', 'arreus i guarniments d'una cavalcadura', 'bast', derivat de *σάτω* 'jo basteixo, munto, armo, aparelló', 'empleno, rebleixo'. *1.ª doc.:* *soma*, 892; *somada*, 986; *somer*, 1026; *somera*, s. XII; *salma*, c. 1300.

En la primera documentació no estem segurs si encara designa la càrrega o ja l'animal. [...] En tot cas, almenys en la documentació rossellonesa dels ss. XIII i XIV *sòma* (o la seva variant, en fonètica arcaica, *sauma*) designa l'animal, segurament sempre la femella de l'ase, la somera. [...] Les dades catalanes aporten útil comprovació a l'ús de *sauma* «ânesse» que hom dona com oc. ant., documentat per Rayn. v, 159 (no PSW) només amb dues breus cites del s. XIII.

DTCA: Freqüència absoluta: 4. Freqüència subcorpus: 3. Exemple d'autor i obra: Jaume Safont. *Dietari o Llibre de jornades*. Temes: Historiografia; Política. Data de redacció: 1454-1472. Data de la font: 1484 aprox.

Péit Levy: No hi ha resultats.

REW: No hi ha resultats.

V. Faraudo: Ens interessen les dues primeres accepcions. 1. Càrrega d'un cavall, d'un mul, d'un ase. [...]. 2. Mesura de líquids equivalent a dos barrils i que pot portar una bèstia de càrrega. Per veure la diferència, convé indicar dos exemples, que a més són gairebé coetanis del nostre llibre manuscrit; pel que fa al primer significat: «Item per

dues somades de calç; IIII sols VIII diners. Item per una somada de raiola: II sols IIII diners». *Llibre de la marmessoria de Pere de Portugal* Arx. Hist. Mun. de Barcelona (28 de novembre de 1466). Quant al segon: «... ço es per somada de qualsevol natura de vi qui entrara per terra, III diners. E per cascuna somada de qualsevol natura de VI qui entrara per mar vi diners». *Novells ardots* 24 de novembre de 1475.

- **SUTZES** – *fol. Ixr (lín. 13)*

DCVB: Brut, mancat de netedat; cast. *sucio*. Etim.: del llatí SŪCĪDU, mat. sign.

DECat: SUTZE, del ll. SŪCĪDUS ‘humit’, ‘sucós’, ‘suat’ (derivat de SŪCUS ‘suc’), que aplicat a la llana suada de les ovelles, prengué el significat de ‘brut’; el cat. *sutze* i l’it. *sùdicio* provenen d’una forma SŪDĪCŪ amb metàtesi (potser afavorida per la influència de SUTJA). *1.ª doc.*: fi s. XIII.

DTCA: Quant a la forma del plural, que és la va recollir Galceran: Freqüència absoluta: 3. Freqüència subcorpus: 1. Exemple d’autor i obra: Ramon Llull. *Llibre de l’orde de cavalleria*. Temes: Cavalleria; Política; Narrativa en prosa. Data de redacció: ca. 1274-1276. Data de la font: XV.

Péit Levy: *Sutgel. Suie*.

REW: No apareix la forma catalana, però sí l’occitana, que si bé no coincideix exactament amb la nostra veu, s’hi acostava força: prov. *sotz*

V. Faraudo: Brut.

- **SUTZURES** – *fol. Br (lín. 25)*

DCVB: Sutzesa. Com a exemple: «Que dintre sia tot ple de pudor e de sutzura», Llull Cont. 104, 18.

DECat: Coromines indica que, de tots els derivats de ‘sutze’: el mot més normal fou sempre *sutzura*, ja documentat en Desclot i des de Llull.

DTCA: Quant a la forma del plural, que és la va recollir Galceran: Freqüència absoluta: 2. Freqüència subcorpus: 2. Exemple d’autor i obra: Anònim. *Bíblia (Peiresc)*. Temes: Bíblia. Data de redacció: ca. 1370. Data de la font: XV 2a m.

Péit Levy: No hi ha resultats.

REW: No hi ha resultats.

V. Faraudo: Immundícia, brutícia.

- **TRASLLAT – fol. Ar (lín. 3)**

DCVB: Ens interessa la segona accepció del terme: (i ant. *translat* i *traslat*). *m.*: cast. *traslado*. [...]. 2. Còpia. [...]. Etim.: del llatí *TRANSLĀTUM*, ‘transferit, transportat’.

DECat: En relació amb el significat que ens interessa, Coromines escriu: Es va usar *translació*, ja registrat per Lacav., i el postverbal *trasllat* o bé *trallat/trellat*: Lacav., i el postverbal *trasllat* o bé *trallat/trellat*: Lacav. remet de *trasllat* a *trallat*. *Trellat* ‘còpia’.

DTCA: Freqüència absoluta: 7. Freqüència subcorpus: 7. Exemple d'autor i obra: Jaume Safont. *Dietari o Llibre de jornades*. Temes: Historiografia; Política. Data de redacció: 1454-1472. Data de la font: 1484 aprox.

Péit Levy: *Traslat, trai-, trans-. Copie; extrait du rôle des impôts; traduction.*

REW: No hi ha resultats.

V. Faraudo: Transllat, còpia, versió.

- **TRIT – Bv (lín. 19)**

DCVB: Són interessants les dues primeres accepcions: 1. Triturat, reduït a trossos petitíssims, gairebé a pols. [...] cast. *molido, triturado*. 2. Prims, farina grossa però no tant com el segó. [...]. cast. *moyuelo*.

DECat: Del ll. *TRĪTUS*, -A, -UM, vingué hereditàriament el català ant. i dial. *trit*, -ida, ‘triturat, esmicolat’, aplicat a diversos productes agrícoles o alimentaris, de vegades àdhuc ‘pulverulent’ aplicat a substàncies minerals. [...] Això ha quedat sobretot en la forma substantivada, *trit* o *trits* mena de farina mòlta. Comparable al segó però distinta. Més estès l'ús en plural *los trits*: Violant, Flamicell; Arcavell, Farrera, però a Cardós i Vall Ferrera diuen *lo trit*: «mena de farina millor que el segó i pitjor que el floret» Arcavell, Estaon; pocs ho confonen amb el segó propi (Farrera), en general entenen

‘residus de mòlta’, i com que s’hi inclou una remòlta de segó (Àreu) arriben a dir que són menys bons que el segó (Esterri de Cardós).

DTCA: No hi ha resultats.

Pétit Levy: *Trit. Broyé; usé en parlant d’un vêtement.*

REW: Apareix la forma occitana ‘trit’ i la catalana ‘trits’. Podem acceptar que hi ha una coincidència gràfica gairebé absoluta.

V. Faraudo: Triturat, mòlt.

- **TRO; ENTRÒ – 5v (lín. 2); 5v (lín. 10)**

DCVB: TRO ant. *prep. i conj.* Fins; ENTRÒ ant. *prep. i conj.* Fins.

DECat: Coromines afirma que es tracta d’un derivat d’ENTRE. (*En)tro (a)*, amb vars. *den-*, *es-*, *des-*, *prep.* ant. ‘fins a’, i (*en)tro que*, *conj.* ‘fins que’ (del ll. ĩntro ‘cap dins’); té correspondències en oc. ant. (*en)tro*, i (*en)tro que* o *trosque*, forma que juntament amb el fr. ant. *trosque*, suposa (*in)tro usque*; en gascó antic (*en)tro*, en arag. ant. i ribag. ant. id.; es troben alguns exs. escadussers de *tro a* en els documents antics castellans i lleonesos.

La grafia amb –ò és la més freqüent i sembla haver-se arrelat com a norma editorial; així i tot no és gens segur que aquest mot, usat com a una preposició o una conjunció, mot, doncs, essencialment proclític, mai hagués tingut una ò oberta. És possible que els editors que l’han grafiat així al principi vagin suposar una base etimològica ĩNTĒR HÖC, que havien suggerit alguns (entre ells Rolhfs, *Le Gascon*, p. 201), o bé els mateixos editors es van guiar per la transcripció d’*entroy* de Levy, *PDPF* (p. 155) que l’atribuïa una *o* oberta. [...]

Una base ĩNTĒR HÖC, defensada per Falk i acceptada per Wartburg (*FEW* IV, 748a, i n. 5) contra Meyer-Lübke (*REW*, 4514), no és satisfactòria, perquè ens hauria donat un adverbi, i el romànic (*en)tro* en els casos que n’hem reunit aquí no sembla haver-se emprat més que com a preposició i conjunció. D’altra banda, INTRO ‘dins’, utilitzat usualment amb els verbs de moviment, significava ‘cap a dins’, i sembla haver cristal·litzat el sentit de ‘fins a’, segons ho mostren els reflexos romànics (*en)tro a* [...] De fet, la dualitat dels reflexos *tro* i *entro*, suggereix el camí que ha seguit la llengua en tot això. La forma monosil·làbica *tro*, tant o més freqüent que la forma bisil·làbica, no

solament en català sinó a més en occità, i en nav.-arag., i que sembla haver estat l'única forma emprada en castellà antic, ens palesa que el primitiu *entro* < INTRO s'havia analitzat com a una combinació de dos elements, consistent en *tro* i una preposició *en*, aquesta darrera com a un element reforçatiu.

Així, doncs, *tro* i *entro* haurien de parèixer com a formes anàlogues a les parelles d'adverbis en la llengua (com ara *rere* i *enrere*, *fora* i *enfora*, etc.). D'ací, es deia, d'una banda, *tro a*, i d'altra, *entro* amb l'aglutinació d'*en*. [...] Notem que (*en*)*tro*, emprat com a preposició normalment anava seguit d'*a*, però en certs casos aquest element s'eliminava, i, a més, hom solia reforçar el seu sentit amb afegiment de *fins* o *sus* (< SURSUM); i com a conjunció trobem alguns exs. del seu ús sense el relatiu *que*, i l'ús del verb següent usualment en subjuntiu, podia ser també en indicatiu sobretot en els texts més antics.

DTCA: Quant a tro: Freqüència absoluta: 644. Freqüència subcorpus: 199. Exemple d'autor i obra: Anònim. *Bíblia (Peiresc)*. Temes: Bíblia. Data de redacció: ca. 1370. Data de la font: XV 2a m.

Quant a entrò: Freqüència absoluta: 192. Freqüència subcorpus: 101. Exemple d'autor i obra: Anònim. *Bíblia (Peiresc)*. Temes: Bíblia. Data de redacció: ca. 1370. Data de la font: XV 2a m.

Pétit Levy: *Tro, troque, trosque. Jusque, jusqu'à ce que; au point que; Entro, -oi. Jusqu'à [...] jusqu'à ce que.*

REW: No hi ha resultats.

V. Farauto: TRO, [TRO QUE] *adv.* Fins.; ENTRÒ *prep.* Fins (en l'espai). ENTRÒ QUE *prep.* Fins (en el temps).

- **VEGUER – 4v (lín. 24)**

DCVB: Magistrat la jurisdicció del qual derivava directament del rei i que administrava justícia civil i criminal en un districte o comarca; cast. *corregidor*. [...]. Etim.: del llatí VICARIUS, 'vicari' (portantveus).

DECat: Del ll. VICARIUS (infra, *veguer*, *vicari*), que en català tradicional es calcà amb el cpt. *portant-veus* (en el qual es conté vices i no pas el nom de la *veu* vocal): era el ‘lloc-tinent’ i no pas el ‘porta-paraula’, com modernament han entès molts a tort.

DTCa: Freqüència absoluta: 70. Freqüència subcorpus: 65. Exemple d'autor i obra: Jaume Safont. *Dietari o Llibre de jornades*. Temes: Historiografia; Política. Data de redacció: 1454-1472. Data de la font: 1484 aprox.

Pétit Levy: *Veguier, vi-. Viguier.*

REW: No apareix la forma catalana, però sí l'occitana, la qual no s'allunya gaire de la nostra: prov. *veguier*.

V. Farauo: Magistrat que administra justícia i governa en nom del rei.

- **VERGUER – fol. xxxiiii^r (lín. 47)**

DCVB: Ens interessa exclusivament la segona acepció: 2. ant. Funcionari que portava com a insígnia una verga o bastó i acompanyava els consellers o anava a complir les ordres d'aquests; cast. *macero, porrero, alguacil de vara*.

DECat: Coromines indica que aquesta veu és un derivat de VERGA, tanmateix no ens aporta la informació que necessitem, car només indica la documentació on ha trobat aquest terme; podem destacar-ne alguna cita, per exemple: *Verguer* [1431]: «aquest dia los honorables Consellers provehiren que fos donat a N P. Ferres, *verguer* dels dits consellers, un diner...» *Ardits* I, 331.

DTCa: Freqüència absoluta: 10. Freqüència subcorpus: 10. Exemple d'autor i obra: Jaume Safont. *Dietari o Llibre de jornades*. Temes: Historiografia; Política. Data de redacció: 1454-1472. Data de la font: 1484 aprox.

Pétit Levy: No hi ha resultats.

REW: No hi ha resultats.

V. Farauo: Observem les dues entrades del terme: 1. Uixer, bedell, qui usa com a distintiu una verga en certs actes de ceremonial. 2. Aquell qui mesura amb verga; mesurador oficial. Vegem-ne dos exemples: en relació amb el primer matís: «Item, ordenen que en lo dit estudi sia elet hun verguer lo qual tinga carrech de tres coses. La

una guardar la porta... L'altra que ab la verga alta vaia e precehixca als doctors que iran e vendran a legir en les cadires...» *Capítols de l'Estudi General de València* Any 1499. VII. D'altra banda: «... no gos aquell vi vendra sino ab bota qui sia vergada per lo verguer de la Universitat, o, si mes de mesurar de dita verga sera trobada, que aquell aytal venador o taverner pach... cent sols de ban...» *Crida pública a Mallorca* 17 de març de 1401.

• **VEIRE – fol. xvir (lín. 25)**

DCVB: 1. ant. Vidre. A tall d'exemple: «Carga de veyre, Leuda Coll. 1249». Etim.: pres de l'occità *veire*, mat. sign. (<llatí VĪTRU).

DECat: A l'e. mj. el resultat occità *veire* del ll. *vĭtrum* tenia certa extensió pels nostres Pirineus. Alart el documenta en docs. ross. de fi s. XIII i c. 1300: «ni pausar fassa... pera de *veyre* en aneyl d'aur», «corp de *veyre*...» (*Docs. L. Cat.*, 120, 138); «un barra[ll] de *veyre* folrat; dos asts de ferre; ...» SdUrg. a. 1400 (*BABL* VI, 475); cf. encara *LleuresC*, 307, 128, 185. Més tard en el seu sentit propi ha desaparegut aquesta forma en català.

En les llengües de França es va aplicar la paraula (oc. *veire*, fr. *verre*) com a nom del got de vidre, i en aquest sentit *veire*, manlleu de l'occità, ha tingut en català considerable difusió. Molts, entre nosaltres, l'escriviren *beire* relacionant-lo erròniament amb *beure*. Consta sobretot com a vas usat en cases distingides, en un inv. de Cervera de 1789 (*DAG.*), i el B. de Maldà l'usa amb perceptible deix aristocràtic: «bevent bona aigua i vi, i del generós, en *veires*, a postres», «vins generosos, en *veires* corresponents, de cristall, «*veires*, codores...» (*Col.l. B. V.*, 74, 143, 99, 238); els poetes i algun prosista de la Renaix. se'n serviren, no sense regust aprovençalat, i encara s'usa a tall de mot poètic i prestigiós.

Avui s'ha afermat bastant en l'ús de la llengua, en el Ross., però crec que allà tampoc té arrelament antic; car un cultre i vell pagès em confià a Tuès, espotàniament: «abans dèiem *got*, ara diuen *béirə*» (1959). Tot plegat deu ser resultat del... mestratge que els ultrapirenaics han tingut sempre entre nosaltres en qüestió de bevèria; com ja deia sorneguerament Eiximenis d'un poeta del Carcassès: «car crey que ell en beure/ mills per tostemp se sentís:/ tenc l'ús de son país!» (*EntreDL* I, 229n.). [...] Difusió occitana que no s'ha limitat al cat.: el bc. de B.-Nav. *beire* 'copa' és manlleu del mateix origen [s. XVIII, Labort], i en els altres sentits encara ha tingut més extensió: *beira* 'vidre'

[1655, *behire* Oihenart i Axular, s. XVII], avui comú a l'alta i baixa Navarra i els altres dialectes bascos orientals.

DTCA: No hi ha resultats.

Pétit Levy: *Veire. Verre.*

REW: No apareix la forma catalana, però sí l'occitana, que coincideix plenament amb la nostra veu: prov. *veire*.

V. Faraudo: Vidre. Un altre exemple que podem destacar és: «... que la cosa blanca e clara e luent axi com es lo veyre e l crestayl reeb pus ivas les colors. Joan Jacme *Alcoati* f. IX, b».

7. CONCLUSIONS

7.1. SOBRE L'EDICIÓ DE LES ORDINACIONS

Arribo al final del Treball de Fi de Màster i és el moment de valorar la tasca feta. En primer lloc, ho faig amb l'edició, probablement, la part del treball que més dedicació s'ha endut.

Sabia des d'un primer moment quines regles calia seguir per fer l'edició. És cert que, en el minut zero, sorgeixen algunes inseguretats. No oblidem, tal com he constatat en un altre punt del treball, que són diverses les maneres d'afrontar, en termes ecdòtics, un llibre de mostassaferia. Així mateix, en el present màster he après a editar d'una manera lleugerament diferent a com m'havien ensenyat al llarg del grau de Filologia Romànica —en el qual primer transcrivíem i després editàvem—, però ambdues formes igualment legítimes. Precisament, aquesta diversitat —en funció dels objectius que es persegueixen, però també dels usos i costums de cada facultat i de cada investigador— és la que m'ha donat la seguretat que necessitava per treballar d'acord amb els meus propis criteris.

La regla més important —i en això han coincidit sempre els meus mentors— és la justificació de les normes que hom decideix seguir per afrontar un text i per fer-lo presentable i comprensible als lectors. I així és com m'he acollit a les normes de la Comissió Internacional de Diplomàtica amb les d'Els Nostres Clàssics, que considero haver combinat adequadament per dos motius: d'una banda, he editat el text, fent-lo comprensible als lectors —molt o poc avesats— i, de l'altra, en cap moment s'ha produït un «xoc de trens» entre ambdues normes que m'hagi obligat a donar més preferència a una en detriment de l'altra. En definitiva, puc dir que aquesta proposta actualitza i estableix unes comparacions prou significatives amb la que en va fer Galceran cap a la fi de la dècada dels setanta del segle passat; aquest era el primer dels objectius generals del present treball.

Qüestions editorials a part, he de dir que també he assolit el tercer dels objectius principals, atès que en l'edició d'un text és inevitable familiaritzar-s'hi amb els continguts. No es tracta només, doncs, de saber quin preu tenia la carn o quin tipus de peix es consumia a Cerdanya, ni com havien de vestir les vídues, quines penes es preveïen davant l'incompliment d'una ordinació o quin tipus de moneda s'utilitzava per als intercanvis comercials —que també és molt important—; va més enllà. Té a veure amb la visualització d'una societat ben viva, de la seva forma d'entendre el món, sobre com s'hi establien les relacions internes —d'ordre econòmic, però també social i

espiritual— i com n'eren les externes —que es fan molt evidents, per exemple, en els bans o prohibicions. Tot plegat, indica l'existència d'un poble que es volia fer lloc al món, el qual importava productes, però també protegia les seves fronteres i, doncs, els seus interessos, mitjançant l'execució de tots aquells instruments administratius i jurídics de què gaudia el municipi gràcies als diferents privilegis obtinguts i refermats en tantes ocasions. En definitiva, només amb aquest llibre es pot fer una «fotografia mental» de la Puigcerdà baixmedieval i, per tant, de tota Cerdanya.

Així mateix, el fet que el nostre manuscrit es compti entre el total de llibres de mostassaferia derivats directament del model valencià, també ens fa recordar la pertinença a un àmbit territorial, cultural i, sobretot, lingüístic compartit, les diferents parts del qual —encara ara— es van donar suport, també en termes mercantils i econòmics. Què són aquestes unitats documentals, sinó instruments per regular la vida als mercats, per evitar els fraus i la mala qualitat dels productes i, sobretot, per garantir el major benefici per a tothom.

L'edició ha estat l'al·licient per confeccionar la resta d'apartats del treball, per aprofundir en la història de la vila de Puigcerdà i, per tant, en la del conjunt de l'antic comtat i vegueria de Cerdanya; i el més important, per aprofundir en l'estudi de la institució del mostassà, que és tot un símbol d'identitat de la història dels mercats catalanoaragonesos i una figura especialment atractiva que ha generat estudis exhaustius —del nivell d'una tesi— i de referència en els darrers anys.

Finalment, quant a la dificultat a l'hora de llegir el manuscrit, he de dir que no ha estat especialment difícil, a excepció, és clar, de les llacunes i dels fragments més malmesos. En general, però, no presenta cap repte que no es pugui superar amb la paciència i dedicació pertinents. Pel que fa a la llengua, és molt entenedora, àdhuc, el llatí d'algunes parts del manuscrit. Això ho confirma la quantitat d'errors de caire ecdòtic i lingüístic de l'edició de Galceran que he pogut detectar d'immediat; probablement, hagués dubtat més o hagués passat per alt certes solucions adoptades per Galceran, si el tipus de lletra fos més enrevessat.

7.2. SOBRE L'ANÀLISI LINGÜÍSTICA

D'entrada, he de dir que estic satisfet amb els resultats obtinguts. Establint els meus propis criteris de recerca —per descomptat, sempre oberts a revisió—, he assolit els objectius lingüístics que m'havia proposat per a aquest estudi.

D'una banda, he ampliat la informació filològica que Salvador Galceran va incloure al final del seu treball; de més a més, he ampliat el gruix de paraules del manuscrit de 1485 per facilitar més dades lingüístiques a tots els interessats. Així mateix, tant l'anàlisi lingüística com la realització de l'edició, m'han permès observar algunes —no totes— de les característiques del parlar cerdà. Els exemples més notoris són: el canvi de la vocal neutra [ə] en [u], representada gràficament amb una *o* àtona, en paraules com «brondó», que hauria d'escriure's i pronunciar-se «brandó»; així mateix, la palatalització en *i* d'aquesta vocal mitjana, com ara el cas de «sirà», per «serà»; la diftongació en *au*— de la *e* precedida de *a*, en paraules com «causobra» —veu de la qual no he trobat el significat, però que Galceran edita com «calsobre»—; també he notat que en un cas, el diftong *ua*, en lloc de mantenir-se *o*, per contra, monoftongar en *o*, s'assimila en *a*, fet que podria indicar un pas previ a aquest tret propi del parlar de Cerdanya, en paraules com «gardar», o sia, «guardar»; per un altre costat, la caiguda de la *d* epentètica davant de consonant líquida, en paraules com «molre», és a dir, «moldre»; el canvi de posició sil·làbica de la *err* per metàtesi, en veus com «fromatge», que normativament és «formatge»; confusió de certes consonants, com passa en el cas de «degú» i derivats, en lloc de «ningú» i, altrament, la caiguda de la *t* en grups consonàntics tals com *tj* en el cas, per exemple, de «migencer», que actualment escrivim «mitjancer».

És curiós com aquests trets ens han arribat fins als nostres dies, sobretot, en un món profundament globalitzat, en què les llengües o modalitats lingüístiques petites —o, més ben dit, minoritzades— es troben contínuament amenaçades amb llur extinció definitiva. Això ho he pogut constatar gràcies als diccionaris, però també a una obra, ja esmentada, sobre les singularitats del parlar cerdà¹; algunes de les paraules que documento, d'acord amb aqueix estudi, es mantenen ben vives en aquest indret del Pirineu, per exemple: «ban»² —amb el sentit actual de 'banda'—; «sus»³ —recordem que en el manuscrit apareix «dessús»—, que es conserva a la part oriental de la Cerdanya amb el mateix significat de 'damunt' o 'sobre'; «trit»⁴; no apareix, però, «verguer», però sí «vergueró», que encara designa «a Cerdanya i Pirineu oriental [...] el

¹ Figuera Manel, (et al.), *El parlar de Cerdanya. Gramàtica, diccionari cerdà, dites populars*, col. Mots del Cim, núm. 10, La Seu d'Urgell: Edicions Salòria, S.L., 2011.

² *Ibíd.* (p. 83).

³ *Ibíd.* (p. 415).

⁴ *Ibíd.* (p. 445).

bastó més prim dels dos que formen les batolles»⁵; «veire»⁶, conservat al sector oriental de la Cerdanya; no apareix «bàlec», però sí «baleja» que a la comarca vol dir «escombra feta de branques de corner o de *bàlec* i que serveix per a balejar (escombrar)»⁷; no hi surt «borra», però sí «borrassa», que és una «tela grossa de *borra* [...] de la grandària d'un llençol gran, que serveix per a traginar palla i per a aplegar-hi fruita»⁸; «llissa»⁹; s'hi documenten, àdhuc, «Pasca» i «Pasquetes», com a formes antigues: «també *pasco*. Antigament a Cerdanya se solia denominar amb aquest nom la Pasqua. A Llivia se celebra la festa de Pasquetes»¹⁰; «professó»¹¹, vigent a Cerdanya, però també a altres llocs del Principat; també apareix «ròssec», amb el matis d'«orneig de fusta, compost de dues branques formant angle i unides per travessers, que estava destinat, estirat per una bèstia, per a vehicle a fi de transportar pedres grosses per terra plana»¹²; no apareix «sous», però sí «souada», que a Cerdanya encara significa «el *sou*, salari, que no necessàriament ha de ser elevat»¹³ i «souot», és a dir, «dinerot, moneda grossa»¹⁴.

Quant a la resta de diccionaris, corpus o vocabularis emprats per a la confecció d'aquesta part del treball, tal com he anunciat en un altre punt, vull esclarir el perquè de les consultes. Hom podria pensar que no fa sentit cercar el mateix mot una pila de vegades en diferents obres lingüístiques, però aquest no seria un judici just. Convé subratllar un fet, i és que de vegades, tot i que dos diccionaris puguin proporcionar pràcticament la mateixa informació sobre una determinada paraula —alguns amb més o menys concisió—, sempre pot passar que l'investigador trobi el matis semàntic que busca en un corpus i no en l'altre, especialment, en estudis d'aquest tipus, en què el significat general d'un mot —o, el que és el mateix, les primeres accepcions— no sempre és el que ens interessa documentar. Val a dir que al llarg de l'estudi lingüístic —tant el del cos del treball com la continuació de l'annex— es fa evident aquest fet.

Cal dir, amb relació a l'obra del parlar cerdà abans citada, que s'hi compilen els mots més idiosincràtics de la comarca, però això no implica que la resta de paraules del nostre estudi no es conservin. La consulta d'altres diccionaris, ens permet constatar si

⁵ *Ibíd.* (p. 456).

⁶ *Ibíd.* (p. 452).

⁷ *Ibíd.* (p. 82).

⁸ *Ibíd.* (p. 95).

⁹ *Ibíd.* (p. 280).

¹⁰ *Ibíd.* (p. 327).

¹¹ *Ibíd.* (p. 357).

¹² *Ibíd.* (p. 388).

¹³ *Ibíd.* (p. 413).

¹⁴ *Ibíd.*

les veus estan documentades a Cerdanya o, fins i tot, en una zona més àmplia que pot incloure més indrets a banda i banda del Pirineu; ho hem vist en termes tals com «dejós».

Més enllà de la semàntica, hi ha dos diccionaris d'important rellevància que m'han fet un gran servei: el (REW) i el (DECat); el primer és indispensable per veure la coincidència de l'evolució d'una veu llatina en les diferents llengües romàniques. En molts casos, una mateixa evolució —fins i tot gràfica— coincideix tant en català com en occità —i amb altres llengües romàniques properes, com el castellà o el francès. A més, ens permet entendre, en algun cas, les solucions gràfiques que el copista va adoptar en el manuscrit, com en el cas de «muig»; el Pétit Levy ens dona diversos equivalents occitans d'aquest terme, però en cap apareix aquesta –u–, mentre que el (REW) indica que en la varietat diatòpica provençal, l'actual veu és «muei», força més semblant a la nostra. Aquí es torna a confirmar la necessitat de no limitar-se a un parell de diccionaris exclusivament.

En diverses ocasions, l'escunç amb les formes lèxiques del nostre manuscrit és exacta —fet que cal posar en valor, atès que el (REW) documenta les paraules de diferents varietats de l'occità que no necessàriament són les més immediates al català de Cerdanya. Hem de tenir present, així mateix, que les formes que mostra el diccionari són les de la llengua occitana actual, mentre que les paraules del nostre llibre oscil·len entre els s. XV i XVI. Que coincideixin tant —i en més d'un cas— és un afer d'especial interès. Això no obstant, un dels «problemes» que presenta el (REW) és que no documenta els derivats d'una paraula; en el nostre llistat, però, n'hi ha bastants.

El (DECat), per la seva banda, ens facilita un gruix excel·lent d'informació que, de vegades, ens permet confirmar la influència occitana, o com a mínim, la coincidència entre formes lèxiques d'ambdues llengües. Nogensmenys, no s'explicita tants cops com hagués esperat aquesta influència; és a dir, que un terme propi del parlar de Cerdanya tingui el seu origen en l'occità, més enllà de les coincidències que hi pugui haver entre ambdues llengües, que poden explicar-se per una evolució lingüística similar, per raons de *continuum*¹⁵ entre aqueixes varietats de frontera o, el que és el mateix, el fet que són parlars molt propers, amb intel·ligibilitat mútua i, doncs, que comparteixen molts trets, també lèxics.

¹⁵ Per a una informació exhaustiva i detallada, recomano altament la lectura de l'estudi: Gargallo, José Enrique; Bastardas, Maria Reina, (coords.), *Manual de lingüística románica*, Barcelona: Ariel, 2007.

Sí que m'ha sobtat molt el fet que hi hagi paraules que són compartides amb el català occidental, no necessàriament el de les comarques veïnes, car en alguns casos trobem que una mateixa forma es conserva al sud del Principat, el País Valencià o la Franja de Ponent, com passa amb els termes «quartal» i «colomina». La informació etimològica, però també dialectal és molt densa en el (DECat) i també és molt pràctic el (DCVB).

Altrament, pel que fa al (DTCA) i el Vocabulari Faraudo, no puc si no emfasitzar llur gran utilitat i recomanar-los a tots els qui vulguin encetar estudis lingüístics sobre l'estat medieval —baixmedieval, en aquesta tesina— de la nostra llengua. Com és natural, moltes veus del manuscrit han caigut en desuetud i actualment no les recullen ni el diccionari normatiu ni els descriptius o prescriptius existents —en aquest sentit, però, he d'indicar que el (DCVB) m'ha fet un gran servei—, de manera que hem d'aferrar-nos a aquests materials per descobrir les dades de les formes lèxiques antigues. A més, el (DTCA) permet veure llur afluència en el període de temps que ens ocupa; fins i tot, es podria encetar un estudi, en paral·lel, per indicar la primera aparició d'aquestes paraules en la documentació d'aquest corpus digitalitzat —semblant al que podríem fer, en castellà, amb el *Corpus Diacrónico del Español* (CORDE).

Finalment, vull apuntar una darrera qüestió. Cal tenir en compte que per realitzar l'estudi lingüístic he seguit els meus propis criteris i, tanmateix, estic satisfet amb els resultats —que podrien no haver estat els que m'esperava. Amb això vull dir, que si aquests criteris fossin perfeccionats i afinéssim la cerca, abraçant molta més documentació coetània i de la mateixa àrea geogràfica, seria altament probable establir més coincidències i confirmar més i millor els objectius que es persegueixen amb treballs com aquest.

7.3. VALORACIONS FINALS

Tanco el present treball amb unes darreres consideracions. És el moment d'assenyalar l'assoliment adequat dels objectius específics plantejats al començament. S'ha fet evident al llarg del treball, la mobilització pertinent de coneixements filològics, paleogràfics, ecdòtics i codicològics adquirits al llarg dels meus estudis universitaris; tot plegat, em mena a reconèixer que, igual com el màster de Cultures Medievales, aquest treball també és transversal i transdisciplinar, perquè he fet participar diferents àmbits del coneixement a l'hora d'abordar l'estudi del manuscrit de Puigcerdà i no he limitat ni els instruments de recerca, ni he prescindit de cap recurs.

A més, m'he familiaritzat amb els estudis de referència en matèria de mostassaferia, però també de les altres disciplines que han intervingut al llarg del treball. Quant a la bibliografia, en un sentit més general, he d'admetre la mancança de referències, especialment, de l'àmbit d'història; això es deu, fonamentalment, a la dificultat a l'hora d'accedir a les biblioteques especialitzades arran de la pandèmia de la COVID-19 que patim. A més, cal posar en relleu que el treball és, sobretot, d'anàlisi filològica del text, tal com s'ha posat de manifest en tot moment.

Per últim, però no menys important, he de reconèixer l'assoliment, concretament, del tercer objectiu específic, és a dir, la reflexió sobre les potencialitats d'una edició adequada —i, afegeixo, acurada— en el marc de la recerca historiogràfica. Aquesta afirmació permet tendir ponts entre la filologia i la història, disciplines humanístiques que es necessiten mútuament i que conjuntament poden fer avançar el coneixement. Si els historiadors analitzen i interpreten —en funció de la perspectiva i de l'objecte d'estudi— una època determinada, els filòlegs poden analitzar i interpretar la documentació a partir de la qual es generarà aquest coneixement; no es tracta d'una relació subsidiària, sinó complementària i ineludible.

8. ANNEX

8.1. EDICIÓ DEL LLIBRE

[Pròleg]

^{f^{ol.} Ar} A¹ |² quest libre del mustasaph |³ és stat tresladat en l'any mil CCCC |⁴ LXXXV, en lo qual any eren còn |⁵ solls los honorables n'Andreu |⁶ Squellat, Anthoni Paraire², Johan |⁷ Blanch e Johan Samnuntada³ e |⁸ mustasaph en Ramon Baró. [...] ⁴

^{f^{av}} A |² questa és la taula |³ del present llibre⁵. |⁴ De pa. |⁵ De carns. |⁶ Bèstias bovinas. |⁷ Pesos. |⁸ Mesuras. |⁹ Canas. |¹⁰ D'aforar vitualles. /En cartas. I⁶/ |¹¹ Dels pesos grossos. |¹² Colomina. |¹³ Cera. |¹⁴ Vadells. |¹⁵ Carnalatges. |¹⁶ Fromatges. /En cartas. II; E. III/ |¹⁷ Lo pes de les carns. |¹⁸ Flaq[ueres]⁷. |¹⁹ Froment⁸. /En cartas. III; E. IIII/ | S[eg]la. |²⁰ [F]arma. ^{f^{ol.} Br} Lo preàmboll de la [criada]. /En cartes. IIII/ |² Lo principi de la cera. |³ La manera d'obrar la cera. /En cartes. v; E. VI/ |⁴ Del port de las vestiduras. /En cartes. VI/ |⁵ Víduas. |⁶ Paternostres. |⁷ De portar or ne argent. |⁸ Les donas. |⁹ De las donas qui són /En cartes. VII/ |¹⁰ stades nòvias com deuan |¹¹ anar ligades lo sent |¹² demà. |¹³ De pardius. |¹⁴ Dels monestirs que dones |¹⁵ no·y menyan. |¹⁶ De civada. |¹⁷ De palucar lana. |¹⁸ De no metre bestiar |¹⁹ als camps. /En cartes. VIII/ |²⁰ Dels bans dels camps. |²¹ Del [sic] bans del prat de Payrolls. |²² De porchs. |²³ De cabras. |²⁴ D'altres bèstias grossas. |²⁵ De la sutzura dels conís. |²⁶ De no pascar als stanys. |²⁷ De cantar novenas. E. /[En cartas.] V[IIII]/ |²⁸ cap d'anys |²⁹ De no mesclar segle ab froment. |³⁰ De no tayllar palls

¹ Caplletra d'un gruix notablement gran que ocupa la meitat esquerra del terç superior del foli. S'hi combinen les tintes blava i vermella, tot i que els elements geomètrics decoratius es van fer en tinta color sèpia, la qual sembla un pigment ocre o marronós. Aquesta A encapçala el pròleg, les lletres qual són vermelles.

² Tacat. Hi ha una certa dificultat per llegir la grafia corresponent a la lletra *i*.

³ Tacat. Hi ha una certa dificultat per llegir les grafies d'aquest cognom.

⁴ En tinta negra i escrit en diagonal ascendent, al marge inferior esquerre del foli. S'hi llegeix: «A la Vila de Puigcerda | A sollicitut del eximi | [...] D. Josep M^a | Marti i com a penyora | damor i agrehiment, per haberlo | [...] durant set anys li re[ga]la | aquest llibre [...] | Tarragona 10-1-1917».

⁵ Aquest títol ocupa el terç superior del foli. La *a* apareix com una caplletra decorada, principalment, amb motius geomètrics, però també vegetals i alternant la tinta negra amb la vermella. La resta del títol apareix en un cos de lletra més petit que el de la *a* inicial, però més gros en comparació amb el text subsegüent i ocupa dos renglons, en el primer s'hi llegeix «questa és la taula» i en el segon «del present llibre».

⁶ Aquesta paraula indica el foli en què es troben desglossats els conceptes anteriorment esmentats. A l'índex aquests conceptes apareixen en forma d'esquema connectats a aquesta paraula, la qual està situada a la part dreta del foli i en surten diferents branques cap als diferents conceptes. El mateix passa amb les enumeracions següents, per tant no ho indicaré amb una nota a peu de pàgina, sinó que em limitaré a transcriure-ho.

⁷ Ho reconstrueixo en femení. Segons l'estudi de Pablo José Alcover Cateura, les dones eren majoritàriament flequeres, mentre que els homes feien de forners. Alcover, Pablo José, «III. La institució: la mostassaferia», dins d'*Els mercats alimentaris de la Corona d'Aragó a través de la documentació municipal (segles XIV-XV)*, Universitat de Barcelona, 2019. [Tesi doctoral inèdita]. (Vegeu: p. 156).

⁸ Lectura molt dificultosa que fa impossible una correcta transcripció.

ni arrenchar. |³¹ De no intrar dins las re[xas]⁹. |³² De no endorroquar tàpias. |^{Bv} [...] ¹⁰ / [En cartes.] x/ |⁹ De cassar güellas. [sic] |¹⁰ [± 5] ¹¹ |¹¹ Carnsallada. |¹² [...] ¹² / En cartas. x/ |¹³ [Mar]ús. |¹⁴ [Crid]ar lo vi. |¹⁵ [D'arr]encar glevas. |¹⁶ [De] vendre [bota] per oli. |¹⁷ [De molre] blat. |¹⁸ [De tenir lo pa en lurs] taulas. |¹⁹ [De vendre] pa de trits. |²⁰ [...] ¹³ / En cartes. XI/ |²⁷ / En cartes. XII/ |³³ / [En cartes.] XIII/ |^{fol. Cr} De fems, d'affinar las mesuras. |² De las calsades. |³ De tenir cavalls. / [En cartes.] XV/ |⁴ De lenya. |⁵ De la corda de la balansa. |⁶ De cassar coloms. |⁷ De lenya. |⁸ De vidre. |⁹ De cavar terra \e/ argilla. / [En cartes.] XVI/ |¹⁰ De famers. |¹¹ De cavar fems. |¹² De fromatges. |¹³ D'aygua ardent. |¹⁴ De porchs. |¹⁵ De no intrar en los |¹⁶ monestirs per aygua. / [En cartes.] XVII/ |¹⁷ De publicar las cytacions |¹⁸ e bandeyaments [sic] per cantons. |¹⁹ De tenir bèstias fermades |²⁰ per las carreras. |²¹ De sagnar las bèstias. |²² De portar la fruyta a la plassa. |²³ Del vendre dels coloms. |²⁴ De carnsallada. / En cartes. XVIII/ |²⁵ De congra. |²⁶ De merlús. |²⁷ D'erba. |²⁸ De fems. |²⁹ De bassas de fems. |³⁰ De comprar porchs. / [En cartes.] XVIII/ |³¹ De metre porchs dins |³² [la] villa o llunts. |^{Cv} De portar [candelas de] cera per la·s·glésia. |² De blat. / En cartes. XX/ |³ De sardes arenga[des.] |⁴ De gramayas [sic]. |⁵ De cuqua, capula. |⁶ Del mantell de les públicas. |⁷ De carn de ploma en nossas. |⁸ De las possessions prop lo rech. |⁹ De peix fresch o sallat. |¹⁰ De levar argilla del tossal. / En cartes. XXI/ |¹¹ De las pedras dels sotostons. |¹² De jugar a ballesta. |¹³ Dels tornessos del rech. |¹⁴ De descarragar oli. |¹⁵ De panyorar als ports. |¹⁶ De bayllar [sic] per villa. / En cartes. XXII/ |¹⁷ De tochar instruments en |¹⁸ nossas. |¹⁹ De fer gracias [sic] al sosterrar |²⁰ [el]s morts. |²¹ De rayms. |²² De gastar candelas de cera. / En cartes. XXIII/ |²³ De [l']aygua del merlurs [sic]. |²⁴ Del prat [de] Payarolls. |²⁵ De veure alas novias. |²⁶ De donar a las parteras. |²⁷ De fer gracias ha albats / En cartes. XXIII/ |²⁸ cantars e [nov]enas. |²⁹ De

⁹ Lectura molt dificultosa que fa impossible una correcta transcripció. Curiosament, aquí es recupera el plural amb -as del començament de l'índex. Tal com podem observar al *fol. B'*, aquest mot s'escriu amb -es, però al final sembla que es recupera l'ús que el copista fa al foli anterior.

¹⁰ Lectura molt dificultosa que fa impossible una correcta transcripció. Tampoc la resta de continguts d'aquest bloc de l'índex, que arriben fins a la línia 8.

¹¹ Lectura molt dificultosa que fa impossible una correcta transcripció.

¹² Lectura molt dificultosa que fa impossible una correcta transcripció.

¹³ Lectura molt dificultosa que fa impossible una correcta transcripció. Tampoc la resta de continguts d'aquest bloc indexal ni cap dels dos següents. Això comprèn un espai que va de la línia 20 a la 36. Només s'identifica clarament el mot «en cartes» que apareix sempre a la dreta de cada bloc i que en els tres casos apareix escrit d'igual manera, és a dir, amb la forma de plural en -es, sense vacil·lacions, juntament amb els números romans, també a la dreta, que representen els folis en què es troben els continguts que no he pogut interpretar. Els números corresponen als folis 11, 12 i 13. Curiosament, el terme «encartes» del bloc indexal corresponent als continguts del *fol. XII'* apareix escrit en vermell; és l'únic cas en tot l'índex.

lavar drapts de lana |³⁰ a las fonts. |³¹ [De] [± 5]¹⁴ pa dins la vila. |^{fol. Dr} De revendre pa
 devant [del] forn. |² De lansar aguas. |³ D'escórrer lo merlús. /En cartes. XXV/ |⁴ De
 metra las mans a las |⁵ somals dels pexors. |⁶ De fromatges. |⁷ Del pa. Y dels forners¹⁵. |⁸
 De fromatges. /En cartes. XXVI/ |⁹ De vendra lo peix en la plassa. |¹⁰ De carbó. |¹¹ De
 nyus de pardius. |¹² De traure moltons. |¹³ De comprar cabrits. /En cartes. XXVII/ |¹⁴ De
 porchs. |¹⁵ De no recuyllir stams |¹⁶ ne lana·stranys. |¹⁸ De cassar galles. |¹⁹ D'oli. |²⁰ De
 carnsalada. |²¹ De no vendre carn les |²² festes anyalls. /En cartas. XXVIII/ |²³ De tenir
 ubertas las botigas |²⁴ lo jorn de les festes anyalls |²⁵ e diumenges. |²⁶ Del postam. |²⁷ De
 vendre lenya a canas. |²⁸ Los ciris de l'altar mayor /En cartes. XXVIII/ |²⁹ de nostre dona.
 |³⁰ Dos provisions dela /En cartas. XXXI; XXXII/ |³¹ mustasapharia. |^{fol. Ir}

A¹⁶sò són les ordina[-] |² cions quals [pertan] |³ yen al musta[-] |⁴ saph de ters e |⁵ de
 regir¹⁷. |⁶

Et primo:

|⁷ De pesar lo pa.

|⁸ Que pes e fasa pesar lo pa qui·s venrà¹⁸ dins la dita vila¹⁹.

|⁹ De pesar les carns²⁰.

|¹⁰ Item, de pesar las carns fresques e [salade]s²¹ qu·es [ven-] |¹¹ dran dins la dita vila a
 m[enut]²².

|¹² De jutjar²³ las bèstias.

¹⁴ Mot parcialment esborrat de difícil lectura. D'entrada, podria presentar més d'una solució. Tal com he escrit abans, només reconstrueixo aquelles veus de les quals n'estic completament segur; davant d'un dubte com aquest, no em puc arriscar a afegir paraules que alterin la puresa textual original. Probablement, es tracti de la forma «metra», és a dir, 'metre', si prenem com a referència el que llegim a la part nuclear del llibre corresponent a aquest índex.

¹⁵ Aquest afegit és posterior, ja en època més moderna.

¹⁶ Caplletra de gruix notable que ocupa el mateix espai que els cinc renglons en què es desenvolupa el títol, les paraules del qual se situen just a la dreta de la caplletra.

¹⁷ Salvador Galceran edita «les ordinacions que inspecten» i també edita «terç» amb ç. Galceran, Salvador, *La indústria i el comerç a Cerdanya*, Barcelona: Fundació Salvador Vives Casajuana, 1978. (Veure: p. 23).

¹⁸ *Ibíd.* Galceran ho edita amb accent tancat.

¹⁹ *Ibíd.* Galceran edita «Vila» amb majúscula.

²⁰ *Ibíd.* No indica aquest títol en la seva edició.

²¹ Mot esborrat; al manuscrit només se'n conserva la –s final. *Accepto* i hi introduixo la solució de Galceran.

²² *Ibíd.* Galceran, en la seva edició, trasllada aquesta veu darrere del verb «vendran».

²³ *Ibíd.* (p. 24). Trobem diferents maneres de representar aquest verb; en tot moment n'he respectat les grafies. Galceran opta per la forma actual «jutjar».

|¹³ Item, de jutgar totes les best[ia]s bouinas qu'es vendran |¹⁴ en lo maels²⁴ de Poeycerdà.

|¹⁵ De regonoxe [sic] los pesos.

|¹⁶ Item, deu reconèixer²⁵ tots los pesos [e balances de la]²⁶ |¹⁷ dita vila de meallers e tenders, [mercens e speciers,] |¹⁸ revenadores²⁷ e lanacers e altres qualse[vol persones]²⁸ que |¹⁹ vendran res a pes, a menut, ne en altra [qualsevol manera].

|²⁰ De reconòxer les mesures.

|²¹ Item, deu regonòxer totes mesures [del vi e de l'oli e del]²⁹ |²² blat e totes les puny[eres e de tot lo que s'acostuma vendre a menut.]³⁰

|²³ De reconòxer las canas.

|²⁴ Item, deu regonòxer totes los canes de drap de lli e de lana.

|²⁵ D'afforar las viandes.

|²⁶ Item, ab los cònsols ensemps fasa afforar e pu[-] |²⁷ yar o minvar de preu e de pes totes viandes; so |²⁸ és saber de pa e de vi, de carns frescas e salades e posar |²⁹ en aquellas certs fors e preu.

|³⁰ Dels peses gros.

|³¹ Item, reconega tot lo pes gros³¹; so és *quin* e mig |³² quin, quarterons e alombuts e posts e tot altro |³³ pes gros de la villa³² e de la terra e tant com basta son |³⁴ hoffici³³.

|³⁵ De lenya.

|³⁶ Item, tota la lenya que hic vendrà haya III |³⁷ palms³⁴ de Montpellier de lonch.

²⁴ *Ibíd.* Probablement, el copista volia escriure «maell».

²⁵ *Ibíd.* (p. 23). Cal destacar que l'acadèmic opta per la forma actual del verb «reconèixer», encara que al manuscrit n'apareguin altres formes.

²⁶ *Ibíd.* Reconstrucció *ex Galceran*.

²⁷ *Ibíd.* És la forma femenina, que Galceran edita en masculí. Cal parar atenció al gènere, el qual ens dona moltes pistes sobre quines feines duïen a terme els homes i quina les dones, habitualment, a la vila de Puigcerdà.

²⁸ *Ibíd.* Reconstrucció *ex Galceran*.

²⁹ *Ibíd.* Reconstrucció *ex Galceran*.

³⁰ *Ibíd.* (p. 24). Reconstrucció *ex Galceran*.

³¹ *Ibíd.* En l'edició, Galceran escriu: «Item deu reconèixer tot lo pes gros». A més, edita aquest fragment de manera que el trasllada de lloc i el fa aparèixer abans, fins i tot, de fragments que en el manuscrit apareixen anteriorment. Interpreto que aquesta disposició dels paràgrafs en l'estudi de Galceran no és arbitrària, sinó que respon a la forma que té d'organitzar i explicar les dades del manuscrit.

³² *Ibíd.* No fa constar aquest sintagma en la seva edició.

³³ *Ibíd.* Galceran no edita aquesta h, com tampoc la doble *f* i la doble *i*.

|¹⁶ De la colomina.

|¹⁷ Item, [la] colomina haia certa mesura e que |¹⁸ tot hom qui·n vendrà haia a tenir aquella e que |¹⁹ les mesures sien totes unes.

|²⁰ De la cera.

|²¹ Item, que·s³⁵ d'on³⁶ guarda³⁷ dels vadells³⁸ bous que no·ls³⁹ [tallen fins que]⁴⁰ dit mustasaph l'ayan⁴¹ vist.

fol. IIIr Aquests són los fors dels carnalatges.

|² Dels carnallatges.

|³Primo, val moltó prim la lliura carnissera. /XV diners./ |⁴ I⁴²tem moltó tallat la lliura carnissera. /XIII diners./ |⁵ Item, cabrit de leyt la lliura carnissera. /XV diners./ |⁶ Item, cabrit que pes més d'una lliura carnissera. /XIII diners./ |⁷ Item, crastó val la lliura carnissera. /XI diners./ |⁸ Item, anyll⁴³ ho aneylla val la lliura carnissera, pus passa |⁹ sanct Johan, XI diners e abays XII diners. /XII diners./ |¹⁰ Item, ovella la lliura carnissera. /X diners./ |¹¹ Item, cabra la lliura carnissera. /X diners./ |¹² Item, vadells que sian de leyt, de Pascha a sanct Jo[-] |¹³ han a for de moltó e puys hun diners la lliura carnissera. /XIII diners./ |¹⁴ Item, bou la lliura carnissera. /X, IX, XI diners./ |¹⁵ Item, carnsalada de porch mascla [la lliura] carnissera. /XVIII diners./ |¹⁶ Item, carnsalada de truya la lliura. /XVI diners./ |¹⁷ Item, carnsalada de moltó [la lliura carnissera.]⁴⁴ /X diners./ |¹⁸ És antes

³⁴ Si cerquem aquesta paraula: «Variant antiga i dialectal de *pam*». Si cerquem la veu a la qual ens remet: «Mida corresponent a la distància que hi ha normalment entre la punta del dit polze i la del dit petit, tenint la mà oberta i els dits estesos. A Catalunya i a les Illes Balears equival a 1/8 de la cana, i al País Valencià a 1/4 de la vara. [...] A la Cerdanya s'anomenava *canar* l'espai de terra de 5 pams d'amplada que es deixava entre dues cases veïnes quan no hi havia parets mitgeres». Alsina, Claudi, (*et al.*), *Pesos, mides i mesures dels Països Catalans*, col. Biblioteca de Cultura Catalana, núm. 67, Barcelona: Curial, 1990. (Vegeu: 188-189).

³⁵ *Ibíd.* No edita la conjunció «que».

³⁶ *Ibíd.* Afegeix la terminació en -i del present de subjuntiu del català oriental.

³⁷ *Ibíd.* Edita aquesta paraula en la seva forma actual.

³⁸ *Ibíd.* S'acull a la forma actual i afegint un guió que l'uneix amb «bous».

³⁹ *Ibíd.* Opta per editar aquests mots acollint-se a la forma actual.

⁴⁰ *Ibíd.* Reconstrucció a partir de l'edició de Salvador Galceran.

⁴¹ *Ibíd.* Edita aquesta forma com «haja».

⁴² Aquesta inicial ocupa cinc renglons i és aprofitada per escriure cada *item* que hi llegim en cadascun. A continuació, s'hi observen més casos. No ho indico més cops.

⁴³ Galceran ho transcriu amb la grafia del so nasal palatal sonor [ɲ].

⁴⁴ *Ibíd.* (p. 118). He reconstruït la frase seguint els usos del copista en els enunciats immediatament anteriors i guiant-me amb l'estudi de Salvador Galceran, el qual no afegeix més característiques en esmentar el moltó en el quadre comparatiu i evolutiu dels preus de les carns a Cerdanya.

que las ditas carns no [...] ⁴⁵, fins |¹⁹ lo mustasaph las haya vistas, so [...] ⁴⁶, sens |²⁰ tota vista.

|²¹ ¶ Fromatges.

|^{2v} Dels fromatges. |²

Primo, fromatge veyll de la terra *pus passerà*, |³ [± 4] ⁴⁷ val de VIII, III, X *diners* la *lliura*. /VIII a X *diners*./ |⁴ Item, fromatge d'Aragó val la *lliura*. /[± 1] ⁴⁸ *diners*./ |⁵ I[tem, fromatge] ⁴⁹ de Minorqua la *lliura* de fresqual. /VII *diners*/. |⁶ Item, [± 10] ⁵⁰ val la *lliura*. /VIII *diners*/. |⁷ Item, fromatge fresch de la terra la *lliura*. /III *diners*/. |⁸ Item, fromatge que aya·stat feyt de la terra, |⁹ [± 7] ⁵¹ *pus* avant d'hun mes o, si és de cabana, val |¹⁰ [± 3] ⁵² *diners*. /V *diners*/. |¹¹ Item, fromatge de la terra *pus passerà* sanct Miquel. |¹² /VIII *diners*./

|¹³ De fromatges.

|¹⁴ ¶ És [...] ⁵³ [los] dits fromatges no gosan vendra |¹⁵ [...] ⁵⁴ sia jutgat per lo mustasap, sots |¹⁶ [pena de] ⁵⁵ [...] ⁵⁶, sens deguna mercè.

|¹⁷ De les carns ⁵⁷.

|¹⁸ Dels peses e for que valen |¹⁹ a rahó del diner.

|²⁰ [Se feu els peses] ⁵⁸ e fors que valen a rahó del |²¹ [diner] ⁵⁹ [...] ⁶⁰ [qui té balances] ⁶¹ hi ha mester de les carns |²² [e a la *lliura* carnissera] ⁶² |²³ A [...] ⁶³ fol. *IIIr* I ⁶⁴ *tem*, XVIII

⁴⁵ Aquesta part de la frase està esborrada i, per ara, no la puc transcriure; tanmateix, interpreto que fa referència al fet que les dites carns no siguin venudes fins que el mostassà les hagi vistes. L'esborrat deu ocupar un espai de dues o tres paraules.

⁴⁶ Seguint la lògica de la frase, segurament faci referència a la mesura punitiva en cas d'incompliment de la norma. L'esborrat deu ocupar un espai de tres o quatre paraules.

⁴⁷ Mot esborrat. En els primers capítols d'aquest apartat la lectura del text es fa molt difícil ja que la tinta pateix afectacions d'humitat i el text està molt esvaït o gairebé esborrat.

⁴⁸ Lectura molt difícil que fa impossible una correcta transcripció.

⁴⁹ Lectura molt difícil que fa impossible una correcta transcripció.

⁵⁰ Lectura molt difícil que fa impossible una correcta transcripció.

⁵¹ Lectura molt difícil que fa impossible una correcta transcripció.

⁵² Lectura molt difícil que fa impossible una correcta transcripció.

⁵³ Espai d'una a dues paraules esborrades.

⁵⁴ Espai de quatre paraules esborrades.

⁵⁵ Reconstruït a partir dels usos que fa el copista en el text en relació a aquesta fórmula punitiva.

⁵⁶ Espai de dues paraules il·legibles; aquí, segurament es fa esment a la multa econòmica en cas de desobediència de la norma.

⁵⁷ Escrit posteriorment per una altra mà copista. Apareix interliniat completant la frase de la línia 19.

⁵⁸ Espai de quatre a cinc paraules il·legibles, inclosa la lletra capital que amb prou feines arribem a veure.

⁵⁹ *Ibíd.* (p. 117). Reconstrucció *ex Galceran*. Tanmateix, l'acadèmic edita «peses» per «pes». En el manuscrit s'hi pot entreveure una caplletra que ocupa de dos a tres renglons de color blau.

⁶⁰ Espai de quatre a tres a quatre paraules il·legibles.

⁶¹ *Ibíd.* Reconstrucció *ex Galceran*.

diners per lliura, ve lo diner, [II onzas e quart e mig.]⁶⁵ |² Item, XVII diners per lliura, ve lo diner, [II onzas e un huitau]⁶⁶ e mig. |³ XVI diners per lliura, ve lo diner, [II onzas e mitja e]⁶⁷ mig quart. |⁴ XV diners per lliura, ve lo diner, II onzas e quart e III huitaus pesan⁶⁸. |⁵ XIII⁶⁹ diners per lliura, ve lo diner⁷⁰, III onzas⁷¹. |⁶ XIII diners per lliura, ve lo diner, III onzas⁷², I⁷³ quart, falla [M.^a]⁷⁴ pesant⁷⁵. |⁷ I⁷⁶tem, XII diners per lliura, ve lo diner, III onzas e mitga. |⁸ Item, XI diners per lliura, ve lo diner, III⁷⁷ onzas, II quarts e mig huitau. |⁹ Item, X diners per lliura, ve lo diner, III onzas huitau e mig. |¹⁰ Item, IX diners per lliura, ve lo diner, III onzas e mitga huitau. |¹¹ VIII diner per lliura, ve lo diner, V onzas, I⁷⁸ quart. |¹² VII diner per lliura, ve lo diner, III onzas. |¹³ VI diner per lliura, ve lo diner, [V]II onzas. |¹⁴ V diner per lliura, ve lo diner, VI[II] onzas.

|¹⁵ Dels flaquers.

⁶² *Ibíd.* Reconstrucció *ex Galceran*.

⁶³ Lectura molt difícil que fa impossible una correcta transcripció.

⁶⁴ Caplletra de gruix notable que ocupa un terç del foli, situada al marge esquerre i amb una combinació de colors blau i vermell decorada amb motius geomètrics. En aquesta caplletra, a diferència de la següent, hi predomina el color blau. Per alguna raó, Galceran introdueix la preposició *a* després de la paraula *Item*, cosa que no trobem en el manuscrit original; així mateix, només desenvolupa completament el terme *Item* a la primera frase; per la resta de punts es limita a escriure «It.». *Ibíd.*

⁶⁵ *Ibíd.* Reconstrucció *ex Galceran*. Tanmateix, sembla que Salvador Galceran no ho acaba de transcriure tot.

⁶⁶ *Ibíd.* Reconstrucció *ex Galceran*. Tanmateix, mantinc el femení plural *onzas* amb la terminació en *-as*, seguint l'ús que en fa el copista al llarg del manuscrit.

⁶⁷ *Ibíd.* Reconstrucció *ex Galceran*.

⁶⁸ Per alguna raó, en l'edició de Galceran aquesta paraula no apareix transcrita i editada en el lloc que li correspon en el manuscrit; aquesta reordenació sintàctica la trobem més vegades en l'estudi d'aquest autor, probablement, per facilitar la comprensió del text.

⁶⁹ Galceran corregeix els números romans i els escriu normativament. Jo els mantinc tal com els trobo escrits en el text.

⁷⁰ Per alguna raó, Galceran afegeix a partir d'aquesta frase relativa al pes i el preu corresponent, la preposició *a*; ho fa amb la resta de frases d'aquest foli. Jo no afegeixo aquesta modificació i, per tal de facilitar la lectura, opto per l'ús de les comes.

⁷¹ Trobo interessant destacar la decoració que el copista fa en traçar aquesta *s*, per tal d'omplir una mica més l'espai que li sobrava dins del rengló. La decoració sembla ser penniforme, tot i que també podria representar un motiu vegetal, segons com es miri.

⁷² *Ibíd.* (p. 117). Galceran no transcriu aquesta paraula *o*, en tot cas, l'omet en la seva edició.

⁷³ *Ibíd.* Galceran passa per alt aquesta xifra, que apareix ben delimitada entre dos punts; sembla que en lloc seu hi posa una conjunció copulativa *e* en la seva edició.

⁷⁴ *Ibíd.* Reconstrucció *ex Galceran*. Aquí tornem a trobar un cas de reordenació de la sintaxi original.

⁷⁵ *Ibíd.* En transcriure aquesta paraula, he vist que el copista hi afegeix una *-t* al final i la mantinc també en l'edició, com també l'ordre sintàctic que hi ha en el manuscrit. Ambdues coses no s'observen en l'edició de Galceran.

⁷⁶ Caplletra de gruix notable que ocupa un altre terç del foli, situada al marge esquerre i amb una combinació de colors blau i vermell decorada amb motius geomètrics. En aquesta caplletra, a diferència de l'anterior, hi predomina el color vermell.

⁷⁷ *Ibíd.* (p. 117). Galceran transcriu el número 4 en romans; jo hi veig el 3 en romans. Així mateix, és curiós que escrigui el número 14 en la forma normativa «XIV», mentre que en el text hi llegim XIII, però en canvi quan representa el 4 no ho fa com a IV, sinó com a «IIII».

⁷⁸ *Ibíd.* Galceran edita una conjunció copulativa *e*; nogensmenys, jo hi veig i edito l'1, en romana forma, el qual apareix delimitat entre dos punts en el manuscrit, que és com solen aparèixer les xifres. La conjunció copulativa *e* apareix ben traçada, en majúscula.

|¹⁶Así comense lo compter⁷⁹ de les [flaques: per cales]⁸⁰ |¹⁷ quantes onzas haien II [quartals de froment]⁸¹.

|¹⁸ Primo, haien II quartals de [froment que sia net]⁸² |¹⁹ e bon blat, però que no [sia porgat e sense las]⁸³ |²⁰ tornas, pasta crua, [pesat a duplers, (...) onzas.]⁸⁴

|^{3v} De froment.

|² Item, ha[i]an II quartals de froment sirà comu[-] |³ nal; so és ni de tot faxuch⁸⁵, III de tot leu⁸⁶, blat a |⁴ plegadís⁸⁷, que ay⁸⁸ tant poch no minva⁸⁹, sinó les tornes |⁵ al porgar⁹⁰ pasta crua pesant a duplers. /II M.º CLXX onzas/.

|⁶ De froment.

|⁷Item, ha[i]an II quartals de froment leus que no |⁸ sia massa faxuch que no mynve, sinó les dites tornas |⁹ pasta crua pasant duplers. /II Mº XXXX e V onzes./

|¹⁰ Del for del |¹¹ froment.

|¹²Item lo dit mustasaph pot fer lo compta segons |¹³ lo for que val froment caragant hi les masions de[-] |¹⁴ gudes qui són VII sous per moyg⁹¹⁹².

|¹⁵ De froment.

|¹⁶E [...] ⁹³ XXIII sous Mº⁹⁴ an a ⁹⁵ dar XX |¹⁷ onz[as] [...] ⁹⁶ e XVI onzas de cuyt⁹⁷ a la |¹⁸ dob[lesa.]⁹⁸

⁷⁹ *Ibíd.* (p. 90). Galceran no manté aquesta –r.

⁸⁰ *Ibíd.* Reconstrucció *ex Galceran*; tanmateix, edito *flaques* amb *a*, seguint l'ús que en fa el copista al llarg del manuscrit i, tal com he justificat en la nota 7.

⁸¹ *Ibíd.* Reconstrucció *ex Galceran*.

⁸² *Ibíd.* Reconstrucció *ex Galceran*.

⁸³ *Ibíd.* Reconstrucció *ex Galceran*. Tanmateix, mantinc la terminació en –as del plural femení de l'article definit, seguint l'ús del copista en aquest foli per als plurals femenins. També edito *porgar* amb –o–, que és com ho sol escriure el copista en el manuscrit.

⁸⁴ *Ibíd.* Reconstrucció *ex Galceran*. Tanmateix, mantinc la terminació en –as del plural femení per la paraula *onzas*, així com també la *z*.

⁸⁵ *Ibíd.* Galceran edita aquesta forma segons la normativa actual; jo no la modifico, perquè ens dona pistes de com es pronuncia aquesta paraula en el català medieval de la Cerdanya i que és diferent d'altres varietats diatòpiques com el valencià en què sí que es pronuncia la *i* davant de la *x*. Així mateix, mantinc el grup clàssic –ch.

⁸⁶ *Ibíd.* Galceran edita aquesta forma seguint els usos actuals de la llengua, representant-la amb el dígraf *ll*, que indica el so aproximant lateral palatal sonor [ʎ].

⁸⁷ *Ibíd.* Galceran edita «plegadits».

⁸⁸ *Ibíd.* Galceran edita aquesta forma per «haia», jo mantinc la forma del copista.

⁸⁹ *Ibíd.* Galceran edita aquesta paraula com «minve», però al manuscrit apareix amb –a i així és també en el català normatiu actual.

⁹⁰ *Ibíd.* Galceran ho edita amb –u–; jo mantinc la forma del manuscrit en –o.

⁹¹ *Ibíd.* (p. 91). Galceran edita aquesta secció ometent la part «Item lo dit», així mateix, transcriu compte amb –e, sense respectar la forma acabada amb –a del manuscrit, igual com la paraula «masions» que transcriu per «messions» i, finalment, la veu «moig» que l'acadèmic transcriu amb –u–.

⁹² Després d'aquesta veu el copista hi va dibuixar un motiu plumiforme. N'hi ha per tot el manuscrit.

|¹⁹ De segla.

|²⁰It[em,] [per pa de seg]⁹⁹la a XII sous M^o¹⁰⁰ an a dar III sous, |²¹ [primas de pasta crua]¹⁰¹
e dos lliures e myga de pa cuyt a |²² dobl[esa] [qui fan]¹⁰² XXXXII onzas de pasta e XXXV
|²³ onzas [de cuyt.]¹⁰³

|²⁴ De farina.

|²⁵ [...] ¹⁰⁴ [es acostu]¹⁰⁵ mat que an XVI sous de for an a dar |²⁶ XXV onzas¹⁰⁶ de pasta crua
e XXI |²⁷ [onzas de pa cuyt.]¹⁰⁷

|^{fol. ivr} Dels flaquers¹⁰⁸.

|²Item, és así mirat¹⁰⁹ que an VIII sous M^o¹¹⁰ de la segla |³ an a dar a la doblera III onzas
de pasta crua e |³ XXXXII onzas de pa cuyt¹¹¹.

|^{4v} Crida.

|²A¹¹²ra hoyats¹¹³ [sic] tot hom |³ generalment de qual sevol ley, grau, |⁴ stament ho
condició sien, que¹¹⁴ no[-] |⁵ tifficha e fa saber lo magnífich |⁶ mossèn Anthoni

⁹³ Espai de quatre paraules il·legible.

⁹⁴ *Ibíd.* A l'edició de Galceran, es transcriu per «muig».

⁹⁵ *Ibíd.* Galceran edita «han de».

⁹⁶ Espai de quatre paraules il·legible.

⁹⁷ *Ibíd.* Galceran no respecta les y ni en aquesta ni en altres veus, com ara «myga» que ell edita seguint l'ús normatiu «mitja».

⁹⁸ *Ibíd.* Reconstrucció *ex* Galceran.

⁹⁹ *Ibíd.* Reconstrucció *ex* Galceran.

¹⁰⁰ *Ibíd.* Salvador Galceran torna a especificar que fa referència al terme «muig».

¹⁰¹ *Ibíd.* Reconstrucció *ex* Galceran.

¹⁰² *Ibíd.* Reconstrucció *ex* Galceran.

¹⁰³ *Ibíd.* Reconstrucció *ex* Galceran.

¹⁰⁴ S'hi entreveu el color blau, que probablement corresponia a la caplletra que hi havia dibuixada.

¹⁰⁵ *Ibíd.* Reconstrucció *ex* Galceran.

¹⁰⁶ Curiosament, el copista escriu aquesta paraula amb –s–, mentre que habitualment ho fa amb –z–.

¹⁰⁷ *Ibíd.* Reconstrucció *ex* Galceran. A diferència del que s'hi llegeix en la seva edició, jo he respectat les formes lèxiques d'acord amb la disposició majoritària que en fa el copista «onzas», no «unces», «cuyt», no «cuit», etcètera.

¹⁰⁸ Tot i que majoritàriament s'ha demostrat que l'ofici de flequer era assumit per les dones —*Cf.* nota 7—, en aquesta rúbrica apareix en forma masculina.

¹⁰⁹ *Ibíd.* Galceran edita «així mirat».

¹¹⁰ *Ibíd.* Galceran hi manté la transcripció de «muig».

¹¹¹ Al final del rengló, s'hi aprecia el que sembla ésser un motiu plumiforme.

¹¹² Caplletra d'un gruix notablement gran que ocupa un espai aproximat de cinc renglons. S'hi combinen les tints blava i vermella, tot i que els elements geomètrics decoratius es van fer en tinta color sèpia, la qual sembla un pigment ocre o marronós

¹¹³ *Ibíd.* (p. 25). Galceran no transcriu aquesta –h–.

¹¹⁴ *Ibíd.* Galceran afegeix la forma feble del pronom de segona persona del plural «us», la qual no apareix en el text del manuscrit.

Mercader, conseller, |⁷ al *christianíssimo*¹¹⁵ [sic] *Nostro*¹¹⁶ Senyor Rei |⁸ e per aquell veguer e capità de la vila de Poeycerdà, terra |⁹ de Cerdanya e de Baridà e batlle de la¹¹⁷ dita vila. |¹⁰ Com los honorables cònsolls e prohòmens de la di[-] |¹¹ ta vila, en virtut dels privilegis d'aquella, han ord[-] |¹² inat per observància de les leys e per lo¹¹⁸ honor e ser[-] |¹³ vici¹¹⁹ de *nostro* Senyor Déu e per preservar los singulars |¹⁴ e habi[tants]¹²⁰ de dita vila de grans e accessivas¹²¹ vanitats |¹⁵ e despesas a les quals d'algun tempus [sic] ensà¹²² se són dats |¹⁶ e habituats en gran¹²³ offensa de *nostro* Senyor Déu, dam[-] |¹⁷ natge e desorde¹²⁴ de la cosa pública de dita¹²⁵ vila e dels |¹⁸ habitants en aquella. E enquera per evitar tots *fraus* |¹⁹ barats e [enganys]¹²⁶ que en moltes maneres tots jorns |²⁰ se cometen e es fan als poblats de dita vila de Puycerdà, |²¹ terra de Cerdanya e de Baridà e cosa pública dins |²² aquelles, [e per metre policia]¹²⁷ e orde deguts en aquellas |²³ [havem fetes les Ordinacions devall]¹²⁸ scrites. ¶ [Per tant,]¹²⁹ |²⁴ [lo batlle de la vila e]¹³⁰ lo vaguer [de Cerdanya]¹³¹ |²⁵ [e del Baridà, ensems amb los]¹³² [honor]ables¹³³

¹¹⁵ *Ibíd.* Galceran indica en el seu estudi que «el nom de “Cristianíssim” es donava al rei francès, i en l’ocasió a què es refereix al text, la Cerdanya estava sota la dominació de Lluís XI, en virtut de l’empenyorament que li n’havia fet Joan II d’Aragó (1462-1493)». Convé recordar que Lluís XI, que es va fer coronar rei a la catedral del Reims després de la mort de Carles VII, va voler beneficiar-se de la crisi successòria que patia la Corona Catalanoaragonesa, és a dir, la que enfrontava Joan II amb el seu fill, Carles de Viana, però la Diputació del General no el va voler fer comte de Barcelona. Per aquest motiu, es va aliar amb Joan II, amb la signatura del «Tractat de Baiona», «pel qual, a canvi de l’ajut militar francès, el primer hipotecava els drets sobirans sobre els comtats de Rosselló i Cerdanya». Vegeu: *Gran enciclopèdia catalana*, «Tractat de Baiona entre Joan II de Catalunya-Aragó i Lluís XI de França», Barcelona: Grup Enciclopèdia Catalana, 1988. Recuperat de: <<https://www.enciclopedia.cat/cronologia/tractat-de-baiona-entre-joan-ii-de-catalunya-arago-i-lluis-xi-de-franca>>. [Darrera consulta: 17/08/2020].

Per un altre costat, ara en termes editorials, cal indicar que Galceran no té en compte la –o final del mot en el manuscrit.

¹¹⁶ Galceran, Salvador. *La indústria i el comerç a Cerdanya. Op. cit.* (p. 25). Galceran transcriu el possessiu tònic amb –e, seguint els usos actuals de la llengua normativa. En canvi, al manuscrit apareix escrit amb –o.

¹¹⁷ *Ibíd.* Galceran omet aquest article en la seva edició.

¹¹⁸ *Ibíd.* Galceran edita aquesta veu en la seva forma femenina.

¹¹⁹ *Ibíd.* Per alguna raó, Galceran transcriu «servey».

¹²⁰ Lectura molt difícil que fa impossible una correcta transcripció.

¹²¹ *Ibíd.* Galceran edita el so del grup consonàntic [ks], seguint els usos actuals de la llengua, és a dir, amb –x– i no respecta la forma amb a– del manuscrit, sinó que també ho adapta a la llengua escrita present.

¹²² *Ibíd.* Galceran edita aquesta paraula amb ç i accent tancat.

¹²³ *Ibíd.* Galceran afegeix al davant d’aquesta paraula, l’adverbi «molt».

¹²⁴ *Ibíd.* Galceran edita «desordre».

¹²⁵ *Ibíd.* Galceran edita «de la dita vila».

¹²⁶ *Ibíd.* Reconstrucció *ex* Galceran.

¹²⁷ A partir d’aquest rengló, el foli està tacat per la meitat esquerra i he hagut d’acollir-me a l’edició de Galceran per poder continuar amb l’edició. *Ibíd.* Reconstrucció *ex* Galceran.

¹²⁸ *Ibíd.* Reconstrucció *ex* Galceran.

¹²⁹ *Ibíd.* Reconstrucció *ex* Galceran.

¹³⁰ *Ibíd.* Reconstrucció *ex* Galceran.

¹³¹ *Ibíd.* Reconstrucció *ex* Galceran.

¹³² *Ibíd.* Reconstrucció *ex* Galceran.

¹³³ Lectura molt difícil que fa impossible una correcta transcripció.

cònsolls e honrat¹³⁴ |²⁶ [mustassaph]¹³⁵ [d'esta]¹³⁶ vila e terra de Cerdanya e |²⁷ Baridà a les ordinacions fetas, e devall scrites |²⁸ [ésser publicades, a fi]¹³⁷ que per algun¹³⁸ ho [sic] alguns ignoràn |²⁹ cia [alguna no es puga al·legar].¹³⁹ E, axí mateix, volem |³⁰ [e manam aquelles a la unglà]¹⁴⁰ sien tengudes e servades |³¹ segons lur [conexença]¹⁴¹ e sots les penas en cascuna |³² d'aquelles [contengudes]¹⁴², segons se seguex. |^{fol. vr} E a totes altres persones de la dita vila, qui obraran [...] |¹⁴³ |² cera, que en la cera que obraran hagen a fer llur seny[-] |³ all propi, sots pena de X sous a cascun e per cascuna vegada |⁴ que contrafarà, sens tota mercè.

|⁵ De cera.

|⁶ Item, mana a tots marcers, spacers [e altres qui]¹⁴⁴ |⁷ obren e d'ací avant obreran cera en la dita vila /eo obrar [...] / |⁸ de Puycerdà en ciris ne en brondons o en [totes torxes.]¹⁴⁵ |⁹ No·y¹⁴⁶ aye negú qui d'est ora·vant gos metre en [en negun bran-]¹⁴⁷ |¹⁰ dó de torte que sia de dos ne de tres lliures, so és saber en |¹¹ pobil o bles de cascun brondó¹⁴⁸, mes avant de VIII [fils]¹⁴⁹ |¹² los quals los dos hayen a ésser de cotó ell si·s p[ugen és]ser |¹³ de borra d'estopa.

|¹⁴ De brondó.

|¹⁵ Item en cascun b[rondó] [ne torxa que pese de] [III]¹⁵⁰ |¹⁶ en VI lliures pus avant [de XII]¹⁵¹ fills [sic] III de [cotó e]¹⁵² |¹⁷ VIII de borra.

|¹⁸ De brondó.

¹³⁴ Al final d'aquesta paraula s'hi observa un motiu plumiforme.

¹³⁵ Mot de difícil lectura. Aquesta és una possible interpretació.

¹³⁶ *Ibíd.* Reconstrucció *ex Galceran*.

¹³⁷ *Ibíd.* Reconstrucció *ex Galceran*.

¹³⁸ *Ibíd.* Galceran edita «negú» i «neguns».

¹³⁹ *Ibíd.* Reconstrucció *ex Galceran*.

¹⁴⁰ *Ibíd.* Reconstrucció *ex Galceran*.

¹⁴¹ *Ibíd.* Reconstrucció *ex Galceran*.

¹⁴² *Ibíd.* Reconstrucció *ex Galceran*.

¹⁴³ Lectura molt difícil que fa impossible una correcta transcripció.

¹⁴⁴ *Ibíd.* (p. 158). Reconstrucció *ex Galceran*.

¹⁴⁵ *Ibíd.* Reconstrucció *ex Galceran*.

¹⁴⁶ *Ibíd.* El copista sempre representa aquest pronom amb una y, mentre que Galceran, al llarg de la seva edició, escriu el pronom d'acord amb la forma normativa actual «hi». És així en la majoria dels casos i, per tant, tret de les excepcions, no ho indicaré més cops.

¹⁴⁷ *Ibíd.* Reconstrucció *ex Galceran*.

¹⁴⁸ Galceran sempre transcriu «brandó», però jo m'ajustaré a les grafies reals del manuscrit.

¹⁴⁹ *Ibíd.* Reconstrucció *ex Galceran*.

¹⁵⁰ *Ibíd.* Reconstrucció *ex Galceran*.

¹⁵¹ *Ibíd.* Reconstrucció *ex Galceran*.

¹⁵² *Ibíd.* Reconstrucció *ex Galceran*.

|¹⁹ Item, en cascun brondó [ne torxa] [de VI lliures en-]¹⁵³ |²⁰ sús, no gos metre pus avant de XIII [fils dels quals III sien]¹⁵⁴ |²¹ de cotó e los X de borra.

|²² De brondó.

|²³ Item, que gos metre en [...] |²⁴ lliures pus avant de VI fills los dos [haien] [...] |²⁵ [...] |²⁶ Item¹⁵⁶, mana que d'aquesta hora en avant no sia algun specier, botiguer, tender |²⁷ o altra qualsevol persona qui d'aquesta hora avant gosen metre dins la dita |²⁸ vila de Puigserdà qualsevol çera obrada en que age alguna mixtura, s[inó] que sie |²⁸ çera nova e neta, tal de dins com de fora, ni gosen vendra aquella [sens que] primer |²⁹ no sie vista e regoneguda [sic] per lo dit mostasaph, sots pena de [XXXX sous e de]¹⁵⁷ |³⁰ perdre la cera.

|^{5v} De brondó.

|² Item, a brondó de II lliures tro a III no gosen metre |³ pus avant de X fills los III de cotó, els VI de |⁴ borres.

|⁵ De brondó.

|⁶ Item, a brondó de III lliures fins a V no gos metre pus |⁷ avant de XIII fills los III de cothó [sic] e los VIII de |⁸ borres.

|⁹ De brondó.

|¹⁰ Item a brondó de V lliures, entrò a VIII no gosen |¹¹ metre pus avant de XIII fills los III de cotó e los |¹² X de borra.

|¹³ De pobill.

|¹⁴ ¶ E asò s'entén axí en pubill veyll qui haia servit en |¹⁵ altre obra com a pobill nou.

|¹⁶ De la filadura.

|¹⁷ ¶ E més és entès que la filadura del cotó e de les dites |¹⁸ borres haye ésser migencer per so que frau no·s fassa en |¹⁹ la dita filadura.

|²⁰ De cera.

¹⁵³ *Ibíd.* Reconstrucció *ex Galceran.*

¹⁵⁴ *Ibíd.* Reconstrucció *ex Galceran.*

¹⁵⁵ Lectura molt difícil que fa impossible una correcta transcripció, inclosa la lín. 25. Es pot reconstruir a partir de l'edició de Salvador Galceran, però en aquest cas m'abstinc de fer-ho, atès que Galceran reordena la sintaxi i modifica la frase original del nostre llibre.

¹⁵⁶ El tipus de lletra d'aquesta ordinació és diferent a la de la resta, fet que indica la intervenció d'una altra mà copista.

¹⁵⁷ *Ibíd.* (p. 159). Reconstrucció *ex Galceran.*

|²¹ Item, mana que no haye negú ni neguna qui obre |²² velas de cera qui gos fer capsadura de pobil nou en |²³ neguna torxa ne brondó.¹⁵⁸

|²⁴ Dels fills.

|²⁵ [Item mana a]¹⁵⁹ tots los dessús dits que aytans fils |²⁶ [com metrà per lo]¹⁶⁰ pobil, dins cobert, en les torxes o bro[-] |²⁷ [ndons, aytans e]¹⁶¹ tan gros com seran dins, haien fer |^{fol. v^{ir}} parer¹⁶² al cap dessús d'aquellas torxes o brondons.

|² De candeles de cera.

|³ Item, mana a tots aquells de qui d'est-hora avant |⁴ faran candeles que en aquelles no gosen metre cera |⁵ veylla ne de fra[u]¹⁶³.

|⁶ De obrar bona cera.

|⁷ Item, mana que no·y haie negú qui en l'obra de |⁸ la dita cera deie fer frau, ans hagen a obrar de bona cera |⁹ e pura e no encamarada ne sofisticada ne fer neguna |¹⁰ altre mestura a la dita obra.

|¹¹ De fer cyris.

|¹² Item, mana a tots los dessús dits que si algú ho |¹³ alguna farà fer cyris o brondons per tenir en sa casa o |¹⁴ en altre manera que aquells haien a fer de bona cera |¹⁵ e no encamarada e en aquells hayen a fer pobils de |¹⁶ aytans fills e d'aquella grossitut que volrà aquell o |¹⁷ aquella qui la dita obra farà fer.

|¹⁸ De fer ennegrir |¹⁹ las torxas.

|²⁰ Item, mana a tota persona de la dita vila que no·y |²¹ haie algú ne alguna que d'esta hora avant gos enne[-] |²² grir o fer ennegrir les torxes que serviran a cossos o |²³ capdans o altres cantars, sots pena de XL sous a cascú¹⁶⁴ |²⁴ e per cascuna vegada que contrafarà, sens tota mercè.

¹⁵⁸ *Ibíd.* (p. 158-159). Curiosament, Galceran indica que els tres últims punts apareixen al *fol. v^r*, però no és fins a *Dels fills* que indica que es troba al vuelto del foli. En altres paraules, inclou aquest apartat i els dos anteriors, al recte del *fol. v*.

¹⁵⁹ *Ibíd.* (p. 159). No es llegeix bé a causa d'una taca. Reconstrucció *ex Galceran*.

¹⁶⁰ *Ibíd.* No es llegeix bé a causa d'una taca. Reconstrucció *ex Galceran*.

¹⁶¹ *Ibíd.* No es llegeix bé a causa d'una taca. Reconstrucció *ex Galceran*.

¹⁶² *Ibíd.* Galceran introdueix el verb «sortir» entre claudàtors just després d'aquesta paraula, probablement per reconstruir el significat de la frase.

¹⁶³ *Ibíd.* Tot i que la *u* no s'hi veu, sembla la transcripció més adequada i és tal com ho transcriu Galceran.

¹⁶⁴ Galceran sol editar «cascun», malgrat que no s'hi aprecii l'abreviatura de nasalització.

|²⁵ De cera obrada |²⁶ ho a hobrar.

|²⁷ Item, mana a tots los speciers, [mercens e tenders e a totes altres]¹⁶⁵ |²⁸ persones que venran cera obrada o [o a obrar en la dita vi-]¹⁶⁶ |²⁹ la que la dita cera haien a vendre [a propis de la dita vila. |^{6v} e no a altra persona¹⁶⁷,]¹⁶⁸ sots pena de XL sous e de perdre la cera |² a cascú e per cascuna vegada que contrafarà, sens |³ tota mercè¹⁶⁹.

|⁴ De cera.

|⁵ Item, mana a tots los spaciers, marcens e ten[-]¹⁷⁰ |⁶ ders a totes altres persones qui venran o tendran cera |⁷ [obrada en]¹⁷¹ la dita vila per vendre que aquella aya ésser |⁸ [obrada conforme e]¹⁷² segons les ordinacions fetas en la vila sobra¹⁷³ |⁹ [l'obratge de]¹⁷⁴ la dita cera e que aia ésser senyallada¹⁷⁵ |¹⁰ ab [lo senyal]¹⁷⁶ propi d'aquel qui l'aurà¹⁷⁷ obrada sots pena de |¹¹ XL sous e de perdra la dita cera a cascú e a cascuna vegada |¹² que contra farà, sens tota mercè.

|¹³ De Cera.

|¹⁴ Item, mana a tota persona qui obre cera dins la |¹⁵ dita vila, que per [spai]¹⁷⁸ de VIII jorn primers vinens¹⁷⁹, age |¹⁶ haver portat lo seu senyal propi, empremtat¹⁸⁰ en paper e |¹⁷ e [sic] intitulat del seu nom, dins la casa del consolat, si no, no |¹⁸ hi ha¹⁸¹, sots pena

¹⁶⁵ Ibíd. (p. 160). No es llegeix bé a causa d'una taca. Reconstrucció *ex Galceran*.

¹⁶⁶ Ibíd. No es llegeix bé a causa d'una taca. Reconstrucció *ex Galceran*.

¹⁶⁷ Ibíd. Galceran hi afegix l'adjectiu «forana».

¹⁶⁸ Ibíd. No es llegeix bé a causa d'una taca. Reconstrucció *ex Galceran*.

¹⁶⁹ Tot i que aquesta frase no ha estat fàcil de transcriure, atès que està gairebé esborrada del tot, sí que hi podem apreciar, per poc que sigui, un nou motiu plumiforme al final del rengló.

¹⁷⁰ Al marge dret hi apareix una clau. Aquest signe de puntuació s'allarga en els següents tres renglons.

¹⁷¹ Ibíd. (p. 159). No es llegeix bé. Reconstrucció *ex Galceran*.

¹⁷² No es llegeix bé. Reconstrucció *ex Galceran*.

¹⁷³ Ibíd. Galceran sol regularitzar les grafies –a en –e, d'acord amb els usos normatius d'aquestes vocals. No ho indico més cops.

¹⁷⁴ No es llegeix bé. Reconstrucció *ex Galceran*.

¹⁷⁵ Galceran aplica l'ús normatiu actual de les grafies *l* i *ll*, en la majoria dels casos. No ho indico més cops.

¹⁷⁶ Ibíd. (p. 160). No es llegeix bé. Reconstrucció *ex Galceran*.

¹⁷⁷ Galceran aplica l'ús normatiu de la grafia *h*, per tant, allà on el copista escriu una *h* que no es contempla en la normativa actual, l'autor de l'estudi la suprimeix, mentre que l'afegix allà on sigui de mester. No ho indico més cops.

¹⁷⁸ Ibíd. (p. 158). No es llegeix bé. Reconstrucció *ex Galceran*. L'autor indica que transcriu aquest fragment del *fol. vi^r*, però en el nostre manuscrit apareix al *6^v*.

¹⁷⁹ Ibíd. Galceran edita aquesta paraula d'acord amb la normativa actual, és a dir, «vinents».

¹⁸⁰ Ibíd. Galceran edita aquesta paraula seguint l'ús normatiu actual, és a dir, establint-hi el grup consonàntic –mp–; per tant, «empremtat».

¹⁸¹ Ibíd. És el que he pogut llegir. Galceran ho edita d'una forma molt actual, que dubto que sigui la mateixa del manuscrit: «si ja no l'hi han».

de deu *sous* a cascú, sens tota mercè, de les *quals* |¹⁹ [penes haurà lo denunciador]¹⁸² la tersa part. |²⁰ [...] ¹⁸³ dues cosas farà o no servirà |²¹ [...] ¹⁸⁴ e a perdre la cera.

|²² De portar vestidures sobiranas.

|²³ [...] ¹⁸⁵ | *fol. viii* jossanes, les quals roseguen ¹⁸⁶ per terra [ni en jorns de nocés ni] ¹⁸⁷ |² de dol per algun mort, sots pena de quaranta ¹⁸⁸ *sous* e de |³ perdra la dita vestidura a cascun e per cascuna vegada |⁴ que contrafarà, sens tota mercè.

|⁵ De las víduas.

|⁶ Item ¹⁸⁹, que neguna vídua de la dita vila o *habitant* |² en aquella que d'esta hora avant no gos portar la [cuqua,] ¹⁹⁰ |³ so és lo vel que porten davant la cara, qui haia més d'[-] |⁴ un palm de Monpaller ¹⁹¹, de la ceylla havall, so és la dita pena |⁵ de XL *sous* a cascuna e per cascuna vegada que contrafarà |⁶ sens tota mercè e de perdra lo dit vel.

|⁷ De paternostres ¹⁹².

|⁸ Item, que neguna dona de la dita vila o *habitant* |⁹ en aquella, d'esta hora avant, no gos portar paternostres |¹⁰ ne corregas que sien de valura ¹⁹³ o prou més [avant de x] ¹⁹⁴ |¹¹ florins, cascuns dels dits paternostres o correges, en [lo fer] ¹⁹⁵ |¹² e compresa en lo dit for ¹⁹⁶ la creu que serà en tots los dits pater[-] |¹³ nostres, sots pena de XL *sous* e de perdra los paternostres |¹⁴ e correges a cascuna e per cascuna vegada que contrafa[-] |¹⁵ rà, sens tota mercè.

|¹⁶ De portar or ne argent |¹⁷ en lo cap de las donas |¹⁸ maridades.

¹⁸² Reconstrucció feta a partir de clàusules punitives idèntiques a d'altres disposicions del mostassaf en el manuscrit.

¹⁸³ Espai il·legible de quatre paraules.

¹⁸⁴ Espai il·legible de quatre paraules.

¹⁸⁵ Aquestes línies apareixen amb una tinta molt esvaïda que dificulta la correcta lectura.

¹⁸⁶ *Ibíd.* Galceran edita la paraula d'acord amb la normativa actual, és a dir «rosseguen».

¹⁸⁷ *Ibíd.* (p. 207). No es llegeix bé. Reconstrucció *ex Galceran*.

¹⁸⁸ Galceran transcriu aquesta xifra en números romans, però apareix escrita en lletres en el manuscrit.

¹⁸⁹ *Ibíd.* (p. 208). Galceran indica que transcriu aquest fragment del *6^v*, però en realitat es tracta del *fol. vii^r*.

¹⁹⁰ *Ibíd.* No es llegeix bé. Reconstrucció *ex Galceran*.

¹⁹¹ *Ibíd.* Galceran transcriu el topònim d'acord amb la normativa actual «Montpeller»; jo ho mantinc tal com ho va escriure el copista.

¹⁹² *Ibíd.* Novament, Galceran indica que es tracta del *6^v*, però al manuscrit hi apareix al *fol. vii^r*.

¹⁹³ *Ibíd.* Galceran hi afegeix un article especificador darrere d'aquest terme.

¹⁹⁴ *Ibíd.* No es llegeix bé. Reconstrucció *ex Galceran*.

¹⁹⁵ *Ibíd.* No es llegeix bé. Reconstrucció *ex Galceran*.

¹⁹⁶ *Ibíd.* El copista clarament i escriu una –o–, però Galceran edita «fer».

|¹⁹ Item, mana a tota dona maridada [de la dita vila]¹⁹⁷ |²⁰ que d'esta hora avant no gos portar [ni en lo cap ni en lurs]¹⁹⁸ |²¹ vestidures or ni argent [ne perles ne ligars]¹⁹⁹ |²² [...] ²⁰⁰ sens tota mercè [...] ²⁰¹. |^{7v} donzelles fins hayen preses los marits.

|² De dones que seran stades nòvias.

|³ Item, mana a totes les dones que seran stades nò[-] |⁴ vias, que lo s'endemà que hauran preses lurs marits, |⁵ ho seran fetas les nocés, que no gosen anar a missa ab |⁶ ligar de perles ni ab altre ligar, sinó ab son vel axí com |⁷ dona maridada, sots pena de XX sous, per cascuna vega[-] |⁸ da, sens tota mercè.

|⁹ De perdius.

|¹⁰ Item, mana que no·y aia negú qui gos vendra la |¹¹ perdiu rossa més avant de X diners e la perdiu padrilla, |¹² més avant de VII diners per pessa, sots pena de perdre les |¹³ perdius e de V sous per cascuna vegada, sens tota mercè e |¹⁴ que les dites perdius haien a metre públicament e no |¹⁵ amagada, sots les dites penes a cascú e per cascuna vegada.

|¹⁶ De perdius.

|¹⁷ Item, mana que no hi haie negú qui gos jugar |¹⁸ perdius a negun joch, sots pena de les perdius a perdra |¹⁹ e de V sous a cascú e per cascuna vegada, sens tota |²⁰ mercè.

|²¹ De perdius.

|²² Item, mana a tots los revanedors e revane[-] |²³ dores de la dita vila o altres persones qui les perdius |²⁴ compraran per revendre, haien a dar a dos diners lo pa[-] |²⁵ reyll de les perdius per II diners de goany, sots pena de |²⁶ perdre les perdius, etc. [sic] V sous de ban, de les quals penas ^{fol. viii^r} haurà lo denunciador la tersa part.

|² De perdius.

|³ Item, mana a tots los ravenadors e revana[-] |⁴ dores que hayen a term les perdius de dora en les tan[-] |⁵ las, sots pena de V sous e de perdra las perdius.

|⁶ De menyar en los monastirs.

¹⁹⁷ Ibíd. No es llegeix bé. Reconstrucció *ex Galceran*.

¹⁹⁸ Ibíd. No es llegeix bé. Reconstrucció *ex Galceran*.

¹⁹⁹ Ibíd. No es llegeix bé. Reconstrucció *ex Galceran*. Tanmateix, sembla que Salvador Galceran ha canviat l'ordre sintàctic de la frase per fer-la entenedora i no la puc reconstruir fidelment.

²⁰⁰ Lectura molt difícil que fa impossible una correcta transcripció.

²⁰¹ Lectura molt difícil que fa impossible una correcta transcripció.

|⁷ Item, mana que no·y haye neguna dona que |⁸ d'esta hora avant gos menyar en negun fet en los |⁹ monastirns dels frares preycadors e de Frares Manors |¹⁰ de la dita vila, sots pena de XX *sous*, per cascuna vega[-] |¹¹ da, sens tota mercè.

|¹² De civada comprar.

|¹³ Item, mana que no·y haie negun revenador |¹⁴ ni altre persona qui gosen comprar nies [sic] avant |¹⁵ de v migts de civada de IIII migs d'ordi, sots |¹⁶ pena de LX *sous*.

|¹⁷ De palucar lana.

|¹⁸ Item, mana que no·y haie negú ni neguna |¹⁹ qui gos palucar lana entrò que n'agen lavada [la] |²⁰ lana aquell d'aquí és, sots pena de v *sous*.

|²¹ De metre bestiar en los camps.

|²² Item, mana que no·y age negun, neguna |²³ per ardiment que haie qui gos metre bestiar en |²⁴ camp de negun altre entrò que lo blat ne sie le[-] |²⁵ vat e seguat e portat a l'era, sots pena de VI |^{8v} *sous* per cascuna vegada, sens tota mercè.

|² De metre en ban de Cort.

|³ Item, mana meten en ban de Cort tots los splets |⁴ e totes todorias dels abitans de la dita vila que no·y |⁵ haie negú ni neguna qui gos metre neguns bestiar |⁶ en los dits splets de camps ne de prats ne de les todo[-] |⁷ rias, e si·u fan pagaran de pena per oveylla e moltó e anyell II *diners* e per bou, vaqua, porch o troyga per |⁸ cascun d'aquells e per mul e mula, ase, rosí, some[-] |⁹ ra o ega e, per cascuna d'aquestes, II *sous* e d'altre part pagarà la tala.

|¹⁰ De metre en ban de la Cort del rey.

|¹¹ Item, notiffica a tot hom, generalment, que los |¹² cònsols de la vila meten en ban de la Cort del senyor |¹³ rey lo prat de Pallerols e totes altres tudorias, pastures, |¹⁴ prats, camps e tots splets de la dita vila, axí que neguna per[-] |¹⁵ sona no gos metre neguns bestiar gros ne menuts |¹⁶ en los dits prats, tudorias, pasturas ne splets, sinó |¹⁷ aquells qui són acostumats de pasturar; so és saber, |¹⁸ aquells qui són del comú de la vila. E qui contra asò |¹⁹ farà, pagarà per cascuna bèstia de la lana e cabrit I *diner*.

|²⁰ De porchs.

|²¹ I²⁰²tem, per cascun porch e truya o procell. /VI diners/

|²² De cabra.

|²³ D'altre bèstia |²⁴ grossa.

|²⁵ I²⁰³tem per cascuna altre bèstia grossa de [cuyram]²⁰⁴ |²⁶ [...] ²⁰⁵ per cascuna vegada²⁰⁶. |^{Fol. IXr} De les quals [...] ²⁰⁷ |² la tersa part.

|³ De fer sutzura en |⁴ los comps.

|⁵ Item, mana que no·y haie negú ni neguna, per |⁶ ardiment que haie, gos fer neguna sutzura en los |⁷ coms hon se abeuren les bèstias. So és a saber al com de |⁸ plasa, del carrer d'aya,²⁰⁸ de la Barrada e dels coms prop |⁹ del sementiri²⁰⁹ de Sancta Maria e de les Sors Manors,²¹⁰ e |¹⁰ de Bell-solà ne en altres fonts que sien dins la vila ne |¹¹ neguna sutzura. So és que no·y gosen lavar²¹¹ negunes |¹² carns ni erbes, scudelles ni neguns drapts de lana²¹² ni |¹³ de lli ne altres coses sutzes, sots pena de II sous per cascun |¹⁴ e cascuna e per cascuna vegada, sens tota mercè²¹³.

|¹⁵ De pescar en los |¹⁶ stayns [sic].

|¹⁷ Item, mana que no·y haie negú per ardiment |¹⁸ que haie qui gos pascar en los stanys qui són en [los]²¹⁴ |¹⁹ ports de la dita vila ni en los riguers²¹⁵ qui són d'a[-] |²⁰ quells, dins los dits ports ab fila[tures ne]²¹⁶ ab altres arti[-] |²¹ ficis, sens licència dels cònsols, sots pena de [noranta]²¹⁷ |²² sous e de perdre los artificis ab que pescaran [lo peyx]²¹⁸ |²³ que pres hauran.

²⁰² Caplletra de gruix considerable en què s'hi alternen els colors blau i vermell. Ocupa un espai aproximat d'uns vuit renglons.

²⁰³ És la mateixa caplletra descrita en la nota immediatament anterior.

²⁰⁴ *Ibíd.* (p. 185). No es llegeix bé. Reconstrucció *ex Galceran*.

²⁰⁵ Lectura molt difícil que fa impossible una correcta transcripció.

²⁰⁶ Al dessota hi veiem el motiu d'un àngel amb les ales de color verd que sosté una filactèria, el text de la qual no es llegeix bé, però que podria ésser perfectament una lloança a Déu o la Mare de Déu.

²⁰⁷ Lectura molt difícil que fa impossible una correcta transcripció.

²⁰⁸ *Ibíd.* (p. 199). Galceran edita «ara».

²⁰⁹ *Ibíd.* Galceran transcriu «cementiri», d'acord amb la normativa actual de la llengua; jo mantinc els usos del copista en el manuscrit.

²¹⁰ *Ibíd.* A banda d'editar «Menors» d'acord amb els usos lingüístics actuals, Galceran indica entre claudàtors que es tracta de «Font de les Monges».

²¹¹ *Ibíd.* Galceran indica entre claudàtors que aquest verb equival a l'actual verb «rentar».

²¹² *Ibíd.* Galceran aplica l'ús actual de les grafies l- i ll-.

²¹³ Al final del rengló hi ha un motiu que ens recorda als plumiformes tan freqüents al llarg del manuscrit, però aquest cop sembla vegetal, com un tipus de fulla.

²¹⁴ *Ibíd.* (p. 124). No es llegeix bé. Reconstrucció *ex Galceran*.

²¹⁵ *Ibíd.* Galceran edita aquest terme en femení.

²¹⁶ *Ibíd.* (p. 125). No es llegeix bé. Reconstrucció *ex Galceran*.

²¹⁷ *Ibíd.* No es llegeix bé. Reconstrucció *ex Galceran*.

|²⁴ De fer cantar novea.

|²⁵ Item, mana que no·y [haie negú ne neguna]²¹⁹ |²⁶ qui gose cantar ne²²⁰ novena [ni en diumen]²²¹ |^{9v} ge ni en festa de dejuni, sots pena de XX sous excep[-] |² tats, emperò, les confraries, qualsevol de la dita |³ vila, els meteix que faran cantars comuns, excep[-] |³ tat aniversaris perpetuals.

|⁴ De mesclar segle ab lo forment.

|⁵ Item, mana a totes les flaqueras²²² ho altres qual |⁶ se vol qui vendran pa dins la dita vila, que no gosen |⁷ mesclar segla ab lo froment o farina de segla ab fa[-] |⁸ rina de froment, sots pena de XX sous.

|⁹ De tallyar palls ni |¹⁰ arrencar.

|¹¹ Item, mana que no·y haie negú ni neguna |¹² qui, d'esta hora avant gos tayllar palls ni arrencar |¹³ en prats ni en altres possessions, sots pena de LX sous |¹⁴ per cascun ho per cascuna vegada, sens licència d'a[-] |¹⁵ quells d'aquí és.

|¹⁶ D'intrar dintre las |¹⁷ rexes de la yglésia.

|¹⁸ Item, mana que no·y haie neguna dona per |¹⁹ ardiment que haie que, d'esta hora avant, gos entrar |²⁰ dintre les rexes de la yglésya de Sancta Maria d'aquelles |²¹ de fust hon an acostumat d'estar los senyors per |²² hon missas si doncs no era er commenyar o per nò[-] |²³ via acompanyar, sots pena de II sous per cascuna ve[-] |²⁴ gada, sens tota mercè.

|²⁵ De endorrocar tàpias.

|²⁶ Item, mana a tot hom, generalment²²³, per ardiment |^{fol. Xr} que haie no gos trencar o endorroquar tàpias o |² parets de closures de negun, sens licència d'aquel d'aquí |³ és, sots pena de XX sous e serà creagut aquell d'aquí |⁴ és si li troba per son segrament e de les quals penas |⁵ haurà la tersa part.

²¹⁸ Ibíd. No es llegeix bé. Reconstrucció *ex Galceran*.

²¹⁹ Ibíd. (p. 213). Lectura molt difícil que fa impossible una correcta transcripció. Reconstrucció realitzada a partir del que es llegeix en la majoria de les disposicions d'aquest manuscrit, pel que fa a aquest tipus d'enunciat.

²²⁰ Ibíd. Galceran regularitza aquesta forma d'acord amb els usos actuals de la llengua; per tant, edita «ni». En el manuscrit, hi observem la vacil·lació d'aquesta forma amb el «ne». En qualsevol cas, jo ho edito segons com apareix en el text original.

²²¹ Ibíd. (p. 113). No es llegeix bé. Reconstrucció *ex Galceran*.

²²² Cf. nota 7. Aquí apareix en femení, perquè l'ofici de flaquera es reservava a les dones, mentre que el de forner als homes.

²²³ Just al dessota d'aquesta paraula hi apareix la imatge d'un ocell.

|⁶ De metre perxes fora |⁷ lurs taules.

|⁸ Item, mana no·y haie negú ni neguna per ardiment |⁹ que haye qui gos tenir mercadaries ni metre |¹⁰ perxes fora lurs taules, sots pena de v sous.

|¹¹ De comprar fruyta.

|¹² Item, mana a tots e a totes que no·y haie negú |¹³ ni neguna qui d'esta hora avant gos comprar |¹⁴ neguna fruyta de qual que linatge que ssia [sic] per reven[-] |¹⁵ re, entrò que hag·estat en la plaça de la vila per tot |¹⁶ un dia que entrarà d'hora de a hora, sots pena de x |¹⁷ sous per cascuna vegada, sens tota mercè. E que neguna |¹⁸ revenadora no vendre ne aydar vendre les dites fruy[-] |¹⁹ tes, sinó tant solament les persones de qui seran les di[-] |²⁰ tes fruytes, sens licència del mustasap, sots la dita |²¹ pena.

|²² De vendre merlús |²³ de Collyura.

|²⁴ Item, mana a tots los tenders qui vendran merlús |²⁵ en la dita vila o barris d'aquella que no·y haie negú |²⁶ d'aquells qui gos vendre dels merlús de Coyluire ne |²⁷ d'altre loch entrò que mirat los sia per lo mustasaph. |^{10v} sots pena de x sous, per cascuna vegada, sens tota mercè.

|² De tayllar rama.

|³ Item, mana que no·y haie negú ni neguna qui |⁴ d'aquesta hora an avant gos tayllar rama de |⁵ possessions d'altre, sens licència d'aquell d'aquí és, sots |⁶ pena de x sous a cascun he per cascuna vegada, sens to[-] |⁷ ta mercè.

|⁸ De tavernés he tabernas [sic].

|⁹ Item, mana a tots los tavernés he tabernes |¹⁰ de la dita vila e altres venadors de vi que de con[-] |¹¹ tient, com lo vi serà jutyat, hayen mesure ab les quals |¹² puxen liurar lo vi a tot hom qui comprar ne volrà al for |¹³ qu·ells serà gutyat [sic] e encara que no gosen tenir en la |¹⁴ casa hon lo dit vi vendran altres mesures, sinó aquelles |¹⁵ ab que deuen liurar los dits vins, sots pena de x sous |¹⁶ per cascuna vegada, sens tota mercè.

|¹⁷ De cridar lo vi.

|¹⁸ Item, mana a tots los cridàs he cridadors de vi |¹⁹ que, d'aquell vi que cridaran, haien a portar per |²⁰ tastar, sots pena de v sous, a cascun sens tota mercè |²¹ e que haien a dir lo for a que lo dit vi serà jutyat sots |²² la dita pena.

|²³ De portar fruytes |²⁴ e panís de sal.

|²⁵ Item, mana a tots e generalment que [± 6]²²⁴ ho |²⁶ [± 6]²²⁵ fruytes e panís²²⁶ de sal [...]²²⁷ *fol. xlr* fromatges per ardiment la dita vila [de Puigcerdà]²²⁸ |² ho barris d'aquella que, encontinent com [sien dins la dita]²²⁹ |³ vila o barris d'aquella²³⁰, aquella [sic] fruyta desús dita, ha[-] |⁴ ien a portar en la plasa e aquella [tenir e vendre'n a]²³¹ |⁵ aquells que comprar ne voldran e que d'aquí no la go[-] |⁶ sen levar ni vendre en gros tro²³² que lo dia que l[a por-]²³³ |⁷ taran sia passat e que aquella venen a conoxensa [sic] del |⁸ mustasaph, sots pena de v *sous* e de perdre la dita²³⁴ |⁹ fruyta, sens tota mercè.

¹⁰ De cassar galles²³⁵.

|¹¹ Item, mana que no·y haie negú qui d'esta hora |¹² avant gos casar galles ab filat de ròssech ne²³⁶ |¹³ piulell per blats, sots pena de LX *solidos*²³⁷.

|¹⁴ De traure oli ni carn[-] |¹⁵ sallada.

|¹⁶ Item, mana que no·y haie negú ni neguna qui d'esta |¹⁷ hora avant gos traure oli ne carnsalada de la ter[-] |¹⁸ ra de Cerdanya, sots pena de XX *sous* per bot, sens tota mer[-] |¹⁹ cè e per *quintal*²³⁸ de carnsalada XX *sous*, sens tota mercè, ni [sàrries] |²⁰ de les de sèu²³⁹, sots la dita pena, sens licència del M[ustasaph] |²¹ e, semblantment, pagaran la dita pena tots aquells [qui] |²² vendran les coses dessús dites.

|²³ De tenir lo torn |²⁴ en la carrera.

²²⁴ Espai de sis lletres il·legible.

²²⁵ Espai de sis lletres il·legible.

²²⁶ *Ibíd.* (p. 133). Galceran edita «pans».

²²⁷ Espai de dues paraules il·legibles.

²²⁸ *Ibíd.* (p. 133). No es llegeix bé. Reconstrucció *ex* Galceran.

²²⁹ *Ibíd.* No es llegeix bé. Reconstrucció *ex* Galceran.

²³⁰ *Ibíd.* Galceran edita «ella».

²³¹ *Ibíd.* No es llegeix bé. Reconstrucció *ex* Galceran. Discrepo que en el manuscrit es llegeixi d'aquesta manera, però de moment no tinc altra opció que reconstruir-ho amb el que proposa aquest autor.

²³² *Ibíd.* Galceran afegeix la preposició «en» darrere d'aquest adverbi.

²³³ *Ibíd.* No es llegeix bé. Reconstrucció *ex* Galceran.

²³⁴ Després d'aquest participi apareix una marca sense cap significat, probablement afegida per completar en rengló. La forma és semblant al número 8.

²³⁵ *Ibíd.* (p. 189). Galceran ja anuncia en el seu estudi que aquesta ordinació també apareix al *fol. xxviii'*, per aquest motiu l'edita completa, segurament amb la informació que trobaré en aquell foli.

²³⁶ *Ibíd.* Galceran transcriu «ny», però al manuscrit hi llegim «ne»; mantinc, per tant, la forma original.

²³⁷ Al manuscrit hi llegim «sols» i s'hi pot apreciar la marca d'abreviatura sobre la -l-; podria ser que aquesta abreviatura llatina hagués quedat fossilitzada, fins i tot, en la còpia de textos en llengua romànica?

²³⁸ S'indica amb una abreviatura que no ha aparegut fins ara.

²³⁹ *Ibíd.* (p. 110). Galceran reformula l'enunciat i edita directament el sintagma preposicional «sàrries de sèu».

|²⁵ Item, mana que no·y haie [neguna dona qui gos]²⁴⁰ |²⁶ tenir lo torn en les carreras²⁴¹ per [filar, pus avant dels tau-]²⁴² |²⁷ lers, sots pena de XII *diners*²⁴³ sens tota mercè²⁴⁴.

|^{1v} De vendre merlús.

|² Item, mana a tots los tenders e tenderes e |³ altres qualsevol persones de la dita vila que no·y |⁴ haye negun d'aquells o d'aquellas qui gosen vendra del dit merlús entrò que jutyat los sia per lo mus[-] |⁵ tasaph, sots pena de X *sous*, per cascuna vegada sens tota mercè.

|⁶ \Mars\²⁴⁵ De cridar lo vi.

|⁷ Item, mana a tots los tavernés he taverneras |⁸ e altres qualsevol persones qui vendran vi²⁴⁶ |⁹ dins la dita vila que de present com lo vi los serà²⁴⁷ jutyat²⁴⁸ |¹⁰ lo l'²⁴⁹ [sic] haien a liurar e fer cridar al for qu·els serà jutyat |¹¹ sots pena de X *sous*, sens tota mercè e que hayen a cri[-] |¹² dar lo vi d'on serà e qu·el crida qui cridarà lo dit vi qu·n qu·es sia haie a dir lo loch d'on serà el for a què |¹³ és jutyat, sots la dita pena \novembre?²⁵⁰.

|¹⁴ D'arrencar glevas.

|¹⁵ Item, mana que no·y haye negú ni neguna qui |¹⁶ gos arrencar ni fer arrencar glevas²⁵¹ del prat |¹⁷ de Perellols²⁵² [sic] de *Sancta Eugènia* ne del stany²⁵³ ni d'altres to[-] |¹⁸ dorias de la dita vila, sots pena de V *sous* sens tota mercè.

|¹⁹ De vendre bota per oli.

²⁴⁰ *Ibíd.* (p. 193). No es llegeix bé. Reconstrucció *ex Galceran*. En qualsevol cas, edito «gos», tal com apareix en el manuscrit i no «gose», que és el que fa l'autor de l'estudi.

²⁴¹ *Ibíd.* Galceran edita «carrers», però en el manuscrit apareix en femení, que és com ho edito.

²⁴² No es llegeix bé. Reconstrucció *ex Galceran*.

²⁴³ *Ibíd.* (p. 194). Galceran afegeix la seva edició que aquesta quantitat equival a un sou.

²⁴⁴ *Ibíd.* Galceran afegeix l'enunciat «per cascuna vegada» en la seva edició, però jo no ho arribo a llegir ni s'hi intueix l'espai en què hi hauria de figurar. En qualsevol cas, encara que aquesta oració hi fos, no estaria ubicada en la part de l'enunciat en el qual ell la insereix, ja que en el manuscrit, abans del «sens tota mercè», apareix la pena econòmica, sense cap més afegitó.

²⁴⁵ Afegit posteriorment.

²⁴⁶ El copista completa el rengló amb un guió.

²⁴⁷ *Ibíd.* (103). Galceran edita «sirà».

²⁴⁸ *Ibíd.* Galceran també edita «jutyat». Sempre regularitza les -i i les -j d'acord amb els usos actuals de la llengua.

²⁴⁹ *Ibíd.* Galceran edita «lo».

²⁵⁰ Afegit posteriorment.

²⁵¹ *Ibíd.* (p. 182). Galceran edita «gleves». Sempre edita els plurals femenins amb -es, d'acord amb la normativa actual, independentment dels usos del copista.

²⁵² *Ibíd.* Galceran reordena la sintaxi hi edita: «prat de Santa Eugènia de Pallerols», escrivint, tal com es veu en la cita, el topònim segons els usos actuals de la llengua.

²⁵³ *Ibíd.* Galceran edita «estany». El copista escriu aquesta paraula amb s-; etimològicament, prové del llatí *stagnu*, però en la llengua actual s'hi ha consolidat, gràficament, la vocal epentètica. L'autor de l'estudi sempre edita aquest tipus de veus d'acord amb la normativa actual. No ho indico més cops.

|²⁰ Item, mana a tots, generalment, qui vendran oli |²¹ dins la dita vila que d'esta hora avant no gos ven[-] |²² dra bota per oli, sots pena de v²⁵⁴ sous al venador e altres |^{fol. XIII} /...\²⁵⁵ v sous al comprar²⁵⁶ per cascuna vegada e per cascuna |² bota, sens tota mercè.

|³ De molre lo blat.

|⁴ Item mana a tots los flaquers²⁵⁷ e flaqueras que |⁵ no gosen²⁵⁸ molre²⁵⁹ lo blat quant l'auran purgat²⁶⁰ |⁶ entrò²⁶¹ que l'agen mostrat al mustasaph e per ell serà |⁷ just, sots pena de v sous per cascuna vegada, sens tota mercè.

|⁸ De tenir lo pa en lurs |⁹ taulas.

|¹⁰ Item, mana a tots los flaquers he flaqueres qui |¹¹ pastan pa per vendra dins la dita vila o barris d'aquella, |¹² que tot lo²⁶² dia que auran pastat o cuyt²⁶³ lo pa haien |¹³ a tenir tot lo dit pa que hauran pastat en la taula llur²⁶⁴ |¹⁴ e que d'aquella hon gossen²⁶⁵ metre dins casa tro a la |¹⁵ nit, sots pena de X sous per cascuna vegada sens tota |¹⁶ mercè e lo matí per semblant tot quant ne tindrà²⁶⁶ |¹⁷ de pastat haien a tenir en la taula e no dins casa, sots |¹⁸ la dita pena.

²⁵⁴ Ibíd. (p. 110). Galceran vacil·la, al llarg del seu estudi, a l'hora d'editar els números; mentre que al manuscrit, en aquest, cas, apareix el número cinc en forma romana, l'autor, tanmateix, escriu el mot complet. No ho indico més cops.

²⁵⁵ Lectura molt difícil que fa impossible una correcta transcripció.

²⁵⁶ Ibíd. Galceran edita «comprador».

²⁵⁷ Cf. nota 7. És curiós que aquí desdoblí el gènere, és a dir, sembla que els homes també podien ser flequers.

²⁵⁸ Ibíd. (p. 88). Novament, es confirma que Galceran edita «gose» o «gosen». Al manuscrit hi ha vacil·lació; jo opto per mantenir la forma tal com la trobo en el manuscrit, perquè pot indicar un tret fonètic. No ho indico més cops.

²⁵⁹ Ibíd. Galceran edita «moldre», segons la normativa actual. Tanmateix, és de mester indicar que, actualment, encara hi ha varietats diatòpiques de la llengua catalana en les quals es manté aquesta fonètica; segons el (DCVB): «[mólra] (pir-or., Ripoll, Empordà, Solsona); [mólra] (mall.); [mólre] (Sort, Bonansa)».

²⁶⁰ Galceran, Salvador. *La indústria i el comerç a Cerdanya*. Op. cit. (p. 88). Galceran edita «purgat». A banda de regularitzar les *a* i les *e*, segons els usos normatius actuals, també ho fa amb les *o* i les *u*. No ho indico més cops. A més, des del punt de vista de l'interès filològic, ja ha quedat palès que el copista parlava català oriental, concretament el parlar cerdà, pertanyent al català septentrional de transició.

²⁶¹ Ibíd. Galceran edita «en tro». D'acord amb el *Vocabulari de la llengua catalana medieval*, es contempla les formes «tro» i «entrò», en sentit temporal. Però el diccionari no documenta la forma separada «en tro», per tant, sempre que apareix acompanyat de *en-*, ho aglutino i accentuo segons l'ús normatiu, per evitar possibles confusions semàntiques.

²⁶² Galceran, Salvador. *La indústria i el comerç a Cerdanya*. Op. cit. (p. 88). Galceran no manté aquest article arcaic en la seva edició i escriu, en canvi, «el».

²⁶³ Ibíd. Galceran edita «cuit». Igual com amb les vocals àtones, la *h*, i la *l* i *ll*, l'editor també aplica l'ús actual de la *y*.

²⁶⁴ Ibíd. Una vegada més, Galceran reordena la sintaxi d'aquesta frase i escriu «que tot el pa que hauran pastat o cuit, l'haien a tenir tot el dia en la taula llur».

²⁶⁵ Un dels casos en què llegim aquesta forma verbal així; Galceran no dita la *-ss-* i s'ajusta als usos actuals de la llengua.

²⁶⁶ Ibíd. Galceran edita el verb en tercera persona del plural.

|¹⁹ De fer senyall en lo |²⁰ pa.

|²¹ Item, mana a tots los flaquers ho flaqueras qui |²² pasten pa per vendra que en tot lo pa que pastaran ha[-] |²³ yen a fer lur²⁶⁷ senyal *propri*²⁶⁸, sots pena de v *sous* per cascun |²⁴ pa que serà atrobat sens senyal, sens tota mercè.

|^{12v} De vendre pa de trits.

|² Item mana a tots los flaquers he flaqueras e |³ altres qui pastaran pa e vendran pa de trits que n'haien |⁴ a donar XVI onzas²⁶⁹ a la doblera, sots pena de deu²⁷⁰ *sous*, |⁵ sens tota mercè.

|⁶ De fer péxer ni metre |⁷ bestiar en los termes.

|⁸ Item, mana a tot hom²⁷¹, generalment, axí²⁷² als dins²⁷³ |⁹ com als de fora, que los cònsols de la vila de Puycerdà |¹⁰ han mes en ban de la²⁷⁴ cort del senyor rey tots los |¹¹ boschs²⁷⁵ e pasturas de Valmarans²⁷⁶, de Lanors²⁷⁷, de Maura, |¹² de Riu-calt de Sobirans, de Cardit²⁷⁸ e de Roda ab²⁷⁹ totes lurs |¹³ valls e *térmens* e encara tots los altres ports, boschs²⁸⁰ |¹⁴ termes²⁸¹ e pasturas cumunas de la dita vila perquè lo |¹⁵ dit vager e batlle mana que no·y haie negú ni neguna |¹⁶ qui gos péxer ni fer péxer ni metra

²⁶⁷ Aquí trobem una petita excepció en la forma com acostumava a editar Galceran, ja que manté la forma «lur» i no l'edita amb ll-.

²⁶⁸ *Ibíd.* (p. 90). Galceran inverteix l'ordre i edita, en primer lloc, l'adjectiu; per tant, escriu «*propi senyal*».

²⁶⁹ *Ibíd.* (p. 88). Galceran sempre edita aquesta paraula, que tant pot aparèixer amb -as com -es en el manuscrit, com a «unces». No ho indico més cops.

²⁷⁰ Habitualment, el copista afegeix marques al final dels renglons per tal de completar-los, però en aquest cas ho fa entre aquesta veu i el terme «sous», que ve a continuació.

²⁷¹ *Ibíd.* (p. 184). Galceran edita el pronom en la forma aglutinada actual «*tothom*»; tanmateix, jo ho mantinc tal com apareix al manuscrit.

²⁷² *Ibíd.* Galceran edita aquesta paraula amb el dígraf -ix- «*així*», igual com d'altres paraules que el copista escriu només amb -x-; d'aquesta manera, Galceran representa el so de la fricativa postalveolar sorda [j] entre vocals d'acord amb els usos actuals. Jo mantinc la forma original del manuscrit.

²⁷³ *Ibíd.* Galceran afegeix la preposició «de» abans de la preposició «dins». Jo ho edito tal com apareix al manuscrit.

²⁷⁴ *Ibíd.* Galceran suprimeix aquest article en la seva edició.

²⁷⁵ *Ibíd.* Galceran escriu la forma actual d'aquesta paraula; per tant, en el seu estudi hi llegim «boscos». Jo mantinc la forma tal com apareix en el manuscrit, conservant la grafia culta -ch-.

²⁷⁶ *Ibíd.* Just al damunt d'aquesta paraula, hi ha unes marques o fins i tot lletres —s'hi entreveuen una r i una a— que indicarien l'abreviatura del topònim. Galceran, l'edita segons la forma actual; per tant, «*Vallmarans*».

²⁷⁷ *Ibíd.* Galceran edita aquest topònim com «*Lanós*». Jo mantinc la forma original del manuscrit.

²⁷⁸ *Ibíd.* (p. 185). Galceran edita aquest topònim com «*Carlit*». Jo mantinc la forma original de manuscrit.

²⁷⁹ *Ibíd.* Galceran opta per editar «amb» en tots els casos. Jo mantinc la forma tal com apareix al manuscrit. No ho indico més cops.

²⁸⁰ *Ibíd.* Per algun motiu, Galceran opta aquí per mantenir la forma del manuscrit i edita «boschs». Aquesta vacil·lació en el manteniment o no de la grafia culta és freqüent en l'edició de l'acadèmic; no ho indico més cops.

²⁸¹ *Ibíd.* Galceran edita «*térmens*».

bestiar gros ne menut |¹⁷ en los dits termes, ports, boschs, ne pasturas, sinó tant |¹⁸ solament aquells qui us hi han de metre lurs bestiar |¹⁹ e de péxer e qui contrafarà pagarà de pena per cascuna |²⁰ vegada LXXXX sous, sens tota mercè.

|²¹ De fer cabanes ni jagudes |²² ni segar ni arrencar valadre.

|²³ Item, mana que no·y haie negú ne neguna qui en |²⁴ los dits ports, termes e pasturas gos fer cabanes |²⁵ ni jagudes ni segar ni arrencar valadre ne altres erbas |²⁶ ne traure ni fer traure aquelles ne tallar²⁸² ni fer tayllar²⁸³ |²⁷ lenya ne fusta ni pescar en los stanys²⁸⁴ ni fer lozes²⁸⁵ ne |²⁸ ne [sic] traure aquelles dels dits ports ne algun d'aquells, sinó |²⁹ tan solament aquells que ús ho empriu hi han. E qui |³⁰ contrafarà [pagarà per]²⁸⁶ cascuna vegada LX sous, sens |³¹ tota mercè.

fol. xiiii De pescar en los stanys |² de Puycerdà.

|³ Item, mana tant als propis²⁸⁷ com als de fora que |⁴ no·y haie negú qui d'esta hora avant gos pas[-] |⁵ car en los stanys de la vila de Puycerdà ab bolig,²⁸⁸ te[-] |⁶ les²⁸⁹, bàrtrols, ne ab negun altre artifici, sens licència dels |⁷ cònsols²⁹⁰, sots pena de LX sous e de perdra los artificis |⁸ ab que pascan, per cascuna vegada, sens tota mercè. |⁸ De les quals penas haurà lo denunciador la terza |⁹ part.

|¹⁰ De metre lejures en |¹¹ los banys²⁹¹.

|¹² Item, mana a tot hom e a tota dona que d'esta ho[-] |¹³ ra avant no gos fer negunes legures²⁹² ne metra drapts²⁹³ |¹⁴ ne lansols²⁹⁴ per lavar, ne pells palar dins los banys de

²⁸² *Ibid.* Galceran edita «tayllar» invertint l'ordre original de les grafies en el manuscrit.

²⁸³ Tornem a trobar una marca en forma de 8 que completa el rengló.

²⁸⁴ *Ibid.* Per alguna raó, Galceran —a diferència del que he observat anteriorment— decideix editar aquest cop la forma «stany» tal com apareix en el manuscrit, sense l'afegitó de la e-. S'observa, doncs, una vacil·lació en relació amb la forma d'editar aquestes formes. No ho indico més cops.

²⁸⁵ *Ibid.* Galceran edita aquestes z d'acord amb l'ús normatiu de la llengua; per tant, «lloses». No ho indico més cops.

²⁸⁶ *Ibid.* No es llegeix bé. Reconstrucció *ex Galceran*.

²⁸⁷ *Ibid.* (p. 126). Galceran opta per editar «als de dins», en lloc de l'expressió utilitzada pel copista que jo mantinc en la meua edició. No ho indico més cops.

²⁸⁸ *Ibid.* Galceran edita «bolitx».

²⁸⁹ *Ibid.* Galceran afegeix entre parèntesi «(o filats)» al darrere d'aquesta paraula.

²⁹⁰ *Ibid.* Galceran afegeix, aquesta vegada sense parèntesi, «o del *Mostassaph*».

²⁹¹ *Ibid.* (p. 199). Galceran indica que «aquests banys eren de Puigcerdà».

²⁹² *Ibid.* Galceran edita «lejures», però jo mantinc sempre la grafia original del manuscrit. Passa el mateix amb les paraules que tenen aquest so [ʒ], però que en el manuscrit original són representades amb una g, j, i o y. No ho indico més cops.

Vila[-] |¹⁵ nova, so és saber en los banys sobirans, sots pena de X sous |¹⁶ per cascuna vegada que trobat serà, sens tota mercè e |¹⁷ de les quals penas aurà lo denunciador la tersa part²⁹⁵.

|¹⁸ Dels banys que de dengun [sic] |¹⁹ iuheu ne iuheva no·s gosen |²⁰ banyar ab lo cristians.

|²¹ Item, mana a tots los jueus e jueves que |²² d'esta hora avant no·s gosen banyar dins los |²³ banys hon les²⁹⁶ crestians se acostumen de banyar; [ço]²⁹⁷ |²⁴ és saber en los banys²⁹⁸ sobirans, sinó tant²⁹⁹ solament |²⁵ als infans, sots pena de XX sous a cascun e per cas[-] |²⁶ cuna vegada, sens tota mercè³⁰⁰.

|^{13v} De lavar dintre lo rech |² ni en los comps³⁰¹.

|³ Item, mana que no·y haie negú ni neguna |⁴ qui d'esta hora avant per ardiment que haie gos lavar³⁰² en lo rech qui entra dins la vila de Puycer[-] |⁵ dà ni en los comps de les fonts dins la dita vila e |⁶ barris d'aquella, alguns drapts de lli ne de lana ne |⁷ degunes altres sutzures³⁰³ fer, sots pena de V sous, sens |⁸ tota mercè, per cascuna vegada, del tinch³⁰⁴ d'en Pere Ro[-] |⁹ cha amunt³⁰⁵.

²⁹³ *Ibid.* Galceran edita aquesta paraula d'acord amb la normativa actual, per tant, «draps». No reproduïx, doncs, aquest grup consonàntic. Ho fa en tots els casos, per tant, no ho indico més cops.

²⁹⁴ *Ibid.* Igual com passa amb les *z*, Galceran edita les paraules que apareixen amb *s* d'acord amb l'ús normatiu actual; per tant, «llençols». No ho indico més cops.

²⁹⁵ *Ibid.* Galceran omet la pena d'aquesta ordinació en la seva edició.

²⁹⁶ *Ibid.* Galceran no manté la forma dialectal «les», present en el manuscrit. Per tant, ell edita «los cristians». És interessant citar la informació que ens facilita el (DCVB): «dialectalment, forma masculina plural de l'article definit (Andorra, Pallars, Conca de Tremp); cast. *los*. Etim.: [...] del llatí *illos*; en l'accepció || 3, és resultat d'un relaxament de pronúncia de l'article masculí *los*, influït probablement per la forma *les* de l'article femení».

²⁹⁷ *Ibid.* No es llegeix bé. Reconstrucció *ex Galceran*.

²⁹⁸ *Ibid.* Galceran indica que «aquests banys eren propietat de Puigcerdà. Una provisió del rei Jaume de Mallorca, datada de 1303, obligava als jueus de Puigcerdà a vestir les capes judaiques, seguint un inveterat costum».

²⁹⁹ *Ibid.* Galceran edita aquest adverbí d'acord amb l'ús normatiu actual «tan». Jo mantinc la *-t* final en la present edició.

³⁰⁰ Com en les anteriors ordinacions, aquí hi tornem a veure un motiu plumiforme, però aquesta vegada està lleugerament pintat de color vermell en un dels extrems.

³⁰¹ *Ibid.* (p. 198). Galceran edita aquesta paraula d'acord amb l'ús normatiu actual; per tant, «coms». Ho fa en tots els casos, per tant, no ho indico més cops.

³⁰² *Ibid.* És curiós que a la rúbrica utilitzi el verb «rentar», en lloc de «lavar», tan estès al llarg del manuscrit. Això indica que ambdós termes ja eren sinònims en aquell moment, a diferència d'altres varietats dialectals en què sí que hi ha matisos semàntics entre els dos verbs. En relació amb l'edició de Galceran, l'acadèmic opta per editar «rentar» en lloc de «lavar».

³⁰³ *Ibid.* (p. 199). Per alguna raó, Galceran edita «zutzures», una forma que ni apareix al manuscrit ni és normativa.

³⁰⁴ *Ibid.* (p. 198). Galceran edita «tiny», d'acord amb la forma normativa actual.

³⁰⁵ *Ibid.* (p. 198-199). Galceran reordena la sintaxi d'aquesta darrera frase; per tant, edita «...o barris d'aquella, del tiny d'en Pere Rocha amunt, neguns draps de lli...».

|¹⁰ De tenir doas maneras |¹¹ de congre.

|¹² Item, mana a tots los revenadors qui d'esta |¹³ hora avant vendran congre ni merlús, que |¹⁴ no·y haie negun ni neguna, per ardiment que haie, qui |¹⁵ gos tenir de dos³⁰⁶ maneras de congre ni de merlús,³⁰⁷ |¹⁶ ans cascun haie ha tenir a de part; e que no gose |¹⁷ dar de tornas del manor for al mayor. E assò sots pe[-] |¹⁸ na de IX sous³⁰⁸ per cascuna vegada, sens tota mercè.

|¹⁹ De cavar terra³⁰⁹.

|²⁰ Item, mana que no·y haie negú ne neguna per |²¹ ardiment que haie qui³¹⁰ gos cavar terra ni le[-] |²² var de III canas de Montpaller de prop los valls ne re[-] |²³ ravalls de la dita vila, sots pena de V sous cascun e |²⁴ per cascuna vegada, sens tota mercè.

|²⁵ De cavar argilla.

|²⁶ Item, mana que no·y haie negú ni neguna per ar[-] |²⁷ diment que haie qui gos cavar ni fer cavar ne trau[-] |²⁸ re argila del tosal sobre los tins e del pati o plassa, |^{fol. xiv^r} fora lo portall d'Age³¹¹ [sic], sots pena de V sous per cascun |² e per cascuna vegada, sens tota mercè.

|³ De comprar cabrit per re[-] |⁴ vendre.

|⁵ Item, mana que no·y haie negú ni neguna qui |⁶ d'esta hora avant gos comprar negun cabrit per reven[-] |⁷ dra si donc no·s fayen³¹² al maell, sots pena de V sous |⁸ e de perdra los cabrits.

|⁹ De tenir porchs ne truyes |¹⁰ en las taulas.

|¹¹ Item, mana que no·y haye negú ne [ne]guna per |¹² ardiment que haie qui d'esta hora avant gos tenir |¹³ neguns³¹³ porchs ni truges en les taules dels carrers |¹⁴ públichs per fer-ne corts, sots pena de V sous, sens |¹⁵ tota mercè.

³⁰⁶ Ibíd. (p. 126). Galceran edita aquesta forma en femení plural; per tant, «dues».

³⁰⁷ Ibíd. (p. 127). Galceran hi afegeix «ne barrejats».

³⁰⁸ Ibíd. Per alguna raó, Galceran edita «quaranta sous».

³⁰⁹ Ibíd. (p. 181). Galceran aborda les ordinacions relacionades amb la defensa de la propietat pública o comunal, de manera que uneix diverses ordinacions, en reordena la sintaxi i opta per unes formes verbals o unes altres. Per a més informació, consulteu l'obra.

³¹⁰ Ibíd. Galceran afegeix «qui d'esta hora avant».

³¹¹ Ibíd. Galceran edita la forma actual del topònim «Aja».

³¹² Ibíd. (p. 114). Galceran edita «desfeien».

³¹³ Ibíd. (p. 202). Galceran edita aquest pronom amb la forma «degun». En alguna ocasió apareix així en el manuscrit, però no en aquest cas. En l'edició de Galceran hi ha molta vacil·lació amb l'ús d'ambdues formes; no ho indico més cops.

|¹⁶ De lezar anar los porchs |¹⁷ ne truyes per la vila.

|¹⁸ Item³¹⁴, que negun porch ne truya que sia fora |¹⁹ de leyt d'ací avant no gos anar per vila, sots pena de |²⁰ v sous per cascun porch o truya, sens tota mercè e |²¹ si és trobat al simytiri³¹⁵ [sic], axí mateix.

|²² De traure moltons de la |²³ terra de Cerdanya.

|²⁴ Item, mana axí als dins com³¹⁶ als de fora que |²⁵ no·y³¹⁷ haie negú per ardiment que haie qui d'esta |^{14v} hora avant gos \vendre,³¹⁸ traure ho³¹⁹ fer traura de la terra de Cer[-] |² danya [deguns moltons ni \ouvelles,] ³²⁰ sens licència del mustasaph³²¹, sots pena |³ [de vint sous]³²² per cascuna vegada, sens tota mercè.

|⁴ De pescar en les riberas.

|⁵ Item, mana a tot hom, generalment, als dins |⁶ ne als de fora, ha instància he requesta del |⁷ mustasaph de la dita vila, que no·y haia negú per ar[-] |⁸ diment que haia que gos pescar en les riberes ab qual- |⁹ sevuylla manera de filats ne fer exequades, ne metre |¹⁰ calcs ne corpa³²³ [sic] en aquellas, sots pena de XL sous³²⁴ per cas-³²⁵ |¹¹ cuna vegada que contrafaran, sens tota mercè.

|¹² De donar a filar lana.

|¹³ Item mana a tots los lanacers e a tots altres |¹⁴ qualsevol³²⁶ qui obren lana, o d'aquí avant³²⁷ obraran, que |¹⁵ [de l'stam]³²⁸ que daran a filar, que no donen sinó I lliura e |¹⁶ un cortó³²⁹ e no pus avant³³⁰ \...\³³¹ e assò sots pena de V sous, |¹⁷ sens tota mercè.

³¹⁴ Ibid. Galceran afegeix l'enunciat «més mana» al darrere.

³¹⁵ Ibid. Galceran edita «cemyntiri».

³¹⁶ Ibid. (p. 113). Galceran edita amb la conjunció copulativa «e».

³¹⁷ Ibid. De moment l'únic cas en què Galceran manté la forma original de manuscrit d'aquests elements oracionals; això sí, entre parèntesi fa constar la forma normativa actual.

³¹⁸ Aquesta paraula apareix escrita a l'interlineat superior, amb un signe de crida que té la seva correspondència, tot i que no és fàcil de veure, en el rengló pertinent.

³¹⁹ Ibid. Galceran torna a canviar les conjuncions; en aquest cas, edita amb la copulativa «ne», en lloc de la disjuntiva del manuscrit original. És una vacil·lació que es dona en tota l'edició. No ho indico més cops.

³²⁰ Ibid. No es llegeix bé. Reconstrucció *ex* Galceran. Cal afegir, però, que el terme «ouvelles» no apareix directament al rengló, sinó que el trobem amb un signe de crida al marge esquerre d'aquesta ordinació.

³²¹ Ibid. Galceran afegeix «de Puycerdà».

³²² Ibid. No es llegeix bé. Reconstrucció *ex* Galceran.

³²³ Ibid. (p. 126). Galceran edita «croca».

³²⁴ Ibid. Galceran edita «seixanta sous».

³²⁵ No utilitzo claudàtors perquè el copista ja introdueix en el manuscrit aquest guió.

³²⁶ Ibid. (p. 146). Galceran edita aquest adjectiu indefinit plural d'acord amb la normativa actual; per tant, «qualssevol». En els casos en què es pot fer servir, l'autor ho edita d'aquesta manera, com passa amb una de les ordinacions del *fol. xx^r*, *ibid.* (p. 160). No ho indico més cops.

|¹⁸ De flaquers e flaqueras.

|¹⁹ Item, mana a tots los flaquers e flaqueras |²⁰ de [...] ³³² e altres persones que |²¹[...] haien a vendra les coses qu·els seran |²² [...] que lo mustasaph los haia jutyat, |^{fol. xvr} sots pena de X sous, sens tota mercè.

|² De tenir fems da[-] |³ vant son antuxà.

|⁴ Item, mana a tot hom, generalment, que haia |⁵ ne tenga devant son antuxà fems ne altres |⁶ lejuras que per spay de VI dias ³³³ primersvinents lo n'ha[-] |⁷ ien levar ³³⁴ [sic] e fet bell davant son antuxà, sots pena de |⁸ v sous a cascun e a cascuna vegada, sens tota mercè.

|⁹ De portar totes mesures |¹⁰ a l'afinador.

|¹¹ Item, mana a tots los botiguers tenders e |¹² revanedors e taberners e a tot hom, gene[-] |¹³ ralment, que dins sis jorns primer vinens hagen ha |¹⁴ portar tots pesos e mesures tant de blat, vi o oli |¹⁵ a l'afinador qui és, |¹⁶ sots pena de V sous, sens tota mercè.

|¹⁷ D'adobar las calsades.

|¹⁸ Item, mana a tot hom, generalment, que per l'espai ³³⁵ |¹⁹ de VI jorns haien adobar les calzades davant |²⁰ son antuxà, sots la dita pena de V sous.

|²¹ De tenir canals en la |²² carrera.

|²³ Item, mana a tot hom, generalment, que no·y ha[-] |²⁴ ye negun ne neguna per ardiment que haie que |^{15v.336} d'esta hora avant gos tenir canals en lo carrer dels |² preycadors ³³⁷ ni lansar ne portar negunes scombraduras |³ ne ayguas ne altres lejures en

³²⁷ Ibíd. (p. 146). Galceran afegeix la conjunció «ne» al darrere. Al llarg de l'edició sol fer aquests afegitons certament arbitraris. No ho indico més cops.

³²⁸ Ibíd. No es llegeix bé. Reconstrucció *ex* Galceran.

³²⁹ Ibíd. Galceran afegeix a la seva edició, just després d'aquest terme, l'expressió «per lliura».

³³⁰ Darrere d'aquest adverbí, en superíndex, hi ha un signe de crida que sembla remetre a l'afegitó posterior que hi ha al marge esquerre del foli.

³³¹ Lectura molt difícil que fa impossible una correcta transcripció.

³³² Lectura molt difícil que fa impossible una correcta transcripció.

³³³ Ibíd. (p. 200). Galceran edita «jorns». Aquest ús arbitrari de «dies» o «jorns» es repeteix en diferents moments al llarg de tota l'edició. No ho indico més cops.

³³⁴ Ibíd. Galceran edita «haien adobar».

³³⁵ Exemple de vocal epentètica. El copista no escrivé «spay», com fa altres vegades i també amb altres paraules, com ara «stany».

³³⁶ A l'extrem superior esquerre del foli s'hi entreveu una notació, probablement, escrita per una altra mà copista. Nogensmenys, la lectura és difícil, de manera que no és possible fer-ne una correcta transcripció.

³³⁷ Ibíd. (p. 195). Galceran edita «carrers públics».

lo dit carrer de preyc[-] |⁴ dors³³⁸ ne altres carrers públics, sots pena de v sous per |⁵ cascuna vegada que trobat serà, sens tota mercè.

|⁶ De les quals penas haurà lo denunciador la tersa |⁷ part³³⁹.

|⁸ De comprar lenya |⁹ per revendre.

|¹⁰ Item, mana que no·y haye negú ne neguna per ar[-] |¹¹ diment que haye qui d'esta hora avant gos com[-] |¹² prar lenya per revendre, sots pena de XL sous per cascuna |¹³ vegada, sens tota mercè³⁴⁰.

|¹⁴ De tenir corda en balansa.

|¹⁵ Item, mana a tots los tanders e tenderes ni mealers |¹⁶ e pexoners stranyers que no·y haie negú ne neguna qui d'esta |¹⁷ hora gos tenir corda en balansa ab³⁴¹ que liurarà de la part |¹⁸ on lo pes va per sostenir la dita balansa ans hayen a posar |¹⁹ hun ferr[o] ho una posteta per sostenir la balansa, sots pena |²⁰ de X sous a cascun e per cascuna vegada, sens tota |²¹ mercè³⁴². \Sme. qüestió?/

fol. xviii Dels coloms cassar ab |² filat.

|³ Item, mana a tot hom, generalment, als dins |⁴ he als de fora que no·y haye negun per ardiment |⁵ que haye que d'esta hora avant gos pendre coloms |⁶ ab filats de batuda ab laces³⁴³ ne ab negun altre manera |⁷ de filats ne parar ne fer parar aquells, ne encara fer |⁸ negunes teneons³⁴⁴ ne closures³⁴⁵ ne losenlles [sic] en eras, en |⁹ camps ne en altres possessions, ne en cases, ne en colo[-] |¹⁰ mers despoblats; ne fer ne tenir trapeles ne portes ne |¹¹ finestras caladices e qu·es tiren ab cordes, ne negunes |¹² altres teneons ne fer agranaments per los dits coloms |¹³ apendre amagadament ne maniffesta dins la dita vila |¹⁴ de Puycerdà, ne orta o barris d'aquella, ne encara dins |¹⁵ la dita terra per qualquesian parts en lo dit vagueriu³⁴⁶, |¹⁶ sots les penes de LX sous per cascuna vegada e de per[-] |¹⁷ dra l'artillaria, sens tota mercè.

³³⁸ Ibíd. Galceran edita «en dits carrers públics».

³³⁹ Ibíd. Galceran omet en la seva edició aquesta part de la pena.

³⁴⁰ Ibíd. (p. 165). Galceran afegeix una pena que no es preveu en l'ordinació del manuscrit original: «e de perdre dita llenya».

³⁴¹ Ibíd. (p. 190). Galceran opta per editar «amb».

³⁴² El motiu plumiforme que tanca l'ordinació té l'extrem pintat de color blau.

³⁴³ Ibíd. (p. 189). Galceran edita «ab llaços». Aprofito per emfasitzar el fet que, a diferència de l'anterior ordinació, l'autor opta per mantenir la forma «ab» en aquest cas. Es tracta d'una altra fenomen arbitrari que es dona al llarg de l'edició i que no indicaré més.

³⁴⁴ Ibíd. Galceran edita «tencons».

³⁴⁵ Ibíd. (p. 189-190). Galceran edita aquesta paraula com «clausures».

³⁴⁶ Ibíd. (p. 190). Galceran omet aquest enunciat en la seva edició.

|¹⁸ De vendre lenya que haya III palms de lonch.

|¹⁹ I³⁴⁷ tem, mana a tot hom, generalment, als dins e |²⁰ als de fora qui metran dins la vila lenya per ven[-] |²¹ dra³⁴⁸ que aquella lenya haia haver³⁴⁹ de lonch III palms |²² de Montpaller³⁵⁰ e no meyns, sots pena de perdra la dita |²³ lenya e de XII diners per somada per cascuna vegada que |²⁴ trobat serà³⁵¹, sens tota mercè.

|²⁵ De metre veyra per |²⁶ vendre en la vila /vidra a la plassa^{352/}

|²⁷ Item, mana a tot hom qui metrà dins la vila ho |²⁸ barris d'aquella veyra per vendra, que aquell veyra no go[-] |²⁹ sen vendra a negú en gros entrò haie·stat en plassa I dia |³⁰ natural. E que aquí l'ayen a vendra a menut a tots a[-] |³¹ quells qui comprar-ne voldran, sots pena de XX sous per |³² somada³⁵³, per cascuna vegada, sens tota mercè³⁵⁴.

|^{16v} De fer cavar.

|² I[tem mana que no·y haie neguna persona que d'esta] |³ [hora avant gos] [...] cavar ne trau[re] ne |⁴ [fer traure...]³⁵⁵ delós³⁵⁶ lo castell prop lo |⁵ [portalet de ...] de Queroll propt l'era d'en Johan |⁶ comuns de la vila ne terra, argi[-] |⁷ la [...], sens licència dels cònsols, |⁸ sots pena de V sous a cascun e per cascuna vegada, sens |⁹ tota mercè.

|¹⁰ De fer famer propt |¹¹ los valls.

|¹² Item, mana que no·y haie neguna persona, per ar[-] |¹³ diment que haie, gos fer famer propt los valls |¹⁴ e reravalls dels murs veylls, so és de portal del call e |¹⁵ de la morera e entorn e engir del dit mur per spay de |¹⁶ V canas, sots pena de XL sous a cascun e per cascuna ve[-] |¹⁷ gada, sens tota mercè.

|¹⁸ De levar lo fems.

³⁴⁷ Caplletra que ocupa un espai set renglons, decorada amb motius geomètrics.

³⁴⁸ Ibíd. (p. 165). Galceran torna a reordenar la sintaxi «qui metran llenya per vendre dins la vila».

³⁴⁹ Ibíd. Galceran afegeix la preposició apostrofada; per tant, «d'haver». Això és una modificació absolutament arbitrària que no indicaré més cops.

³⁵⁰ Ibíd. Galceran afegeix al darrere «nets sense lo tall».

³⁵¹ Ibíd. Galceran torna a reordenar la sintaxi i escriu «que serà trobat».

³⁵² Aquest afegit és, evidentment, posterior al moment en què el copista original va escriure l'ordinació. Probablement, l'afegit podria respondre a la necessitat de precisar el significat de la veu d'origen occità *veyra* 'vidre'. Segurament, quan es va afegir al costat el terme «vidra» —en època més moderna—, el mot *veyra* ja estaria en desús.

³⁵³ Ibíd. (p. 61). Galceran afegeix l'enunciat «e de perdre lo veyre».

³⁵⁴ Ibíd. Galceran afegeix l'enunciat «de les quals penes haurà lo denunciador la terça part».

³⁵⁵ Lectura molt difícil que fa impossible una correcta transcripció.

³⁵⁶ Ibíd. (p. 181). Galceran edita «dejòs».

|¹⁹ Item, mana a tots aquells qui han fet fems o fa[-] |²⁰ mer que aquell [sic] fems n'aien levar ells dits famers³⁵⁷ |²¹ resats³⁵⁸ per spay de VI jorns sots la dita pena, sens tota mercè.

|²² De·quells qui por[-] |²³ taran fromatges³⁵⁹.

|²⁴ Item, mana a tots aquells qui portaran fromatges |²⁵ [...] en la dita vila que aquells ans qu·els venen iustats³⁶⁰ |²⁶ [en gros]³⁶¹ a altre persona per revendre *que* aquells haien a [portar]³⁶² |²⁷ [a la plasa] de la dita vila per I jorn natural, sots pena de |²⁸ [XL *sous* e] de perdre los dits fromatges³⁶³. \XXL ca. XXVI/.

fol. xviii D'aygua ardent.

|² Item, mana a tots aquells *qui* por[-] |³ taran aygua ardent en la dita vila per revendre |⁴ o barris d'aquella³⁶⁴ que de la dita aygua ardent no gosen |⁵ vendra fins que lo mustasaph de la dita vila la haia vista³⁶⁵, |⁶ sots pena de X *sous* a cascun he per cascuna vegada que contra[-] |⁷ faran, sens tota mercè.

|⁸ De vendre porchs |⁹ ho truges.

|¹⁰ Item, mana a totes persones axí stranyes com priva[-] |¹¹ des qui vendran porchs o truyas dins la dita vila |¹² o límits d'aquella que aquells porchs o truyes haien *ven[-]* |¹³ dre clars e que no·lls fassen guardar³⁶⁶ de lengua; e que en[-] |¹⁴ caras qu·ells dits porchs o truyes no sien clars, que a-³⁶⁷ |¹⁵ quells e aquellas haien³⁶⁸ a cobrar los dits venedors.

|¹⁶ D'entrar en los monastiris |¹⁷ dels frares a cerquar aygua.

³⁵⁷ És possible que la -s aparegui en superíndex damunt la -r.

³⁵⁸ *Ibíd.* (p. 197). Galceran edita «rasar».

³⁵⁹ *Ibíd.* (p. 134). Galceran torna aquí a reformular l'ordinació d'acord amb les dades que li proporciona la d'aquesta pàgina i la que es repeteix en el 25^v.

³⁶⁰ *Ibíd.* Galceran edita «juntats».

³⁶¹ *Ibíd.* No es llegeix bé. Reconstrucció *ex* Galceran.

³⁶² *Ibíd.* No es llegeix bé. Reconstrucció *ex* Galceran.

³⁶³ Al dessota hi veiem una filactèria amb una inscripció de difícil lectura, que en fa impossible la transcripció.

³⁶⁴ *Ibíd.* (p. 109). Galceran edita «d'ella» i afegeix «per revendre'n». L'autor en més d'una ocasió edita «ella» en lloc d'«aquella»; en tenim un nou exemple a l'edició del rengló 12 d'aquest foli. No ho indico més cops.

³⁶⁵ *Ibíd.* Galceran edita «no gosen vendre'n fins que sia vista per lo Mustasaph de la dita vila».

³⁶⁶ *Ibíd.* (p. 115). Galceran edita «gronyir» en lloc de «gardar».

³⁶⁷ No ho poso entre claudàtors perquè el propi copista n'indica el guió de separació.

³⁶⁸ *Ibíd.* Galceran afegeix el pronom «los»; per tant, «los haien de cobrar». Com en tots els casos, em mantinc fidel al text manuscrit.

|¹⁸ Item, mana que no·y haie alguna³⁶⁹ dona maridada, |¹⁹ vídua ne infanta que, d'esta hora avant, gos intrar [sic] |²⁰ en lo monastir de Preycadors ne de Frares Menors³⁷⁰ per pen[-] |²¹ dre aygua ne levar, sots pena de X sous a cascuna e per cas[-] |²² cuna vegada que contrafarà³⁷¹, sens tota mercè la qual [pena] |²³ pagaran los marits o pares d'aquellas³⁷² qui intraran³⁷³.

|²⁴ De tenir canals qui·s giren |²⁵ en carrer públich.

|²⁶ <De tenir cavalls en los> |²⁷ <carrerns públics.>

|²⁸ Item, mana a tota persona de la dita vila qui tin[-] |²⁹ guen canals qui giren en carrer públich dins la dita |^{17v} vila de Puycedà, que per spay de VIII jorns primer vinents, |² los hagen levades e que d'aquí avant no·ls hi tinguen, |³ sota pena de V sous a cascú e per cascuna vegada que con[-] |⁴ trafarà, sens tota mercè³⁷⁴.

|⁵ De publicar cytacions |⁶ he bandeyamens en los |⁷ cantons.

|⁸ Item, mana a tots los cridas de la dita vila que |⁹ totes les crides que d'ací avant faran, ayxí de cyta- |¹⁰ cions de bandeyaments, com d'altres cescis³⁷⁵ [sic], haien a cridar |¹¹ e publicar en los cantons e lochs senyalats de senyal |¹² real, sots pena de V sous a cascun he per cascuna vega[-] |¹³ da que contrafarà, sens tota mercè.

|¹⁴ De tenir bèstias fermades |¹⁵ en las carreras.

|¹⁶ Item, mana lo Senyor Rei a tot hom, ge[-] |¹⁷ neralment, als dins he als altres³⁷⁶ de fora que no·y haie algú ne alguna, per ardiment que haie, qui d'esta hora |¹⁸ avant gos tenir bèsties fermades en carrera públich³⁷⁷ de |¹⁹ la dita vila, sots pena de V sous a cascun e per cascuna |²⁰ [vegada] que contrafarà, sens tota mercè.

¶^{fol. xviii} De sagnar bèstias |² en les places.

³⁶⁹ Ibid. (p. 216). Galceran edita «neguna».

³⁷⁰ Ibid. Galceran edita «en los monestirs de Preycadors ne de Fra-menors» i hi afegeix «per via alguna».

³⁷¹ Al llarg de la seva edició, Galceran edita arbitràriament aquesta paraula tant en singular com en plural. En aquest cas, ell edita «contrafaran», ibíd. No ho indico més cops.

³⁷² Ibid. Galceran afegeix en la seva edició «o llurs amos, si són serventes».

³⁷³ Ibid. Galceran edita «qui entrat hi hauran».

³⁷⁴ Cf. nota 354; ibíd.

³⁷⁵ Tal com edita Galceran, el més probable és que vulgui dir «coses», ibíd. (p. 25), però ho mantinc tal com apareix al manuscrit, en què s'hi veu la forma «cescis» nítidament.

³⁷⁶ Ibid. (p. 201). Galceran omet aquest enunciat en la seva edició.

³⁷⁷ Ibid. Galceran edita «carrers públics».

|³ Item, mana a tot hom, generalment, que no·y ha[-] |⁴ ye negú qui gos sagnar bèsties en les places de[-] |⁵ vant los portals d'en fet anant de la Morera³⁷⁸, ne del portall |⁶ del Call e del portal de Queroll fins al portal d'Enveyg, sots |⁷ pena de X sous a cascun e per cascuna vegada que contrafarà, |⁸ sens tota mercè.

|⁹ De portar fruyta en la plassa.

|¹⁰ Item, mana a tots aquells qui portaran fruyta per |¹¹ vendre que, encontinent com sien dins la vila ho |¹² barris d'aquella fruyta, haien a dur o portar en³⁷⁹ la plassa e |¹³ aquella vendrà a manut a tots aquells qui comprar-ne³⁸⁰ vol[-] |¹⁴ dran e d'aquí no la gosen levar ne vendre en gros, en[-] |¹⁵ trò³⁸¹ que lo dia que le y³⁸² portaran sia passat d'hora a³⁸³ hora e |¹⁶ aquella venan a conoxensa del mustasaph, sots pena |¹⁷ de V sous per cascuna vegada, sens tota mercè. E que negú |¹⁸ ne neguna no gos metre la mà, sots la dita pena³⁸⁴.

|¹⁹ De veure coloms novells |²⁰ pus avant de VI diners.

|²¹ Item, mana que no·y haie negú ne neguna, per ar[-] |²² diment que haie, qui gos vendra lo pareyll dels |²³ coloms novells pus avant de VI diners, sots pena de V sous |²⁴ per cascuna vegada, sens tota mercè. |²⁵ De las quals penas, haurà lo denunciador la tersa part³⁸⁵.

|^{18v} De vendre carnsallada.

|² Item, mana a tots los revanadors de la dita vila |³ que vendran carnsallada, que no gosen ençarlar³⁸⁶ |⁴ per vendre la dita carnsallada, entrò qu·el³⁸⁷ mustasaph l'haie |⁵ vista, sots pena de LX sous per cascuna vegada, sens tota |⁶ mercè.

|⁷ De venre congre ni |⁸ merlús.

³⁷⁸ Ibíd. (p. 201). Galceran edita «anant del carrer de la Morera».

³⁷⁹ Ibíd. (p. 133). Galceran canvia aquesta preposició «en» per «a».

³⁸⁰ Ibíd. A diferència d'altres parts de l'edició de Galceran, en aquest cas no aglutina el pronom feble amb el guió corresponent.

³⁸¹ Per alguna raó, Galceran edita aquesta paraula amb un accent circumflex, el qual no s'utilitza en català.

³⁸² Ibíd. Galceran edita «ha li».

³⁸³ Ibíd. En aquest cas, Galceran edita «en» en lloc de la preposició «a». Com que aquesta vacil·lació es dona en diferents moments de la seva edició, no ho indico més cops.

³⁸⁴ Ibíd. Galceran omet aquest enunciat en la seva edició.

³⁸⁵ Ibíd. (p. 135). Galceran omet aquest enunciat en la seva edició. D'altra banda, a sota del rengló, concretament al marge inferior esquerre, hi ha dibuixades figures geomètriques.

³⁸⁶ Ibíd. (p. 110). Galceran edita «ençarlar».

³⁸⁷ Ibíd. Galceran, en diferents moments de la seva edició, també fa un ús arbitrari de l'article «el» i «lo»; en aquest cas, ha preferit optar per la forma «lo». No ho indico més cops.

|⁹ Item, mana a tots los dits revanedors de la dita |¹⁰ vila que no gosen vendra congra ni merlús ni |¹¹ desligar negun costal, entrò³⁸⁸ lo mustasaph l'aya jutyat e |¹² vist, sots pena de X sous per cascuna vegada sens tota mer[-] |¹³ cè³⁸⁹ e de perdre lo congra e lo merlús que liurat haurà.

|¹⁴ De metre erba dintre |¹⁵ la vila.

|¹⁶ Item, mana que no·y haie alguna persona, per ar[-] |¹⁷ diment que haie, qui d'aquesta hora avant gos |¹⁸ metre dins los murs veylls de la dita vila pus avant de dos |¹⁹ trosses d'erba e d'una somada de paylla e de tres somades |²⁰ de carbó e una braça de lenya e de dos somades de balets³⁹⁰, |²¹ si donchs no ere que no fos en loch perillós, que fos en loch |²² que ho vagués abans lo mustasaph, sots pena de V sous |²³ per cascuna vegada, sens tota mercè.

|²⁴ De fer fems ne altres le[-] |²⁵ jures en las carreras públi[-] |²⁶ cas.

|²⁷ Item, mana a tots, generalment, que no·y haie |^{fol. XIXr} negú per ardiment que haie qui d'esta hora avant [gos fer] |² femps³⁹¹ ne altre lejures en carreras públicas ni en [las barba-]³⁹² |³ canes dins la vila ni en los valls ni entre les lices qui són, |⁴ entre los vaylls ni los murs veylls, sots pena de V sous per |⁵ cascuna vegada e de perdre lo dit femps, sens tota mercè.

|⁶ De fer basses de fems |⁷ en lo rech ho propt d'aquell.

|⁸ Item, mana que no·y haie negun ne neguna per |⁹ ardiment que haie qui gos fer basses de fems |¹⁰ prop del rech, III canes, ni en l'estany ans si ni han aquel[-] |¹¹ les haien a de

³⁸⁸ Ibíd. (p. 127). Galceran hi afegeix la conjunció «que». Aquests afegitons poc significatius són freqüents al llarg de l'edició, per aquest motiu no els indico més cops.

³⁸⁹ Ibíd. Galceran reordena la sintaxi i situa aquest enunciat al final de l'ordinació.

³⁹⁰ Ibíd. (p. 204). Galceran edita «bàlec». Aquest terme suposa tot un repte. Si mantinc el que lleigeixo en el manuscrit original, pot voler dir —d'acord amb les dues primeres accepcions del *DCVB*—: «Baleigs de l'era» o «la runa que separen del munt que porguen». La primera accepció em remet a «baleig», que segons les dues primeres accepcions del mateix diccionari significa «bocins de troncs, espigues buides i altres residus que el vent no se n'arriba a dur quan venten el blat damunt l'era, i que després separen del gra bo, i ho donen a triar a les gallines» o «porgueres del gra que queden dins l'erer després d'ererar». Tanmateix, el terme que «bàlec», el qual edita Galceran, també contempla una semàntica que s'ajusta molt a l'ordinació que ens ocupa: «planta molt espinosa de la família de les lleguminosas» i, d'acord amb la tercera accepció, «pellofa que cobreix el gra de blat», que és el significat que té en el parlar de la veïna comarca del Conflent. En qualsevol cas, jo mantinc el que lleigeixo en el text manuscrit original.

³⁹¹ Ibíd. (p. 197). Galceran no edita el grup consonàntic *-mp-* i opta per editar el terme d'acord amb la normativa actual «fems».

³⁹² Ibíd. No es lleigeix bé. Reconstrucció *ex* Galceran.

fer³⁹³ per spay de VIII dies, sots pena de V sous, |¹² per³⁹⁴ cascuna vegada que trobat serà, sens tota mercè.

|¹³ De tenir fems en |¹⁴ las barbacannas.

|¹⁵ Item, mana a totes persones qui de present tin[-] |¹⁶ guen fems dins les dites carreras o barbaca[-] |¹⁷ nnes³⁹⁵ de la dita vila que per spay de VIII dies primers³⁹⁶ |¹⁸ l'on³⁹⁷ hayen levat, sots pena de V sous per cascuna vegada, sens |¹⁹ tota mercè.

|²⁰ De comprar porchs |²¹ qui·s vendran en la villa³⁹⁸.

|²² Item, mana a totes persones de la dita [vila que] |²³ no·y haie algú ne alguna qui per [ardiment que] |^{19v} haie qui d'esta hora avant gos fer companyia ab hom strany |² en comprar de porchs qui·s vendran dins la vila de Puy[-] |³ cerdà e terra de Cerdanya directament ho indirectament³⁹⁹ |⁴ sots pena de L lliures⁴⁰⁰ per cascuna vegada qui contrafarà |⁵ sens tota mercè.

|⁶ De comprar porchs d' |⁷ homes stranys.

|⁸ Item mana a tota persona de la dita vila de |⁹ qualsevol ley, stament o condició sia que |¹⁰ no·y haie negú ne neguna per ardiment que⁴⁰¹ haie que d'e- |¹¹ sta hora avant gos comprar porchs de homes stranys⁴⁰² dins |¹² la dita vila e terra de Cerdanya per revenre, sots la |¹³ dita pena de L lliures per cascuna vegada que contrafarà, |¹⁴ sens tota mercè.

|¹⁵ De metre porchs dins la |¹⁶ villa ho límits d'aquella.

|¹⁷ Item mana a tota persona que metrà porchs |¹⁸ per vendre dins la dita vila o límits d'aquella |¹⁹ qu·ells dits porchs haien a menar per vendre del cantó de⁴⁰³ |²⁰ l'era de

³⁹³ Ibíd. (p. 198). Galceran edita «desfer».

³⁹⁴ Just al dessota, al marge esquerre, trobem l'empremta del copista o de l'il·luminador, en cas que fos ell qui afegís les rúbriques, fes les il·lustracions i decorés les caplletres.

³⁹⁵ Ibíd. (p. 197). Galceran no edita la –nn–, sinó que escriu «barbacanes».

³⁹⁶ Ibíd. (p. 198). Galceran hi afegeix «vinents».

³⁹⁷ Ibíd. (p. 197). Galceran edita el pronom «los».

³⁹⁸ Ibíd. (p. 114). Galceran edita aquesta ordinació, que comença en el *fol. XIX'* i acaba en el *19^v* juntament amb la següent, que en completa la informació. En reordena la sintaxi; n'edita, en primer lloc, els continguts de la segona.

³⁹⁹ Ibíd. Galceran edita «indirecta».

⁴⁰⁰ Ibíd. Galceran edita equivocadament «sous», en lloc de «lliures», que és el significat del símbol que apareix a les ordinacions. De fet, al mateix foli —el qual es llegeix molt bé— hi apareix també el símbol de «sous» en una altra ordinació i es veu clarament la diferència entre ambdós símbols.

⁴⁰¹ Ibíd. En moltes ocasions al llarg de l'edició, Galceran prefereix editar aquest pronom relatiu de persona i cosa per l'específic pronom relatiu de persona «qui» i així és com ho fa també en aquesta ordinació. No ho indico més cops.

⁴⁰² Ibíd. Galceran hi afegeix «per metre'ls dins la dita vila».

⁴⁰³ Ibíd. Salvador Galceran edita «des del». Aquest tipus d'afegitons sense més importància, que confereixen una certa riquesa a la seva edició, són freqüents al llarg del seu estudi. Considero que no cal

mossèn Pere Grahit, fins al portal d'Enveig e |²¹ que cascun jorn los haien a menar en lo dit loch sots pe[-] |²² na de X sous per cascuna vegada que contrafarà, sens tota |²³ mercè. |²⁴ De les quals penes haurà lo denunciador la tersa part⁴⁰⁴.

|^{fol. xxx} De portar candelas |² de cera per la yglésia.

|³ Item, mana a tot hom, generalment, que no-y haie degú ne deguna per ardiment que haie, |⁴ que d'esta hora avant, gos portar ne fer portar a infants |⁵ ne ha infantes o a missatgés lurs ne ha altres qualse[-] |⁶ vol persones de qualsevol ley, stament o condició |⁷ sien, per les ygleas de la dita vila o límits d'aquellas, |⁸ candeles de cera per vendre, sinó que la monga de Sancta |⁹ Maria e aquellas qui per ella ho seran ordonades⁴⁰⁵, sots pe[-] |¹⁰ na de X sous per cascuna vegada⁴⁰⁶ e de perdre las candeles |¹¹ que portaran, per cascuna vegada que contrafarà, sens to[-] |¹² ta mercè. E si la dita pena pagar no poran, staran X |¹³ jorns a la pressó.

|¹⁴ De comprar degun linat[-] |¹⁵ ge de blat.

|¹⁶ Item, mana a tot hom als dins e als de fora |¹⁷ que no-y haie neguna persona, per ardiment que |¹⁸ haie que, d'esta hora avant, gos comprar algun linatge de |¹⁹ blat per revendre, sots pena de XXV lliures, per cascuna vega[-] |²⁰ da que contrafarà, sens tota mercè. |²¹ De les quals penas haurà lo denunciador la terza |²² part⁴⁰⁷.

|²³ De sardes arrencades |²⁴ per vendre.

|²⁵ Item, mana a tots tenders e revanadors de la dita |²⁶ vila que haien sardes arencades⁴⁰⁸ per vendre que aquelles haie a ven[-] |²⁷ dre al for qu·els⁴⁰⁹ han venudes dins Caresma⁴¹⁰ ho a myll[or mer-] |²⁸ cat, sots pena de V sous.

|^{20v} De portar gramages.

|² Item, mana a tots los hommes de la dita vila |³ que no gosen portar gramages⁴¹¹ de dol ab ròsech⁴¹² |⁴ ho que les roseguen, sots pena de XL sous.

documentar tots els casos, perquè l'autor tampoc segueix una norma determinada a l'hora d'afegir aquests elements oracionals; així doncs, no ho indico més cops.

⁴⁰⁴ Ibíd. Galceran torna a ometre aquesta part de la pena en la seva edició.

⁴⁰⁵ Ibíd. (p. 161). Galceran edita «ordenades».

⁴⁰⁶ Ibíd. Galceran omet aquest enunciat.

⁴⁰⁷ Ibíd. (p. 87). Galceran omet aquest enunciat.

⁴⁰⁸ Ibíd. (p. 126). Galceran edita aquesta paraula d'acord amb la normativa actual; per tant «arengades».

⁴⁰⁹ Ibíd. Galceran edita «que les», assegurant la concordança del gènere, d'acord amb la normativa actual.

Jo ho mantinc tal com apareix al text manuscrit original.

⁴¹⁰ Ibíd. Galceran edita «Coresma».

⁴¹¹ Ibíd. (p. 208). Galceran edita «gramalles».

|⁵ De portar cuqua |⁶ ho capula.

|⁷ Item, mana a totes les dones de la dita vila que |⁸ hauran perdut lur marit que no·y haie alguna, |⁹ per ardiment que haie, que d'esta hora avant gos portar |¹⁰ cuqua o capula⁴¹³ ans haien a portar vel ab plech⁴¹⁴, fins a les |¹¹ ceylles, sots pena de XL *sous* per cascuna vegada que con[-] |¹² trafarà, sens tota mercè.

|¹³ De portar mantell |¹⁴ a las donas públicas.

|¹⁵ Item, mana a tota fembra públich que·starà dins |¹⁶ la dita vila⁴¹⁵ que no·y haie alguna que, d'esta hora |¹⁷ avant, gos portar fins⁴¹⁶ la dita vila mantell ne⁴¹⁷ manto, sots pe[-] |¹⁸ na de X *sous*, si donchs ne portaven dejós lo bras per cascuna ve[-] |¹⁹ gada que contrafarà, sens tota mercè. Emperò, qu·en⁴¹⁸ pusquen |²⁰ portar dins lo lur carrer.

|²¹ De donar carn de ploma |²² en las nossas.

|²³ Item, mana a tots los *habitans* de la dita vila qui d'esta |²⁴ hora avant faran nosas dins la dita vila que no·y haie algú |²⁵ ne alguna que gos donar en les dites⁴¹⁹ nosas carn de ploma,⁴²⁰ |²⁶ sots⁴²¹ pena de XX *lliures*⁴²² per cascuna vegada que contrafarà, sens |²⁷ tota mercè.

fol. xxir D'aquells qui tenen posses[-] |² sions prop lo rech.

|³ Item, mana a tota persona que haia possessions |⁴ prop lo rech qui parteix de *sancta* Eugènia⁴²³ e va⁴²⁴ |⁵ ves⁴²⁵ lo pont de Soler que, per d'aquí a diumenge de Pasque[-] |⁶

⁴¹² *Ibíd.* Galceran edita aquesta paraula amb –ss–. Fa el mateix amb totes les paraules que actualment s'escriuen així, d'acord amb la normativa actual. No ho indico més cops.

⁴¹³ *Ibíd.* Galceran edita «cúpula».

⁴¹⁴ *Ibíd.* Galceran edita la paraula en la forma de plural «plechs».

⁴¹⁵ *Ibíd.* (p. 217). Galceran modifica l'enunciat: en lloc de «dita vila», escriu «la vila (de Puigcerdà)».

⁴¹⁶ *Ibíd.* Galceran edita la preposició «dins».

⁴¹⁷ *Ibíd.* Galceran edita la preposició «de».

⁴¹⁸ *Ibíd.* Galceran edita «que lo».

⁴¹⁹ *Ibíd.* (p. 210). Galceran omet aquesta paraula en la seva edició.

⁴²⁰ Darrere d'aquesta veu tornem a veure un signe en forma de 8, amb una sola finalitat estètica: completar el rengló. No ho indico més cops.

⁴²¹ Al marge esquerre, fora del rengló, s'hi aprecia una mena de signe de crida o calderó.

⁴²² *Ibíd.* Igual com en altres ordinacions, Galceran confon a vegades els símbols de «lliures» amb el de «sous». En aquest cas, per tant, edita «sous».

⁴²³ *Ibíd.* (p. 183). Galceran especifica que es tracta de «Pallerols».

⁴²⁴ *Ibíd.* Galceran edita després d'aquesta veu, la preposició «de», però el que s'hi veu és un signe en forma de 8 que en notes anteriors ja he comentat que té una finalitat purament estètica, per completar el rengló.

⁴²⁵ *Ibíd.* Galceran edita «devers».

thas *propt*⁴²⁶ vinent, cascun haie escurat⁴²⁷ lo dit rech devant ⁷ sa possessió, sots pena de X *sous*, per cascuna vegada que ⁸ contrafarà, sens tota mercè.

⁹ Item, est⁴²⁸.

¹⁰ Item, mana a tots aquells qui han possessions prop ¹¹ lo dit rech que no·y haie alguna per ardiment *qui* ¹² haie qui gos metre aygua al dit rech fins qu·el dit rech⁴²⁹ sie ¹³ scurat, sots la dita pena, per cascuna vegada que contrafarà, ¹⁴ sens tota mercè. ¹⁵ De les quals penas haurà lo denunciador la tersa ¹⁶ part.

¹⁷ De metre peyx dins ¹⁸ la villa.

¹⁹ Item, mana a tota persona de la dita vil⁴³⁰ a ha g[us-]⁴³¹ ²⁰ tància del mustasaph de la dita vila, a tot pexoner, axi⁴³² de la ²¹ vila, com fora la vila, qui metrà peyx dins la dita terra⁴³³, que [el] ²² dit peyx fresch ho salat no gosen traure de la dita terra de ²³ Cerdanya, sens licència del mustasaph, sots pena de X [*sous*] ²⁴ e de perdre lo peyx *per* cascuna vegada que contrafarà, *sens* tota ²⁵ mercè. ²⁶ De les quals penas aurà lo denunciador la tersa part.

²⁷ De levar argilla ²⁸ del Tosall⁴³⁴.

³ Item, mana a tot hom, generalment, que ⁴ no haie alguna ne alguna [sic], per ardiment que haie, ⁵ que d'esta hora avant gos levar argila del Tosal davant ⁶ los tinchs⁴³⁵, sots pena de X *sous*, per cascuna vegada que ⁷ contrafarà, sens tota mercè.

⁸ De levar pedra ne ⁹ causobra dels tostons.

¹⁰ Item, mana que no·y haie negun ne neguna que d'esta hora avant gos levà pedras ne causobra⁴³⁶ ¹¹ dels sotostons dels valls e rerravalls⁴³⁷ [sic] de la dita vi[-] ¹² la, sots pena de XL *sous* a cascun e cascuna vegada *qui* ¹³ contrafarà, sens deguna⁴³⁸ mercè.

⁴²⁶ Galceran edita aquesta paraula segons l'ús actual de la llengua i fa el mateix al llarg de la seva edició amb relació a aquestes paraules que el copista representa amb el grup consonàntic -pt.

⁴²⁷ *Ibíd.* (p. 184). Per alguna raó, Galceran decideix editar «scurat», contràriament al que sol fer davant d'aquest tipus de paraules, les quals l'escrivent del manuscrit copia sovint amb una s- inicial, mentre que ell, normalment, decideix editar-les d'acord amb la normativa actual.

⁴²⁸ *Ibíd.* (183-184). En la seva edició, Galceran barreja ambdues ordinacions perquè es complementen l'una amb l'altra.

⁴²⁹ *Ibíd.* (p. 184). Galceran omet aquest enunciat.

⁴³⁰ *Ibíd.* (p. 123). Galceran omet aquest enunciat.

⁴³¹ *Ibíd.* No es llegeix bé. Reconstrucció *ex* Galceran. L'acadèmic agafa l'enunciat i l'edita com una aposició inserida just al darrere de la introducció «Item mana».

⁴³² *Ibíd.* Galceran edita «tant».

⁴³³ *Ibíd.* Salvador Galeran edita «vila».

⁴³⁴ Galceran uneix o barreja aquesta ordinació amb les que llegim als *fol. XIII* i *fol. XIV*, de manera que en l'edició aportada dades que no llegim en l'ordinació del foli present.

⁴³⁵ *Ibíd.* (p. 181). Galceran edita «tints».

|¹⁴ De jugar a ballesta en |¹⁵ los barris de la villa.

|¹⁶ Item, mana que no·y haie degun qui gos jugar |¹⁷ a ballesta dins los barris de la vila, sino⁴³⁹ en |¹⁸ lo camp dels tiradors en lo loch acustumat, sots pe[-] |¹⁹ na de X sous per cascuna vegada que contrafarà, sens |²⁰ tota mercè.

|²¹ De tancar los torneses |²² del rech.

|²³ Item, mana a tots los mulers de la dita vila e |²⁴ a totes altres personas que d'esta hora avant gos⁴⁴⁰ tapar |²⁵ los forats dels torneses⁴⁴¹ del rech qui entre en la vila |²⁶ sots pena de V sous, per cascuna vegada que contrafarà, |²⁷ sens tota mercè.

fol. xxiii De descarregar [sic] oli |² en los taulers.

|³ Item, mana a⁴⁴² tots strangers qui portaran oli⁴⁴³ per |⁴ vendre en la dita vila qu·el dit oli que portaran ha[-] |⁵ gen a descarregar⁴⁴⁴ en les taules⁴⁴⁵ de fora pels hostals⁴⁴⁶ e que de |⁶ las ditas taulas, ells ne los hostalers no·l gosen ne degen |⁷ levar per tot lo jorn que serà portat⁴⁴⁷, [± 4]⁴⁴⁸ si donchs no·l va[-] |⁸ nien, sots pena de X sous per cascuna vegada que contra[-] |⁹ farà, sens tota mercè. |¹⁰ De les quals penes aurà lo denunciador la tersa |¹¹ part.

|¹² Super possessorio de Angustri- |¹³ na facta per dominum vicarium. |¹⁴ Honorabilis Nacsius⁴⁴⁹ de Sancto Dyonisio, miles, |¹⁵ vicarius ceritanensis ac Baiulus ville Po[-] |¹⁶ diiceritani pro illustrissimo domino rege |¹⁷ auditis *accionibus* vicisim allegatis, tam pro parte dicte uil[-] |¹⁸ le e per honorabiles consules eiusdem, *quam*⁴⁵⁰ partem hominum |¹⁹ de Angustrina. Super possessorio preconso per dictos ho[-] |²⁰ norabiles consules nomine ipsius universitatis pigno[-] |²¹ randi quoscumque foraneos in portibus de Vallmaranys |²² et in aliis portibus inclusis, in aliis qui *ibidem* <aralia>anima[-] |²³ lia

⁴³⁶ Ibíd. Galceran edita «calsobre».

⁴³⁷ Ibíd. Galceran edita «rera valls». Mantinc la forma original del manuscrit, perquè la –rr– podria indicar un tret fonètic del parlar del copista.

⁴³⁸ Ibíd. Galceran edita «tota».

⁴³⁹ Ibíd. (p. 217). Galceran hi afegeix «sols» al darrere.

⁴⁴⁰ Ibíd. (p. 183). Galceran edita «no gosan».

⁴⁴¹ Ibíd. Galceran edita «ternesos».

⁴⁴² Recordar que des de fa diversos folis, trobem aquesta primera A en majúscula i d'un cos més gran, fins i tot, que la lletra capital. Sempre és la mateixa preposició.

⁴⁴³ Ibíd. (p. 100). Galceran afegeix un altre producte en l'edició d'aquesta ordinació: el vi.

⁴⁴⁴ Ibíd. Galceran hi afegeix el pronom de complement directe; per tant, «descarregar-lo».

⁴⁴⁵ Ibíd. Galceran edita «en los taulers».

⁴⁴⁶ Ibíd. Galceran edita «fora dels hostals o tavernes».

⁴⁴⁷ Ibíd. Galceran afegeix «aquí» al darrere.

⁴⁴⁸ Espai de quatre lletres il·legible.

⁴⁴⁹ Ibíd. (p. 231). Galceran edita «Narcisus».

⁴⁵⁰ Ibíd. Galceran hi afegeix «pro».

minuta grossa pascuntur, ut constat de pignoribus non ²⁴ tatum⁴⁵¹ semel, sed bis aut ter, ut fuit, dictus vicarius ²⁵ vidit certificans maxime in hominibus dicti loci de Angus[-] ²⁶ trina et quia reperti fuerint, dicti honorabiles consules, no[-] ²⁷ mine ipsius ville esse in possessione pignorandi per foraste[-] ²⁸ rios ipsius ville ac etiam exequantur⁴⁵² illa pignora cum, sit[-] ²⁹ iure, tantum quod nullus absque cause cognitione debeat sua ³⁰ possessione priuari manutenendum dictam universitatem, ³¹ in ipsa possessione pignorandi et exequantur mandavit ³² de consilio ³³ dicte ville ac terre Ceritanie pignora nunch facta per ipsos forasterios, vendi et executari, ratione, dicti vanni⁴⁵³ per hoc, ³⁴ tamen iam dictus honorabilis vicarius nec eius iu[re?] ^{22v} [...] ⁴⁵⁴ ² ... ³ ...

⁴ De ballar per ⁵ villa.

⁶ Item, mana a tot hom, generalment, e a tota ⁷ dona, qui d'esta hora avant, lo diluns de les nosas ⁸ [que] prenerà⁴⁵⁵ novell, gosen⁴⁵⁶ ballar per vila, sots pena de XL ⁹ [sous per] cascuna vegada que contrafarà, sens deguna mercè.

¹⁰ De toquar insturmens [sic] ¹¹ en las nosas.

¹² Item, mana a tots iuglars [o sonadors d'instru-] ⁴⁵⁷ ¹³ mens, qu-el⁴⁵⁸ dit diluns de las nosas o de [primera noviança, no] ⁴⁵⁹ ¹⁴ [gosen] ⁴⁶⁰ toquar ⁴⁶¹ en ball qui vage per vila sots [pena de] [XL] ⁴⁶² sous, ¹⁵ [per cascuna] vegada que contrafarà, sens tota [mercè].

fol. xxxiii De fer gracias als ² defuncts quant son ³ sosterats.

⁴ Item, mana a tots los donats de la dita vila ⁵ qu-el dia de la sepultura d'algun deffunct⁴⁶³ o ⁶ deffuncta, o de cantar novena o cap d'any⁴⁶⁴ gossen ne de[-] ⁷ gen portar en la casa ho alberch d'aquell o d'aquella qui ⁸ mort serà, o per qui lo cantar o novena o

⁴⁵¹ *Ibíd.* (p. 232). Galceran edita «tantum».

⁴⁵² *Ibíd.* Galceran edita «executandi».

⁴⁵³ *Ibíd.* Galceran edita «banni» i a partir d'aquest rengló no continua editant perquè indica que hi ha «tres o quatre ratlles il·legibles» —molt probablement les del següent foli— tot i que se salta un rengló que es pot llegir bé i que jo mantinc.

⁴⁵⁴ Lectura molt difícil que fa impossible una correcta transcripció.

⁴⁵⁵ *Ibíd.* (p. 210). Galceran edita «prenderà».

⁴⁵⁶ *Ibíd.* Galceran edita «no gosen». Ho fa regularment quan l'ordinació enunciat indica una prohibició. No ho indico més cops.

⁴⁵⁷ *Ibíd.* No es llegeix bé. Reconstrucció *ex Galceran*.

⁴⁵⁸ *Ibíd.* Galceran edita «que» i n'omet l'article.

⁴⁵⁹ *Ibíd.* No es llegeix bé. Reconstrucció *ex Galceran*.

⁴⁶⁰ *Ibíd.* No es llegeix bé. Reconstrucció *ex Galceran*.

⁴⁶¹ *Ibíd.* Galceran edita aquest verb d'acord amb la forma normativa actual; per tant, «tocar».

⁴⁶² *Ibíd.* No es llegeix bé la xifra. No es llegeix bé. Reconstrucció *ex Galceran*.

⁴⁶³ *Ibíd.* (p. 213). Galceran no edita la –ff–, per tant, escriu «defunct». No ho indico més cops.

⁴⁶⁴ *Ibíd.* Galceran edita «capdany», però no apareix al vocabulari de Lluís Faraudo d'aquesta manera.

cap d'any se fa[-] |⁹ rà, mas⁴⁶⁵ que una dona age a fer gracias a las donas qui |¹⁰ honor hi hauran feta a la porta de l'alberch o casa d'aquella⁴⁶⁶ [sic] |¹¹ ho aquella qui mort serà ho lo cantar o novena o cap |¹² d'any se farà, sots pena de X sous per cascuna vegada |¹³ sens tota mercè.

|¹⁴ De venre rayms.

|¹⁵ Item, mana a tots aquells e aquelles⁴⁶⁷ qui por[-] |¹⁶ taran a venre rahims⁴⁶⁸ a menut en la dita vila, que |¹⁷ aquells haie a venre en las taulas de la plasa en lo loch a[-] |¹⁸ custumat e que d'aquí avant los haie a venre⁴⁶⁹ a pes e que |¹⁹ haien a dar la liura dels muschats⁴⁷⁰ a dos diners; e dels altres |²⁰ rahims, ha un diner la lliura, sots pena de X sous e de perdre |²¹ los rahims, per cascuna vegada que contrafarà, sens tota |²² mercè⁴⁷¹.

|²³ De portar candeles de cera |²⁴ per encendre.

|²⁵ Item, mana a tots los habitants de la dita vila |²⁶ que no·y haie algú ne alguna, per ardiment que haie, que |²⁷ d'esta hora avant gos portar candelas de cera per encendre ne fer |²⁸ offerir en la yglea de Sancta Maria, ans aquellas candelas que haien |²⁹ a penre e comprar de la munga⁴⁷² [sic] de Sancta Maria, sots pena |^{23v} de v⁴⁷³ sous per casc[una] vegada que contrafarà, sens |² tota mercè⁴⁷⁴.

|³ De l'aygua del merlús.

|⁴ Item, mana a tots los botiguers, e altres⁴⁷⁵ per[-] |⁵ sones que venen merlús⁴⁷⁶, que l'aygua del⁴⁷⁷ dit |⁶ merlús no gosen lansar en lo carrer de Sancta Maria ne en |⁷ altre carrers públics⁴⁷⁸ de la dita vila, sots pena de XX |⁸ sous, per cascuna vega<ga>da [sic] que contrafarà, sens tota mercè.

⁴⁶⁵ Ibíd. Galceran edita «més».

⁴⁶⁶ Ibíd. Galceran ho edita en la forma masculina.

⁴⁶⁷ Ibíd. (p. 134). Galceran omet aquesta forma femenina del pronom.

⁴⁶⁸ Ibíd. Galceran tampoc manté les *h* en posició intercalada; per tant, edita «raïms».

⁴⁶⁹ Ibíd. Galceran sempre edita aquest verb en la forma normativa actual, per tant, «vendre». No ho indico més cops.

⁴⁷⁰ Ibíd. Galceran edita «moscats».

⁴⁷¹ Ibíd. Cf. nota 354.

⁴⁷² Ibíd. (p. 161). Galceran edita «monja».

⁴⁷³ Ibíd. Galceran edita «deu sous».

⁴⁷⁴ Ibíd. Cf. nota 354.

⁴⁷⁵ Aquesta *s*, marca del plural, la trobem en superíndex.

⁴⁷⁶ Ibíd. (p. 196). Galceran especifica que es tracta del bacallà.

⁴⁷⁷ Ibíd. Galceran omet l'article, per tant, no representa la contracció, sinó que n'edita només la preposició. Ho fa sovint al llarg de la seva edició, sense cap mena de sistematització; no ho indico més cops.

⁴⁷⁸ Ibíd. Galceran edita aquesta veu d'acord amb la normativa actual, per tant, no escriu el grup consonàntic –ct– que sí apareix en el manuscrit. No ho indico més cops.

|⁹ De fer péxer degun imatge |¹⁰ de bèstias en lo prat de Pal[-] |¹¹ lerolls.

|¹² Item, mana a tots e a totes que no·y haie |¹³ algú ne alguna, per ardiment que haie, que de la festa de |¹⁴ sant Miquel de maig *propt* vinent⁴⁷⁹, fins a la festa de sanct |¹⁵ Miquel de setembre, gos tenir⁴⁸⁰ ne fer péxer algú⁴⁸¹ linatge de bès[-] |¹⁶ tias⁴⁸² en lo prat de Pallerols ni en los altres comuns si no són |¹⁷ bèstias de fer fayna⁴⁸³ o de lana, sots pena de *v sous*⁴⁸⁴.

fol. xxiv^r D'anar pus avant de VI do[-] |² nas de la part del novi.

|³ Item, mana a tot hom, generalment, que d'ací |⁴ avant no puguen, ne gosen, ne degen anar pus |⁵ avant de VI dones per part del novi⁴⁸⁵ o sposat, quant iran⁴⁸⁶ |⁶ veure la nòvia⁴⁸⁷ o sposada la primera vegada ne altre; ne, |⁷ axí mateix, que no·ls haien a portar degunes joyes ne al[-] |⁸ tres dons, sots pena de XXXX *sous* per cascuna vegada |⁹ que contrafarà, sens tota mercè.

|¹⁰ De donar a las parteres pus |¹¹ avant de XV ho XVI *sous*.

|¹² Item, mana he·stat ordinat que d'ací avant no pu[-] |¹³ gue ne dege ésser donat a deguna partera, tant per |¹⁴ la part del padrí, quant de la padrina de la creatura⁴⁸⁸ o crea[-] |¹⁵ tures que hauran tengudes, al bateyar; so és entre abdós |¹⁶ los dits padrins e padrinas gosen donar⁴⁸⁹ pus avant de |¹⁷ XV fins en XVI *sous*⁴⁹⁰, VI *diners*, sots la pena dels XXXX⁴⁹¹ |¹⁸ *sous*, dessús dita⁴⁹².

|¹⁹ De fer gràcias a albats |²⁰ e a cantars ho novenas.

⁴⁷⁹ *Ibid.* (p. 81). Galceran omet aquesta darrera part de l'enunciat.

⁴⁸⁰ *Ibid.* Galceran edita «metre».

⁴⁸¹ *Ibid.* Galceran edita «cap».

⁴⁸² *Ibid.* Galceran edita «bestiar».

⁴⁸³ *Ibid.* Galceran reordena la sintaxi, situa aquest enunciat després del sintagma «de lana» i en lloc de «fer fayna» edita «treball».

⁴⁸⁴ *Ibid.* Galceran hi afegeix l'enunciat «sens tota mercè». Al dessota d'aquesta ordinació s'hi aprecia un motiu animal, concretament és un ocell agafat d'una branca.

⁴⁸⁵ *Ibid.* (p. 210). Galceran edita «nuvi».

⁴⁸⁶ Galceran edita «aniran».

⁴⁸⁷ Galceran edita «núvia».

⁴⁸⁸ *Ibid.* (p. 211). Galceran edita «criatura». Les paraules que es representaven amb *e* i actualment amb *i* són sistemàticament regularitzades a la forma actual normativa, excepte la conjunció copulativa «e». No ho indico més cops.

⁴⁸⁹ *Ibid.* Galceran omet aquesta part de l'enunciat.

⁴⁹⁰ *Ibid.* Galceran afegeix la conjunció copulativa «e».

⁴⁹¹ *Ibid.* Galceran edita els números en forma romana, però no com apareixen al manuscrit, sinó d'acord amb la normativa vigent d'ús d'aquest sistema numèric; per tant, edita «XL».

⁴⁹² *Ibid.* Galceran omet aquest enunciat *i*, en el seu lloc, edita «per cascun que contrafarà, sens tota mercè».

|²¹ Item, mana que d'esta hora avant quant les do[-] |²² nes faran honor a corsos⁴⁹³, sepultures, albats, |²³ cantars, novenas, cap d'anys o aniversaris que après |²⁴ seran vengudes de la sgleya he auran acompanyades les do[-] |²⁵ nes per part de la qual o dels quals seran ha⁴⁹⁴ emprades de |²⁶ fer⁴⁹⁵ la dita honor que elles no pugen fer gràcies totes, axí |²⁷ com solien, sinó dues dones; so és, aquelles que iran prime[-] |²⁸ ras, las quals haien a fer a la porta de la persona per qui seran |²⁹ a emprades, sots⁴⁹⁶ pena dels dits XXXX sous.

|^{24v} De lavar drapts de lana en las fons.

|² Item, mana a tots aquells e aquelles que |³ d'esta hora avant no gosen lavar drapts de lana ni |⁴ de lli et gos banyar drapts, ho sia ge [sic] cruus ne apparreyl[-] |⁵ lats, en deguna font viva de la vila o dels barris o límits |⁶ d'aquella, ne fer deguna altre sutzura en deguna font o coms |⁷ o piques d'aquelles en temps d'ivern, de primavera, d'estiu |⁸ ne de dexefons, sots pena de v sous per cascuna vegada |⁹ qui contrafarà, sens tota mercè. |¹⁰ De les quals penas haurà lo denunciador la ter[-] |¹¹ sa part.

|¹² De metre pa dins la vila⁴⁹⁷.

|¹³ Item, mana a tots los forans e⁴⁹⁸ foranes qui me[-] |¹⁴ tran pa per vendre en la dita vila o barris d'a[-] |¹⁵ quella que lo dit pa haien a portar e vendre dins les tau[-] |¹⁶ les de la plasa mayor de la dita vila, sots pena de XXXX |¹⁷ sous e de perdre lo dit pa, per cascuna vegada que contrafarà, |¹⁸ sens deguna mercè. |¹⁹ De les quals penas lo denunciador la tersa.

fol. xxvr De revendre pa |² fora.

⁴⁹³ Ibíd. (p. 213). Galceran edita «còssos [sic]».

⁴⁹⁴ Ibíd. Galceran omet, al llarg de l'edició, aquests elements oracionals que dificulten la comprensió del text, per tal d'acostar-lo més a la llengua actual. No ho indico més cops.

⁴⁹⁵ Ibíd. Galceran edita «per a fer».

⁴⁹⁶ Al dessota d'aquesta paraula, aparentment unit a la primera lletra *s*, hi ha un motiu geomètric.

⁴⁹⁷ Sempre que Galceran edita una ordinació i n'ha de tornar a fer referència en algun altre punt del seu estudi, ho indica amb frases com: «com hem dit en un altre indret...». En aquest cas, edita dues vegades la mateixa ordinació, ibíd. (p. 60 i 88), però amb alguns canvis. A la pàgina 88 edita «forenes», en lloc de «foranes» —que és com ho edita a la pàgina 60 i tal com apareix en el text manuscrit original. També edita «sens tota mercè» a la pàgina 60 però, en canvi, s'ajusta al manuscrit en la pàgina 88, perquè edita «sens deguna mercè», que es com ho va escriure el copista. A més, si bé és cert que sol representar els números en forma romana d'acord amb la normativa vigent, en aquest cas, edita «XL» a la pàgina 60 i «XXXX» a la pàgina 88. Quant als números romans, l'editor no s'ajusta a una norma i, per tant, trobem aquestes vacil·lacions. No ho indico més cops.

⁴⁹⁸ Conjunció copulativa pintada amb la mateixa tinta negra, passa el mateix amb la conjunció que hi ha després «haien a portar e vendre...».

|³ Item, mana a tot hom |⁴ de la vila que no·y haie negú ne neguna qui, d'esta |⁵ hora avant, del dit pa fora⁴⁹⁹ per revendre ne encara vendre'n en |⁶ lurs cases, sots la dita pena, per cascuna vegada que contrafa[-] |⁷ rà, sens tota mercè⁵⁰⁰. |⁸ De les quals penes haurà lo denunciador la tersa part.

|⁹ De lansar foch per |¹⁰ las finestres.

|¹¹ Item, mana a tots que no·y haie negú ne neguna, |¹² per ardiment que haie, qui d'esta hora avant go[se] |¹³ lansar foch per les finestres, ne aygües ne altres lejures, so[ts] |¹⁴ pena de XII *diners*, per cascuna vegada que contrafarà, [se]ns [tota] |¹⁵ mercè.

|¹⁶ De lansar aygües |¹⁷ sutzes.

|¹⁸ Item, mana que no·y haie negú ne neguna, qui d'[esta] |¹⁹ hora avant, gos lansar aygües sutzes ne altres [lejures] |²⁰ en les carreras públicas⁵⁰¹, sots pena de II *sous*, per cascuna [ve]ga |²¹ da que contrafarà, sens tota mercè. |²² De les quals penas haurà lo denunciador la tersa⁵⁰².

|^{25v} D'escórrer bé lo merlús |² abans qu·el meten en la balansa⁵⁰³.

|³ Item, mana a tots aquells qui vendran mer[-] |⁴ lús, que aquell merlús haien bé scórrer abans |⁵ qu·el meten en la balansa e que la balansa hon lo dit |⁶ marlús se pesarà, que sie trencada de manera de l'aygua, |⁷ se'n puxa exir, sots pena de V *sous* per cascuna vegada |⁸ qui contrafarà, sens tota mercè⁵⁰⁴.

|⁹ De metre les mans en les |¹⁰ somalls dells pexoners.

|¹¹ Item, mana a tots que no·y haie algú ne algu[-] |¹² na, per ardiment que haie, que d'esta hora avant |¹³ gos metre la mà en les somals⁵⁰⁵ dels pexonés⁵⁰⁶ qui portaran |¹⁴

⁴⁹⁹ *Ibíd.* (p. 88). Galceran edita «gose traure del dit pa».

⁵⁰⁰ Hi observem un motiu interessant, atès que just al darrere de la ploma hi ha com una fulla de palmera. En aquest foli, a més, la lletra canvia lleugerament. Podria tractar-se d'una altra mà copista?

⁵⁰¹ *Ibíd.* (p. 196). El copista acostuma a escriure aquests termes en femení, però Galceran els escriu en masculí, d'acord amb la normativa actual. No ho indico més cops.

⁵⁰² Galceran omet aquest enunciat. Al llarg de l'edició, hi ha moments en què edita diverses ordinacions de diferents pàgines i després l'afegeix, per referir-se, segurament, al fet que aquesta part s'aplica en cada cas. Tanmateix, només la fa constar un cop al final del conjunt d'ordinacions editades, indicant un foli determinat, però no tots en els quals el trobem.

⁵⁰³ *Ibíd.* (p. 127). Galceran no acostuma a editar els títols de les ordinacions; aquest és el primer cas que trobo en què sí que ho fa.

⁵⁰⁴ Al marge esquerre, apareix un no abreujat, que no sé desenvolupar i que passa gairebé desapercebut, copiat segurament per una altra mà en època posterior.

⁵⁰⁵ *Ibíd.* (p. 124). Galceran edita «senalles».

⁵⁰⁶ *Ibíd.* Galceran edita «peyxoners».

peix en la dita vila o límits d'aquella, ne⁵⁰⁷ levar pex d'[-] |¹⁵ aquella taula hon dit pex⁵⁰⁸ se vendrà fins que l'aïen pagat, |¹⁶ sots pena de X sous a cascun e per cascuna vegada que con[-] |¹⁷ trafarà, sens tota mercè⁵⁰⁹.

|¹⁸ De portar los fromatges |¹⁹ en la plassa mayor⁵¹⁰.

|²⁰ Item, mana a tota persona qui metrà fromat[-] |²¹ yes per vendre dins la dita vila o barris d'aquella |²² q[ue] aquells haien a portar en la plasa de la dita vila e que |²³ aquells no gosen vendre engròs fins que haien stat hun |²⁴ d[ia n]atural en la dita plasa, sots pena de XL sous, per cas[-] |²⁵ cuna que contrafarà, sens tota mercè.

fol. xxvir De fer lo ters del pa |² dineralls⁵¹¹.

|³ Item, mana a tots los flaquers e flaqueras |⁴ de la vila que haien a fer lo ters del pa que pasta[-] |⁵ ran, dinerals e que haien a tenir bastament de pa al for, |⁶ qu·el mustasaph los donarà e no en altre forma⁵¹², sots |⁷ pena de V sous, sens tota mercè.

|⁸ De coure lo pa bé.

|⁹ Item, mana a tots los forners e forneras |¹⁰ que haien a coure tot lo pa bé e asaunar-lo⁵¹³ |¹¹ bé e diligentment, sots pena de V sous per cascuna |¹² vegada e de pagar lo pa sens tota mercè.

|¹³ De penre del pa cuyt.

|¹⁴ Item, mana a tots los forners e forneras qui |¹⁵ couran pa, que no puxen pendre del pa que cuyt haurà, |¹⁶ sinó de XX⁵¹⁴ pans hun pa e no més avant, sots pena |¹⁷ de V sous, per cascuna vegada, sens tota mercè.

|^{26v} De denunciar los fromatges |² qu·els porten en |³ la plassa. |⁴ Item, mana [...] |⁵ [...] arrencats e axí com altres qui tan |⁶ [...] que haien a denunciar e mani[-] |⁷ [...] fromatges

⁵⁰⁷ *Ibíd.* Galceran edita «no».

⁵⁰⁸ *Ibíd.* Galceran omet aquest sintagma.

⁵⁰⁹ *Ibíd.* Cf. nota 354.

⁵¹⁰ *Ibíd.* (p. 134). Galceran edita juntes aquesta ordinació i la del 16^v, per tant, si bé s'ajusta en termes de contingut, no ho fa gaire quant a la forma. Utilitza, per exemple, les formes «portaran» i «jorn», presents a l'ordinació del foli esmentat, en lloc de «metrà» i «dia» corresponents a l'ordinació del present foli. Recomano consultar-ho directament.

⁵¹¹ És especialment interessant l'inici d'aquest foli. Al damunt hi ha escrit, probablement per un altre escriptor d'època posterior, una paraula que no aconsegueixo llegir. A més, el títol d'aquesta ordinació està copiat de tal manera que ens dona la pista que els títols eren introduïts posteriorment, ja que el copista es veu obligat a separar el mot «dineralls» a causa del traç allargat de la doble f del rengló subsegüent.

⁵¹² *Ibíd.* (p. 89). Galceran edita «o preu que el *Mustasaph* los donarà; e no en altra manera».

⁵¹³ *Ibíd.* (p. 88). Galceran edita «assaonar-lo».

⁵¹⁴ *Ibíd.* (p. 90). Galceran edita «de cada vint pans».

qu·els haien |⁸ [a portar] en la dita plasa, sots [la]⁵¹⁵ pena de XL sous, per cas[-] |⁹ [cuna vegada que contrafarà, sens]⁵¹⁶ tota mercè. |¹⁰ De les quals <quals> penas haurà lo denunciador |¹¹ la tersa part.

|¹² De portar vendre lo pex |¹³ en la plassa.

|¹⁴ I[tem, mana a] tots los pescadors qui pendran⁵¹⁷ pex, |¹⁵ [que aquell]⁵¹⁸ haien a portar a vendre en la plassa de |¹⁶ [...] ⁵¹⁹ |¹⁷ E [lo for a pagar]⁵²⁰ de les truytes d'estany, VI diners per lliura e |¹⁸ [de les truytes]⁵²¹ de ribera a VI diners per lliura e no pus, sots |¹⁹ [pena de per]dre lo pex o de pagar X sous, per cascuna vegada. |²⁰ De les quals penes haurà lo denunciador la tersa part⁵²².

fol. xxviii De venre carbó.

|² Item, mana a tots aquells e [aquelles qui apor-]⁵²³ |³ taran vendre carbó⁵²⁴ dins la dita [vila, que d'esta] |⁴ hora avant haien e sien [tenguts a vendre dit carbó, a]⁵²⁵ sachscordats, qui [sis pams breus de llarg i tres]⁵²⁶ |⁵ d'ample, sots pena de [v sous e de perdre dit]⁵²⁷ carbó, [per cascuna] |⁶ vegada que contra[faran, sens tota mercè].

|⁷ De de fer nyus |⁸ de perdyus⁵²⁸.

|⁹ Item, mana a tots, generalment, als dins he als deffo[-] |¹⁰ ra que no·y haie negú ne neguna qui d'esta hora avant |¹¹ gos defer⁵²⁹ negun nyu de perdius en què haie ous, sots la pena |¹² de XXXX sous.

|¹³ De traure moltos |¹⁴ de la terra⁵³⁰.

⁵¹⁵ Hi ha una taca, però segurament només hi manca l'article.

⁵¹⁶ Pràcticament no es pot llegir aquesta frase, però és una clàusula que es repeteix en totes les ordinacions i s'hi intueix sense gaire dificultat.

⁵¹⁷ *Ibíd.* (p. 123). Galceran edita «portaran».

⁵¹⁸ *Ibíd.* No es llegeix bé. Reconstrucció *ex Galceran*.

⁵¹⁹ *Ibíd.* (p. 129). Galceran completa aquest fragment il·legible amb l'enunciat «de la vila».

⁵²⁰ *Ibíd.* No es llegeix bé. Reconstrucció *ex Galceran*.

⁵²¹ *Ibíd.* No es llegeix bé. Reconstrucció *ex Galceran*. En la seva edició, Galceran indica només un cop el preu de les truytes, car és el mateix, tot i que al text manuscrit es fan constar per separat.

⁵²² *Ibíd.* Galceran omet aquest enunciat i en el seu lloc hi edita «sens tota mercè».

⁵²³ *Ibíd.* (p. 166). No es llegeix bé. Reconstrucció *ex Galceran*. L'autor s'equivoca en esmentar la data del manuscrit en aquesta part de l'estudi; escriu que és una ordinació de 1584, però a la nota a peu de pàgina deixa clar que es tracta del nostre manuscrit de 1485. Probablement, sigui un error de picatge.

⁵²⁴ *Ibíd.* Galceran edita «qui aportaran carbó per vendre».

⁵²⁵ *Ibíd.* No es llegeix bé. Reconstrucció *ex Galceran*.

⁵²⁶ *Ibíd.* No es llegeix bé. Reconstrucció *ex Galceran*.

⁵²⁷ *Ibíd.* No es llegeix bé. Reconstrucció *ex Galceran*.

⁵²⁸ Al marge esquerre s'hi aprecia, de color sèpia, el dibuix d'un espècie d'animal, segurament un insecte, amb set potes i dues antenes.

⁵²⁹ *Ibíd.* (p. 136). Galceran edita el verb d'acord amb la normativa actual; per tant, «desfer».

⁵³⁰ *Ibíd.* (p. 63 i 113). Galceran edita aquesta ordinació dues vegades.

|¹⁵ ⁵³¹Item, mana a tots, generalment, als dins e als |¹⁶ de fora que no·y haie degun, per ardimment que haie, |¹⁷ qui d'esta hora avant gos traure ne fer traure de la terra de Cer[-] |¹⁸ danya deguns moltons⁵³², sens licència del mustasaph de la di[-] |¹⁹ ta vila de Puycerdà, sots pena de [confiscació del bestiar e de XXV lliures,]⁵³³ |²⁰ per cascuna vegada que contrafarà a les coses dessús [ordo-]⁵³⁴ |²¹ nades, sens tota mercè.

|^{27v} De comprar cabrit |² per revendre.

|³ Item, mana a tots e a totas qui d'esta hora gos |⁴ comprar cabrit per revendre si donchs no·s |⁵ fahien al maell, sots pena de V sous e de perdre los ca[-] |⁶ brits.

|⁷ De tenir porchs ne tru[-] |⁸ yes en las taulas.

|⁹ Item, mana que no·y haie algú ne alguna, per ardi[-] |¹⁰ ment que haie, qui d'esta hora avant gos tenir |¹¹ neguns porchs ne truyes en les taules de les carreras púb[-] |¹² licas per fer ne corts, sots pena de V sous sens tota mercè.

|¹³ De recuyllir lo stams en |¹⁴ les botigas.

|¹⁵ Item, mana que no·y haia persona⁵³⁵ de la dita vila |¹⁶ ne de la terra qui d'ací avant gos tenir ne re[-] |¹⁷ cuyllir botiga de <stranys> stams ne lana, de persona stranya, |¹⁸ per fer-les filar en la terra de Cerdanya ne en la dita vila, |¹⁹ sots pena de XL sous, per cascuna vegada que contrafarà, |²⁰ sens tota mercè⁵³⁶. |²¹ De les quals penes haurà lo denunciador la tersa part.

fol. xxviii^r De cassar galles.

|² Item, mana que no·y haie degú qui de qu-esta ho[-] |³ ra avant gos cassar galles ab filat de ròsch |⁴ per blats, sots pena de LX sous.

|⁵ De traure oli ne |⁶ carnsallada.

⁵³¹ Al marge esquerre d'aquesta ordinació, s'hi aprecia el traç quatre barres diagonals de color sèpia que semblen haver estat dibuixades amb posterioritat, ja que arriben a penetrar lleugerament en l'espai de la caplletra i en els renglons de la caixa d'escriptura.

⁵³² *Ibíd.* (p. 63 i 113). Galceran hi afegeix «ouvelles».

⁵³³ *Ibíd.* (p. 63). No es llegeix bé. Reconstrucció *ex Galceran*. D'acord amb el que s'hi entreveu, sembla que la lletra és d'una altra mà copista i, en tot cas, Galceran ho edita al revés, indicant en primer lloc la pena pecuniària i la resta al darrere, entre parèntesis. A l'edició de la pàgina 113 no indica aquest enunciat.

⁵³⁴ *Ibíd.* No es llegeix bé. Reconstrucció *ex Galceran*.

⁵³⁵ *Ibíd.* (p. 147). Galceran hi afegeix entre guions llargs «de qualsevol stat, lei o condició sia».

⁵³⁶ Al marge esquerre hi ha una anotació escrita per un altre copista, segurament d'època posterior, de difícil lectura, fet que n'impedeix la correcta transcripció.

|⁷ Item, mana a tots e a totes qui, de qu-esta |⁸ hora avant, gos traure oli ne carnsallada de |⁹ la terra de Cerdanya, sots pena de XX sous per bot he⁵³⁷ |¹⁰ per quyntal de carnsallada, sens tota mercè.

|¹¹ De venre carn lo jorn |¹² de les festes hanyalls.

|¹³ Item, mana a tots carnisers e altres persones |¹⁴ de la dita vila que, de questa hora avant, no go[-] |¹⁵ san ne presumesquan⁵³⁸ scorxar o fer scorxar, vendre o fer |¹⁶ vendre, directament o indirecta, amagadament o mani[-] |¹⁷ festa, qualsevol⁵³⁹ maneres de carns fresques ni altres dins |¹⁸ la dita vila o barris d'aquella en los jorns de les festes |¹⁹ de Nadal, Pascha⁵⁴⁰, Sincogesma e nostre Dona d'Agost, |²⁰ sots pena de sexantha sous per cascuna vegada que contra[-] |²¹ faran, sens tota mercè; ans tot hom de la dita vila⁵⁴¹ se a[-] |²² ge ha probohir⁵⁴² [sic] e fornir de ditas carns per lurs necessitats, |²³ las vigílias o vespra de les dites festes.

|²⁴ De tenir ubertas las botigas |²⁵ lo jorn de la festas.

|²⁶ Item mana a tots botiguers, speciers, tenders, |²⁷ revanadors e altres qualsevol⁵⁴³ persones de la di[-] |²⁸ ta vila que en los dies de les dites festes ne encara en |²⁹ los jorns⁵⁴⁴ dels diumenges no gossen ne presumesc[a]n |^{28v} vendra ho fer vendra cosas algunas en lurs botig[ues] |² ne tenir [aquelles obertes]⁵⁴⁵ sots la dita pena de sexanta |³ sous per cascuna vegada que contrafarà, sens neguna mercè⁵⁴⁶. |⁴ Emperò, de les dites prohibicions, són exceptas⁵⁴⁷ |⁵ pa e vi⁵⁴⁸.

|⁶ De portar postam.

⁵³⁷ *Ibíd.* (p. 110). Galceran edita la conjunció disjuntiva «o».

⁵³⁸ *Ibíd.* (p. 219). Galceran edita «presumescan». No indico més cops aquest canvi de –qu– per –c–, que sempre respon a un tema normatiu. Jo sempre ho mantindré tal com apareix al text, perquè en algun cas, com veurem més endavant, pot ser un excel·lent indicador de tret lingüístic.

⁵³⁹ *Ibíd.* Galceran edita «qualsevols».

⁵⁴⁰ *Cf.* nota 538. És interessant trobar el terme «Pascha» en el manuscrit. Galceran optà per editar el terme d'acord amb la normativa actual de la llengua, *ibíd.* Tanmateix, si consultem el (DCVB), observem que la forma que va emprar el copista per escriure aquesta veu, es correspon amb la forma —encara actual— de pronunciar-la en el parlar cerdà; així, en el diccionari esmentat hi llegim: «[páskəs] (Ross., Capcir, Conflent, Vallespir, Cerdanya, Ribes, Camprodon, Darnius)».

⁵⁴¹ Galceran, Salvador. *La indústria i el comerç a Cerdanya. Op. cit.* (p. 219). Galceran omet aquest enunciat.

⁵⁴² *Ibíd.* Galceran edita «proveir».

⁵⁴³ *Ibíd.* *Cf.* nota 538.

⁵⁴⁴ Exemple de «jorn» amb j– en el text manuscrit.

⁵⁴⁵ *Ibíd.* No es llegeix bé. Reconstrucció *ex Galceran*.

⁵⁴⁶ *Ibíd.* Galceran edita «sens tota mercè».

⁵⁴⁷ *Ibíd.* Galceran edita «exemps».

⁵⁴⁸ *Ibíd.* *Cf.* nota 354.

|⁷ Item⁵⁴⁹ mana a cascú e cascuna de la dita |⁸ vila com fora dita villa qui portaran o portar |⁹ faran postam en dita vila de Puycerdà e encara en la ter[-] |¹⁰ ra de Cerdanya, que aquella haien aportar del lonch e gruxa seguets⁵⁵⁰: so és, fuylla⁵⁵¹ dotze palms de lonch breus⁵⁵² |¹¹ e bastarda e altres dotze palms breus de lonch; e de gros, |¹² tant quant és la primera onza del polsa⁵⁵³ de la mà. E lo pol[-] |¹³ gater haie haver de lonch altres⁵⁵⁴ XII palms breus de lonch |¹⁴ de gros tant quant és la segona onza⁵⁵⁵ del dit polso⁵⁵⁶ [sic] de |¹⁵ la mà. E assò, sots pena de v *sous* e de perdre lo postam, sens |¹⁶ [mercè] alguna.

|¹⁷ De vendre lenya |¹⁸ a canas.

|¹⁹ Item mana a tot hom, generalment, qui vendran |²⁰ lenya a canas o a somades, que aquella haia aver |²¹ de lonch tres palms de Montpellier nets e que agen a canar dita |²² lenya que vendran a canas ab la cana maior de la lenya, donant |²³ [lo dret]⁵⁵⁷ acostumat e que haien a⁵⁵⁸ canar degudament e sens |²⁴ fer cantonades al trevés, sots pena de v *sous* e de perdre la len[-] |²⁵ [ya per ca]scuna vegada que contrafarà sens tota mercè⁵⁵⁹.

|^{fol. xxxix} [Memorial dels ciris qui han acostumat a cremar |² e deuen cremar davant lo altar major de la |³ sglésia⁵⁶⁰ parroquial de Nostra Dona de la present] |⁴ villa de Puycerdà.

|⁵ De parayres.

|⁶ Primo, dos ciris grossos de l'offici de parayre |⁷ sostenen-se accàrech⁵⁶¹ [sic] dels sobre posats del dit |⁸ offici.

|⁹ De texidors.

⁵⁴⁹ Al marge esquerre d'aquesta ordinació hi ha unes anotacions que no aconsegueixo llegir i estan delimitades per caixes, formant una escala.

⁵⁵⁰ *Ibíd.* (p. 164). Galceran edita «que aquella haien de portar, de llong e de gruixa següents».

⁵⁵¹ *Ibíd.* Per alguna raó, Galceran hi afegeix al darrere l'article definit femení singular. Aquests fenòmens arbitraris i poc o gens sistemàtics no els torno a documentar.

⁵⁵² *Ibíd.* Galceran hi afegeix entre parèntesis «catalans» i també en reordena la sintaxi.

⁵⁵³ *Ibíd.* Galceran edita «pòlser».

⁵⁵⁴ *Ibíd.* Salvador Gacleran omet aquesta paraula.

⁵⁵⁵ *Ibíd.* Tot i que ja no ho indico més, sí vull assenyalar que en aquesta mateixa ordinació, Galceran edita aquesta paraula de diferents maneres, però no s'ajusta al text manuscrit; en l'estudi hi llegim, doncs, formes com «unça» o «onsa», en la mateixa ordinació.

⁵⁵⁶ *Ibíd.* Galceran edita «pòlzer», aquest cop amb z.

⁵⁵⁷ *Ibíd.* (p. 165). No es llegeix bé. Reconstrucció *ex Galceran*.

⁵⁵⁸ *Ibíd.* Galceran canvia la preposició i edita «de».

⁵⁵⁹ *Ibíd.* Galceran reordena la sintaxi d'aquests darrers enunciats.

⁵⁶⁰ *Ibíd.* (p. 161). Galceran edita «Iglésia».

⁵⁶¹ *Ibíd.* Galceran edita «a càrrec». En tots els casos escriu la forma actual del terme.

|¹⁰ Item dos ciris grossos de l'offici de thexidors |¹¹ sostenen-se accàrrech dels sobreposats del dit offici.

|¹² De pastors.

|¹³ Item dos ciris grossos dels pastors sostense [sic] |¹⁴ accàrrech dels sobreposats dels dits officiis.

|¹⁵ De tenyadors.

|¹⁶ Item lo ciri dels tenyadors⁵⁶² sostès per lo dit offici |¹⁷ dels tenyadors.

|¹⁸ De botiguers spaci[ers].

|¹⁹ Item lo ciri dels botiguers spaci[ers] |²⁰ e mercers és sostengut per los dits off[iciis]

|²¹ De sabaters.

|²² Item lo ciri dels sabaters, és sostengut pel [dit]⁵⁶³ |²³ offici dels sabaters.

|²⁴ De tragin[er]s.

|²⁵ Item lo ciri dels tragin[er]s és sostengut pel dit |^{29v} officii dels tragin[er]s.

|² De ferrers.

|³ Item lo ciri dels ferrers és sostengut per l' |⁴ officii dels ferrers.

|⁵ De cridas.

|⁶ Item lo ciri dels cridas és sostengut per lur |⁷ offici dels cridas.

|⁸ De corraters.

|⁹ Item⁵⁶⁴ lo ciri dels corraters és sostengut per |¹⁰ l'offici de corraters.

|¹¹ De las donas.

|¹² Item lo ciri de las donas és sostengut per |¹³ las donas.

|¹⁴ De l'abat.

|¹⁵ Item lo ciri de l'abat de Malgovern [sic] és sosten[-] |¹⁶ gut per lo dit abbat.

|¹⁷ D'en Ramon Mulner.

⁵⁶² Ibíd. Galceran edita «tenyidors».

⁵⁶³ Ibíd. Galceran omet aquesta paraula en la seva edició. Ho fa sistemàticament en les ordinacions del present foli.

⁵⁶⁴ La inicial és una lletra capital que s'aprofita tant per aquesta ordinació com per la següent i ocupa un espai de 5 renglons.

|¹⁸ Item lo ciri d'en Ramon Mulner és sosten[-] |¹⁹ gut per lo sensal que l'a hereditat de micer Jo[-] |²⁰ han Blanch fa cascun any qui són IIII lliures, |²¹ VII sous, VI d'annual⁵⁶⁵ penció e per XX sous que hi fa la casa |²² d'en Ramon Puig, texidor qui ere d'en Pere Coltràs lo |²³ quoval⁵⁶⁶ és al carrer de la Lissa; ha pesar⁵⁶⁷ obrat lo dit ciri |²⁴ cent lliures los XX sous son cens. E per Johan Ogan se cascun |²⁵ any paga-ho⁵⁶⁸ la casa té avuy N^a Sala era de mossèn |²⁶ Johan Simbori, segons appar ab la venda qui és stada |²⁷ fer a Johan Prat⁵⁶⁹ de dita vila; és-ne en possessió dit, |²⁸ qui de pendre⁵⁷⁰ quiscun any dits vint sous avuy té la |²⁹ [casa]⁵⁷¹ Steva Cadena.

fol. xxxr Del ciri de n'Agnès /Coga./⁵⁷²

|² Item lo ciri de n'Agnès Cogna⁵⁷³ [sic] ha a pesar |³ LX lliures obrat; és sostengut per hun muig de |⁴ segla que fa la massada d'en Pere Gueraut d'Alp; e |⁵ dreta senyoria d'aquella ha càrrech de donar-hi re[-] |⁶ capte, lo beneficiat del dit beneficii instituït per la dita |⁷ Agnès Coga a tres de mars any mill e |⁸ sincscens e noranta dos rego magne dit muig |⁹ de fer-o le senyer en Pere de Motas alies Jo |¹⁰ d'Alp essent mostassaf Jaume Fradada⁵⁷⁴ |¹¹ \regompensa [sic] en\ Lo ciri de Madona /poder de muig/ |¹² Tholosa. /per ut Pujol mossèn/ |¹³ Item lo ciri de Madona Tholosa pesa circa |¹⁴ cinquanta lliures han-lo a⁵⁷⁵ sostenir los bassins |¹⁵ dels Pobres Vergonyans e a vestir. |¹⁶ Item lo ciri d'en [...] ⁵⁷⁶ és-ne patró |¹⁷ lo sagristà major de la dita sgléysia [sic]. |¹⁸ Item lo ciri [...] XII sous |¹⁹ lo camp de la Mulnera Puyola [...] càrrech |²⁰ an Johan Joli⁵⁷⁷.

|^{30v} En l'any mill sincsens xixanta y un essent mostesaff lo ho[-] |² norable Jaume Foradada notari de la present de Puigcerdà⁵⁷⁸ foren fetes |³ [brando]meras ab los notaris creman de devant lo altar |⁴ maior [de la present] sglésia de Nostra Dona en les qualls

⁵⁶⁵ *Ibíd.* (p. 162). Galceran edita «ànuia».

⁵⁶⁶ *Ibíd.* Galceran edita «qual».

⁵⁶⁷ *Ibíd.* Galceran hi afegeix la preposició; per tant, «ha de pesar».

⁵⁶⁸ A partir d'aquest mot i fins al final de l'ordinació ha estat afegit posteriorment per una altra mà.

⁵⁶⁹ *Ibíd.* Galceran edita «segons apar amb la venda feta a Johan Prat».

⁵⁷⁰ *Ibíd.* Galceran edita «qui ha de pendre».

⁵⁷¹ *Ibíd.* Galceran edita «el qui avui té la casa».

⁵⁷² Afegitó posterior.

⁵⁷³ *Ibíd.* Galceran no edita el determinant i escriu Agnès Coga. La supressió o afegitó d'articles és un fenomen que trobem en l'edició d'aquest autor, de forma arbitrària. No ho indico més cops.

⁵⁷⁴ *Ibíd.* Galceran no edita aquests darrers renglons —des de la darrera aparició de l'antropònim d'Agnès Coga.

⁵⁷⁵ *Ibíd.* Galceran canvia aquesta preposició «a» per «de». La modificació de les preposicions és un altre fenomen arbitrari que trobem al llarg del seu estudi. No ho indico més cops.

⁵⁷⁶ El rengló és en blanc; hi manca, doncs, la informació. El mateix succeeix amb les següents dues disposicions.

⁵⁷⁷ *Ibíd.* Galceran edita «és a càrrec d'en Johan Joli».

⁵⁷⁸ *Ibíd.* Galceran omet aquest enunciat en la seva edició.

foren |⁵ fetes [...] |⁵⁷⁹ pels honorables y discrets notaris y mossèn |⁶ Martí Brossa y mossèn Miquell Àngell sobrepossats |⁷ als pastors y d'altra part fonch feta per lo honorable en Pere |⁸ Ambroni, com abat de Malgovern, en les qualls brondoneras |⁹ han <ten>ir provehidas los devall scrits⁵⁸⁰⁵⁸¹. |¹⁰ Et primo la confraria de joristes, notaris y procuradors |¹¹ tenen a tenir /VII siris⁵⁸²/. |¹² Item la confraria de l'abat de Malgovern, /VII siris/. |¹³ Item la confraria dells perayres, <dos> /II/. |¹⁴ Item sobraposats de taxidors /II siris/. |¹⁵ Item sobreposats de sabaters, /II siris/. |¹⁶ Item sobreposats de ferrés, traginés, ostallés |¹⁷ tavernés, fornés y fustés, /VIII siris⁵⁸³/. |¹⁸ Item sobreposats de pastors, /VIII siris/. |¹⁹ Item majoralls de butiguers, /II siris/. |²⁰ Lo beneficiat del benefici de na Coga, /II siris⁵⁸⁴/. |²¹ Item un siri d'en Mullner paga la casa de na Sala |²² del carrer de la Llissa, ço és I lliura /I siri/. |²³ Avuy Steva Cadena per com<pra aquesta> de |²⁴ dita sala appar ab dits rebut en poder de |²⁵ de Miquel Mar notari de [...] |⁵⁸⁵. |²⁶ Les qualls confrarias y altres són tinguts y obligats |²⁷ tenir y conservar conforme al pes que avui stan⁵⁸⁶ |²⁸ com se són significats.

|^{fol. xxxir} Ista est quedam pro[-] |² visio. |³ A⁵⁸⁷ [...] |⁵⁸⁸ |⁴ [...] |⁵ Barchinona [...] |⁶ als amats e feells nostres, veguer de Cer[-] |⁷ danya e batlle de la vila de Puycedà e |⁸ encara als procuradors nostres dels com[tats] |⁹ de Roselló e de Cerdanya, presens e sde[-] |¹⁰ venidors o als lochtinents d'aquells: |¹¹ salut e gratia. Per so com per los síndichs [sic] de la universi[-] |¹² tat de la vila de Puycedà devant nos és stat reverentment |¹³ exposat que jatsia antigament tots los tenders e vene- |¹⁴ dors d'oli en manut, de la dita vila, de continent com aguessen⁵⁸⁹ |¹⁵ venut e⁵⁹⁰ liurat als compradors de l'oli, les mesures ab que |¹⁶ mesuraran⁵⁹¹ lo dit oli a manut posaven e acostumaven po- |¹⁷ sar en alguna altra

⁵⁷⁹ Lectura molt difícil que fa impossible una correcta transcripció.

⁵⁸⁰ *Ibid.* Galceran reordenada i modifica algunes parts d'aquesta nota en la seva edició; per observar-hi tots els canvis, en recomano la consulta directa, atès que hi ha diverses diferències respecte del manuscrit original.

⁵⁸¹ Per acabar de completar el rengló, el copista va traçar quatre ratlles separades cadascuna per dues barres obliqües.

⁵⁸² *Ibid.* Galceran edita «sis ciris».

⁵⁸³ *Ibid.* Galceran edita «dos ciris».

⁵⁸⁴ *Ibid.* Galceran edita «dos diners».

⁵⁸⁵ El rengló continua en blanc.

⁵⁸⁶ *Ibid.* Recomano la consulta directa de l'edició d'aquesta nota, atès que Galceran hi introdueix diverses modificacions.

⁵⁸⁷ Caplletra de cos gran, la qual ocupa un espai de set renglons, decorada amb motius geomètrics, en la qual s'hi alternen els colors blau i vermell.

⁵⁸⁸ Lectura molt difícil que fa impossible una correcta transcripció.

⁵⁸⁹ *Ibid.* (p. 231). Galceran edita «haguessin».

⁵⁹⁰ *Ibid.* Galceran canvia aquesta conjunció copulativa per la disjuntiva «o».

⁵⁹¹ *Ibid.* Galceran edita «mesuraven».

mesura o ayna a tals coses deputada per |¹⁸ de córrer⁵⁹² e degotar l'oli que de córrer⁵⁹³ podia damunt e de |¹⁹ les dites mesures ab les quals lo dit oli mesuraven a tot |²⁰ aquell oli que en la dita ayna de córrer e degotar de les |²¹ dites mesures era de l'Hospital Maior dels pobres de la dita vi[-] |²² la⁵⁹⁴. E lo dit oli o degutatures d'aquell, lo procurador del |²³ dit hospital rebia e havia a necessari⁵⁹⁵ dels pobres dessus dits, |²⁴ cascuna setmana de cascun any un dia de cascuna setmana⁵⁹⁶ de |²⁵ quascun any. Emperò, los officials nostres, de poch temps en[-] |²⁶ sà, les dites scoladures, segons se afferma, no degudament an |²⁷ ocupat de poch de temps ensà aquelles⁵⁹⁷ a les leudes nostres de |²⁸ la dita vila applicant. E per amor d'assò, ha humil supplicació⁵⁹⁸ |²⁹ dels dits síndichs, a vós ho⁵⁹⁹ a cascun de vosaltres dehim e |³⁰ expressament manam que si après les dites scoladures del |³¹ dit oli per lo procurador del dit hospital per obs dels pobres del |³² mateix hospital, d'aquí avant penre, levar [e haber lliberal-]⁶⁰⁰ |³³ ment permetats axí com antygment [és acostumat de fer]⁶⁰¹ |³⁴ e a ell sobre aquestes coses negun [empaxament metats ne]⁶⁰² |³⁵ fasats; ans los dessus dits tenders [e venedors de dit]⁶⁰³ |³⁶ forcets a donar al dit procurador les [dites scoladures del dit]⁶⁰⁴ |³⁷ oli, totes excepcions he malícies [totalment a part posades]⁶⁰⁵. |³⁸ Nos encara comanam a vós e quascun⁶⁰⁶ de vosaltres que |³⁹ sobre totes les coses dessus dites e [expectants aquelles,]⁶⁰⁷ |⁴⁰ connexes e tocants en qualsevulla [manera, amb tenor de les pre-]⁶⁰⁸ |⁴¹ sent⁶⁰⁹, plenàriament nostres veus. Dada a Gerona⁶¹⁰, sota [nostre se-]⁶¹¹ |⁴² gell sacret, a XVIII dies d'abril de l'any de [la Nativitat de Nos-]⁶¹² |⁴³ tre Senyor, MCCCLVIII, rex

⁵⁹² Ibíd. Galceran edita «per deixar córrer».

⁵⁹³ Ibíd. Galceran edita «descórrer».

⁵⁹⁴ Ibíd. Galceran omet una part del text original i edita «descórrer podia; i tot aquell oli que en la dita ayna descorria e degotava de les dites mesures, era del Hospital Major dels pobres de la dita vila».

⁵⁹⁵ Ibíd. Galceran edita «rebia e havia de rebre pel necessari».

⁵⁹⁶ Ibíd. Galceran reordena la sintaxi i edita «un dia de cascuna setmana de cascun any».

⁵⁹⁷ Ibíd. Galceran modifica el text original i edita «indegudament han ocupat aquelles».

⁵⁹⁸ Ibíd. Galceran mai edita la -pp-; per tant, «supplicació». No ho indico més cops.

⁵⁹⁹ Ibíd. En lloc de la conjunció disjuntiva, n'edita la copulativa «e».

⁶⁰⁰ Ibíd. No es llegeix bé. Reconstrucció *ex* Galceran.

⁶⁰¹ Ibíd. No es llegeix bé. Reconstrucció *ex* Galceran.

⁶⁰² Ibíd. No es llegeix bé. Reconstrucció *ex* Galceran.

⁶⁰³ Ibíd. No es llegeix bé. Reconstrucció *ex* Galceran.

⁶⁰⁴ Ibíd. No es llegeix bé. Reconstrucció *ex* Galceran.

⁶⁰⁵ Ibíd. No es llegeix bé. Reconstrucció *ex* Galceran.

⁶⁰⁶ Ibíd. Galceran edita «e a cascun».

⁶⁰⁷ Ibíd. No es llegeix bé. Reconstrucció *ex* Galceran.

⁶⁰⁸ Ibíd. No es llegeix bé. Reconstrucció *ex* Galceran.

⁶⁰⁹ Ibíd. Galceran edita «resents».

⁶¹⁰ Ibíd. Galceran edita «Girona».

⁶¹¹ Ibíd. No es llegeix bé. Reconstrucció *ex* Galceran.

⁶¹² Ibíd. No es llegeix bé. Reconstrucció *ex* Galceran.

Petrus⁶¹³. ^{31v} Ista est quedam ² provisio ³ Nos Petrus Dei gratia⁶¹⁵, rex A[-] ⁴ ragonum Valencie, Maioricarum, Sardinie ⁵ et Corsiice, comesque Barchinone, Ros[-] ⁶ silionis et Ceritanie. Dilecto et fidelibus ⁷ nostris gubernatori Comitatum Rossili[-] ⁸ onis et Ceritanie, necnon vicario ⁹ et iudici ordinario Podiiceritani et Ceri[-] ¹⁰ tanie, ceterisque officialibus nostris presentibus ¹¹ et futuris eorumque locatentibus. Salutem et ¹² dilectionem⁶¹⁶. Humili supplicatione⁶¹⁷ per Arnaldum Montanerii ¹³ et Raymundum Moreta, nuncios ad nostram curiam per fide[-] ¹⁴ les consules et probos homines universitatis ville Po[-] ¹⁵ diiceritani destinatos, reverenter oblata, percipimus quot⁶¹⁸ ¹⁶ dicti consules et eorum antecessores a multo tempore citra ¹⁷ usi sunt et consueverunt semel quolibet anno scire ⁶¹⁹ preter[-] ¹⁸ missione aliqua eligere Almustasaphum in dicta villa, vide[-] ¹⁹ licet hominem quem noscunt ad ipsum officium idoneum ²⁰ et expertum et ipso electo, ipsum presentare vicario vel ju[-] ²¹ dici in cuius⁶²⁰ posse prestat iuramentum⁶²¹ de habendo se fide[-] ²² liter in officio antedicto. Quiquidem⁶²² Almustasaphus re[-] ²³ cognoscit et recognoscere consuevit mensuras vini et o[-] ²⁴ lei et aliarum victualium que ad mensuram⁶²³ venduntur ²⁵ nec non libras pondera atque cannas⁶²⁴ et insuper iudicat, ²⁶ videt et recognoscit carnes, pisces rescentes et sauos⁶²⁵, ²⁷ fructus et quedam alia comestibilia que per mercerios, ten[-] ²⁸ derios, carnicerios⁶²⁶ et alios venditores traduntur in dicta ²⁹ villa. Nec minus exequitur et exequi consuevit cum sagione ³⁰ quem vicarius et baiulus noster sibi tradit tociens quoci[-] ³¹ ens ab eodem Almustasapho est requisitus ordinationes quas ³² dicti consules <facere> faciunt et facere consueverunt ab ³³ antiquo super pane et vino et carnibus venalibus et super ³⁴ nupciis et earum conviviis vestibus et ornamentis

⁶¹³ Ibíd. Galceran omet aquest enunciat.

⁶¹⁴ Ibíd. (p. 225). Caplletra de cos gran, la qual ocupa un espai de sis renglons, decorada amb motius vegetals i geomètrics, en la qual s'hi alternen els colors blau i vermell.

⁶¹⁵ Ibíd. Galceran edita «gracia».

⁶¹⁶ Ibíd. (p. 226). Galceran edita «dileccionem».

⁶¹⁷ Ibíd. En aquest cas, Galceran manté la –pp–, probablement perquè es tracta de l'edició d'un text en llatí.

⁶¹⁸ Ibíd. Galceran s'ajusta a la forma clàssica «quod». Ho fa en tots els casos; no ho indico més cops.

⁶¹⁹ Ibíd. Galceran edita la preposició «sine», en lloc del verb «scire».

⁶²⁰ Ibíd. Galceran edita aquesta paraula amb una *i* llarga «j»; per tant, «cujus».

⁶²¹ Ibíd. Cf. nota immediatament anterior; per tant, «juramentum». No indico més aquestes vacil·lacions en els textos llatins del manuscrit.

⁶²² Ibíd. Galceran ho edita separat aquesta forma en què s'hi aglutinen el pronom i l'adverbi; per tant, «qui quidem».

⁶²³ Ibíd. Galceran edita «mensurem».

⁶²⁴ Ibíd. Galceran no edita la –nn–; per tant, «canas». No indico més aquestes vacil·lacions en els textos llatins de manuscrit.

⁶²⁵ Ibíd. En lloc de mantenir-ne el diftong, Galceran edita «salsos».

⁶²⁶ Ibíd. Galceran no manté la –sc– i edita «carnicerios».

mulierum, |³⁵ corrateriis, critatoribus et super aliis que tangunt bonum statum |³⁶ et regimen dicte ville et degencium in eadem, banna quoque |³⁷ et penas inde abiectas⁶²⁷ a transgressionibus⁶²⁸ et res commissas⁶²⁹ |³⁸ per commissas⁶³⁰ fraudibus cum dicto sagione levat et levare |³⁹ consuevit de quibus unas parts curia vestri⁶³¹ dicti vicarii et |⁴⁰ reliquiae due⁶³² partes⁶³³ dictus almustasaphus habere con[-] |⁴¹ suevit et alia facit que circa fraudes in predictus⁶³⁴ evitandas |⁴² et puniendas ad dicti almustasaphi regimen et eius officii ex[-] |⁴³ exercitium pertinent et expectant et fieri sunt solita et assueta. *[fol. xxxiii]* Quapropter supplicato nobis per dictos nuncios et⁶³⁵ usum |² et consuetudinem huiusmodi velut utilitati rey publi[-] |³ ce dicte ville expediencia et necessaria, de benignitate |⁴ regia confirmare dignaremur. Igitur supplicatione⁶³⁶ |⁵ ipsa tamquam rationi⁶³⁷ consona per nos ad missa benigne de certa |⁶ scientia cum presenti carta nostra confirmantes et appro[-] |⁷ bantes propter⁶³⁸ hoc dictus consulibus et eorum successoribus |⁸ et universitati predictae ac dicto almustasapho presenti |⁹ et futuro, usum et consuetudinem huiusmodi, vobis di[-] |¹⁰ cimus et mandamus expresse et de certa scientia quatenus |¹¹ dictum usum super electione dicti almustasaphi et eius |¹² admissione per vos de eo fienda et exercicio ac executione dicti sui officii⁶³⁹, ut superius continetur, eisdem |¹⁴ observetis et super predictis non impediatis eosdem |¹⁵ nec obstaculiter⁶⁴⁰ aliquot opponatis sed libere permittatis |¹⁶ eosdem uti predictis. In cuius rey⁶⁴¹ testimonium, presentem |¹⁷ cartam nostram fieri iussimus sigillo nostro impendenti co- |¹⁸ mmunitam. Datum Barchinone viscessima tertia die apri- |¹⁹ lis anno a Nativitate Domini millesimo CCC septuagesimo |²⁰ nono. Reginque vestri XL quarto.

⁶²⁷ Ibíd. Galceran edita «adjectas».

⁶²⁸ Ibíd. Galceran edita «transgressoribus».

⁶²⁹ Ibíd. Per alguna raó, Galceran edita una –mm–; per tant, «commissas».

⁶³⁰ Ibíd. Galceran edita «pro commissis».

⁶³¹ Ibíd. Galceran edita «partes curia nostri».

⁶³² Darrera d'aquest numeral apareix una ratlla o guió llarg, semblant als que solen aparèixer al final dels renglons per completar-los.

⁶³³ Ibíd. Galceran edita «reliquam terciam partem».

⁶³⁴ Ibíd. Galceran edita «predictis».

⁶³⁵ Ibíd. Galceran edita «ut».

⁶³⁶ Ibíd. Galceran edita «supplicatione». Aquest canvi de *t* per *c* no és sistemàtic en la seva edició dels textos llatins. No ho indico més cops.

⁶³⁷ Ibíd. Cf. amb la nota immediatament anterior. En aquest cas, manté la *t*.

⁶³⁸ Ibíd. Galceran edita «perpetuo».

⁶³⁹ Ibíd. Galceran edita «ac executioni dicti almustasaphi et eius officii».

⁶⁴⁰ Ibíd. Galceran edita «obstaculum».

⁶⁴¹ Ibíd. (p. 127). Galceran edita «rei».

¶^{32v642} Assí comensen y són continuades y scrites ¶² per mi, Joan Onofre d'Ortodó⁶⁴³, mustesaph, ¶³ en lo present any MDLXIII de la ¶⁴ present insigne e fidelíssima vila de Pug[-] ¶⁵ cerdà les honors antigues e serimònies hoc ¶⁶ y encara les modernes que tenen de servir los ¶⁷ honorables cònsols y altres oficials y particulars ¶⁸ persones de dita vila, les quals cauen a prin[-] ¶⁹ cipal càrrech del honrrat mustesaph, ultra ¶¹⁰ les precedents ordinacions y altres coses tocants ¶¹¹ a l'offici de mustesapharia. ¶¹² Mars.

¶¹³ Per examen, lo honrrat mustesaph quan serà extret en lo offici, la vigília de ¶¹⁴ [Nostra]⁶⁴⁴ Senyora de Mars, encontinent que haurà jurat de procurar de vestir-se de ¶¹⁵ [bones]⁶⁴⁵ e honestes robes y haver una verga larga de set ho vuyt palms de gruixa ¶¹⁶ [i d'un dit]⁶⁴⁶, verda, de lorer, grèvol, roser ho garravera y eixir en plassa y seure's ab ¶¹⁷ [los cònsols]⁶⁴⁷ vells. Y deu anar acompanyar-los a cercar los novells y ésser ab ells al jura[-] ¶¹⁸ [ment a hont] acostumen de prestar al cantó de la plassa, prop de hont tenen lo encant y après ¶¹⁹ [al consolat] a hont los cònsols novells acostumen pregar als vells y als altres honrrats ¶²⁰ [consellers?] los planie affavorir-los ab lur consell y altrament en lo que convindrà a la vila la ¶²¹ [± 5] estar lo dit mustesaph ab ells fins a hora de completa i ls deu acompanyar a ¶²² [comp]letes ab tota la promenia y només a la iglésia, deu lo mustasaph mirar si los ¶²³ [ciris de les]⁶⁴⁸ confraries y rotlos de les lànties són encesos e, si no, fer-lo encendre y ence[-] ¶²⁴ ... per les penes acostumades, que sinc sous e lo mateix deu fer quiscuna festa ¶²⁵ ... [s]olempne. Y la Nostra Senyora, no trobant lo dit mustasaph los siris y rotlos ¶²⁶ ... [co]mpletes y a missa y vespres e après deu tornar acompanyar-los lurs cònsols ¶²⁷ ... mateix tots los diumenges y festes y divendres, Queresma, officis pro[-] ¶²⁸ [cessons,] les quals professons [sic] y ussos lo mustesaph no deu deixar permudà ¶²⁹ ... o troban-sa per emprar a portar lo pavalló y ussos la serie molt gran deso[-] ¶³⁰ ... enviar mols lo mustasaph entrò faltar y may si donchs no deixa lo itinerari ¶³¹ ... [profe]sons dels divendres y altres honres de la iglésia, com això sie son offici. ¶³² ... [de Rams] après que los honorables cònsols hauran partida la palma an

⁶⁴² A partir d'aquest foli, els fragments editats per Galceran són més escassos.

⁶⁴³ *Ibíd.* (p. 27). Tal com escriu Galceran «encara que aquest cerimonial consta al final del Llibre Mostassà de 1485, no obstant hi fou anotat l'any 1564, essent Mostassà Joan Onofre Ortodó».

⁶⁴⁴ A partir d'aquest rengló —i a mida que ens acostem a la part inferior del foli— es fa cada vegada més difícil —o, directament, impossible— llegir la primera part dels renglons; de fet, a la part final hi ha línies de les quals només es pot la meitat, la part final o, directament, res. Així, algunes coses les he pogut reconstruir gràcies a l'estudi de Galceran i, en algun cas, amb la pròpia intuïció, però n'hi ha diverses que no he pogut llegir.

⁶⁴⁵ *Ibíd.* (p. 26). No es llegeix bé. Reconstrucció *ex Galceran*.

⁶⁴⁶ *Ibíd.* (p. 26). No es llegeix bé. Reconstrucció *ex Galceran*. *Ibíd.* (p. 27). L'acadèmic hi afegeix «un dit de gruixa».

⁶⁴⁷ *Ibíd.* (p. 27). No es llegeix bé. Reconstrucció *ex Galceran*.

⁶⁴⁸ *Ibíd.* No es llegeix bé. Reconstrucció *ex Galceran*.

d'anar |³³ ... après d'haver, segons emplassa y l'endemà a la iglésia per senyar-lo |³⁴ ... al pe.. co si doncts just impedim ens no·y havie y après tenen d'anar |³⁵ ... acostumades per lo cònsol en cap y en assò no té faltar-ho, mas |³⁶ ... d'avisar lo alcayt del castell tinga a bé de tenir lo castell ubert |³⁷ ... [la pro] |⁶⁴⁹ fessó hi té de passar |³⁸ ... el divendres sant deuen anar los dits cònsols y mustasaph ab la prome[-] |³⁹ ... posar *Nostre Senyor* al monument e lo cònsol en cap deu segellar lo sant sagrament |⁴⁰ ... tots los moviments y lo [...] del divendres sant adorar |⁴¹ ... fins *nostre* ... fora del moment y lo musta[-] |⁴² ... [arma]des y que no·s fasse brugit ny altres |⁴³ [...] |⁶⁵⁰ los minyons y altres que faran |⁴⁴ ...
⁶⁵¹

f^{ol.} xxxiiii^r Abril. |² La vespra de Pasqua, deuen anar a oficii y fer donar candeles [a missa,] |⁶⁵² |³ [pel sagristà] |⁶⁵³ qui en lo carrer de la Seg[...] [...] completes deuen passar los còn[sols] [...] |⁴ y pròmens de la plassa y anar a completes y en anar a la plassa y fer les primeras [...] |⁵ lo[±3]des y així en l'endemà deuen fer les misses, a missa [sic] e a vespres e lo m[...]

|⁶ [...] dia de Pasqua, deu fer crides que tothom se provesque |⁶⁵⁴ de vitualles, perquè [és mal] |⁶⁵⁵ |⁷ que a les festes anyals les botigues y carnisseries estiguin ubertes com en semblans. |⁸ Tot lo món és rahonarse diffongue [sic] en loar a Déu y a la sua beneyta mare e lo veguer deu[...] |⁹ als honrats homes de pobres vergonyants *com* van vestits que deuen portar la iglésia ... |¹⁰ tela dels pobres per la iglesia com sermone com és acostumat.

|¹¹ Lo die de sant March professó (Maig) a santa Eugènia la vella ... |¹² advertint los monestirs y mirar lo camí si està net d'aygües a la dita [capella] |⁶⁵⁶ lo dia [de sant Marc]

|¹³ Lo die de santas Creus profesó al sementiri fa a advertir los monestirs |⁶⁵⁷.

⁶⁴⁹ *Ibíd.* No es llegeix bé. Reconstrucció *ex Galceran*. Com que amb prou feines es pot veure i s'endevina fàcilment com l'autor ha reordenat la sintaxi a l'hora d'editar, només reconstrueixo el que puc arribar a constatar.

⁶⁵⁰ Lectura molt difícil que fa impossible una correcta transcripció.

⁶⁵¹ Intueixo que aquest rengló també es va escriure, però en qualsevol cas no es pot llegir absolutament res.

⁶⁵² *Ibíd.* No es llegeix bé. Reconstrucció *ex Galceran*.

⁶⁵³ *Ibíd.* No es llegeix bé. Reconstrucció *ex Galceran*.

⁶⁵⁴ *Ibíd.* Galceran edita «proveesca».

⁶⁵⁵ *Ibíd.* No es llegeix bé. Reconstrucció *ex Galceran*.

⁶⁵⁶ *Ibíd.* No es llegeix bé. Reconstrucció *ex Galceran*. Aquí Galceran no edita, simplement parafraseja, però m'ha fet servei igualment. Arribo al final del gruix principal del present estudi comparatiu, perquè ja no hi ha més fragments íntegrament editats en l'estudi de Galceran en relació amb el nostre manuscrit. Recordo als lectors que els claudàtors amb punts suspensius continuen indicant, com al llarg de tota l'edició, les lectures dificultoses que fan impossible la transcripció dels fragments, però a partir d'aquí no ho indicaré més a peu de pàgina, perquè n'hi ha moltes.

¹⁴ \La nostra Senyora de Gràcia se avisan los monestirs a tal am [sic] aportam institucions

⁶⁵⁸ Lo diluns, dimecres y divendres habans d'Assensió són les rogatives [...] ¹⁵ y dimarts se fa professó per la vila e lo dimecres se fa professó qui se deu adorar ¹⁶ com va al portal del vall *communir* al portal que va [± 4] com val pey[...] ¹⁷ lo Evangeli esenyen-los núvols sinquante parts e après torna per lo p[...] ¹⁸ rol, so *per* lo capell a la iglésia Maior se deu advertir lo mustesaph lo die [...] ¹⁹ avisar los monestirs y fer fer rendes y fer fervents los envyaments [...] ²⁰ los portals del castell y ésser l'endemà a fer portar lo panalló que li a [...] ²¹ convingue més segons la comoditat de la gent venrà en la iglésia y [...] ²² tur lo mustesap, on envie mols en lo fer portar lo panalló, la calma y [...] ²³ de les *persones* y també la solempnitat de la professó assigne ²⁴ ell fasse lo de farrer de son offici y també té de mirar lo mustesaph lo ²⁵ fos y en lo seure dels banchs de les iglésies, tant ab hòmens com ab dones [...]

²⁶ Lo die d'Assensió y la vespra y·ha completes, missa y la [...] ²⁷ \que dumenge asprés [sic] de l'Ascensió, se fa el Roser a Santa Creu en professó solemne ha [...] del for per lo mustesap en fer panalloner\sermonies.

²⁸ La professó de Belloch los cònsols (Juny) l'ordenen lo [...] ²⁹ vuit dies abans serà panalloner y la renda [...] de s[...] ³⁰ y té de convidar tots los qui tindrà en lo mercal e fer *person*[...]

³¹ La vespra de Sincogesma y lo die y·ha completes, missa, v[...] ³² degudes sermonies y professó en motiu de la iglésia a hont se lig[...] ³³ evangelis, de la qual professó lo mustesaph manté carrer a [...] ³⁴ té de fer la renda acostumada que tothom provehesca [...] ³⁵ avisar-los bassmes fassen la passa acostumada ab la tela de [...] ³⁶ temps té de tenir vigilància a lo mustesaph en fer tenir nets los carr[ers] [...]

³⁷ Per la solempnitat del die del Corpus en lo qual deuen anar [...] ³⁸ \Lo panalló del *senyor doctor Jovier* ⁶⁵⁹ fer honor a la professó y axí és cascús de los dos afinament[...] ³⁹ y acompanyar les relíquies y a les vespres procurar lo[...] ⁴⁰ segrestia lo honrrat mustesaph deu vuyt dies abans [...] ⁴¹ fassen vuyt fillets als panalloners *perquè* en tal die los cos[...] ⁴² sa dies suare y fer empaliar y neteiar ab prou solemn[itat] [...] ⁴³ ssa y

⁶⁵⁷ Aquest rengló sembla afegit posteriorment, amb un tipus de lletra i color de tinta més foscos.

⁶⁵⁸ Anotació al marge, segurament d'època posterior perquè es tracta d'un tipus de lletra diferent a la de la caixa d'escriptura.

⁶⁵⁹ Anotació al marge, segurament d'època posterior.

carrers perquè en tal die gose tot menester. Y, si faran [...] |⁴⁴ un mes habans de Corpus, deu advertir lo mustesaph que té [...] |⁴⁵ crides a[...] que ningú no gose amotinar draps perquè són [...] |⁴⁶ dit die e lo mustesaph pot logar draps als qui no tindran a [...] |⁴⁷ La vespra de sant Joan de juny, sempre lo verguer *per* la cavalca[da] [...] |⁴⁸ a Sant Joan de Saga [e]l pont de les gramalles *que* après [...] |⁴⁹ plassa ab los draps [e] sermonies.

|⁵⁰ Lo die de sant Pere y ha professó solepme [...]

|⁵¹ La professó del Roser [...] |⁵² men fer lo capellà ab [...] |⁵³ vós [...] lo panalló [...] dels [...] |⁵⁴ dels [...].

|^{33v} [A]gos[t] Ago[st] [sic]⁶⁶⁰ |² [...] de la Verge Maria d'Agost y lo die y·ha completes, [missa] ves[pres] |³ [...] l[es] sermonies ac[os]tumades [± 4]da que no·s [c]om se provesque de [...] |⁴ [...] que la [...] |⁵ [...] solempne [± 3] mustasa[ph] [en] lo die [...] |⁶ [...] [p]analló

(Setembre) [...] sobre [...] |⁷ [Lo die de la] Verge Maria de Setembre⁶⁶¹ [y l]o die y ha completes, missa, ves[-] |⁸ \... \ [pres] [...] plas[sa] [± 4] les sermonies acostumades vuit sous, tot fet en lo any 1678

|⁹ [...] en lo die de Corpus se deu convidar als cònsols y té portar la Verge |¹⁰ \[± 6] de\ Octubre, no·y ha solempnitats.

|¹¹ Novembre. |¹² [...] [T]ots Sants y lo die y·ha completes, missa y vespres y plassa ab les |¹³ [...] acostumades y deu lo verguer avisar los bassinés fassen la passa acos[-] |¹⁴ [tumada] lo dia p [sic] dels pobres un mes o dos abans. |¹⁵ [...] que fan los venerables micer [sic] Ramon y Miravet Quintà, preveres, lo die de |¹⁶ [...] de la Verge Maria.

Y lo die de la Verge Maria de Faransa lo mus[-] |¹⁷ [tasap]h [± 2]er si no que lo·y empen que si lo·y empen [sic] és rahó que fasse son offici. |¹⁸ Ab llo Panalló del *senyor* doctor Jover.

|¹⁹ [Lo die de] sant Armingon y·ha professó solempne ab totes les capes y panalló, relíquies y |²⁰ [...]se rudar y advertir los frares lo die habans, los cònsols deuen cavalcar

⁶⁶⁰ Sembla que el nom del mes va ésser escrit dues vegades a la capçalera. Aquest foli és tot un repte, perquè s'hi presenta una taca gran —probablement, d'humitat o per la pròpia reacció entre el pergami, la tinta i les cobertes— tant al marge superior, com a l'esquerre i a l'inferior. En tractar-se del darrer foli del manuscrit, és el que més directament ha rebut les inclemències del pas dels segles. El que sí es pot observar fàcilment són els diferents tipus de lletres; hi ha afegitons, com els del marge superior del foli, que molt probablement van ésser escrits per un copista al segle XVII, tal com ens revela l'any que hi llegim (1678). Per tant, el contrast és molt evident, si tenim en compte que aquests darrers folis van ésser confeccionats al llarg dels segles XVI i XVII.

⁶⁶¹ *Ibíd.* (p. 28). Galceran ho edita afegint l'advocació, és a dir, la Mare de Déu de la Sagristia.

y ^{|21} [...]l acompanyats de pròmens y del sots veguer, jutge oficial y altres honrrades ^{|22} [...] deu emprar a dita cavalcada *per* part dels cònsols uns dies abans.

^{|23} Desembre. ^{|24} [Lo die de la C]oncepció de la Verge Maria y lo die y·ha completes, missa, vespres ^{|25} [...] [s]olempne ab los crides y panalló⁶⁶² y fer rudar y advertir los fra[-] ^{|26} [res] [...] de missa se an de partir dos afiaments y dos aprenedors ^{|27} [...] relíquies y persò eixir de missa no·y ha plassa [± 1] del *senyor doctor Jover*. ^{|28} [...]près vuyt jorns habans de Nadal lo vicari acostumat ne [± 3] ^{|29} [pr]òmens e lo verguer convidave a aquí los cònsols li deuen ^{|30} [...] segrestia y ornaments de la iglésia un tant a coneguda de la ^{|31} vestit ab massa alsada també s'és deixada la [± 2] ^{|32} [...] donant així bé un tant *per* dit efecte fa a minvar-nos *perda* ab ^{|33} [...] die [y] ha completes, missa y vespres y plassa ab les sermonies ^{|34} [...] agafar los bassinets fassen la passa ab lo die p⁶⁶³. dels pobres ^{|35} [...] vitualles ^{|36} a missa a preycadors y a vespres afiaments, en lo die de sant ^{|37} [...] Menors. També lo die [d]els Innuents y ha missa afran[...] ^{|38} [...] gramalles y missa alsada sens altra sermonia.

^{|39} Janer. ^{|40} [...] y·ha completes, missa, vespres y plassa ab les ser[-] ^{|41} [monies] [...] no·y ha professó solempne. Fa cridar avisar los monestirs ^{|42} [...] y fer [± 4] que tothom fassa net foc en meixa, ja lo panalló del *senyor d[oc]tor* ^{|43} [Jover]. Febrer y part de Mars.

^{|44} [...] [Lo die] de la Verge Maria Candelera y·ha completes, missa vespres [...] ^{|45} [...] ensenyar la [...] ^{|46} [...] vespres y plassa y professó [...] ^{|47} [...] dos perquè lo die ^{|48} [...] se fas [...].

⁶⁶² En superíndex, hi ha un signe de crida.

⁶⁶³ Procuradors?

8.2. ANÀLISI LINGÜÍSTICA (II)

- **AGRANAMENTS – fol. xiv^r (lín. 12)**

DCVB: Acte i efecte d'agranar (Armengual Dicc.).

DECat: Coromines inclou aquest terme en la definició d'‘agranall’, el qual explica que és un derivat de ‘gra’. *Agranall* ‘escampall de granets per atraure els moixons o coloms’ figuradament [s. XIV]; «aquí... concorren jóvens assau bells e gentils... e en aquells à fet ella un *agranayll*, axí com fan los paradors per parar als coloms», *Corbatxo* de NFranch (*BDLC xvii, 110*).

DTCA: No hi ha resultats.

Pétit Levy: *Agranar. [...]. Pourvoir de grain ou de graine.*

REW: No hi ha resultats.

V. Faraudo: No hi ha resultats.

- **BÀLEC – 18^v (lín. 20)**

DCVB: En aquest cas, són necessàries les tres accepcions, que es podrien ajustar bé al nostre llibre: 1. Planta molt espinosa de la família de les lleguminoses. [...]. *cast. aliaga*. [...]. 2. Planta lleguminosa. [...]. *cast. retamón*. [...]. 3. *pl.* Pellofa que cobreix el gra de blat (Conflent); *cast. cascabillo*. Etim.: com el *cast. bálago*, ‘palla que queda dels cereals després de la batuda’, procedeix segurament del gàl·lic *banatlo ‘argelaga’, ‘escombra’ (cfr. Wartburg FEW, I, 232), que per metàtesi s’hauria convertit en *bálatno, *bálagno i *bálago, segons Coromines DECast, I, 373.

DECat: BÀLEC, ‘ginesta nana’, nom emparentat amb el fr. dial. i oc. *balai* ‘ginesta’ (d’on el fr. *balayer* ‘escombrar’, *balai* ‘escombra’) i amb el cast. dial. *bálago* ‘palla llarga dels cereals, sense el gran’, mots d’origen pre-romà indoeuropeu, probablement cèltic, afins als noms britònics de la ginesta (bretó *balazn*, gal·lès *banadl*) que suposen un brit. comú *baladno-, mentre que els descendents romànics exigeixen bases amb un sufix un poc diferent *BALADIO- i, la catalana, *BÁLADO-/BÁLATO-. *1.ª doc.*: 1308. [...].

En el seu únic sentit de ginesta nana és un dels arbustos més difosos a tota la Catalunya francesa i en els vessants pirinencs i prepirinencs de Migjorn, des de les muntanyes de l’Alt Empordà fins a l’Alt Aragó; i almenys des del Vallespir a l’Alt

Urgell porta el nom de *bàlec* pertot: a Conflent, Ripollès, Cerdanya, Andorra, muntanyes de la Seu, etc.

DTCA: No hi ha resultats.

Pétit Levy: No hi ha resultats.

REW: No apareix la forma catalana, però sí l'occitana, que és gairebé la mateixa que documenta el DECat i que no s'allunya gaire de la nostra veu: prov. *balais*.

V. Faraudo: No hi ha resultats.

- **BANDEYAMENT – Cv (lín. 18)**

DCVB: Acte de bandejar; cast. *destierro*.

DECat: Es tracta d'un derivat de 'ban', anteriorment documentat. Segons Coromines: aviat predominà en català la forma ampliada *bandejar*, que ja trobem a la fi del s. XIII en Desclot (*bandejat*). *Bandejament* [1403].

DTCA: Freqüència absoluta: 3. Freqüència subcorpus: 3. Exemple d'autor i obra: Jaume Safont. *Dietari o Llibre de jornades*. Temes: Historiografia; Política. Data de redacció: 1454-1472. Data de la font: 1484 aprox.

Pétit Levy: *Banejament. Saisie, mise au ban.*

REW: No hi ha resultats.

V. Faraudo: BANDEJAMENT, [BANDEXAMENT] *s.* Acte i fet de bandejar, desterrament, expulsió.

- **BORRA – fol. vr (lín. 13)**

DCVB: Conjunt de fibres curtes d'una matèria tèxtil [...] que se separa de la floca en l'acte de filar o de perxar; cast. *borra*. Per exemple: Quintar de borra, Leuda Coll. 1249. [...]. Etim.: del llatí BŪRRA, mat. sign.

DECat: BORRA, 'fibra tèxtil curta que se separa de la floca', antigament 'drap bast de llana', del ll. tardà BŪRRA d'aquest significat, mot que no sembla haver pertangut

originàriament a la llengua dels romans (de procedència incerta). *1.ª doc.*: s. XIII. Apareix ja repetidament en lleudes o aranzels d'aquesta centúria, com la de Cotlliure, de 1249 (*RLR* IV, 247ss.), i la Taifa dels corredors de Barcelona de 1271.

DTCA: Freqüència absoluta: 1. Freqüència subcorpus: 1. Exemple d'autor i obra: Jaume Safont. *Dietari o Llibre de jornades*. Temes: Historiografia; Política. Data de redacció: 1454-1472. Data de la font: 1484 aprox.

Pétit Levy: *Borras, borrassa*. [...]. *Étoffe de laine grossière*.

REW: Prov., katal., [...] *borra*.

V. Faraudo: La part més curta i basta de la llana. Vegem-ne un exemple d'un document proper en el temps al nostre: «Item en l altre armari qui ve apres, intitulat XXXV, atrobaren un coxi de cuyro enbotit de borra o tonadis». *Inventari de la casa del General* p. 77; any 1499.

- **BRAÇA – 18v (lín. 20)**

DCVB: Mida longitudinal equivalent a 1'67 m. i que originàriament és la distància que hi ha des de l'extrem d'una mà a l'extrem de l'altra tenint els braços estesos en línia recta; cast. *braza*.

DECat: Coromines explica que no és exactament un derivat de 'braç'. *Braça* no és pròpiament un derivat, car havia estat el plural normal del mot, que com a neutre feia *bracchia*. Així funcionava encara vers la fi del s. XIII en el llenguatge de les *VidesR*. [...]. Aquest ús gramatical caigué aviat en desús en la llengua comuna, però fou el punt de partida de l'ús com a mesura de longitud o fondària. [...]. En alguna comarca muntanyenca l'ús degué estar encara en vigor en tot el s. XIV, car en el Capbreu de Besora de Cardener, de l'any 1369, tenim «deu dar lo sagristà al rector... tots los dies tres *braza* de canela per obs de misses». Pel que fa al seu valor precís, aqueixa mesura varia més o menys segons els llocs.

DTCA: Freqüència absoluta: 11. Freqüència subcorpus: 1. Exemple d'autor i obra: Joanot Martorell. *Tirant lo Blanc*. Temes: Cavalleria; Narrativa en prosa. Data de redacció: 1460-1464. Data de la font: 1490.

Pétit Levy: *Brasa. Brasse, mesure de la longueur des deux bras étendus; mesure de capacité pour les bois; les bras.*

REW: En aquest diccionari ens apareix l'etimologia, BRACHIUM: Der Plural [...] prov. brasa. No apareix la forma catalana, però es fa palesa la coincidència amb la nostra veu.

V. Farauo: Ambdós significats ens poden interessar. 1. Mesura de longitud ambels dos braços estesos. 2. Mesura de longitud que hom pren amb els dos braços estesos. Vegem-ne dos exemples. En primer lloc: «... I encontra per mig de la careta del bacinet que de l'altra part li passa una gran braça de la lança». Martorell, Joanot *Tirant lo Blanch* cap. XLIX; en segon lloc: «primo una gran peça de tovalles noves, fransesas, de obra menuda, qui tiraven .XVII. brasses de lonch». *Inventari d'en Pere Becet* 98, § 1. Any 1430.

- **BRONDÓ; BRONDONERA – 30v (lín. 3)**

DCVB: BRANDÓ 1. Atxa de cera d'un sol ble; cast. *blandón*. [...]. Etim.: derivat del germànic brand, 'tió encès'.

DECat: Per trobar aquesta veu, cal consultar la definició que ens dona el diccionari dels termes 'brandar' o 'brandir': aplicats a l'oscil·lació convulsa impresa a una arma o altre objecte, i ABRANDAR, 'encendre en foc intens', són mots derivats del mateix origen que el cat. ant. *bran* 'espasa' i del seu ètimon germànic *BRAND 'fulla de l'espasa', pròpiament 'tió abrandat', dita així per la lluïssor intensa d'aquella i la cremor que infligeix: mot idèntic al germ. brand 'incendi', que és derivat del germ. comú (gòtic, etc.) brinnan 'cremar, ésser ardent'. *1.ª doc.:* *brandar*, sembla que ja apareix un cop a la fi del s. XIV (?), però a penes surt en literatura fins que es fa molt usual en el s. XIX; *brandir* ja c. 1325, *esbrandir* fi s. XIII; *brandó* 'antorxa encesa', tercer quart s. XIII; *bran* 'espasa', c. 1270.

La noció de cremar és ben clara en brandó 'atxa de vent, antorxa' o 'gran ciri'. Després de recordar les aparicions més famoses i segurament més antigues al nostre abast, com quan Jaume i en la seva *Crònica* (cites en *DBal.*, *AlcM*) parla dels ciutadans de Montpeller que acompanyaven el seu pare en un episodi transcendent de la vida de la Reina Maria, heus-en ací un repertori de testimonis catalans medievals: «scrivà de ració prena... l *brandó* de candeles cascun dia del rebost». [...].

En conclusió, doncs, a la base de *brandó*, d'*abrandar* i fins de *brand*, tenim ben perceptible la idea material de cremar, de foc ardorós. [...] *brandoner* [1461]. *Brandoners* [1403, *AlcM*; escrivia el cronista Jer. Pujades, 1600-1641: «aquesta ordinació he vista jo mencionada... en un pergamí... en dit altar entre la porta y les *brandoneras* de la escala de Santa Eulàlia» *BABL* VI, 106], var. *brandolera*; *brandonet*].

DTCa: Quant a 'brandó': Freqüència absoluta: 14. Freqüència subcorpus: 10. Exemple d'autor i obra: Jaume Safont. *Dietari o Llibre de jornades*. Temes: Historiografia; Política. Data de redacció: 1454-1472. Data de la font: 1484 aprox.

Quant a 'brandonera': Freqüència absoluta: 8. Freqüència subcorpus: 8. Exemple d'autor i obra: Jaume Safont. *Dietari o Llibre de jornades*. Temes: Historiografia; Política. Data de redacció: 1454-1472. Data de la font: 1484 aprox.

Pétit Levy: *Brandon. Brandon, torche, tison enflammé.*

REW: No apareix la forma catalana, però sí l'occitana: prov. *brandó*.

V. Faraudo: 'Brondó' ens remet a 'brandó': falla, antorxa i més especialment atxa gran de cera amb un sol ble. 'Brondonera' ens remet a 'brandonera': banc o sustentacle de brandons.

- **BRUGIT – 32v (lín. 42)**

DCVB: El diccionari ens remet a 'brogit'. BROGIT (escrit també *brugit* i *burgit*). *m.* Successió confusa de sorolls; cast. *ruido, fragor*. [...]. Etim.: derivat de *brogir*.

DECat: BROGIR, 'fer remor' i BROGIT, 'remor', mots comuns amb l'oc. *brugir, brugit* (i *bruit, bruig*), i fr. *bruire, bruit* 'soroll', d'origen incert, probablement deguts a un encreuament *BRUGIRE, que ja es produí en una part del llatí vulgar entre el ll. RUGIRE 'rugir, bramar' i el seu sinònim cèltic *BRAGERE (cat. ant., oc. ant. i fr. *braire*), veg. *BRAOLAR*. 1.ª doc.: *brogir* i present *brugen* c. 1380, Eiximenis; *brogit*, c. 1270-80, *Cròn.* Jaume i Desclot, R. Llull.

En cat. *brogir, brogit*, i els altres deriv. que donem infra, formen part d'un grup — gal·loromànic en el sentit amplíssim d'aques terme— constituït pels oc. ant. *brugir* (o *bruür*, o *brúire*) «faire du bruit, bruire» (*PDPF*) i *brugit* (o *bruit, bruġ*) «bruit» (ib. avui prov. *brü*, escrit *brut*, veg. *TdF*), i d'altra banda fr. *bruire, bruit*.

Tant l'equilibri entre les formes verbal i substantiva, com els matisos en totes dues llengües, difereixen poc del català; i encara hi ha menys diferència si comparem ací la llengua d'oc, d'una banda, amb el francès, de l'altra amb la nostra llengua: car, com passa generalment, els fets occitans han estat intermedis entre els d'oïl i els catalans; les diferències de matís consisteixen sobretot que en francès, i en una bona part dels moderns parlars d'oc (sobretot en els de Provença i de la meitat Nord), *bruit* s'ha convertit en el mot d'aplicació general de la idea de so inharmònic i insignificantiu, ang. *noise*, cast. *ruido* (sense matisos condicionadors, com n'hi ha hagut sempre en cat. i en oc. SO.). Un i altre, en el Nord i en el Midi, tan antics com la llengua literària: fr. *bruit*, *bruyant*, *bruire* s. XII; en llengua d'oc també des dels trobadors del s. XII. [...].

El tipus *BRUGÍTUS nostre es troba també en occità, i ja antigament i com a substantiu [...] però sembla que des d'antic en llengua d'oc són més freqüents amb caràcter substantiu les formes d'origen esdrúixol [*BRÚGITUS].

DTCA: Freqüència absoluta: 26. Freqüència subcorpus: 8. Exemple d'autor i obra: Bernat Metge. *Lo somni*. Temes: Diàleg; Enciclopedisme; Narrativa en prosa. Data de redacció: 1396-1398. Data de la font: xv 1a m.

Pétit Levy: *Brugit. Bruit*.

REW: No hi ha resultats.

V. Faraudo: BROGIT, [BRUGIT] s. So, estrèpit, soroll confús.

- **CAPULA – Cv (lín. 5)**

DCVB: No hi apareix informació.

DECat: Coromines explica que és un derivat de 'capa': una antiga forma del nom de la caputxa, avui ben viva encara, almenys a les Illes, amb sentit a penes mutat: mall. *capulla* «tros de roba ab que es tapa cap i coll» (*BDLC* IV, 370), men. *gat amb capulla* 'gata moixa': «fis segons, lladres de casa, / me diven que jo som ase / porque faig bulla; / i, dels gats amb *capulla*, / què'n direm?», Camps Merc. (*Folkl. Men.* I, 337); els derivats verbals en mostren la gran antigor i ús nòrdic: «no-y pusc més estar, que-ls *encapulats* se leven» 'els encaputxats, els frares' (diu l'aparegut, traduint el b. ll. *capuciati*, 471.12), *VidesR*, fº 161r2, n. 6.

DTCA: Freqüència absoluta: 2. Freqüència subcorpus: 2. Exemple d'autor i obra: Anònim. *Bíblia (Peiresc)*. Temes: Bíblia. Data de redacció: ca. 1370. Data de la font: XV 2a m.

Péit Levy: No hi ha resultats.

REW: No hi ha resultats.

V. Faraudo: CAPULLA, [CAPULA] s. Caputxa o caperó.

- **CARNALLATGE** – *fol. iir (lín. 2)*

DCVB: Ens interessen les dues accepcions disponibles: 1. Conjunt de carn que ha de servir per a aliment. [...]. 2. Dret feudal que es cobrava damunt la carn destinada a l'alimentació.

DECat: Derivat de 'carn'. *Carnalatge* 'nom general donat als animals que proveeixen carn', 'carn en el sentit col·lectiu': «són exceptats forment, ordi..., legums, *carnalatge*, vi e pinyons (*Consolat*, p. 227); «També se cobra promeya de tot *carnalatge* axí com de cabrits, de porcells, vedells e de lana e de formatges» (s. XV, *DAG.*); un altre ex. de 1422 (*AlcM*); també fou un tribut, de delme o de primícies, que es donava al senyor o a l'autoritat eclesiàstica; un ex. de 1304 (*AlcM*); «per estar franchs los de Prats de pagar primisia de *carnalatges*», doc. de 1364 (*LlRoig de Prats de Molló*, de 1643, f^{9v}).

DTCA: No hi ha resultats.

Péit Levy: *Carnalatge. Viandes; carnage, massacre; charnage (dîme).*

REW: No hi ha resultats.

V. Faraudo: Carn dels animals mengívols. En cap exemple apareix amb –ll–.

- **COLOMINA** – *Av (lín. 12)*

DCVB: No acabo de trobar la definició que ens interessa.

DECat: Es tracta d'un derivat de 'colom'. *Colomí* 'colom jove' [s. XV o c. 1500: «molta provisió de *colomins*, oques ànadas, pollastres, gallines o capons», *PJComes*, *L. de Coses assenyalades*, 507]. [...] *Colomina* és el que es diu en el País Valencià, des de

Tortosa (també a la Ribera Alta del Xúquer, on els xurros d'Aiora eren els qui anaven a vendre *kolomina* a Sumacàrcer, 1962), en lloc de *colomassa* del Princ.

DTCA: No hi ha resultats.

Pétit Levy: El més proper és: colombin. *De pigeon.*

REW: No hi ha resultats.

V. Faraudo: En lloc de l'animal, el diccionari només documenta: Nom popular de la FUMARIA OFFICINALIS, L., planta fumariàcia medicinal dita també fum de terra, conillets, herba dels innocents. La baixa presència d'aquest mot en el manuscrit no em permet determinar exactament a què pot fer referència.

- **CORRATER – 29v (lín. 8)**

DCVB: Apareix 'correter'. CORRETER (escrit també *corrater*). *m.* ant. Corredor de mercaderies; cast. *corredor*. Un bon exemple, gairebé coetani de les nostres ordinacions: «Del offici de corretés e qui'ls pot stablir ni tenir offici de corredor», doc. a. 1470 (Bol. Ac. B. L., XI, 272).

DECat: CORRETER, 'corredor mercantil', junt amb l'oc. ant. *corrattier* id., és derivat de *córrer* amb el sufix *-eter* o *-ater*. *1.ª doc.:* 1278 («Bruneto *corraterio*»). «Mana... a totz los *corraters*... de draps e d'aver de pes ni d'altres mercaderies, que juren...», a. 1295. [...]. Ni es va antiquar després ni fou mot d'ús només ross. per bé que en el cat. central dominava *corredor* des de s. XIII, car el veiem, p. ex., en una disposició de la SdUrgell, on per cert es combina amb *corredor*: «los cònsols e conseylers posen... *corretés* e crides, *juren*... neguna altra persona sinó aquela que serà electa... no guòson *corretejar*, ni cridar, ni venre públicament ni tenir officii de *corredor*», a. 1470 (*BABL* XI, 272).

DTCA: No hi ha resultats.

Pétit Levy: *Corratier (-iera), gor-. Courtier (-ière).*

REW: Probablement, la veu llatina que més s'hi acosta és CORRECTARIUS: prov. *courattier*.

V. Faraudo: Apareix el terme ‘corredor’. Agent comercial que intervé en la compra o la venda de mercaderies i en altres operacions del comerç.

- **CUQUA – Cv (lín. 5)**

DCVB: Apareix ‘cuculla’. CUCULLA (o *cucuia*). *f.* 1. Capulla; cast. *capucha*. [...].
Etim.: del llatí CUCULLA, mat. sign.

DECat: No he trobat exactament la forma, però tot apunta a la definició que ens dona el diccionari de la veu ‘cogulla’. COGULLA ‘caputxa de frare’, ‘hàbit monacal amb caputxa’, del ll. tardà CŪCULLA ‘caputxa’, ‘capa amb caputxa’, probablement transmès per a via mig-sàvia. *1ª doc.:* s. XIII, *VidesR.:* «Vestia... un cilici e una gonela ab la *cugula*» (ms. bàsic, P, *cogula* en el B), f° 152v1, v. 97 traduïnt *cucullum*. [...]. Com a expressió de la idea de ‘capdamunt’ tenim *cuculla*, sobretot mallorquí, amb el sentit de ‘cap, capciró o cim’ d’un turó o altres entitats locals o topogràfiques. [...]. *Cuculla*, en efecte, es troba ja en un doc. mallorquí de 1618, amb el sentit de ‘caputxa dels religiosos’, i és també *kukúlə* la pronúncia en algunes parts del Princ. (a Reus, *AlcM*). Però en particular amb el sentit de ‘cim d’un turó’ a Mallorca, «*sa cucuia* des Puig Caragolí» Arx. Lluís Salvador, p. 99.

DTCA: No hi ha resultats.

Péitit Levy: No hi ha resultats.

REW: No apareix el terme del nostre manuscrit, però novament trobem una coincidència gairebé exacta amb les veus patrimonials catalana i occitana: prov. *cogolla*, katal., [...] *cogulla*.

V. Faraudo: No hi ha resultats.

- **ENGIR – 16v (lín. 15)**

DCVB: ENGIR *prep.* i *adv.* Al voltant; cast. *entorno*, *alrededor*. És interessant l’apunt que fan els autors en l’apartat fonètic: «əɲɜ́r (or.), usat només literàriament, car és un arcaisme». Etim.: del llatí INGYRO, mat. sign.

DECat: Coromines indica que es derivat de ‘girar’. El que en català es troba sobretot és la locució adverbial (i eventualment prepositiva) *en gir* (‘al voltant de’): «tres vegades *engir* la glesa...» *VidesR* (270v1, trad. «ecclesiam ter circuit» 851.19). [...]. Ex. ross. de 1323, que he citat a *GARLANDA (RLR xxxii, 429)*; en la novel·leta en vers del s. XIV *L’Amanat, la dona, e-l confessor: fer anar les coses en gir* «faire tourner la tête» (Morel-F, *Rom.* x, 517). [...] Tot això, evidentment inseparable de l’ús de *in giro* en llatí vulgar cristià del s. VI, documentat supra en la *Peregrinatio Aetheriae*.

DTCA: Quant a l’adverbi: Freqüència absoluta: 5. Freqüència subcorpus: 3. Exemple d’autor i obra: Anònim. Bíblia (Peiresc). Temes: Bíblia. Data de redacció: ca. 1370. Data de la font: XV 2a m.

Quant a la preposició: Freqüència absoluta: 19. Freqüència subcorpus: 5. Exemple d’autor i obra: Francesc Eiximenis. Regiment de la cosa pública. Temes: Filosofia moral; Política. Data de redacció: 1384?. Data de la font: 1499.

Pétit Levy: Apareix: gir. Tour.

REW: No apareix l’adverbi introduït per la preposició, però el llatí GYROS evoluciona de la mateixa manera tant en català com en occità, per bé que en el diccionari només apareix la veu patrimonial occitana: prov. gir.

V. Faraudo: Entorn; tocant; pertocant.

- **FRESQUAL – 2v (lín. 5)**

DCVB: Fresc; que té frescor; que no ha perdut la llecor, les qualitats originàries; cast. *fresco*. [...]. Etim.: derivat de *fresc*.

DECat: Derivat de ‘fresc’, d’acord amb Coromines. *Frescal*, sinònim emfàtic de *fresc* en totes les seves accs., abans aplicat al menjar (docs. mall. de 1433 i 1506, *AlcM*), o a la gent àgil moralment i despreocupada: «si volets estament en cort / siats frescal», *BMetge (Sermó, NCl., 48.10)*; amb aplicació a la frescor de les aigües, de les herbes o camps, de les maneres alegres, etc.

DTCA: No hi ha resultats.

Pétit Levy: *Frescal. Frais.*

REW: No apareixen ni la forma occitana ni la catalana, però a l'apartat de derivació, apareix una coincidència amb l'espanyol: span. *frescal*.

V. Faraudo: Apareix 'frescal'. Fresc o quasi fresc, recent.

- **GARDAR – fol. xviii (lín. 13)**

DCVB: GARDAR v., grafia ant.: V. guardar.

DECat: GUARDAR, del germ. WARDŌN (a-al. *wartēn* 'cercar amb els ulls', 'esperar [algú o alguna cosa]'. [...]. En fi hi ha la important acc. antiga 'mirar, esguardar', que és comuna al cat. amb oc. *gardar*, it. *guardare* i havia estat francesa (fr. ant. *garder*, avui *regarder*), la qual, almenys en potència, es troba ja en les antigues llengües germàniques, junt amb l'altra: a-al. ant. *wartēn* 'cercar amb els ulls', *warda*, *warta* 'talaia'; i potser ja s'havia arribat en el llenguatge dels francs; en tot cas en català la trobem també des del s. XIII. [...] Ja no trigà a antiquar-se en aquesta acc., reemplaçat pel clàssic *esguardar*, i cada cop més per *mirar*. En l'altra ha restat viva pertot, i en la forma *guardar*, en la llengua comuna, si bé la variant *gordar* té avui gran extensió en el parlar rural o popular —sobretot cat. or. i ross., una mica menys en els altres dialectes— i sobretot en les formes arrizotòniques; mentre que en les altres el tipus *gordā* és ja només rústic i del cat. or.; *gardar*, només en alguna localitat limítrofa de l'extrem NE., com en el Capcir i uns pocs pobles conflentins arran del límit.

DTCA: Freqüència absoluta: 16. Freqüència subcorpus: 3. Exemple d'autor i obra: Ramon Llull. *Llibre de l'orde de cavalleria*. Temes: Cavalleria; Política; Narrativa en prosa. Data de redacció: ca. 1274-1276. Data de la font: XV.

Pétit Levy: *Gardar. Garder; préserver, protéger [...].*

REW: No apareix la forma 'gardar', però sí que ens dona la següent informació: prov. *guardar*, katal. *gordar*. Tal com hem vist en el DECat, 'gordar' té més presència en els parlars populars, de manera que podem afirmar la coincidència d'ambdues llengües per a aquesta veu, car la forma estàndard i normativa del verb català és 'guardar'.

V. Faraudo: Esguardar, mirar.

- **GRAMAYAS – Cv (lín. 4)**

DCVB: Túnica llarga fins als peus, que portaven antigament els homes i també les dones, i especialment els consellers i regidors; cast. *toga, túnica*. [...]. Var. ort. ant.: *gramaya* (doc. a. 1294, ap. Miret Templers 363); *gramayla* (Mariners). Etim.: desconeguda; la suposada relació de *gramalla* amb *capmall* és mancada de probabilitat per raons fonètiques (cf. Meyer-Lübke REW 1668).

DECat: GRAMALLA, ‘vestidura llarga i solemne’, mot solament arrelat i antic en català i potser en l’Alta Itàlia, d’origen incert; tenint en compte que són molt antigues les variants *gramàsia, gramaya* i *gramàtia*, és probable que vingui de vestis *grammatica*, amb el sentit de ‘vestit propi dels notaris i escrivans’, anomenats *grammatici* en el llatí medieval. 1.ª doc.: *gramayla, gramàsia*, 1271; *gramàtia*, 1279; *gramaya*, c. 1290, Desclot; *gramalla*, sovint des de fi del s. XIII.

DTCA: Freqüència absoluta: 35. Freqüència subcorpus: 35. Exemple d’autor i obra: Joan Esteve. *Liber elegantiarum*. Temes: Diccionari. Data de redacció: 1487? Data de la font: 1489.

Péit Levy: No hi ha resultats.

REW: No apareix la informació que necessitem.

V. Faraudo: El diccionari ofereix dues entrades, que ens poden éser igualment útils: 1. Vestidura ampla i llarga fins als talons, sense cenyir i amb mànegues. 2. Vestidura folgada amb mànigues i caperó, rossegant i sense cenyir, usada en senyal de dol. Vegem-ne dos exemples. En primer lloc: «La terça cirimonia de huy, que tot lo cami fon enpaliat. En loch de tapits metien hi les gonelles e gramalles; tota la terra era cuberta...». Ferrer, Vicent *Quaresma* 59, XLIII. En segon lloc: «E portaven lo cors alt sobre los muscles los tres primers consellers de Barchinona ab d altres barons, cavallers, gentils homens e ciutadans honrats ab gramalles negres e caperons vestits».

- **HUYTAU – fol. iiii (lín. 8)**

DCVB: Només apareix: VUITÀ *m*. Mesura de grans equivalent a un quart de quartera (Garrotxa). L’exemple: «Fa forment... e dos vuytans a mesura de Vich», Inv. Pellisso.

DECat: Tot i que no he trobat la forma exacta, és innegable que es tracta d'un derivat de 'vuit'. «Fa forment... e dos *vuytans*, a mesura de Vich», citat per *AlcM* d'inv. de Vic de 1486; era, doncs, una mesura de forment usada per abonar un tribut que els pagesos havien de pagar als batlles per llurs llaurades (aratge); i segons *AlcM* es diu encara allà per a un vuitè de quartera doble: pressuposa doncs la pron. *vuit* a Vic en els ss. XIV i XV.

Sobta una mica trobar aquesta forma amb h–, que reflecteix una pronunciació més semblant a la dels parlars occidentals, concretament els valencians. A més, segons Coromines: la u es consonantitzà → v, cf. *veit* en els parlars occitans immediats als de Cerdanya. També és cert, però, que el propi Coromines admet haver llegit en una ocasió la forma «uytava de Pentagosta» en un document rossellonès de la primera meitat del s. XIV.

Quant al diftong –au, recorda molt al cultisme llenguadocià 'uchau', també documentat en el diccionari: «mesure de vin, 1/8 d'un *pegà*, demi-chopine. [...]. Manllevat de l'oc.: alt-pall. *xau* «medida para el vino, equivalente a un cuarto de litro».

DTCA: No hi ha resultats.

Pétit Levy: No hi ha resultats.

REW: No hi ha resultats.

V. Faraudo: No hi ha resultats.

- **LICES – fol. XIXr (lín. 3)**

DCVB: Probablement, ens interessa només la cinquena i última accepció del terme: 5. Tros de terreny uniforme, no rocós. [...] Etim.: d'una forma de llatí vulgar *LĪSIU, probablement derivada del germànic *lisi*, mat. sign. (cf. Meyer-Lübke REW 5081).

DECat: Es tracta d'un derivat de 'llis' i tenint en compte el context en què apareix al manuscrit, trobo que el més adequat és citar la següent accepció:

Molt particularment, el substantiu femení *llissa*, que s'estén almenys des de la Vall d'Aran fins a l'Alt Conflent i Vallespir: per a una 'valleta o coma molt pendent' que sovint coincideix amb un camí de l'allau, i més pròpiament s'usa com a rossegall de troncs o per engegar-hi muntanya avall els que ha destralejat el llenyataire; són in comptables sobretot les que hi ha en els termes més alts de la baga del Conflent i als boscos del Capcir, sovint amb nom propi: «per allà hi ha una *lísə* que en diuen

Formiguera», em deien a Fontpedrosa, però resultà que eren tres o quatre d'adjacents, amb aquest nom, i altres de més separades. [...].

L'autor continua: Me n'anomenen tres en el terme de Formiguera, altres sengles als Angles, Font-rabiosa, Puigbalador; també a Montferrer, El Tec, Prats de Molló; moltes a Évol, Nyer, Tuès, Sant Pere dels Forcats; tot al llarg de Cerdanya, des d'Eina, Er i Llo fins a Lles (1935, amb l'explicació «una llissa és una canalota que hi ha géspe»), però encara segueix *lissa* a la Vall d'Aran i fins al Lavedà o Bearn (Palay), a Luixon *eslisso* «ravin forestier».

DTCA: Freqüència absoluta: 6. Freqüència subcorpus: 6. Exemple d'autor i obra: Joanot Martorell. *Tirant lo Blanc*. Temes: Cavalleria; Narrativa en prosa. Data de redacció: 1460-1464. Data de la font: 1490.

Pétit Levy: *Liza. Terre argileuse*.

REW: No apareix la informació que necessitem.

V. Faraudo:

- **LLIURA – fol. iir (lín. 3)**

DCVB: D'aquesta veu en podem destacar, fonamentalment, la primera i la quarta accepcions. 1. Unitat de pes que generalment es considera dividida en dotze unces i equival aproximadament a 400 grams; cast. *libra*. És interessant el que explica de la «lliura carnissera», tant present en les nostres ordinacions de Puigcerdà: *Lliura carnissera*: pes equivalent a tres terces, o sia, a 1200 grams. [...]. 4. Moneda antiga que a Catalunya i Mallorca tenia vint sous i a València quinze quinzets o reals; cast. *libra*. [...]. Etim.: del llatí *libra*, 'pes de dotze unces', 'balança'.

DECat: LLIURA, del ll. *libra* 'lliura de pes', 'balança'. *1.ª doc.*: orígens. Com a nom de la unitat de pes el tenim en una munió de tarifes, de lleuda o de reva, inventaris etc., des del s. XIII; més sovint amb l'abreviatura llatina *lb.*, però també escrit sencer i en forma catalana. [...] La grafia predominant a l'edat mitjana, com en tots els mots en l-, és *liura*, però en aquest mot els casos de grafia medieval *lliura* són força nombrosos.

Com a unitat de pes, ha seguit usual el mot a tot el domini lingüístic: pronunciat *liura* fins al cim del Pall. (Àreu = 12 unces); s'aplica allà i a Bna. a aliments sòlids (fora del

peix que va per *terces*), però a Tor m'informen que en altres pobles venen també l'oli per lliures (1932-3).

DTCA: Freqüència absoluta: 83. Freqüència subcorpus: 76. Exemple d'autor i obra: Jaume Safont. *Dietari o Llibre de jornades*. Temes: Historiografia; Política. Data de redacció: 1454-1472. Data de la font: 1484 aprox.

Pétit Levy: No apareix el matís semàntic que necessitem.

REW: No apareix la forma catalana, però sí l'occitana, no gaire allunyada de la nostra veu patrimonial: prov. *lieura*.

V. Faraudo: Ens interessen dues definicions. D'una banda, 'lliura', amb el significat: Moneda real, el valor de la qual ha variat segons els temps i els llocs. D'altra banda, 'lliura carnissera', expressió molt freqüent en les nostres ordinacions: La de trenta sis unces amb la qual hom pesa la carn, el peix, el sagí, carnsalada. Vegem-ne dos exemples. Per un costat: 1. «... com per raho de l amarment de las galeas... sien stades fetes moltes messions ultra les .XI. lliures, que aquellas sien admeses en compte». Per l'altre: 2. «Item que nuyl hom no gaus vendre la liura carnissera de moton fresch mes anant de VIII drs...» Alart, Julià Bernat *Docs. rossell.* p. 149.

- **MUSCHAT – fol. xxiii (lín. 19)**

DCVB: Ens interessa la segona entrada, amb una única accepció: 2. MOSCAT, -ADA *adj.* D'olor o sabor com de mesc; cast. *moscado, almizclado*. Com a exemple: «Clauells, gualia muscada, espich, de cascun dues dragmes», Flos medic. fol. CLXI. [...]. Etim.: del llatí medieval MUSCATUS, derivat de MUSCUS, 'mesc'.

DECat: D'acord amb Coromines, es tracta d'un derivat de 'mesc'. MESC, de l'àr. *misk*, i aquest, del persa (d'on passà també al grec i al llatí en altres formes). *1.ª doc.:* *almesc*, fi s. XIII; *mesc*, *DAG*. [...] D'aquí ve també el nom del raïm *moscat*: «del millor *moscat* que sia en Perpenyà, quatre somades», a. 1361, i els restants més o menys la meitat amb *mo-* i els altres amb *mu-*; «*moscat* o *moscatell*: uva apiana», OPou (*ThPu.*, 63); és clar que després passa al vi fet amb aqueix raïm (fr. *muscat*, cat. *moscatell*), i de vegades no es veu clar si ja designa el vi o encara el raïm: «un *camatellum novum plenum moscatelli*», a. 1363 (*InvLC*); però en el Ross. també donen el nom de *moscat* al vi, com

ho noto a St. Hipòlit de la Sal., 1960. [...] De *muscat* ‘perfumat amb mesc o altra cosa’ es deriva el prov. *muscadin*, nicenc *mouscadin* «muscadin, petit maître».

DTCA: No hi ha resultats.

Pétit Levy: Apateix: *muscada*. Noix *muscade*.

REW: No apareix la informació que necessitem.

V. Faraudo: Perfumat de musc.

- **ONSA – 3v (lín. 26)**

DCVB: Tot i que la definició reconeix la varietat dialectal ‘onça’ i reflecteix bé les antigues formes: *onza*, *onça*, *unsas*, etc., apareix amb la forma normativa ‘unça’. Les dues accepcions ens il·lustren molt bé els significats que va tenir la veu en el passat: 1. Pes equivalent a la dotzena part d’una lliura; cast. *onza*. [...]. 2. Moneda d’or que pesava una unça i valia setze duros; cast. *onza*. [...]. Etim.: del llatí ŪNCĪA, mat. sign. ||1.

DECat: UNÇA, variant *onça*, del ll. ŪNCĪA ‘dotzena part de diverses mesures’, ‘unça, dotzena part de la lliura’. 1.ª doc.: orígens, *unça* i *onça* en els *CostTort*. D’ús general en totes les èpoques i comú a totes les llengües romàniques de l’Occident (fr. *once*, oc. *onsa*, it. *oncia*, cast. *onza*, port. *onça*). Apareix en tota classe de textos des d’un principi: a) ‘unitat de moneda d’or’: el seu pes s’estableix en els *Usatges* (versió de 2.ª meitat s. XIII). [...]. b) ‘Pes equivalent a la dotzena part d’una lliura’: en els *Costums de Tort*. [...].

D’altra banda, la variant *onça*, que representa el resultat general de la ū en les altres posicions, apareix tan sovint com *unça* en els textos medievals; a despit de l’ex. *unça* citat del famós passatge dels *CostTort*. (supra), *onça* era molt probablement la forma usada a Tortosa atesa la freqüència amb què figura en el mateix text. [...]. Igualment es troba *onça* en un passatge citat per *AlcM* dels *Furs de Val* [...] i en el *Regiment de preservació de pest.* (s. XIV) del lleidatà Jacme d’Agramont. [...].

Les dues formes o bé s’alternaven en el parlar de moltes localitats del Principat o *onça* tenia una difusió geogràfica no pas menys que *unça*. En tot cas, en la versió catalana del diccionari de Nebrija per Fra G. Busa, el llenguatge de qui té trets d’una zona central del Principat, més aviat oriental, la forma que trobem és *onça*. [...] Els diccionaris posteriors que reflecteixen més aviat l’ús barceloní donen la preferència a

unça: així el *DTo.* s. v. *onsa* remet simplement a *unsa*; Lacav. (1696) fa l'article a base d'*onsa* i *unsa*, però posas *onsa* en segon terme i a més en tots els exs. empra *unsa*; tant Belv. (1805) com Lab. (1840) inclouen només *unsa*. Tanmateix, encara en la segona meitat del segle passat *onça* devia sentir-se a Barcelona en certes capes de la societat. [...].

Sobre la grafia amb -z- tan freqüent en el nostre manuscrit: Amb aquest motiu recordem que l'abreviatura normal d'uncia era *oz.* i sempre hi ha la possibilitat d'una influència d'aquesta forma en la grafia del mot. [...]. JVeny, *loc. cit.*, p. 107, veient un paral·lelisme entre les parelles *onça/unça*, *oltra/ultra*, *porga/purga*, pensa, sense desdir l'explicació de JCorom., en una influència culta en la propagació d'*unça*, recordant-nos que les receptes solien redactar-se en llatí fins al s. XV.

DTCA: Freqüència absoluta: 17. Freqüència subcorpus: 4. Exemple d'autor i obra: Lluís Alcanyís. *Regiment preservatiu de pestilència*. Temes: Medicina. Data de redacció: 1490?. Data de la font: 1490.

Péit Levy: *Onsa. Once.*

REW: No apareix la forma catalana, però sí l'occitana: prov. *onsa*.

V. Faraudo: Apareix 'unça'. Moneda d'or de valor variable segons el lloc on s'encunya.

- **PASCHA – fol. iir (lín. 12)**

DCVB: V. Pasqua. PASQUA (i ant. i dial. *pasca*). *f.* (i molt dial. *pasco*, f. o m.): cast. *pascua*. Del present diccionari només indicaré un apunt fonètic interessant. Mentre que a Puigcerdà es preveu la pronunciació [páskwɛ], a la resta de la Cerdanya, encara es mantindria la forma que es reflecteix de forma gràfica en les nostres ordinacions: [páskɔs]. Aquesta darrera pronunciació també és la pròpia de les zones més immediates i d'influència clarament occitana: (Ross., Capcir, Conflent, Vallespir, Ribes, Camprodon, Darnius).

DECat: PASQUA, del ll. vg. PASCŪA, ll. clàss. PASCHA, grec *πάσχα* id., pres d'una variant hebrea de *pesah*, pròpiament 'pas, trànsit', festa amb què els jueus commemoraven la sortida d'Egipte; la forma *pascua* s'explica per la contaminació del

ll. *pascuum* ‘paratge de pastures’, ‘aliment dels animals’, contaminació inspirada per l’acabament dels dejunis. *1.ª doc.*: s. XIII.

En Llull trobem adés la forma *pàscua* adés *pasca*. [...]. En les *VidesR* hi ha aquesta: «aquel temps representa la Gleya, del dicmenge qu’és apelat Septuagèsima entró al disapte après *Pascha*... apelat Septuagèsima: per so cor... entró al disapte après *Pascha*, a 70 dies... de *Pascha* entró a Pantagosta...» 1r1, 1r2. [...].

Modernament tenim encara les dues formes en el Princ. i Comtats. Hi ha *páskuə* a Bna. i una bona meitat Centre-Sud del domini oriental, en val. i en català occidental, fins al cim del Pirineu (*páskua*, Tor i Àreu de V. Ferrera, 1932-3). *Páskə* comença ja en el Maresme (StPoldM., Pineda etc., 1914..., 1982) i continua com a forma popular fins als Pirineus orientals i Garrotxa almenys (Santa Pau 1934, StAniol de Finestres 1968), així com també en ross.: a Domanova fan aplec per *páskə* (Rodés, Conflent 1960). Val a dir, però, que aquesta forma no cal que sigui continuació de la medieval i greco-hebrea, perquè igual s’hi hauria reduït, *-kuə* a *-kə*, cf. *llenga*, *aiga*, *ega*, *llega* a la mateixa zona.

DTCA: Freqüència absoluta: 24. Freqüència subcorpus: 5. Exemple d’autor i obra: Joan Esteve. *Liber elegantiarum*. Temes: Diccionari. Data de redacció: 1487? Data de la font: 1489.

Pétit Levy: *Pasca. Pascas. Pâque; Pâques; p. florida dimanche des Rameaux.*

REW: La forma occitana no coincideix amb la catalana en el diccionari, però sí amb el que apareix en el nostre manuscrit —en aquest cas, sense la grafia culta –ch–, qüestió purament ortogràfica— i, per tant, amb la manera com es pronuncia encara avui a Cerdanya: Prov. *pasca*, katal. [...] *pasqua*.

V. Faraudo: *Pasqua.*

- **PASQUETHAS –fol. xxir (lín. 5)**

DCVB: *Diumenge de Pasqüetes:* el diumenge que segueix immediatament al de Pasqua de Resurrecció (occ., or.); cast. *pascuilla*.

DECat: Es tracta d’un derivat de ‘Pasqua’. *Pasquetes* [BDC XVIII, 89]: predomina el sentit de ‘capvuitada de Pasqua florida’ [1651, DAG.], i així també *pəskétas* a St. Aniol de Finestres (1968) i a Tort.: «lo dissabte vinent de Pasqua florida... ne diuen lo Dissabte de *Pasqüetes* per a diferenciar-lo del dissabte vespra de Pasqua» (Vergés Paulí,

Espurnes v, 12); però tinc entès que en altres llocs és la Pasqua Granada o Cinquagesma (*pasquéta* Tor de V. Ferrera, 1932, crec també en el Maresme).

DTCA: No hi ha resultats.

Pétit Levy: *Pasqueta, pasquetas. Pâques closes, dimanche de Quasimodo.*

REW: Només apareix la forma occitana, que igual com ‘pascha’ també coincideix amb la forma del manuscrit: prov. [...] *pasqueta*, amb el mateix significat que ofereix el DCVB.

V. Faraudo: No hi ha resultats.

- **PROFESSÓ** – *fol. xxxiir* (lín. 11)

DCVB: Ens remet a ‘processó’. En la definició hi consta la variant ‘professó’ i en l’apartat fonètic també s’hi indica com a una possible pronunciació [prufəsó] en alguns dialectes del bloc oriental.

DECat: Del ll. PROCESSIO, -ONIS, ‘acció d’anar endavant’, ‘sortida solemne’: la forma *processó* figura en l’ed. de diversos docs. dels *Ardits* de princ. s. XIV i princ. s. XV, veg. *AlcM* i *DAG.*, i no cal dubtar que ja s’usà poc o molt i en proporció creixent des del s. XV, però encara Belv. i Lab. 1840 li prefereixen *professó* (donant *proc-* com «antic») o no admetent altra forma que aquella (Busa-Nebr.; *DTO.*): *professó* és una forma alterada per etim. pop., influència de *professio*, -onis, ‘acció de professar’ (ajudant-hi potser la dissimilació i el model del ll. clàssic *profectio* ‘acció d’anar-se’n’), però malgrat d’això fou d’ús si fa no fa constant des del s. XIII fins a temps bastant recents: Lull, Muntaner, Joanot Marotrell, *VidesR*, etc.; avui encara *professó* segueix essent l’única forma usual en el llenguatge oral (no «forma vulgar i dialectal», com diu *AlcM*) a tot el Princ.: pronunciar *prusəsó* seria percebut per tothom com un cas de pedanteria [...]).

DTCA: Freqüència absoluta: 43. Freqüència subcorpus: 31. Exemple d’autor i obra: Joan Esteve. *Liber elegantiarum*. Temes: Diccionari. Data de redacció: 1487? Data de la font: 1489.

Pétit Levy: *Procesion, profes-. Procession.*

REW: No hi ha resultats.

V. Faraudo: Processó.

• **PUNYERES** – *fol. 1r (lín. 22)*

DCVB: Ens interessien, en aquest cas, la segona i la tercera accepcions de la segona entrada del diccionari. 2. Mesura pirinenca per a grans, de valor variable segons les diferents comarques. Al Pallars Sobirà la punyera és la vint-i-quatrena part del quartà, la quarta part d'una *recció* o d'un litre aproximadament; a la Seu d'Urgell i Andorra sembla que la punyera equival a més de tres litres; a Perpinyà equival a 1'15 litres. A la Vall d'Àneu (Pallars Sobirà) la punyera és també mesura de vi, i equival, com la d'àrids, a un quart de litre. [...]. a) Recipient que té la cabuda d'una punyera i serveix per a mesurar. [...]. 3. Porció de blat que el moliner pren damunt el blat que li porten a moldre, per cobrar-se la seva feina (Alós, Benós, Senterada). [...]. Etim.: derivat de *puny*.

DECat: Derivat de 'puny'. *Punyera* 'mesura de gra', que sembla haver estat primitivament la quantitat que en cap en el puny (a manera d'*EMBOSTA*). [...]. Ja en un doc. del Vallès or., de la 2.ª meitat del s. XI: «quartera una ordeï et *punera* una de faves» (en la sàvia monografia d'Anscari Mundó, sobre el doc. de Vilamajor, 51). Generalment es tracta de mesura de cereals [ordi, blat, etc.]: «eimina de multura et una *pugnera*» 1188 (*InvLC* amb 22 testimonis més, escrits *puynera*, *-eria* etc., des de 1235 a 1401). [...]. Menys sovint, mesura d'altres coses: «maçapà en què havie avelanes, miya *puy<n>era*» Cervera 1373 (*BABL* VI, 198); fins VI: «unam *puyeriam* vini, sine aqua» Vic 1257 (CaCandi, *MiscHiCat.* II, 432).

DTCA: No hi ha resultats.

Pétit Levy: No hi ha resultats.

REW: No apareix la forma catalana, però sí l'occitana, molt propera a la nostra: prov. *punheira*. En el significat, també s'indica que a banda del gra, serveix per mesurar la fruita.

V. Faraudo: Mesura de capacitat per a grans.

• **QUARTAL** – *fol. IIIr (lín. 17)*

DCVB: Mesura de grans equivalent a sis almuds (Bonansa), a la quarta part de la faneca (Mequinensa) o a la tercera part de la faneca (Calasseit); cast. *cuartal*. [...]. Etim.: derivat de *quart*.

DECat: *Quartal* ‘mesura de grans’ [1283 «en cascú graner de ... Ribes ... II *quartals* de segle e una quartera de forment e un *quartal* de civada» (*Capbreu* de Ribes, *RLR* IV, 53); *AlcM* el localitza en aquest sentit a Bonansa, Mequinensa i Calaceit].

DTCA: No hi ha resultats.

Péit Levy: No hi ha resultats.

REW: No hi ha resultats.

V. Faraudo: Apareix ‘quartà’. Mesura de capacitat equivalent a la dotzena part de la quartera.

• **QUINTAL** – *fol. XIr (lín. 19)*

DCVB: Pel que fa al nostre cas, només ens interessa la tercera entrada del diccionari, que ens remet a ‘quintar’ i veure’n la primera accepció: 1. Pes equivalent aproximadament a quaranta-un quilogram i mig, i a Mallorca a un poc més de quaranta-dos quilograms; es divideix en quatre arroves; cast. *quintal*. [...]. Var. form.: *quintal*. [...]. Així mateix, encara perdura la pronunciació [kintál] en el Pirineu oriental.

DECat: Tot i que no apareix la forma present amb –l, és evident que es tracta d’un derivat de ‘cinc’. La veu més propera és ‘quintà’. Del bearnès antic va passar al basc contigu sul. *kintha* «bourbier, marécage», *Zaraitze kindanobia* «sima, abismo» (compost amb *obi* fovea). En particular en el matís de proximitat a una casa de pagès; val a dir que el masculí l’he vist aplicat algunes vegades a conreus allunyats. Entre Joanet i Cladells (La Selva), p. ex., ensenyant-me *un quintà* es referien a una estesa de camps (cereals i farratge) que es veien al lluny, al mig del bosc (1971).

DTCA: No hi ha resultats.

Péit Levy: *Quintal. Quintal, cent livres.*

REW: No apareix la forma catalana, però sí l'occitana, que coincideix plenament amb la nostra veu: prov. *quintal*.

V. Faraudo: Apareix 'quintar'. Pes de cent lliures.

- **RERAVALLS – 16v (lín. 14)**

DCVB: RERAVALL *m.* ant. Contravall. És interessant l'exemple que s'hi adjunta: «Feren grans despeses tant en corredors de murs, en scurament de vals y reravals», doc. a. 1441 (Rev. Cat. IV, 424).

DECat: No hi ha cap informació concreta, només s'indica com a derivat de 'rere'. *Rerevall*. *Reravera* format en el B. Emp., com a simètric de *primavera*, per anomenar la tardor. *Rerevolt* mal documentat (sembla combinació arbitrària sobre *revolt*).

DTCA: No hi ha resultats.

Pétit Levy: No hi ha resultats.

REW: No hi ha resultats.

V. Faraudo: No hi ha resultats.

- **RÒSECH – 20v (lín. 3)**

DCVB: Acció i efecte de rossegar; cast. *arrastre*. Com que en el nostre llibre es fa referència a la roba, també ens interessa la sisena accepció del terme: 6. Porció de vestit o altra cosa que rossega; cast. *cola, rastra*.

DECat: D'acord amb Coromines, és un derivat de 'rossegar'. ROSSEGAR, mot comú amb l'oc. ant. i mod. *rossegar* id.: com que en totes dues llengües es digué primerament del suplici consistent a fer rossegar els condemnats per cavalls de càrrega —*rossins, ròsses*—, és derivat evident de RÒSSA. *I.^a doc.*: s. XIII; *arrossegar*, 1695, Lacav.

Ròssec, postverbal de tipus antic, amb accent inicial (tal com tràfec, càvec, ràfega, mànec, etc.). En el sentit d'endarreriment, quantitat que no s'ha pagat encara' el *D*Ag. el documenta abundantament des de mj. s. XV; també s'usava ja llavors per 'cua de vestit que s'arrossega': «vestits... de tres palms de *ròssech*», doc. ross. de 1419 (*InvLC*); en aquest sentit figura en dos textos en prosa llgd. dels ss. XIV-XV (zona Carcí-Montauban,

PSW VII, 382). [...] L'antigor d'aquest arcaic tipius de postverbal i d'un mot tan important, encara realça més i més la data antiga del verb *rossegar*. [...].

Ben viu, i amb concrecions diverses de significat, 'Fet d'arrosegar troncs o carrassos': «per allà els baixen portant-los a rósək» Cerdanya (Er, 1959); *fer ròssec* 'marcar-se, una pista d'estimbada de troncs, pel mig del bosc' Conflent (Sança, 1960).

DTCA: No hi ha resultats.

Pétit Levy: *Rosec. Queue, traine.*

REW: No hi ha resultats.

V. Faraudo: Cua que s'arrossega en els vestits. Apareix un exemple proper al temps del nostre llibre: «Lo VI cap es provehir al incomportable e odiós a Déu e a gents rossech de las cohas de las gonellas de las donas...» *Novells ardots* 21 de febrer de 1459.

- **SOUS – 3v (lín. 14)**

DCVB: SOU (i ant. *sol*). *m.* 1. Moneda antiga que valia dotze diners de billó i que era la vintena part de la lliura; cast. *sueldo*. [...]. Etim.: del llatí SÖLĪDU, mat. sign. ||1 (pròpiament, 'moneda sòlida o sencera').

DECat: SOU, abans *sou(l)*, *sol·lo*, *soldo*, del ll. tardà SÖLĪDUS 'ducat, certa moneda d'or', que pròpiament era l'adjectiu clàssic SOLIDUS 'sòlid' substantivat. *1.ª doc.:* 1271. [...].

No escau a nosaltres la tasca de donar la vàlua econòmica del sou segons les èpoques i regions: limitem-los a consignar que segons un doc. de 1414 un *sou* valia 1/10 de lliura en el Vallespir. [...]. Menys podem precisar les diverses menes de sous: una de les més reputades era la dels de Tours. [...] Sovint fent constar l'import de penes o multes.

DTCA: Freqüència absoluta: 121. Freqüència subcorpus: 80. Exemple d'autor i obra: Joan Esteve. *Liber elegantiarum*. Temes: Diccionari. Data de redacció: 1487? Data de la font: 1489.

Pétit Levy: *Soldada, soud-, saud-, sod-, sout-, sot-. Solde, salaire, gages; ce qui vaut un sou.*

REW: No apareix la forma catalana, però sí l'occitana. En aquest cas, tanmateix, la forma que coincideix amb la catalana és la francesa. frz. *sou*, prov. *sol*.

V. Faraudo: Moneda, vintena part de la lliura, que val dotze diners; la peça de coure que té aquesta valor.

• **TODORIES – 8v (lín. 4)**

DCVB: Només apareix ‘tutoria’ que ens remet a ‘tutoria’. Càrrec de tutor, exercici de la tutela; cast. *tutoría*.

DECat: D’acord amb Coromines, es tracta d’un derivat de ‘tudar’. TUDAR, ant. i dial. ‘apagar, extingir’, i ‘atuir, abatre’, ‘malmetre’, mot comú amb l’oc. anti. *tudar* ‘apagar’, ‘apaivagar’, i fr. *tuer* ‘matar’, antigament també ‘apagar’, del ll. TŪTĀRĪ ‘protegir, garantir de’, que en llatí vulgar prengué tardanament el sentit d’‘extingir’ en frases com *tutare famem, tutare sitim*, com a substitutes de *exstinguere famem, sitim*, ‘apaivagar, extingir la gana, la set’, quan el verb *exstinguere* quedà antiquat en el llatí vulgar; i, estenent-se després a l’acció d’apagar el foc etc., en fi es va passar a ‘atuir’ i fins ‘matar’. *I.^a doc.:* s. XIII.

No era un mot gaire corrent en català antic, i aviat s’hi antiquà, car després del princ. del s. XIV, solament es troba, i encara rarament, en algun text poètic, imitant artificialment l’occità o altres llengües estrangeres. Amb la reserva que es conservà en l’ús regional de Mallorca i el Ross., segurament per herència de la llengua del s. XIII.

En llengua d’oc antiga, en la forma rigorosament occitana *tudar*, trobem el sentit etimològic ‘extingir’ o ‘apaivagar’; i per cert que l’ex. pràcticament més anic, fi s. XII, pot passar tant per català com per occità [pel] trobador rossellonès Guillem de Cabestany.

En el nostre cas, però, té més relació amb el sentit més primitiu del terme TŪTĀRĪ, esmentat anteriorment. El ll. TŪTĀRĪ era freqüentatiu de *tuērī*, participi *tutus*, ‘protegir, defensar’, del qual derivaven *tutela* ‘protecció’, *tutor* etc., d’on els nostres cultismes *tutela*, *tutor*, i derivats. [...]. Busa-N., a. 1507, registra encara «*tudor*: de menor edat» i «*tudoria*: tutela». [...].

DTCA: No hi ha resultats.

Pétit Levy: Apareix: *tutoria. Tutelle.*

REW: No hi ha resultats.

V. Faraudo: Càrrec o autoritat del tudor; tutela.

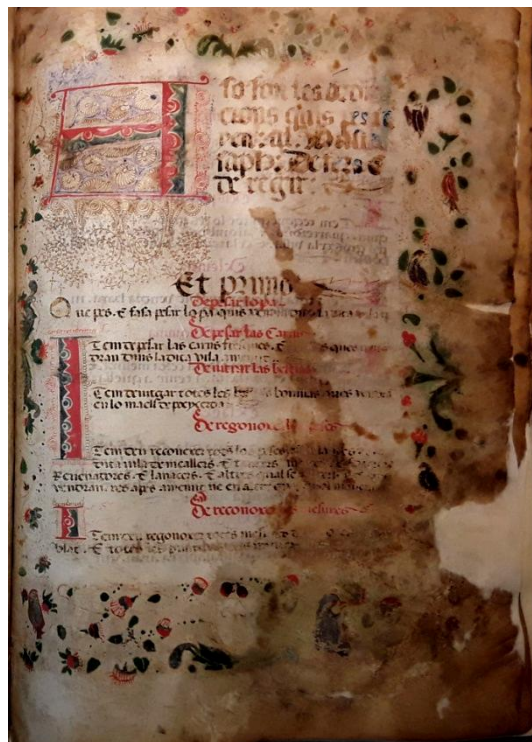
8.3. IMATGES

Il·lustració 1: Escut de Puigcerdà a la contraportada. Captura pròpia.

Il·lustració 2: Coberta del llibre. Captura pròpia.

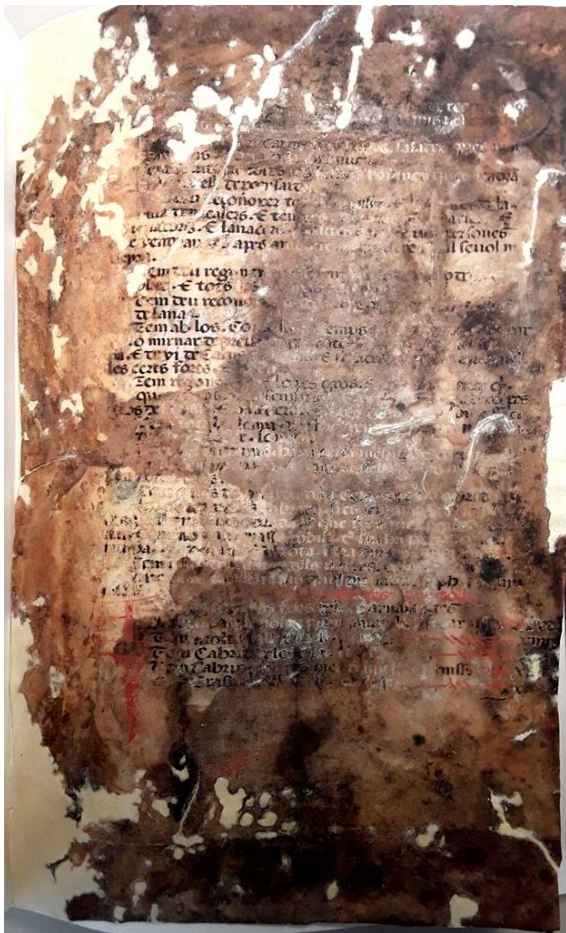
Il·lustració 3: Fol. 1r, mostra del cromatisme del llibre. Captura pròpia.

Il·lustració 4: Fol. XXII, mostra de motiu plumiforme i caplletra amb predomini de tinta blava. Captura pròpia.

Il·lustració 5: 8v, figura angelical policromada amb predomini de tinta verda. Captura pròpia.

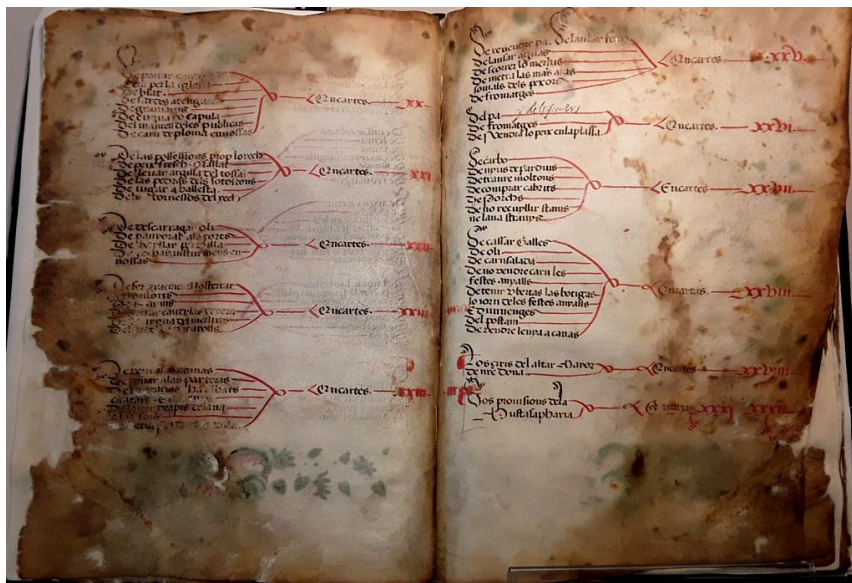
Il·lustració 6: Unitat documental del davant, per la part del davant. Captura pròpia.

Il·lustració 7: Unitat documental del davant, per la part del darrere. Captura pròpia.

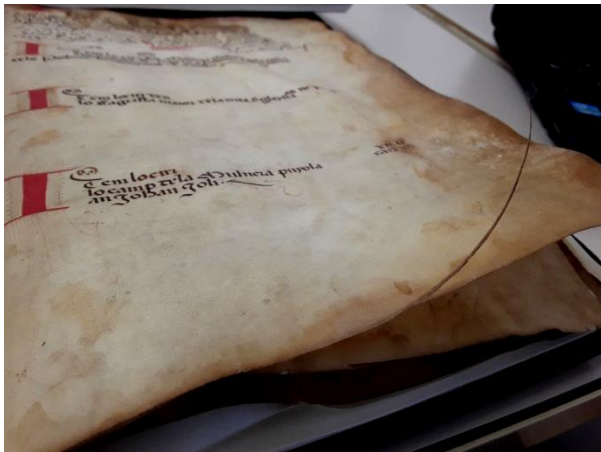
II·lustració 8: Unitat documental del darrere. Captura pròpia.

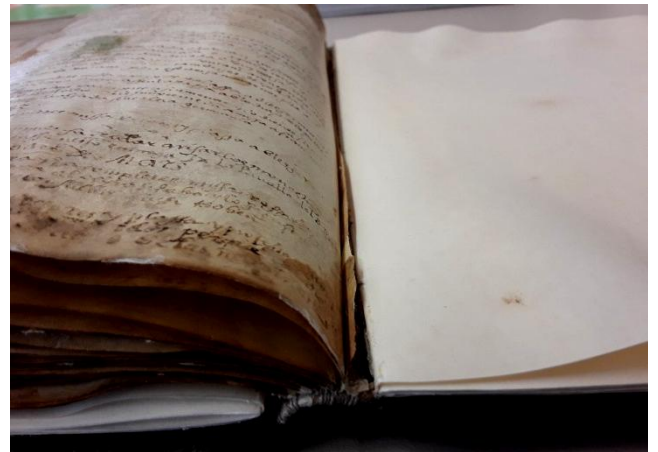
II·lustració 9: Part de l'índex de continguts. Captura pròpia.

Il·lustració 10: Tros de tela adherit entre el 25v i el fol. xxvii. Captura pròpia.

Il·lustració 11: Fol. xxx, tallat. Captura pròpia.

Il·lustració 12: Fol. xxxiii, restes d'un possible antic foli de pergami perdut durant un relligat. Captura pròpia.

9. FONTS

9.1. FONTS INÈDITES

FONS ACCE130-125-T1-32. *Actes Municipals de Puigcerdà*, Ajuntament de Puigcerdà, digitalitzat per l'Arxiu Comarcal de la Cerdanya en línia. Recuperat de: <<https://arxiucerdanya.wordpress.com/2020/03/11/les-actes-municipals-de-puigcerda-digitalitzades-1342-1953/>>. [Darrera consulta: 30/08/2020].

9.2. FONTS PUBLICADES

Bajet, Montserrat, *El mostassaf de Barcelona i les seves funcions en el segle XVI. Edició del «Llibre de les Ordinacions»*, col. Textos i Documents, núm. 29, Barcelona: Fundació Noguera, 1994.

Cabanes, Mª Luisa, *El «Llibre del “mustaçaf” de la ciutat d'Alacant»*, edició y estudio introductorio a cargo de Mª Luisa Cabanes, Alacant: Fuentes Históricas de Alicante, 1989.

Cano, Mª Antonia, *El Llibre del Mostassaf d'Elx. Edició crítica i estudi lingüístic*, pròleg de Jordi Colomina, Alacant: Institut de Cultura Juan Gil-Albert – Diputació Provincial d'Alacant; Ajuntament d'Elx, 1995.

Ferrer, Antoni, *El Llibre del mostassaf d'Eivissa. La vila d'Eivissa a la baixa edat mitjana*, Eivissa: Editorial Mediterrània-Eivissa, 2002.

Galceran, Salvador, *La indústria i el comerç a Cerdanya*, Barcelona: Fundació Salvador Vives Casajuana, 1978.

Reñé, Josep, *Llibre dels mustaçafos de Juneda*, a cura de Josep Reñé, Lleida: Edicions del Butlletí Fondarella, 1984.

Sevillano, Francisco, *Valencia urbana medieval a través del oficio de Mustaçaf*, estudio y edición de textos por Francisco Sevillano Colom, Consejo Superior de Investigaciones Científicas, Escuela de Estudios Medievales, València: Instituto Valenciano de Estudios Históricos; Institución Alfonso el Magnánimo; Diputación Provincial de Valencia, 1957.

9.3. BIBLIOGRAFIA

Alcover, Antoni Maria; Moll, Francesc de Borja, *Diccionari català-valencià-balear*, Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2002. Recuperat de: <<http://dcvb.iecat.net/>>. [20/08/2020].

- Alcover, Pablo José, *Els mercats alimentaris de la Corona d'Aragó a través de la documentació municipal (segles XIV-XV)*, Universitat de Barcelona, 2019. [Tesi doctoral inèdita].
- Alsina, Claudi, (et al.), *Pesos, mides i mesures dels Països Catalans*, col. Biblioteca de Cultura Catalana, núm. 67, Barcelona: Curial, 1990.
- Bajet, Montserrat, *Aspectes del comerç a Catalunya en el segle XVI segons els llibres dels mostassàs*, Lleida: Servei de Publicacions de la Universitat de Lleida, 1998, p. 54-55.
- Batlle, Carme, «II. La monarquia i els ressorts del poder», dins de dins de Pierre Vilar, Josep Termes i Carme Batlle, *Història de Catalunya. Volum III. L'expansió baixmedieval (segles XIII-XV)*, Barcelona: edicions 62, 1998, p. 55-82.
- Batlle, Carme, «Les relacions entre la Seu d'Urgell i Puigcerdà a l'edat mitjana», dins d'Institut d'Estudis Ceretans, *1r Congrés Internacional d'Història. 8è Centenari de la Fundació de Puigcerdà (117-1977)*, Puigcerdà: Institut d'Estudis Ceretans. Centre d'Iniciatives Turístiques de Puigcerdà i Cerdanya, 1983, p. 112-123.
- Batlle, Carme, «Triunfo nobiliario en Castilla y Revolución en Cataluña», dins de Vicente Ángel Álvarez (coord.), *Historia de España de la Edad Media*, Barcelona: Ariel, 2011, p. 745-772.
- Bois, Guy, «Ciutat i camp en la societat preindustrial», dins de *L'espai viscut. Col·loqui internacional d'història local*, València: Història local / 1- Diputació de València, 1989, p. 113-126.
- Bosom, Sebastià, *Puigcerdà*, col. Quaderns de la Revista de Girona, núm. 41, Girona: Diputació de Girona i Caixa de Girona, 1993.
- Bosom, Sebastià; Vela, Susanna. *Llibre de les provisions reials de la vila de Puigcerdà*, Llibres de Privilegis, 14, Barcelona: Fundació Noguera, 2009.
- Carbonell, Jordi, «Elements d'història social i política de la llengua catalana», dins de *Treballs de sociolingüística catalana*, 1979, p. 87-102. Recuperat de: <<https://www.raco.cat/index.php/TSC/article/view/44248>>. [Darrera consulta: 22/08/2020].
- Catàleg del Centre de Recursos per a l'Aprenentatge i la Investigació (CRAI) de la Universitat de Barcelona. Recuperat de: http://cercabib.ub.edu/iii/encore/plus/C_Ssalvador%20galceran_Orightresult_U_X0;jsessionid=93078C03FBCD212FD0845892EEB711E7?lang=cat&suite=def>. [Darrera consulta: 01/07/2020].
- Chalmeta, Pedro, *El zoco medieval. Contribución al estudio de la historia del mercado*, Estudios Andalusíes, núm. 3, Almería: Fundación Ibn Tufayl de Estudios Árabes, 2010.

Coromines, Joan, *Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana*, 10 vol. Barcelona, Curial, 1980-2001.

Criteris per a la publicació de textos crítics a la col·lecció Els Nostres Clàssics, Barcino, 2006. Recuperat de: <http://www.editorialbarcino.cat/media/enc/criteris_edicio_ENC.pdf>. [22/06/2020].

Departament de Cultura, *Arxius en línia*. Recuperat de: <<http://arxiusenlinia.cultura.gencat.cat/ArxiusEnLinia/>>. [Darrera consulta: 22/06/2020].

Diccionari enciclopèdic d'històriografia catalana, «Salvador Galceran i Vigué», Barcelona: Grup Enciclopèdia Catalana, 2003. Recuperat de: <<https://www.enciclopedia.cat/ec-historiog-1104.xml>>. [Darrera consulta: 16/07/2020].

Farauo de Saint-Germain, Lluís, *Vocabulari de la llengua catalana medieval*, Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, (encara en construcció). Recuperat de: <<https://www.iec.cat/farauo/>>. [Darrera consulta: 20/08/2020].

Fernández, Josep; Riera, Antoni, «La crisi econòmica i social al camp», dins de Josep M. Salrach i Emili Giralt, *Història agrària dels Països Catalans: edat mitjana*, vol. II, Barcelona: Publicacions i Edicions de la Universitat de Barcelona, 2004, p. 119-179.

Ferrer, Maria Teresa, «Establiments de masos després de la pesta negra», dins de Maria Teresa Ferrer, (*et. al.*), *El mas català durant l'Edat Mitjana i la Moderna (segles IX-XVIII). Aspectes arqueològics, històrics, geogràfics, arquitectònics i antropològics. Actes de Col·loqui celebrat a Barcelona del 3 al 5 de novembre de 1999*, Barcelona: CSIC-Institució Milà i Fontanals, Departament d'Estudis Medievals, 2001, p. 189-241. Recuperat de: <<http://hdl.handle.net/10261/26151>>. [Darrera consulta: 04/07/2020].

Figuera Manel, (*et al.*), *El parlar de Cerdanya. Gramàtica, diccionari cerdà, dites populars*, col. Mots del Cim, núm. 10, La Seu d'Urgell: Edicions Salòria, S.L., 2011.

FONS ACCE130-125-T1-3. Llibre del Mostassà Ajuntament de Puigcerdà, digitalitzat per l'Arxiu Comarcal de la Cerdanya en línia. Recuperat de: <<http://arxiusenlinia.cultura.gencat.cat/ArxiusEnLinia/>>. [Darrera consulta: 21/08/2020].

Galceran, Salvador, «Els privilegis de Puigcerdà», dins d'Institut d'Estudis Ceretans, *1r Congrés Internacional d'Història. 8è Centenari de la Fundació de Puigcerdà (1117-1977)*, Puigcerdà: Institut d'Estudis Ceretans. Centre d'Iniciatives Turístiques de Puigcerdà i Cerdanya, 1983, p. 124-133.

- Garcia-Oliver, Ferran, «Els cultius», dins de Josep M. Salrach i Emili Giralt, *Història agrària dels Països Catalans: edat mitjana*, vol. II, Barcelona: Publicacions i Edicions de la Universitat de Barcelona, 2004, p. 301-327.
- Gargallo, José Enrique; Bastardas, Maria Reina, (coords.), *Manual de lingüística románica*, Barcelona: Ariel, 2007.
- Gran enciclopèdia catalana*, «Joan Onofre d'Ortadó», Barcelona: Grup Enciclopèdia Catalana, 1988. Recuperat de: <<https://www.enciclopedia.cat/ec-gec-0047772.xml>>. [Darrera consulta: 16/07/2020].
- Gran enciclopèdia catalana*, «Tractat de Baiona entre Joan II de Catalunya-Aragó i Lluís XI de França», Barcelona: Grup Enciclopèdia Catalana, 1988. Recuperat de: <<https://www.enciclopedia.cat/cronologia/tractat-de-baiona-entre-joan-ii-de-catalunya-arago-i-lluis-xi-de-franca>>. [Darrera consulta: 17/08/2020].
- Levy, Emil, *Petit dictionnaire provençal-français*, 2a ed., Carl Winter's Universitätsbuchhandlung, 1923.
- Marimon, Sílvia, «L'autèntic mercat medieval», article de la secció «Cultura» del diari ARA, 2012, p. 36-37. [Entrevista]. (Vegeu: p. 37). Recuperat de: <<http://www.editorialbarcino.cat/media/upload/file/AutenticMercatMedieval.pdf>>. [Darrera consulta: 17/07/2020].
- Meyer-Lübke, Wilhelm, *Romanisches etymologisches Wörterbuch*, Heidelberg: Winter Universitätsverlag, 1992.
- Moreno, Vicente, «Catalunya i la crisi de la baixa edat mitjana», dins de *Sàpiens. Ciències socials en xarxa. El blog de la Història, la Geografia i la Història de l'Art*; 2010. Recuperat de: <<http://blogs.sapiens.cat/socialsenxarxa/2010/10/20/catalunya-i-la-crisi-de-la-baixa-edat-mitjana/>>. [Darrera consulta: 03/07/2020].
- Pagarolas, Laureà, *Els fons de protocols de Catalunya. Estat actual i proposta de sistematització*, col. Textos de l'Associació d'Arxivers de Catalunya, núm. 5, Barcelona, Associació d'Arxivers de Catalunya, 2005, p. 175.
- Palomo, Cristian, «Va ser Catalunya un comtat del regne d'Aragó?», dins de Vicent Baydal i Cristian Palomo, (coord.), *Pseudohistòria contra Catalunya*, Vic: Eumo Editorial 2020.
- Piñol, Daniel, «La història del notariat, una recerca encara vigent», dins de *SVMMMA. Revista de cultures medievals*, núm. 12, 2018, p. 1-5. Recuperat de: <<https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=7084845>>. [Darrera consulta: 23/08/20].
- Pons, Josep Maria, «Entre l'emfiteusi i el feudalisme» dins de Josep Maria Pons, *Recull d'estudis d'història jurídica catalana*, vol. III, col. Textos i Documents, 22, Barcelona: Fundació Noguera, p. 183-192.

- Proposta de normes de transcripció i edició de documents*, dins de StuDocu, Universitat de Barcelona, (s.d.). Recuperat de: <<https://www.studocu.com/ca-es/document/universitat-de-barcelona/paleografia-i-diplomatica/apuntes/normes-transcripcio/1311765/view>>. [22/06/2020].
- Riera, Antoni, «Crisis cerealistas, políticas públicas de aprovisionamiento, fiscalidad y seguridad alimentaria en las ciudades catalanas durante la Baja Edad Media», dins de Luciano Palermo, (et al.), (eds.), *Políticas contra el hambre y la carestía en la Europa medieval*, Lleida: Milenio, 2018, p. 235-282.
- Rodríguez, Elena E., «Indicios codicológicos para la datación de los manuscritos góticos castellanos», dins de *Historia, Instituciones, Documentos*, núm. 31, 2004, p. 543-558. Recuperat de: <<https://revistascientificas.us.es/index.php/HID/article/view/4261>>. [Darrera consulta: 22/08/2020].
- Ruiz, Elisa, *Manual de codicología*, col. Biblioteca del Libro, Madrid: Fundación Germán Sánchez Ruipérez, 1988.
- Simon, Erola, «Sebastià Bosom i Isern. Arxiver i divulgador de la història cerdana», dins de *Revista de Girona*, núm. 287, p. 49-50, Girona: Universitat de Girona, 2014. Recuperat de: <http://www.revistadegirona.cat/rdg/recursos/2014/0287_049.pdf>. [Darrera consulta: 01/07/2020].
- Simon, Erola, *El fons notarial de Puigcerdà*, dins del blog de l'Arxiu Comarcal de la Cerdanya (ACCE). Recuperat de: <<https://arxiucerdanya.wordpress.com/2018/06/14/el-fons-notarial-de-puigcerda/>>. [Darrera consulta: 14/07/2020].
- Universitat de Barcelona, (et al.), *Diccionari de Textos Catalans Antics*, Barcelona: Centre de Documentació Ramon Llull, (en construcció). Recuperat de: <<http://www.ub.edu/diccionari-dtca/>>. [20/08/2020].
- Veny, Joan, *Els parlars catalans (síntesi de dialectologia). Edició revisada i augmentada*, Palma de Mallorca: Editorial Moll | Mallorca, 2002.
- Vilar, Pierre Batlle, Carme, «IV. Una economia entre la crisi i el redreçament», dins de Pierre Vilar, Josep Termes i Carme Batlle, *Història de Catalunya. Volum III. L'expansió baixmedieval (segles XIII-XV)*, Barcelona: edicions 62, 1998, p. 285-326.
- Vinyoles, Teresa, «Veus i sensacions dels mercats medievals», dins de Flocel Sabaté, (ed.), *El mercat. Un món de contactes i intercanvis. Reunió científica: XVI Curs d'Estiu Comtat d'Urgell. Celebrat a Balaguer els dies 6, 7 i 8 de juliol de 2011 sota la direcció de Flocel Sabaté i Maite Pedrol*, Lleida: Pagès editors, 2014, p. 77-98.